

GÖTEBORGS UNIVERSITET

Det här verket har digitaliserats i ett samarbete mellan Litteraturbanken och universitetsbiblioteken i Göteborg, Lund, Umeå och Uppsala.

Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den tolkade texten kan innehålla fel.

Därför bör du visuellt jämföra den tolkade texten med de scannade bilderna för att avgöra vad som är riktigt.

Om du anser dig ha upphovsrätt till detta material, ber vi dig vänligen kontakta Göteborgs universitetsbibliotek.

The digitisation of this work is a collaboration between The Literature Bank and the university libraries in Gothenburg, Lund, Umeå and Uppsala.

All printed text is OCR processed into machine readable text. This means that you can search the document and copy its text. Older documents with print in poor condition can be hard to process and may contain errors. Compare the interpreted text visually to the scanned image to determine what is correct.

If you believe you own the copyright to this work, please contact the Gothenburg University Library.

GÖTEBORGS
UNIVERSITET

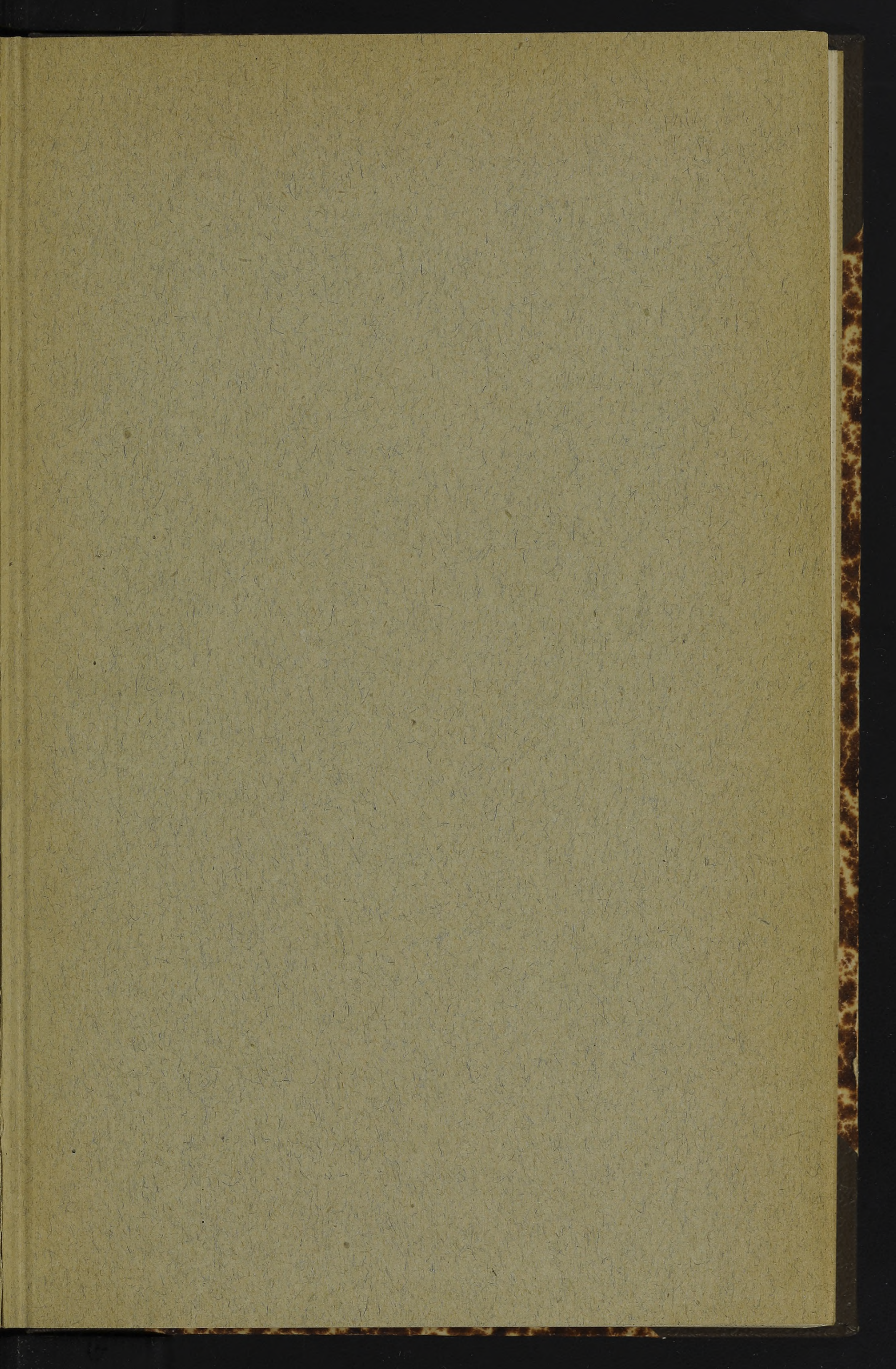
LUNDS
UNIVERSITET

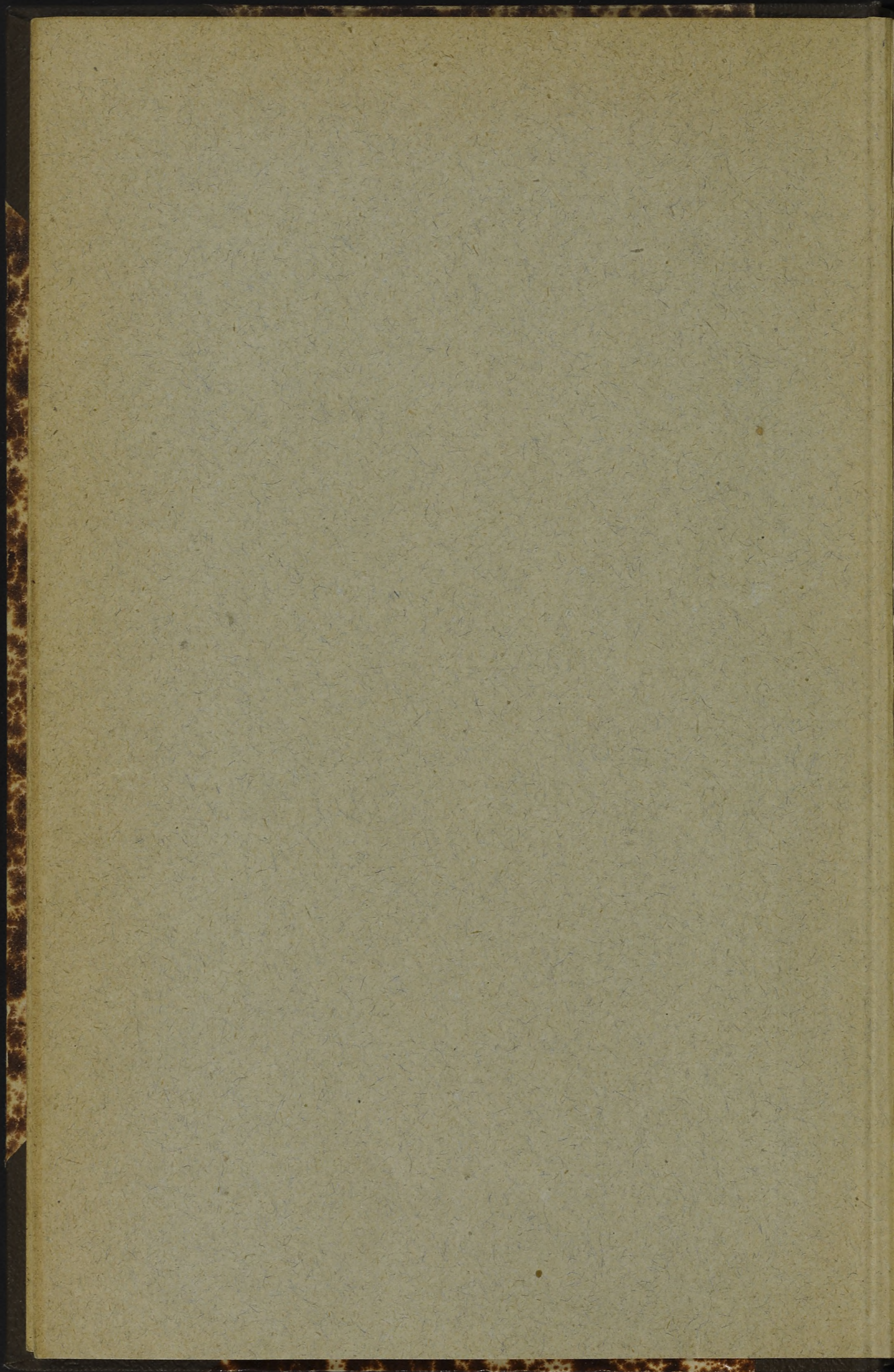

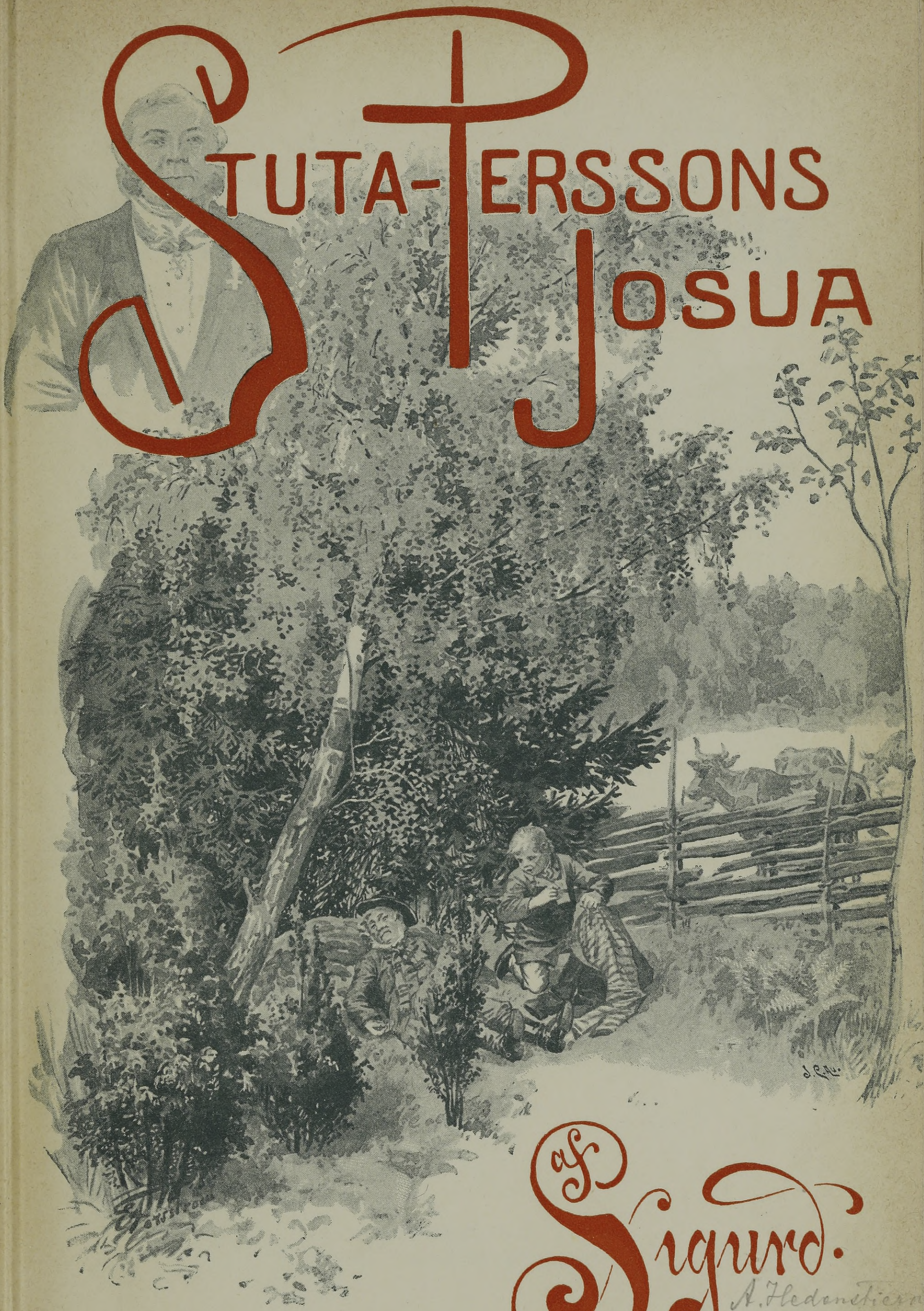
UPPSALA
UNIVERSITET

Vitt.
Sv.

TUTA-ERSSENS
JOSUA

af
Siquero.
A. Hedenstierna

1820
L
ATUT

1820

Vikt.
So.

Stuta-Perssons Josua

BERÄTTELSE

SKIZZER OCH HUMORESKER

AF

SIGURD

STOCKHOLM
HUGO GEBERS FÖRLAG

NIONDE TUSENDET.

Härmed får jag gifva tillkänna, att jag af denna bok utgifver en tysk originalupplaga och öfverlåtitt alla rättigheter för densamma på herr Ernst Brausewetter i Berlin. Hvarje eftertryck kommer att beifras i enlighet med den tyska rikslagen af den 11 Juni 1870.

Stockholm den 20 September 1899.

A. Hedenstierna.

Författare.

Hiermit erkläre ich, dass ich von diesem Buche eine deutsche Originalausgabe veranstaltet und alle Rechte für diese Ausgabe Herrn Ernst Brausewetter in Berlin übertragen habe. Jeder Nachdruck wird auf Grund des Deutschen Reichsgesetzes vom 11. Juni 1870 verfolgt.

Stockholm d. 20 September 1899.

A. Hedenstierna.

Verfasser.

För Amerika är »Copyright» uttagen af Mr Charles K. Johansen, New-York.

STOCKHOLM,
Isaac Marcus' Boktryckeri-Aktiebolag
1899.

INNEHÅLL.

Doktors kusk.

Lifsbilder.

I. Hur min doktor blef den karl han var	3
II. Ett bra fruntimmer	9
III. När nämndemannens flicka snörde sig för hårdt.....	15
IV. När döden klappar på	21
V. En, som sköttes, som han var sjuk till	27
VI. När doktorn gjorde boskillnad hos rusthållaren i Mo	33
VII. En människovän	39

Stuta-Perssons Josua

samt hans öden i landsort och hufvudstad.

I. Huru ett Smålandsingenium vaknar	47
II. Urinnevånarne å en trettiondetvåendel. — Vandringsår ...	52
III. »En låda diverse»	69
IV. Hjerpar, skinkor, harar, snöripor, familjelif och hennes nåd Faxenhjelm	76
V. Medelpads gille	87
VI. Huru man makar ihop sig	96
VII. Bland jobbare	106
VIII. Bror Kalles Anna Greta	111
IX. I hembygden som nabob	123
X. »Sic itur ad astra»	134

Skizzer och Berättelser.

När det regnar	145
Den lilla ciceronen	150

Hvad ingen kunde förstå	159
Fars egen lilla flicka	165
Kommer strax!	172
Skurkarnas envig.....	179
När man älskar	187
Hos »meningsfränder» ...	195
En kärlekshistoria utan både början och slut	203
Färdigt!	211
Kamrer Anderssons Gustafva	216
Till sist!	223

Kaleidoskop.

Något om resor	233
Spridda drag ur affärslifvet	245
Om ötvernaturliga saker och ting. (Populär föreläsning.)	250
Några märkvärdiga händelser	255
Hvarför farbror Qvistbom förblef ungtkarl	262

DOKTORNS KUSK
LIFSBILDER

Sigurd, Stuta-Perssons Josua.

DOKTORNS KASA
LÄSBLÄD

I.

Hur min doktor blef den karl han var.

Förr i tiden, då kroppsarbetarne inte voro så rörliga som nu, då den unge torpar- eller backstugupojken aldrig tänkte sig annat än tio eller femton års tid som tjänstedräng, för att sedan hamna i en backstuga tillsammans med en qvinlig tjänstekamrat eller möjligen å ett dagsverkstorp, då lockade herrskapens kuskbockar drängarnas håg precis som officersuniformen lockade bättre mans barn.

Inte bestods det någon grann utstyrsel precis, det skall den gode Guden veta! En vanligtvis blå rock af »klädesberedt» vadmal med släta, blanka knappar, en rock, som *aldrig* ändrades, huru ofta än stalldrängen ombyttes, och en mössa i samma färg med bred silfvergalon, som fick öfverlefva minst fem mössor, ett par små, tarfliga hästar, oftast af vanlig landtras, en hårdt medfaren droska eller »suflett» med kur, som ej sällan skiftade i en god del af regnbågens färger, samt ett par skäligen illa i ordning hållna »messingselar», det var, med undantag för en eller annan större herregård, hela stassen hos alla herrskaperna, patronens, prostens, kaptenens, kronofogdens och — doktors.

Och dock tyckte vi pojkar att allt det der var något obeskrifligt rart, och hunno vi genom lite mer än vanlig raskhet i tal och svar, »lust för hästar» och ett något så när skapligt utseende upp till en stalldrängs afundsvärda plats, då sågo vi med förakt ned på våra forna kamrater stat- och arbetsdrängarna, »oxfösarna», som vi kallade dem.

Då detta till och med var förhållandet med patronens, prostens och kaptenens stalldrängar, som endast undantagsvis fingo köra till staden eller granngårdarna med åkvagnarna och för resten dag ut och dag in köra hästarne i jordbruket, hur mycket mer skulle det ej vara fallet med baronens och doktors, som aldrig körde i gårdsbruk, utan alltid sutto på bock och körde med »messings-selar»!

Vi två voro också i hela orten de förnämsta i vår klass, de ende, som nämndes »kuskar»; de andre voro bara »stalldrängar».

Också hade jag måst passera graderna innan jag kom så långt på min bana. Ett år hade jag varit hästakörare i gårdsbruket hos kyrkovärden och i två år stalldräng hos länsmannen. De voro bra husbönder begge två, men hos doktorn var det något helt annat, der var så gladt och lifvadt, der sa jag till mig sjelf första dagen: »Kalle, härifrån kommer du inte i brådrasket så du sjelf rår för'et», och det gjorde jag inte heller; jag var der jemnt i aderton år.

Min doktor var en landtbodoktor, provinsialläkare, di kallar, och det var en rysligt mager och fattig ort så di hade knappast fått någon som sökte dit. Men min doktor, doktor Kretsberg, var ung och förlofvad och ville gerna gifta sig, och han tog hvad han fick, och der blef utnämning och bröllop och bosättning i röda rappet, bosättning på en af baronens gårdar, der de hyrde herrskapshuset och stallet och trädgården.

Herre Gud hvad doktorn och doktorinnan voro glada åt lifvet och hvarandra och åt allt hvad de hade, deraf kanske allrämest åt hästarna! De kunde stå många timmar och titta på de små trinda, bruna djuren och klappa dem och ge dem hafre så de till sist blefvo så kinkiga att fodra så de inte ville ha hvarken vått eller torrt. De voro Stockholmsbarn begge två — herrskapet förstås — och hade just inte mycket begrepp om en häst, åtminstone doktorinnan. Aldrig var det annat än: »Tror Kalle dom ä' mätta nu?» — »Ä' dom inte rädda när här är mörkt om nätterna och vinden tjuter?» — »Kalle, Kalle! Hvarför gör Thora så?» — »Kalle, nu ä' Putte sjuk! Han vill inte äta äppelkaka med socker på! Vi måste sätta för Thora och hemta veterinären.»

Han var just inte doktorsvuren till att börja med, husbonden. Lönen var ju liten och det var praktiken de skulle lefva af, men när der kom sjukbud var det rent som om en olycka händt dem. Doktorn suckade och småsvor, doktorinnan stod vid farstubron och matade hästarna med socker och ömkade dem för de skulle ut, och när han for var det som om han skulle rest minst till Amerika så kysstes de och togo farväl. Men när han bara kom dit han skulle, var han den snällaste, raraste doktor en ville se, och en gång, när jag var inne efter hans väska i en stuga hos ett fattigt folk, såg jag hur han stoppade ner femman, som han fått af den sjuka qvinnans man, och tog upp en tia och stack under vattenskålen när karlen var utgången och käringen vände sig mot väggen.

Lifvet lekte för dem och de förde ett gladt lif med grannarne. Ofta fick han lega skjuts, för hans egna hästar voro uttröttade af lustresor, och ofta fick han resa på sjukbud när ett kalas var som allra roligast. Han var den trefligaste herre i hela häradet, och alla ville ha honom med.

Men det hände, när vi kommo, der riktig fara var på färde, att de tyckte doktorn dröjt väl länge, och att de blefvo rysligt tysta och allvarsamma när han tog af öfverrocken och de fingo se honom i frack och han var röd i ansigtet och luktade kalas.

Men så en gång var der herrbjudning hos baronens och klockan blef ett på natten och intet bud om förspänning hördes der af. Då, vid halftvåtiden, kommer rusthållarens i Bolsåkra dräng ridande på husarmärren så löddret flög om henne, och sa att hans matmor låg alldeles inför döden. Doktorn skulle komma fort, fort!

Jag spände för då, utan tillsägelse, och körde fram. Men det dröjde en halftimme och det dröjde två och ingen doktor kom . . . Der inifrån ljöd sång och prat och skratt och ljudet af krossade glas. Slutligen vid tretiden, då dagen började gry, för det var på sommaren, kom doktorn ut på altanen, blek och förbi. Då han fick se sina hästar ryckte han till, sprang ned för trappan, ref till sig en öfverrock i förstugan och kastade sig i vagnen. Jag gjorde hvad jag kunde för att taga igen tiden, men det var inga vänliga blickar, som mötte oss när vi kommo fram.

Inne i droskan var det dödstyst; doktorn hade somnat. Jag hade redan börjat hålla af honom, och jag skämdes så rysligt; jag skulle velat ge en månads lön om jag vetat det och kunnat väcka honom innan vi kommo fram.

Ändtligen när rusthållaren öppnat vagnsdörren och ruskat i honom ett tag, kom han ut, såg alldeles förstörd ut och följde med in i huset. Hvad han gjorde derinne det vet jag naturligtvis inte, men efter en halftimme kom rusthållaren ut på trappan, ropade på drängen, gaf honom ett papper och sade med en röst, som darade af sorg och vrede:

— Rid till apoteket efter det här och bry dig inte

om ifall du spränger märren. Men fråga dem om det är farligt att ge in, för doktorn var full då han skref det...

I detsamma steg doktor Kretsberg ut på farstubron. Han hade tydligen hört de sista orden

Men han sade ingenting; han bara sköt rusthållarn sakta åt sidan och gick fram till mig och befalldes:

— Kör hem, Kalle, och säg åt frun att jag måste stanna här till i afton. Hemta mig klockan nio och visa sjukbuden hit, om der komma några.

Det var knappast att han kunde pressa fram orden och hans nyss så bleka ansigte var blodrödt.

På aftonen var det en *annan* doktor Kretsberg jag hemtade. Rusthållarns piga sade att han setat vid hennes matmors säng hela dagen, bytt om kompresser och gifvit henne medicin. Men inte ett spår af trötthet märktes hos honom när han kom ut. Det var som om han vuxit och blifvit äldre. Det var något så fast och bestämdt i hvarje rörelse; det var blifvet en annan sorts karl af honom, och den förre unge doktorn, som jemrade sig för sjukbud samt efterkom dem långsamt och ovilligt, den såg jag aldrig mer.

Rusthållarn bugade sig djupt och tackade doktorn med tårar i ögonen för all hans ömhet.

När vi kommo i allén, sprang frun emot honom, flög upp i droskan, slog armarna om hans hals och jublade som lärkan i himmelens sky. Han var, förstås, rysligt vänlig, men tyst var han och hade inga skämt och skratt tillreds. Till slut frågade hon:

— Hur är det med den stackars hustrun derborta?

— Bättre, och väl är det, barnet mitt, ty annars... hade jag tagit afsked och aldrig som läkare nalkats en sjukbädd mer

— Du skrämmer mig, Hjalmar, hvad menar du?

— Jag menar att lifvet är inte bara lek och lust, Emma, och ve den, som inte vill begripa det i tid! Du

vet att jag inga hemligheter har för dig, men jag vet också att du ej vill se mig plågad och förödmjukad. Fråga mig inte, så är du snäll!

Praktiken ökades under årens lopp och ofta, ofta fingo vi lof ut, doktorn och jag, när det skulle smakat bättre att stanna hemma. Två julaftnar å rad just när granen var tänd; en gång på fruns födelsedag precis när flaggorna voro hissade och kaffebordet var dukadt i bersån; en gång när hans egen lille John låg så sjuk i difteri, att doktorn var viss om att barnet skulle vara ett lik när vi kommo åter.

Men alltid var doktorn färdig före mig, fast jag, skam till sägandes, har kunnat putta för ett par hästar rätt så flinkt som någon brandkårsusk, och aldrig kom ett knotande ord öfver hans läppar och aldrig fick frun heller säga att det var ledsamt han skulle ut.

Och när han varit der i femton år och häradsborna lade ihop till en hedersgåfva åt honom, då stod rusthållarn i Bolsåkra för den största summan på listan, det sa Mia, kammarpigan, som sjelf sett henne, och hon sa också, att när de kom med presenten och rusthållaren lemnade fram den så grät han rent som om de hade piskat honom och sa att en sån' doktor kommer der aldrig i distriktet mer.

II.

Ett bra fruntimmer.

En doktor får si mycket elände och, skam till sägandes, får en doktors kusk på landsbygden inte si så lite han heller. En sitter i köket, förstås, och ska ha lite mat eller kaffe, och der kommer förgråtna fruar och fröknar ut än efter ett, än efter annat, och när doktorn kommer och far, springer di ut på farstubron, och somliga äro tysta och andra gråta, men nog kan en si att sjukdom och död är det som kan förskräcka och böja hvem som helst.

Och när sjukdom och död helsa på i fattigmans hem, då är allting dubbelt värre. Då kan ju doktorn knappt ordinera hvarken droppar eller mat, som ska vara, för di har ju ingenting att köpa för, och deras hus äro ofta så usla att en frisk menska skulle bli sjuk der inom en vecka; hur ska då en sjuk menska kunna bli bra? Och de stackarna, ibland knappt hvarken di svara eller höra och bry sig ingenting om och tycka det är aldrig värdt bjuda till med någonting, och detsamma kan det vara, för till den fattige på landet kallas doktorn i alla fall aldrig förr än det är för sent, utan om det är difteri eller skarlakansfeber eller annan smitta så räkningen kan skrivas till landshöfdingen, sa alltid min doktor.

Och så vid olycksfall förstås, för en må vara huru

fattig och usel som helst och inte bry sig om hvarken lungsoten eller kräftan, så när en arm eller ett ben ryker för den som inte har annat än sin egen kropps arbete att lita till, så bli di alltid liksom lite oroliga ändå.

En styf fjerdedels mil från der vi bodde låg en liten röd backstuga med hvita knutar vid en grind, som alltid öppnades åt oss af en utaf ungarna från stugan. Uselt fattiga voro de och sommartiden hade barnen knappt en tråd på sig, men alltid hade qvinnan derinne gnott åtminstone den värsta lorten ur synen på dem och alltid skulle hon, Gudbevars, ha en gardinlase i hvart fönster, om så rutorna var trasiga och klenta med deg. Och krusbärsbuskar och åbrodd och lavendel och pingstliljor hade de också, och allting såg så der halfdant ut, som vilja och icke kunna. Och karlen var aldrig hemma utan om nätterna, annars slet han på dagsverke, och var det inte för långt så gick qvinnan gerna på dagsverke hon med och lemnade barnen ensamma; annars gräfde och plitade hon eller dunkade i en väfstol eller vändes med något annat, för aldrig var hon i ro så länge hon såg att röra sig, och en stark och duktig menska var det.

Så en morgon tidigt medan jag står och ryktar så kommer Johans på Nabben Lena, för så hette hon, springandes förbi, som om hon haft skam efter sig, och när hon får si mig i stalldörren ränner hon dit och skriker:

— Spänn för genast, *genast* hör han!

Jag tog ju inga befallningar utan af doktorn och frun, men hon var så kritande hvit i synen och skrek så hemskt så jag sprang genast till vagnboden och nappade ut trillan. Sen undrade jag hur jag skulle, men då stack doktorn ut hufve't i sängkammarfönstret och ropade:

— Qvicka tag! Fram med hästarna genast . . . nej, vänta . . . *en* häst så det går fort!

Och så reste vi hem till Lena, både hon och dok-

torn och jag. Derinne i stugan låg Johan, alldeles krossad af grus och stenar, som rasat ned på honom i grushålan, der han arbetade för väglagningens skull. Jag stod i dörren och tittade sen jag bundit hästen vid gärdesgården. Karlen hade knappast sansen qvar och jemrade sig sakta då doktorn synade honom i sömmarna.

Under tiden torkade Lena tårarna ur ögonen på de två största ungarne, tappade dricka på en halfstopsbutelj, lade några potatis och en sillbit i ett papper och ställde af barnen till skolan. Sen satte hon händerna i sidorna, tittade på hur doktorn plockade med gubben hennes och sa':

— Hur bara ä dä mä an, stackarn?

Hon var hvit i ansiktet ännu och läppen darrade lite; men hon hvarken grät eller skrek.

— Högra benet kan tyvärr inte räddas, men kanske kan han bli vid lif, hviskade doktorn sakta.

Men Johan hade hört det, han spratt till och slog upp ögonen och skrek:

— För Jesu namns skull säj! Ja bler väl inte krymplinge? Doktorn får inte ta mitt ben . . . då kan ja allri, allri gå på dagsverke mer!

Då gick hustrun fram till honom, strök honom sakta öfver håret och talade som till ett barn:

— Va stella, Johan! Doktorn ä en snäller kar å tar nock inte en smul mer än som ä rent tvunget.

Doktorn förband den stackaren och reste hem efter flere doningar. Der var fem mil till lasarettet och ingen jernväg. Der på trakten fick en lof då för tiden reda sig sjelf så godt en kunde. Gick det så gick det. Fram emot middagen var Johans på Nabben ben aftaget derhemma på hans eget bord utan många omständigheter. Lena och jag hjälpte till, utan lasaretsdrägter och annat, som doktorn sa annars borde vara. Men vi tvättade oss om händerna vid brunnen, till och med i såpa, förstås.

Johan höll på att svimma och jag trodde ögonen skulle falla ur hufv'et på Lena så hemskt förskrämd såg hon ut; men hon bara böjde sig ned och hviskade:

— Johan lelle, när nu olöckan ändå i alla fall va framme, så tänk att det to den foten du hade så ilacker frost i!

När vi fick honom i sängen var det inte mycket med hvarken honom eller henne. Hon fick hugga fatt i en stol för att inte trilla omkull, men ändå ble hon tillreds att säga:

— Tacka Gu, Johan lelle, att dä inte to i hutet! Hva bara skulle dä blett å mej då?

— Stackare, dä hade vatt bätter du hade vatt enka än ha en token kar, söm ja nu bler, äss ja får lefva, tyckte Johan.

— Så ska du inte sia! En kar' ä ändå en kar' så länge lifvet ä i an, mente Lena och snöt sig på förklädet.

Ja, qvinnfolken äro omöjliga till att söka ut tröste-grunder när de sätta den sidan till.

Doktorn stannade qvar en timme för att titta efter att inte Johan skulle somna in så att han aldrig vaknade mer. Men Lena satte sig att skrapa potatis så skalena yrde och när hon hade slutat drog hon strumpan af det aftagna benet och svepte in benet i Svenska Veckobladet, som var mycket allmänt hos den fattige klassen på den tiden, och bar upp det på vinden.

— Dä ska hvila i vigd jord, sa hon. Ja' ska be Gustaf i Skeppshult ta et mä sej på söndag när de ska begrafva sin lilla gräbba.

Den enda tår jag såg henne fälla var när hon tvättat båda hans strumpor och hängt upp dem på gärdesgården till torkning. Då slog hon båda näfvarna för ansigtet och snyftade:

— Dä ä så unnerligt å tänka att han ätter detta allri ska nötta mer än en telika . . .

Men så spratt hon till och sprang in i köket efter en bytta.

— Gu tröste mej, ja har rent glömt grisakultingen midt i alla di annre bekömmerna, sa hon.

Så kom Skeppshultabonden och skulle fråga hur det var med Johan. Då sa Lena:

— Tackar som frågar, dä ä ätter omständigheterna. Men en passlig bit te träben vell ja att Nils snickare ska få leta opp bland erat virke, å läder te remmar får ni också släppa te, å fast Johan inte va mä mer än te frukostadags så får ni allt betala honom för hele daen, ätter som dä va i eran grushåla dä hände.

Då tog Gustaf i Skeppshult mössan af sig och ref sig i håret och mente:

— Dä annra dä får gå, men hva daglönen anbelangar, så ble han ju i alla fall ledi ve åttatiden å . . .

Men då blef Lena arg:

— Vet ni ingen lefvannes hut, bonnarackare! Hva har han kommet åt å tjena sen hele daen?

Då skämdes Gustaf och lofte att det skulle få räknas för en hel dag.

En vecka efteråt gick Lena förbi vårt, och jag frågte henne då hur det var med stackars Johan.

— Jo, sa hon, nu sitter han i sängen och täljer träskedar och räfsepinnar, men hva som bätter ä ä att ja har vatt oppe hos länsmannen å fått hans löfte att få bära postväskan i stället för Gladers Gustaf, för han super å har slarfvat bort för femtan öre prässjäst för länsmannens fru.

När hon gick så trallade hon.

Doktorn brukade alltid en lång tid efteråt hålla utanför Nabben och språka med folket der. Efter ett par

tre veckor kraflade Johan sig ut på backen utanför stugan och satt der under en stor björk och täljde på sina skedar. En gång när vi kommo var Lena borta, men kom hem medan vi höllo der.

Hela hennes fula, grofva, koppärriga ansigte sken, och hon småskrattade när hon kom och helsade på doktorn.

— Nu har jag skaffat Johan en tjenst, sa hon.

— Sköja inte mä mäj, stackare! bad Johan.

— Dä ä en dagsens lefvande sanning. I morgse feck ja höra att den gamle körkevåktarn do i går qväll å nu har ja vatt hos prosten å tingat på att du ska få ble våktare.

Det tungsinta uttrycket vek undan en smula ur krymplingens ansigte och han stammade:

— Inte kan di vella ha en så'n stackare som ja?

— Nää, först krånglade gubben och sa att »träbenet störde andakten», sa han. Men då frågte ja honom, hvem det var som sade: »Haf de elända uti ditt hus», å om han trodde att den, som sagt så, inte i sitt eget hus skulle lida en stackars krympling.

— Hva sa prosten då?

— Han skrattade och sa: »Ja tror Lena vill disputerä i skriften med mig», och så sa han att han var rädd träbenet skulle slamra så rysligt utefter stora gånge i kyrkan.

— Ja, ja, det gör det allt, tyckte doktorn.

— Åh strunt! Vi ska låta göra ett helgdagsben med mjuka skinnlappar i ändan, så är det inte farligt, och prosten så godt som lofte Johan tjensten i alla fall innan ja gick.

Då strök doktorn sig öfver ögonen ett tag och sa:

— Du har en bra hustru, Johan.

— Den likaste som finns, sa krymplingen och såg beundrande upp på sin Lena.

— Å skräp, sa Lena, ja vet nock att ja ä ett gammalt lett skrälle; men en ska passa sej när en kan, ä dä säjer ja att sån tur, som vi hatt i allting sen Johan miste benet, det har ja då allri sett maken te!

III.

När nämndemannens flicka snörde sig för hårdt.

I socknen näst intill der doktorn bodde fanns en nämndeman, som hade fler skuldsedlar i sitt pengaskrin än han kunde räkna och så många nötkreatur, att, när de gingo i *en* skock på en klöfverträda, såg det precis ut som ett vandrande oxmöte.

Han var ingen första klassens passagerare på hjertelagets vägnar, men antingen nu skam hulpit honom eller vår herre utsett att nämndemannen skulle ha allt sitt roliga i *denna* världen, så gick honom allt väl i händer och på tretti år hade han från fattig bränneridräng hos patronen på Hamra blifvit den kaxe han var och ropt in Kölbacka herregård på exekutiv auktion och hade både fortepiano och träramar med skjortväf i att slå ner för fönstren när solen sken, och nickel-selar, fast dem förstodo då inte hans pojkar att hålla i ordning.

Nämndemanskäringen hon var af samma ull, snål mot tjenare och förfärlig på alla vis. När korporal Pi-

stols Jonas, som alltid var en stopastolle, tjente sommar-dräng der så satte han sig en gång, då han hade fått sin meraftonssmörgås, på en sten midt i gödselstaden, för det var om våren, och lipade och tjöt som om en hade piskat honom.

— Va går der åt dej, din jäfvel? Har du tannavärk så gack te smeen å få na utröcker! sto morsan på farstubron å skrek.

— Gu tröste mej! Gu tröste mej! Ja ä bleen sten blinn! Ja kan inte se smöret på smörgåsen! skrek heratosingen.

Då skämdes käringen och kom ut med en ostskifva i groflek som ett bra pappersark och sa:

— Dä kan ju hända ja va väl nätter mä smöret. Här har du! Å ti nu, din bukälling!

När heren fick se osten började han att tralla och jodla och hoa och grina så det kunde höras en fjerdelds mil. Då steg moran ut på bron en gång te och sa:

— Va ä dä nu igen, din rackare!

— Mor Greta! Mor Greta! Ja ä så djädrans gla så ja kan inte berga mej; ja har fått min syn igen så skarper så ja kan se solen tvärs igenom eran ostabit! sa Jonas.

Ett så'nt ställe var det.

Men hur de burit sig åt till nämndemannens, så hade de fått den vackraste och snällaste flicka der fanns i sju kyrkesocknar. Deras Emma hon var så pass, så folk vände sig om efter henne på vägarne och landshöfdingen kom af sig när han fick se henne, då han skulle dela ut prisen på Skrunkarps stora landtbruksmöte. Herrskapsfröknarne alldeles rodnade till när de fingo se henne på kyrkbacken, för der var, förstås, ingen jemnförelse.

Hennes stora beskedlighet hade då egentligen kommit det sista året, ty förut var hon allt bra stor

på det och höll sig för god att så mycket som taga i en räfsa.

Men så legde nämndemannen en herrapojk från Östbo, der hans pappa blifvit utfattig och måst gå från gård och grund, till »bokhållare», ty nämndemannen hade stora affärer och många gårdar och det var visst inte mer än jemnt med hans eget skrifvande. Herrapojken hette August Strand och var inte studerad så han kunde bli länsman eller sergeant eller något annat högt, men skref och räknade qvickt och pratade ännu bättre och såg ut som folk, så att då han dansade med Emma på logen den dagen de skulle ha ett uselt skördegille der, så tyckte lite hvar att det stod åt, om der fanns ett så grannt par till i häradet.

Min morbror, som var rättare der, han sa' att Emma började intressera sig alldeles vådligt för gårdsbruket sen bokhållaren kom dit. Alltid skulle hon vara med och räfsa i stackarna när Strand körde hö och alltid skulle hon åka i hans lass om qvällarna, och mot tjenstegräborna var hon mild och god som en himmelens engel.

Att Emma och bokhållaren voro glada vid hvarandra, det kunde en blind käring se på bössehålls afstånd; men så en dag kommer der ut ett ord att flickan skulle förlofvas med den rike handelsmannen i Fåglahult, som visserligen var sina femti år fyllda och hade tre barn i första giftet, men som alla menniskor sa hade tre tunnor guld, om allt skrefves opp och räknades ut.

Från den dagen gick ett ord att Emma var blek som en utvattnad sillmjölke och hvarken talade eller skratade. Och bokhållaren såg ut som om han blifvit tio år äldre på en vecka och hvisslade aldrig, som han annars brukade när han gick i stall och fähus.

Så en eftermiddag fram på våren kommer nämndemannens ene pojke körandes som en tosing upp på dok-

torns gård med två hästar och deras bäste vagn och skriker:

— Doktor! Doktor! För Guds skull skynna sej! Emma håller på å dö! Hon har fått ett galet snörlif å när hon så åt ve meddan . . . för vi har förlofning derhemma . . . så drall hon i golfvet . . . Jesses, doktorn, skynna sej!

Våra hästar voro försatta, ty doktorinnan skulle ut och åka. Doktorn sprang in efter sin väska och sa:

— Troligtvis en matbit i halsen och då är det brådt. Du får lof bli hemma, barnet mitt; mina hästar äro uthvilade och springa fortare än nämndemannens. Kör!

När vi kommo fram stod nämndemannen på farstubron och skrek:

— Det förbaskade snörlifvet! Skynna sej, doktorn, hon dör!

Nu kom gumman ut och grät och snyftade:

— Hon hade skrifvet ätter ett alldeles nytt från sta'n, som hon hade på sej för förste gången nu när hon skulle förlofvas, å dä köfde henne för dä va väl för nätt, kan ja tro.

— Hm, hm, vi få väl se, sa doktorn och skyndade in.

När jag så står och selar af hästarna i stallet så kommer en piga rusande in i ladugården bredvid och ropar åt ladugårdspigan:

— Lite spenavarm mjölk i ögnablecket! Emma ska ha na.

Doktorn blef derinne länge, och jag tror aldrig det blef fråga om någon annan medicin.

Bokhållaren gick ett slag öfver gården. Han såg ut som om han behöft doktor ett tag, han också.

— Han ä qvecker te å räkna, Strand, men nu har han vesst ändå räknat fel, sa morbror, som kommit till mig i stallet och berättat att der hade varit stort kalas

på middagen, och att fästemannen var der och hade trolofningsringarna med sig och alla tre barnen och en ny, vacker, brun peruk och ny liggfjedersvagn. Men rätt som de sitta der bredvid hvarandra, Emma och han, så bleknar Emma af och faller till golvet, och om en liten stund reser alltihop kalasfolket sin väg och fästemannen också längre fram på eftermiddagen. Det var en auktion, han skulle på, eftersom förlofningsaffären ändå inte kunde uträttas nu.

Sen, när jag satt inne i farstukammaren och åt, hörde jag doktorn och nämndemannen prata karlord med hvarandra inne i salen.

— Hå hå ja ja! Sådana bekymmer en kan få bara för ungdomens flärd och fåfänglighet!

— Hvad *menar* nämndeman?

— Kors lifstyc snörlifvet, skulle ja säja.

— Hör nu, nämndeman, prata inga dumheter! Här skulle ju blifvit förlofning i dag?

— Ja, det skulle det. Och så skulle detta komma på för det stackars barnet just på hennes hedersdag . . . Det förbaskade snörlif

— *Tyst!* dundrade doktorn i djupaste bas. Det är inte snörlifvet, som var fel, utan — fästmannen.

— Jag får be doktorn vara god å inte lägga sej opp i

— edra affärer, menar ni? Men det finns vissa affärer, som *lagen* lägger sig i, till exempel enskilda personers köp af arsenik utaf lumpsamlare. Böterna äro visserligen bara tjugofem kronor, men skammen för en nämndeman i alla fall och tänk nu om flickan dör.

— Hva hva ä dä för förbaskade

— Tig, karl! Det stackars barnet har bekännt alltsammans för mig. Hon ville hellre dö än låta tvinga sig till äktenskap med den der skurken, som pinade lifvet af sin förra hustru. Jag skötte henne jag på det sista.

De sänkte nu rösterna så jag hörde inte hvad de sade, men skarpa ord var det, och nu kunde jag inte sitta der längre för hästarna skulle ha vatten.

En timme derefter reste vi. Käringen stod i farstun och grät.

— Ja ska . . . ska . . . bränna opp dä usla snörlifvet, snyftade hon.

— Gör det! Det skadar aldrig. Och så, glöm inte: ett glas spenvarm mjölk hvar timma, och så lås väl igen om edra lådor, nämndemansmor, och skaffa er en bra katt och en ännu bättre svärson och gör inga affärer i »rättsocker», när lumphandlaren kommer igen, sa doktorn.

När vi kommo fram till grinden, som skiljde åker-gärdet från hagmarkerna, öppnades denna af bokhållare Strand. Den stackars karlen såg ut som om han velat säga något, fast han inte kom sig för, och var rödsvul-len omkring ögonen.

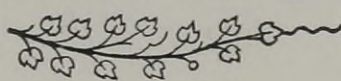
— Hur står det till, herr Strand? sa doktorn.

Då sprang den stackaren fram och kramade doktors hand och sade:

— Jag . . . jag tänker lemna orten . . . kanske redan i morgon, men säg mig först hur . . . hur är det derborta? Skall hon dö?

— Jag hoppas att det inte skall gå så illa. Men — herr Strand måste stanna qvar. *Det ingår i kuren.*

Han stod och gapade, som om han inte begripit ett dugg. Men det måtte visst ha klarnat för honom sen vi körde, för han är qvar på gården än i dag, fast nu såsom patron, och aldrig har jag sen hört att fru Emma Strand mått illa af att hon snörat sig för hårdt, fast det ser ut som om hon gjorde det än i dag. Åtminstone ha de aldrig mer för den sakens skull behöft att skicka efter doktor.

IV.

När döden klappar på.

En mil från vårt, den vestre vägen, byggdes tredje året jag tjente hos doktorn ett stort, grannt »missionshus» di kallar, större än skolhusen ute i rotarna och med riktig predikstol.

Ofta när vi reste der förbi om somrarna, då andra menniskor hade så brådt med hö och säd så di inte hade tid att vara sjuka en gång, alla invärtes åkommor voro alldeles bortlagda och doktorn bara reste för att laga krossade lemmar och syna sjelfmördare, kunde der midt i söckna veckan sitta hundratals arbetsföra, starka menniskor i missionshuset och sucka och sjunga och höra på Kalle skraddare hela Guds långa da'n i det skönaste bergningsväder.

Vi brukade låta hästarna blåsa ut på en hög backe midt för »Kalle skraddares kyrka», som verdens barn också kallade missionshuset. Och när då di hade rast derinne kommo de ibland ut till vägen i stora flockar.

En gång, när det regnat i fjorton dars tid i Augusti midt i rågbergseln och så hade blifvit ett par granna dar, men der var lika mycket folk i missionshuset, som der brukade vara på det stora månadmötet, kunde doktorn inte hålla sig utan sade:

— Hör ni, god vänner, jag tror bestämdt vår Herre skulle tycka bättre om ifall ni i dag tittade om edra rågfält en smula.

Men då var der genast en kärring, som skrek:

»*Ett* är nödvändigt.» Vi samla egodelar »de der

icke rost och mal förtära eller tjufvar grafva efter», som der står skrifvet.

Då blef doktorn arg och röt:

— Prata inga dumheter, kärring! Vår Herre vill visst inte att man skall försumma sin lekamliga kallelse.

Men då kom Kalle skraddare, sjelfve profeten, hällde hufv'et på sned och sa:

— Käre! Heter det icke: »Söker först efter Guds rike och hans rättfärdighet, så faller eder allt detta till»!

— Kör! sa' doktorn till mig och kastade en lång, mörk blick på den linhårige, snedaxlade profeten, som var »nyläsarnes» der i socknen andliga ljus, men om hvilken det berättades, att han slagit sig på Guds ord mest för det skraddarmästare Blad kört bort honom för det han smusslade med sig tygstycken på ställena, der de voro och sydde.

— Di der nyläsarna, di ä allt några sköna ljusens englar! sa jag när vi kom ner för backen, för jag skulle något säga, och doktorn höll mig inte så strängt att jag inte tordes tala ett ord eller två, om rätt ingen talte mig till.

— Hut pojke! Många af dem äro bättre än både du och jag, och många af deras kolportörer äro nog också hedersmän; men hvad skraddare-Kallen beträffar så har jag min åsigt för mig, sa doktorn.

Och det hade de för resten i hele socknen, för der gick underliga rykten om den gudsmannen. En gumma, som inte var »väckt», hittade en gång två stora konjaksbuteljer i hörnsåpet, när hon skurade i rummet, som han hyrde bredvid missionshuset, och stora drängar, supare och slagskämpar var han karl för att omvända och göra till Guds barn, fyra eller fem i flocken på en halftimme, men var det en ung flicka, som såg något ut och börjat begrunda sitt förderf och syndaelände, så måste hon gå till Kalle skraddare två gånger i veckan halfårsvis alldeles ensam innan hon blef ett riktigt Guds barn.

En gång höll han på att bli fast för en flaska apoteksdroppar, som en flicka hade, den di satte på cellerna för fosterfördrifning, di kallar. Men den stackars häktade flickan rörde honom inte, och så fick han lof skiljas från målet. När han då kom ut på trappan till häktet der han ransakats, sa di att der väntade många skjutsar från hans hemtrakt med pannkakor och brynostar i vagnslådorna och att hans vänner, de andra gudsbarnen, gräto, som om en piskat dem.

Men då sa di, att Kalle skraddare bara stannade på trappan, sträckte ut båda näfvarna och sa:

— Käre, hvi klagen I? Står det ej skrifvet: »Genom mycken bedröfvelse skolen I ingå i Guds rike!»

En gång, när vi höllo midt för missionshuset och folket kom ut, var der en stackars pojke, som bar hufve't i ett knyte, för käftarna voro alldeles rysligt uppsvällda och han såg mycket eländig ut. Doktorn tittade skarpt på honom och sade:

— Du har gammal elak fistel och får kräfte i käften om det der inte skötes om. Kom till mig i morgon skall jag titta om eländet. Alldeles *gratis*, förstår du!

Stackarn skulle just till att tacka, då skraddare-Kallen stack upp sitt lea tryne och smilade och sa:

— Deraf göres intet behof! För thy han hörer till dem, som hafva löftet: »Herren är din läkare! Herren är din herde; dig skall intet fattas!»

Min doktor var en fin karl och svor sällan; men när vi foro utför backen gaf han sig sjelfve den fule på att hvad som fattades Kalle skraddare sjelf, var just ett ärligt, godt kok stryk.

Men han fick det som var värre.

En morgon när en bonde, som bodde i närheten af missionshuset, for till torget i staden, svängde han upp och bad doktorn genast fara till predikanten Pettersson, som var så rysligt illa sjuk i feber.

— Hvem är predikanten Pettersson? sporde doktorn. Bonden hostade förläget.

— I hans syndatid var han mest känd under namnet Kalle skräddare.

— Önskar han *sjelf* jag skall komma?

— Ja, han bad derom med gråtande tårar.

Vi reste och doktorn gick in till den sjuke medan jag satte in hästarna. Men jag var knappt färdig dermed innan doktorn kom ut på gården och skrek att jag skulle skynda mig in.

Derinne var en ryslig syn! Profeten hade rusat upp på golvet i bara skjortan och skrek och tjöt i yrsel och husets två karlar kunde inte hålla honom, utan jag fick lof också i all min syndfullhet lägga näfvarna på apostelen.

Nu var han alldeles läns på bibelspråk, och svordomar den ena rysligare än den andra vällde ut ur hans fradgande mun i vildt raseri. Han var så hemsk så vi tordes inte titta honom i ansigtet. Men en liten stund efter det vi med våld pressat ner honom i sängen, vaknade han till sans och började gråta och fråga om han skulle dö, och sa' att han kände att det skulle han och att han visste att då komme han rakt i helvete, om det *fanns* något helvete, men det ville han helst förneka, fast han lefvat flott på den inrättningen i flere herrans år. Och så började han, snyftande och tjutande, tala om *hvarjör* han skulle dit, och det får jag säga att många betyg har jag sett i mina dar, men aldrig något så fullständigt lämpligt för en plats, som det Kalle nu gaf sig sjelf för det nämnda stället.

Det var en ruskig historia med mycket fruntimmer uti och skrymteri och falskhet, och lite penningehistorier också och stora sädstölder af bondhustrurna i trakten för att förnöja profeten med denna verdens goda, och äkten-skapsbrott och lite barnamord emellanåt. Han hasplade ur sig allt elände i verlden med en hvinande fart, för

han kände att han skulle dö, sa' han, och han ville bekänna alltsammans, så mycket han kom ihåg.

Vi hade släppt efter taget en smula och i en handvänning var han uppe och låg på knä på golvet för doktorn med hopknäppta händer och skrek:

— Säg att jag inte skall dö! — Rädda mitt lif... mitt lif... *mitt lif*, så ska doktorn få hela min sparbanksbok! Låt mig inte dö och komma till helvete! Säg att jag varit vansinnig då jag gjort allt detta rysliga! Att jag inte var klok och ingenting kan tillräknas! Inte kan man kasta en galning i helvete! En prest! En prest! Fort efter presten, så jag får höra om man kan komma till helvete för man är galen! Nåd och förbarmande! O låt mig ej dö i min synd! Rädda mig! O *rädda* mig!

Så gick han på tills det alldeles snurrade rundt i skallen på mig och jag blef så rädd så jag darrade som ett asplöf. Bonden på stället och hans son, som båda hörde till de »väckta», voro likbleka och stammade:

— Det var allt en svår anfäktelse; men han yrar och hittar på allt det der. Doktorn bryr sig väl inte om hvad han säger?

Sjelf var jag så tänderna skallrade i munnen på mig när jag sa:

— Doktor! Sådant här är jag inte stadder till! Af sin godhet låt mig slippa ut!

Men doktorn sa:

— Du måste hjälpa dem tills flickan kommer tillbaka med folk från byn. Det här var nu en ovanligt stor fähund, nästan större än jag trodde, men det kan ändå vara nyttigt för oss lite hvar att på nära håll se huru det ser ut i ett människohjerta när döden klappar på.

Si doktors far hade varit häradsprost, kan veta, så han trodde inte som doktorn i Rickeby, som sa en gång på ett landtbruksmöte så jag hörd'et, att menskan inte har nå'n odödlig själ.

Nå, hur doktorn han skref och hur di reste till apoteket så efter tre veckor var Kalle skraddare på fötter igen, och en gång doktorn reste der förbi och tänkte titta in så vände han i dörren, för der satt fullt af kärringar med kalfstekar och annan förningsmat, och apostelen hade en stor sötost på täcket och åt och prisade Gud.

Jag tänkte i min enfald att länsmannen skulle komma och ta Kalle skraddare sen inte den fule trodde sig för honom, för der fanns ju vittne och bevis på hvad han bekänt; men det hördes inte af, utan snart predikade han i missionshuset på det gamla viset, bara att nu var folket så mycket att det stod packadt äfven utanför, kring alla fönstren.

Men aldrig kom Kalle ut till vägen mer när vi rastade i backen, och kunde han så tittade han åt ett annat håll när doktorn kom i närheten. Men en gång i dåligt väglag mötte vi profeten på en trång skogsväg så han kunde inte slinka undan.

— Nåå, hur står det till med Pettersson nu? sa doktorn.

Då tittade apostelen upp i granetopparna, knäppte hop näfvarna och sa:

— Ack, herr doktor, det är så saligt! »Dem, som hafva Gud kär, tjenar allting till det bästa. Lide vi med så skole vi med regera.»

V.

En, som sköttes som han var sjuk till.

Fast doktorn efter den händelsen jag omtalade i min allra första historia, när vi reste i sjukbud den der natten der var så roligt till baronens, alltid var försigtig i sitt kalasande, var mitt herrskap likväl jemnt i svängen med ortens andra herrskaper. Jag tror också att doktorsherrskapet var nära på det mest omtyckta af allihop. När det var sommar och vi svängde upp på gårdsplanen på ett ställe, och veranda och farstu voro fulla af folk och gårdsplanen af ungdom och kransar och käppar och krocketspel, så blef der ett lif och en glädje, som en knappast såg när någon annan kom.

Herre Gud, mitt herrskap var ju så ungt och vackert i början, och lifvadt och roligt och snällt och så lyckliga sins emellan så en kunde ha sitt eviga nöje af att bara titta på dem.

Men fast de voro välkomna öfverallt och sjelfva gerna voro ute, så var likväl doktorinnan aldrig så glad som när vi i rama hvardagslaget reste till kaptensens på Berga. Si kaptenskan var hennes bästa barndomsvän och de höllo af hvarandra som två systrar och när de träffades flögo de hvarandra om halsarna och kysstes rent som fästefolk. Kaptenen och doktorn stodo och skrattade och sågo på. Bevars väl, de voro mycket kontanta de också, men de hade inte blifvit bekanta förrän de voro stora, fullvuxna karlarna.

Näst min matmor var kaptenskan det grannaste och raraste qvinnfolk jag sett. Liten och fin som en flickunge och ljus i håret och skinnet och mild som en morgonmjölk och så glad vid sin kapten, så hon såg på honom så jag tycker han skulle känt det rent som om det börjat krypa i stöflaskaften på en, när hon tittade en i ögonen.

Det var ingen fara med kaptenen heller; en stor, grann karl var det och en snäll karl också — för det mesta. Men han var inte kropp till att styra sitt sinne. När det djåkliga humöret kom på honom, då något retat eller förargat honom, var han som ett rytande lejon och då darrade hans lilla fru som ett aspelöf, och ofta kom hon ut till droskan och tog emot oss med gråteringar kring sina vackra ögon, Gud välsigne dem!

Jag vet inte om han nå'sin brukade vara precis elak vid henne, som han var så glad vid. Men si, när han kom i kokning så var han menska till att ryta och domdera och djäklas, så han kunde köra hjertat i halsgropen också på den som inte hade med 'et att göra.

Så kommo vi dit en dag när han just var hemkommen från regementsmötet, och allt var så roligt och gladt som helst, och doktorn skulle se fölen och kalffarna, och doktorinnan blekväffarna och allt möjligt. Men kaptenskan såg ut som om det varit ruskväder nyss förut, och hur hon skrattade och pratade kunde en grannt se att det inte var längesen der varit vått i det lilla ansigtet.

Så, bäst herrarna stå och se en fölunga dansa, säger kaptenen så jag hörd'et:

— Det var sannt, jag har haft en sådan underlig sveda i bröstet några dar; det får du lof se på. Der är liksom ett litet ettrigt sår; det ser så besynnerligt ut.

— Kom, så gå vi in i ditt rum, så hinna vi det före middagen, sa' doktorn.

Der blef ingen rodd ut på sjön den eftermiddagen,

och ingen af herrskapet syntes ute alls förrän vi skulle resa på qvällen. Då voro både doktorinnan och kapten-skan alldeles förgråtna, och kaptenen var mol tyst och såg sorgsen ut och doktorn var så allvarsam som han brukade vara då någon dött för honom.

— Kom snart igen! bad kaptenen och tryckte näfven på doktorn så det knakade.

— I öfvermorgon. Och kom så ihåg: lugn och stillhet, ingen svallning i blodet, inte en droppe sprit, inte anstränga, inte förifra dig! Kör!

När vi väl voro komna ur allén kastade doktorinnan sig baklänges i vagnen och grät så att ögonen kunde brista. När doktorn hört på henne en stund började han — gapskratta. Hon tystnade tvärt, tog näsduken från ögonen och ropade:

— *Är du galen?* Hur kan du bära dig så åt, när våra bästa vänner hotas af den värsta sjukdom af alla, den hemska, förfärliga kräftan?

Jag hajade till, rätt så på kuskbocken jag satt. Nu för tiden skär di bort kräftan på lasaretten alldeles som en klipper en nagel eller tar af sitt hår ett stycke; men *då*, under vår första doktorstid, så satt kräftan der hon satt, di måtte skära hur di ville, och den som en gång fått den, den var dödens kattunge. Men doktorn han sa:

— Var nu lugn, mitt barn! Malmin har inte kräftan mer än jag. Det var en skjortknapp, som skafvit honom på bröstet under den trånga vapenrocken på mötet, och så hade det ettrat upp sig till ett litet sår i den tjocka konjakskroppen, och . . .

— Hur kunde du vara så hjertlös! Håll! Vi vända genast! Håll . . .

— *Kör på!* Tyst nu, barnet mitt! Ställ inte till spektakel midt på vägen. Hör nu på bara och var lugn!

Nog hörde hon på, men lugn var hon inte, fast hon blef det med till sist, allt efter som doktorn orerade.

— Ser du, när vi kommo in till honom och han klädt af sig, frågade han: »Hvad är det? Hvad är det?» på ett sätt, som tydligt röjde att saken gjort honom nervös, och det vill då inte mycket till. Jag såg ju genast hvad det var, men då jag inte ögonblickligen svarade, börjar han väsnas på sitt vanliga vis: »Hvad fan är det? Det kan väl för tusan inte vara något kräftartadt?» När han sa' detta, for en tanke som en blixst genom hufve't på mig: Om du skulle ta och tukta honom ett tag? Karlen är ju frisk och sund, och gallan, som ibland kan göra folk så der oresonliga, som han stundom är, är hos honom i bästa skick. Hela felet med den snälle Malmin är att han aldrig, inte ens i tjensten, fått lära sig att veta hut. Rik och duglig, krusande för ingen, aldrig i behof att böja sig för någon, har han ju utbildats till en riktig liten tyrann, som tar lifvet af Henriette, allt under det han älskar henne öfver allt annat. Talte hon inte sjelf om i förmiddags, då han var undan ett ögonblick, hur han i går qväll slagit vallpojken halft förderfvad och satt hela huset i skräck för det pojk-slyngeln låtit korna gå in på kornåkern. När han nu lät så der ängslig och orolig för den der bagatellen, tänkte jag på, om man skulle kunna stuka till humöret på honom en smula och hålla honom i helsosam ångest.

— Nej, men gubben då! Och så skrämmer du lifvet af den arma Henriette. *Hon* måste då få veta sanningen i morgon dag. Min stackars vän, hon var alldeles förtviflad!

— Det förbjuder jag bestämdt. Äfven om hon, lille stackarn, lofvade än så heligt att vara med om kuren, så skulle hon, när vi voro resta, falla honom om halsen och tala om alltihop så snart han började ängslas, så som hon älskar honom.

— Men, gubben min, människornas sinnen och själar

höra presterna till; du lägger dig i det du inte ska, är jag rädd, sa doktorinnan.

— Presterna ha haft honom i socknen i sju år innan jag fallit dem i embetet, och de ha ingenting gjort. För resten delar prostinnan ut häftplåster och »Hoffmans och hjertstyrkande» till höger och venster, så det är inte för mycket om jag hjälper hennes gubbe en smula med Malmin, skrattade doktorn.

— När resa vi dit igen?

— Jag sa i öfvermorgon, men vi fara i morgon så inte skråman läks. Det vore just snyggt! Jag får lof lägga en fluga på den för att hålla såret öppet. Bara han inte faller på det orådet att resa de åtta milen in till sta'n och springa från den ene läkaren till den andre? Det vore just en treflig historia för mig! Till Klintén, som är hans kamrat på regementet och god vän och bor så nära, vänder han sig naturligtvis snart nog bakom min rygg, men Klintén skall genast få en vinkus af mig. Han känner också till att gossen behöfver kureras.

— Hvad hade du sagt åt honom? Han var ju alldeles förkrossad. Hur kunde du stå och ljuga så för en vän?

— Jag ljög visst inte. Jag bara dröjde länge med svaret, såg rysligt allvarsam ut och sade, att »jag ville hoppas, att det *inte* var kräfta.» Och det hoppas jag, vid lefvande guden, alldeles säkert. Med hans lynne var detta alldeles nog, han hoppade upp i taket och började bråka. När han gastat en stund, lofvade jag att »noga observera fallet och se efter om det är något kräftartadt»; och det ämnar jag mig också till.

Den närmaste tiden reste vi ofta till Berga, en eller två gånger i veckan. Kaptenen åldrades och magrade; men kaptenskan liksom kryade på sig, fast hon, förstås, sörjde rysligt för den hemska kräftans skull. Ty nu *var* der lugnt på Berga. Rättarn och drängarna begrepo rakt

inte hvad som gick åt kaptenen; han var som en annan menska, mild och snäll, låg mest inne och läste, kammarpigan sa att han hållit på i fjorton dar med en bok, som hette så mycket som »Christian Scriwers Själaskatt».

Efter en månad hörde jag doktorn vid afskedet yttra:

— Jag upprepar ännu en gång, att *om* det varit en smula kräftartadt så är det nu alldeles säkert att såret är godartadt och vill läkas, och det gör aldrig kräftan, om hon inte blir bra.

— Gud vare tack och lof! sa kaptenen.

Inte: »Det var förbannadt bra!» som det skulle lydt på hans gamla tungomål.

Kaptenskan grät i glädje, för fruntimmer ska då använda ögonen, antingen det är roligt eller ledsamt.

När ett par veckor till hade gått, dukades der riktig kalasmiddag ute i trädgården åt sjösidan till, och jag låg andra sidan staketet och hörde hur di drack till och med sådant vin, som slår klatsch när en drar opp korken, och hur di tackade doktorn och sade att det var som om di vore födda till verlden omigen för andra gången. Och så drucko de och så togo di hvarandra i famn alla fyra.

När vi reste, stod kaptenen der, rätt kry igen och glad och mild och sa till doktorn, rätt som han klef in i vagnen:

— Broder, tror du nu att jag kan vara lugn? —
»Med Guds hjelp», lade han till så sakta och beskedligt.

— Jaha . . . jaha . . . det vill säga, att nu är det inte det ringaste farligt med det *der* såret. Men du har ett ettrigt blod, Malmin, och på din vakt får du allt lof att vara. Inga ledsamheter får du låta hvila på dig, och aldrig får du bli arg och aldrig orolig, för det är inte nyttigt.

— Kära du, hvad *menar* du? *Jag* är ju alltid som ett lam.

— Ja, hvad bara *menar* din man? sa kaptenskan till doktorinnan. *Min* Georg, som knappast förifrat sig i hela sitt lif!

Si det finns ingen, som är kropp till att glömma elakheter så som ett bra fruntimmer med hjertat der det ska vara. På sex veckor, som kaptenen vetat hut, hade kaptenskan alldeles glömt att han inte alltid varit en himmelens engel.

VI.

**När doktorn gjorde boskillnad hos
rusthållaren i Mo.**

En doktorsdräng begriper sig ju inte det minsta på sjelfva doktorerandet och så'nt der, men länge hade jag inte varit hos *min* doktor förrän jag begrep att en doktor, som bara tar en stol och sätter sig vid sängen och tittar på den sjuke och frågar sig för och inte ser hvarken till höger eller venster i huset, hur der är fatt, och inte bryr sig om annat än sjelfva sjukan och medicinen och betalningen, den han är ingen nytta till, utan, förstås, för småbarn, barnsängs kvinnor, huggesår och trasiga ben och förkylningar och sådant; men inte för några riktigt in-
värtas klabberier.

Min doktor, han kunde skapa sig både till prest och länsman och häradshöfding, om det gällde, och när han kom i ett hus hände det ofta att han kurerade fler än den, som låg i sängen och gnydde, såsom till exempel hos rusthållarns i Mo.

Rusthållarn i Mo var den rikaste bonden i grannsocknen och en skarper karl på alla vis. Han höll auktioner och förlorade aldrig, för de arme satarna voro räddare för honom än för sjelfve skam, och betalte honom, om de så skulle svälta ihop styfrarna. Och hans pojkar voro hela häradets skräck, men *honom* lydde de. Och hans första qvinna, som också hade ett skarpt humör och inte var så god att kufva, henne körde han till kyrkogården det femte året de voro gifta. Sen gifte han om sig med en liten vacker, klenvuxen klockaredotter, som såg ut som ett barn och var liksom lite herrskaplig i sina fasoner och som tog honom för att slippa tjena piga och som aldrig hade annat svar på rusthållarens och pojkarnes elakhet än strömmande tårar ur sina vackra, blåa ögon.

Rusthållarn och hans pojkar hade ett ord när de körde i skog och mark och hade förlässt dragarna och rappade dem, så det ekade vidt omkring. »Dä ska mä eller sönder!» skreko de i vildt raseri.

Hvad den nya rusthållaremorän beträffade så såg det ut som om *hennes* lass var blifvet alldeles för tungt och hela den lilla menskan hade hållit på att gå sönder, helst sedan flickan, hennes enda barn, vuxit upp till en tolf, tretton års ålder och började förstå allt eländet och höll på att skrämmas från vettet.

Till sist blef det ett sådant rackarelif i Mo så att folk knappt tordes gå der förbi sedan det var blifvet skumt om kvällarna, och hvem som helst gerna gick ur vägen för Mopojkarna.

Så en dag kommer en af rusthållarens söner ridande

i vild karriér och var nog så ödmjuk och mör i mun och talte om att »mor råkat falla ner för källartrappan och slå sig rysligt illa. Doktorn måste skynda sig det fortaste han kunde.»

Nå, vi reste och kommo dit, och doktorn sprang in, men jag hade inte väl fått in hästarna förrän han kommer ut på trappan och ropar att jag skulle in också.

Der ligger den stackars qvinnan och suckar rysligt tungt och har linnehäftor kors och tvärs i ansiktet, bindor, som doktorn haft med sig och redan hunnit sätta dit. I detsamma jag öppnade dörren, räckte han ett papper till den ene af pojkarna och sade:

— Fort till apoteket efter det här! Raska på! Hennes lif beror derpå — *och din fars också!*

Om jag blir hundra år, glömmmer jag aldrig hur skarpt doktorn tittade och hur rusthållarn slog ned ögonen vid de sista orden. Så sade doktorn till den andre pojken:

— Gå genast ned till ån efter smeden och bed honom ögonblickligen komma upp!

Då tittade rusthållarn upp och skrek argt:

— Sme ä dä *ja*, som skickar ätter här på gården, när det behöfs!

Pojken stannade med handen på dörrlåset.

— Raska på! röt doktorn, och pojken sprang.

— Se nu väl efter mor en liten stund, sade doktorn till den lilla tösen, som stod vid sängfoten, förgråten och rädd, och sen vände han sig till rusthållarn och sa:

— Nu ska *vi* talas vid ett litet grand.

Rusthållaren skrufvade och vred sig så länge, att när vi kommit in i farstukammarn kom smeden genast och frågte hvad som stod på.

— Jo, sa doktorn, jag tycker det är treffligast att ha lite vittnen när jag nu skall ordinera för rusthållaren här.

— För *mäj!* Hva ä dä för dumheter? *Ja* ä inte sjuk! röt rusthållaren.

Doktorn såg på honom, som om han velat genomborra honom med ögonen, och sade, fast och sakta:

— Antingen blir det jag eller häradshöfdingen borta i Komstad, som ordinerar. Välj sjelf!

— Gudbevars, nog kan jag höra på doktors prat alltid, sade rusthållaren, skalf som ett asplöf och slog ned ögonen.

Doktorn fortsatte:

— Rusthållaren skall genast, inom en timme, innan jag lemnar gården här, resa till Ronneby brunn. Det är hög tid; hans nerver äro rent förstörda. Mäster Bomgren ser sjelf hur han darrar.

Både smeden och jag gapade och sa inte ett ord och trodde begge två att doktorn var blifven galen.

Men han fortsatte helt lugnt:

— Rusthållarns söner se ju rätt krya och dugtiga ut. Men det är bara ett bedrägligt sken. Luften här är mycket skadlig för dem, och jag svarar inte för hvad som kan hända, ifall de dröja här en enda dag till. I afton skola de resa till Norrland. Der är jernvägsarbete uppe vid Storvik, och jag förbjuder dem inte motion, ifall det roar dem.

Rusthållaren hade sjunkit ned på en stol, alldeles blågrön i ansigtet. Doktorn fortsatte:

— Det var en farlig källartrappa, den der, som rusthållarmor snafvade i, en högst besynnerlig källartrappa och mycket egendomliga skador, som rusthållarmor fick, sådana, som jag aldrig sett efter ett dylikt fall förr. Jag svarar inte för hennes lif, men *om* hon kan räddas, får hon ej vidare vistas på ett ställe, der det finns en sådan der hemsk trappa; hon . . .

— Nu kan det vara nog med gyckel! Vet hut, din förbannade plåsterprins och laxativ-Kalle! skrek rust-

hållarn och rusade mot doktorn med knuten hand och blodsprängda ögon.

Sjelf trodde jag ju i det ögonblicket att doktorn plötsligt blifvit spritt, sqvatt tokig; men det måtte nu vara med det huru det ville: min käre, älskade husbonde fick ingen röra, och därför tog jag rusthållarn ett fast tag i strupen och kastade honom mot väggen. Då ville pojken naturligtvis flyga mig i håret och smeden skilja oss åt; det höll just på att bli en snygg historia. Men begge lymlarna, både far och son, fällde händerna och stodo som lamslagna då doktorn allvarligt sade:

— »Fall på källartrappa» eller »lifsfarligt våld å hustru!» Lydnad eller Jönköpings cellfängelse! Välj fort, mördare!

Nu begrep jag schäsen. Skurken tycktes också begripa, torkade svetten ur pannan och teg. Doktorn återtog sin förra ton, hvars skärande hån jag nu förstod.

— Alltså, hon måste, så fort hon kan flyttas, om hon blir vid lif, bort, långt bort från denna farliga trappa. Vid den tiden tror jag rusthållarn kan ha slutat i Ronneby och pojkarna besett Norrland tillräckligt. Jag skall skrifva.

— Tackar ödmjukast, men är det kristligt att vilja hindra mig att vara hos min hustru? mumlade rusthållaren.

— Nej, det är det inte, och derföre skall hon också snarast möjligt upphöra att vara er hustru. Sjelf har hon länge önskat det, fast hon skrämts till tystnad. Nu blir det allvar, rusthållare. En man med sådana källartrappor behöfver en hustru med starkare kroppsbyggnad, tyckte doktorn.

Rusthållarn qvicknade vid igen och sprang upp och såg ut som om han fattat ett beslut. I trotsig ton utbrast han:

— Ja, Gudbevars, gerna för mig. Jag kan vara trött nu på den lipsillen. Hon kan gerna få komma ut ur huset när som helst. Fattig och usel tog jag henne,

och fattig och usel skall hon sparkas ut härifrån. Jag ger henne inte ett öre, kom ihåg det!

— Ni ska inte ge henne någonting. Hon har nog af sin lagliga giftorätt; men som jag förmodar att ni gjort som personer af er sort bruka, sökt förringa denna genom att ej låta skriva henne som medegarinna till gården, skola vi rätta detta lilla förbiseende. Det var just därför jag kallade hit mäster Bomgren. Litet papper och skrifdon, om jag får be!

Huru pass lagligt det papperet var, som mäster Bomgren och jag den der dagen bevittnade, det förstår jag inte, men rusthållaren tordes väl inte bråka i alla fall, för nog blef den stackars qvinnan »skrifven i gården» sen vid sjelfva tinget och derpå riktigt ordentligt skiljd vid sin kanalje till man, och frisk och kry och fick många pengar och uppfostrade sin lilla flicka i lugn och ro.

Det var just när hon velat skydda denna mot faderns misshandel, som hon sjelf blifvit lifsfarligt slagen.

Doktorn blef, förstås, kvar den der qvällen tills der blef rent hus för rusthållaren och hans pojkar. Det drog sent ut, och doktorinnan, som blifvit rysligt orolig, kom och mötte oss långt nere i allén.

— Du ser så trött ut, sa hon till doktorn.

— Ja, kära du, det var ett elände. Du kan tro jag fick ordinera för dem allihop, svarte han.

VII.

En menniskovän.

Det var yrväder och jemnt om halfannan aln djup snö, men här och der tre alnar i de största drifvorna, der de ej ännu hunnit skottas. Tocka drifvor kunde, förstås, inte bruntarna gno igenom, fast deras make aldrig funnits i Sveriges land, och derföre höll jag in, när jag såg en hel rad sådana ligga framför mig på en liten slätt; ännu voro vi i skogsbrynet och kunde vända.

— Det var tusan, sa doktorn.

— Djäkeln i dä, sa jag.

Då smatt der ut ur skogen en liten kutryggig, mager uslinge med tunna varkenskläder på kroppen, men en stor, tjock yllehalsduk två hvarf om halsen, och lyfte på mössan och sa:

— Hvart ska harren? Härassväjen går dä inte på en hel fjäringsväj.

— Nej, jag ser det, min gubbe lille. Jag ämnade mig till Hamra bruk, sa doktorn.

Backstusittaren eller hvad det kunde vara för en gök, tittade på oss med sina små grå ögon och ref sig i det rufsiga håret och sa:

— Ja, si här ä en skogsväj, justament precis den ja kommer på, å på *dän* kunne en kanske lista sej ut te härassväjen igen der skogen tar ve.

— Stig upp och visa vägen så ska du få en tjugofemöring för besväret, tyckte doktorn.

Det gjorde han, men det var en satans väg. Ibland skrapade det mot stora stenar och ibland blefvo vi hän-

gande på stubbar så det smattrade i selarne och vi fingo stiga ur och lyfta släden öfver. Så i en klyfta der den usle vägen ackurat såg ut till att ta slut, och en liten eländig grå koja låg ett stenkast åt sidan, säger karlen:

— Va snäll och töfva här ett halft öjnableck mens ja går in och drecker lite! Ja ä så grömt törster.

Och så masade han sig in i stugan. När han kom ut igen, sprang han mot doktorn och skrek:

— Kära menskor, för Guss barmhertighets skull hjelp en menska derinne, söm ligger å håller på å dö! Ja vet att detta är sjelfve doktarn å han kan inte för sett samvete resa frå ett tocket elänne!

Doktorn sprang in och blef inne en god stund. Snöstormen tog till, hästarna darrade som asplöf och kröpo hop med alla fyra fötterna, och till sist tittar doktorn ut ur stugudörren och ropar:

— Jag måste stanna en stund. Se efter om det är möjligt att få in hästarna i vedskjulet eller ladan eller hvar som helst.

Jag är, Gudnås, en syndig menniska och det händer ju att jag svor en vers då jag spände ifrån i kölden och snöyran midt ute i skogen.

Med stort besvär fick jag in de stackars djuren i ett hybble, som skulle föreställa vedskjul, men som knappt hade hvarken tak eller väggar.

En halftimme gick och doktorn syntes inte till och inte heller tjufgubben, som lurat oss in uti detta elände.

Men när en halftimme till var gången och jag höll på att frysa själen ur kroppen på mig, gick jag sjelf fram mot stugan. Men jag hade inte väl tagit i låsvredet förrän doktorn ryter derinne:

— Låt bli dörren! *Ingen* får komma in.

Jag stannade i farstuvisten, för der var ändå lite bättre än i det trasiga skjulet. Derinnanför skrek en menska, som lät som ett qvinfolk, som om de hade velat

mörda henne, och der var ett fasligt tassande på golvet. Så gick jag ut och tittade in genom fönstret, men kunde inte se annat än doktors ryg, der han stod lutad öfver sängen.

Om en stund kommer kutryggen, som lurat oss i allt detta bråket, ut genom köksdörren och springer inåt skogen. Då röt jag till så han blef så rädd, så han höll på att trilla öfverända:

— Hör du, hvart ska du hän, din lille rackare?

— Kära goa, ja får lof springa nå'nstans å ha fatt i ett qvennfolk te å hjelpa dom derinne.

Så gick der en halftimme till och så kommer han springande med en käring bakefter sig. Doktorn släppte in käringen, men knuffade tillbaka både mig och gubbarackarn, som frös så tänderna skallrade i honom.

— Jo, känn, din rackare, som ställt oss i detta! sa jag till honom.

Så gick en hel timme; men då ändtligen öppnade doktorn dörren och sa:

— Kom in och värm er ett tag innan vi ge oss ut igen.

Kors i herrans namn, ett tocket evigt spektakel! I sängen ligger en qvinna och bredvid henne en alldeles precis nyfödd barnunge, och i den andra sängen två kul singlar om en fem eller sex år. De voro så förskrämda så de sa inte ett ljud, bara glodde. På golvet gick käringen och lade lite spånor och sura rispinnar på elden. Sjelf såg hon sur ut och hade inte öppnat sin mun på hela tiden. Framme vid bordet satt doktorn och sa heller ingenting, utan bara:

— De stackars hästarna bli väl rent förderfvade?

— Ja, inte är sådant här tjenligt, hvarken för folk eller kreatur, sa jag, för äfven en tjenare har ju rättighet att tycka hvad han vill.

Doktorn riste på hufv'et, för hästarne voro som hans

ögonstenar och inte ville han precis att jag skulle frysa ihjel jag heller. Och så sa han:

— Ja, sätt för nu.

När jag hade satt för, kom doktorn ut, och gubbatjufven var en så'n passopp, så det var inte likt något, och svepte fällen om doktorn. Den gamla käringen stod i farstuvisten och tittade, nyfiken, som alla qvinfolk äro.

— Tack, tack, min gode man! sa doktorn. Det är roligt att se att en fattig karl, som ni, inte bryr sig om ifall han förspiller ett dagsverke för att hjälpa sin nödställda nästa.

— En gör hva en kan. Di fattie får lof hjälpa hvarandra, å nånna pengar har en ju inte te å ge.

— Det är vackert och ädelt, min gubbe. Men hvart ska vi nu taga vägen?

Kutryggen tog af sig mössan, ref sig i peruken och tittade utåt skogen, der just ingen väg syntes utan den vi kommit ifrån.

— Ja, vet doktarn, skogsväjen ä ändå leare nu framåt, å nu har di nock skottat härassväjen, så nu vore dä vesst bäst å vänna och köra tebaks. Ja ska följa mä och hjälpa te, äss dä behöfs.

— Att mannen var borta när hustrun var sjuk! undrade doktorn.

— Ja si, di ä rysligt fattiga, å den fattie får lof tjena en styfver, när han kan.

— Jaså, de äro mycket fattiga. Ja, det såg så ut i stugan. Kanske är ni nära granne och har hjälpt dem förr än i dag, fast ni nog inte har något öfverflöd sjelf?

— Ingenting å tala om. En ä väl en kresten menska, vet ja. Men nock har ja mönna gånger mättat munnarne der i torpet å gjort mönna trötta dagsverken för deras skull.

— Det var vackert, min gubbe, sa doktorn och hans röst lät så rörd, som om han svalt något. Men *detta*

dagsverket skall ni åtminstone inte ha gjort för inte. Se här har ni en tvåkrona.

— Gu välsigne homen! Tusen tack!

Vi voro nu framme vid häradsvägen, som låg öppen och nyskottad. I detsamma kommer der en käring vankande och skall just vika in på skogsvägen, då hon får se vår kutrygg och säger på allmogens stilla, säfliga sätt:

— Go qväll, Kal Petter! Hur ä dä mä din qvenna? Har hon barnat än? Jag hörde hon va sjuker i aftes.

— Håll! sa doktorn, knuffade mig i ryggen och betraktade »Kal Petter» med en mörk blick.

— Ja, ajöss då! sa »Kal Petter» hastigt, lyfte på mössan och tycktes ha brådt med att skubba sig åstad.

— Kom hit! röt doktorn, och »Kal Petter» lydde motvilligt.

— Var det *din* hustru, lymmel?

Han strök af mössan, tummade den mellan fingrarna, grinade litet förläget och sa:

— Ja, Gu hjelpe oss, te kynnelmesse bler dä nie år sen dä skrället å ja kommen ihop.

— Och det går ingen väg ut till häradsvägen på det der hållet, icke sannt?

— Joo . . . nää . . . ja dä vell sia ingen, söm en kan *köra*.

— Hör du, Karl Petter, tala nu om för mig, upp och ut, hur det här hänger ihop. Ut med språket, annars vankas det smörj, ser du!

»Kal Petter», som fått mössan på hufvudet, röck af henne igen, sköt upp sin puckel så att han såg rysligt ömklig ut och började i gnällande ton:

— Käre, goe doktarn, ble inte så faslia arger. Stina va barnsjuker å ja skulle just gå te Maja på Åkaled för å be na hjelpa na. När ja så mötte skjuset å kände ijän doktarn å vet att Maja allti tar trettisex skelling å att en inte allti träffar na hemma, så föll dä mej i sinnet

— dä va väl jäfvelen kan ja tro, söm han säjer Smeberg i missionshuset — att äss ja kunne få doktarn te et för *inte* så . . .

Doktors hotfulla uppsyn hade mildrats allt efter som »Kal Petter» talade, och nu sa han:

— Sätt på mössan, min gubbe! Men hör nu du, som tycks vara en förständig karl, fast en liten kanalje, har du under dessa timmar aldrig tänkt på, att jag möjligen kunde varit på väg till någon döende, som förut kallat mig, och hvars död du på det här viset kunde fått på ditt samvete?

— Joo . . . jaa . . . nää . . . dä vell sia, att innan vägen hade blett skottader hade doktarn *ändå* allri kommet fram . . . å så . . . å så . . . i alla fall ä en sej sjelf allti närmast i alla fulla fall . . .

Det begynte att rycka i mungiporna på doktorn och skrattet var inte långt borta. Så dök han ner med näfven i pelsen och sa:

— Adjö med dig, min käre Karl Petter! Här har du en tvåkrona till. Tack för hemma »i alla fulla fall»! Helsa Stina så mycket! Mätte du ännu många gånger få »mätta munnarna» der i torpet och göra »många trötta dagsverken» för dess invånares skull!

»Kal Petter» stod med mössan i den ena handen, tvåkronan i den andra och ett ödmjukt, småslugt leende på läpparna ända tills vi försvunno vid nästa krök af vägen.

STUTA-PERSSONS JOSUA

SAMT HANS ÖDEN I LANDSORT
OCH HUFVUDSTAD

I.

Huru ett Smålandsingenium vaknar.

Niklas' here i Boleljung, »Josse», som de kallade honom, fast han var kristnad till Josua, hade hunnit till sitt trettonde år innan hans fantasi vaknade till lifs och hans ande fick högre vyer.

Det kan tyckas sent i vår försigkomna tid, men många hinna till vasastjernan, sjuttitalet och grafven innan det händer dem.

För resten skref man då bara 1861.

Ända till det ögonblick, då det stora uppvaknandet skedde uti Josses dittills med obeväpnadt öga nästan oiakttagbara ingenium, hade han, med hundens trohet samt en ligghönas envishet och brist på reflektion, följt sin herre och mästare Stuta-Persson på ändlösa, ömsom dammiga, ömsom uppblötta lands- och häradsvägar, i ur och skur, i solsken och regn, i trettio grader öfver så väl som trettio grader under fryspunkten, hvilket dock generade mindre, alldenstund hvarken Stuta-Persson eller hans lärjunge hade någon annan termometer än ryggbastet och öronsnibbarna, ej heller någon annan barometer än Perssons gikt och liktornar.

Persson och Josse skulle måhända funnit tiden lång emellan de marknader de bevistade och vid hvilka all verdens dittills af Josse anade njutningar och herrligheter tedde sig för hans lystna, omorgnade blick, derest de bara varit på tu man hand.

Men en stor skara af filosofiska och uppsluppna, vemodiga och slyngelaktiga, tröga och vilda, bruna och rödbrokiga stallbröder omgaf dem, spände deras uppmärksamhet, satte deras ben och piskor i hviften och sina egna horn i nästans egendom i förbifarten.

Ja, de vidgade Perssons och Josses umgängeskrets och inledde på ett ledigt och otvunget sätt deras bekant- skap med många intressanta och inflytelserika män, de der lupo ut ur sina boningar och lofvade stutafösarna smörj och stämningar till tinget, då stutarna satte hornen i deras kornskylar eller gjorde botaniska utflygter i deras klöfverfält.

Då måste Perssons lommaflaska fram, ofta äfven hans portmonnä, och hans raskt löpande tunga sättas i fart nästan som om det varit fråga om att resonnera bort skefhasigheten hos en tretton quarters herregårdsoxe.

Och tvisten slutade ofta med ett vänligt kåseri och kaffegök på verandan, ty det var en flärdlös tid, före representationsreformens och södra stambanans färdig- byggande, och till och med en häradsdomare kunde då med välbehag torka af flaskhalsen med tröjfliken och ta sig en dram, utan tidsödande ceremonier med glas och bricka.

Och Josse fick sockerbitar, körsbär och äpplen, allt efter årstiden, af husens minderåriga döttrar, och i nästa backsluttning fick han några rapp af Stuta-Perssons piska för det han vållat obehag genom att inte se bättre upp med kriterterna.

Sådant är lifvet! Njutning och smärta, lyckans sockerbitar och ödets piskrapp!

Det var en tid af *säkra* spekulationer, ack, huru olik nutidens aktiejobb! En oxe, köpt i Hvetlanda, steg med en naturlags nödvändighet i värde med hvarje mil han fördes norrut, i Tranås betecknade han en summa, i Norrköping ett kapital, i Stockholm en liten förmögenhet.

Men Stuta-Persson och hans Josse hade aldrig varit norr om Norrköping.

Med häpnad, fast i dolsk dådlöshet, såg Josse silfrets skramlande massa och sedlarnas prasslande skörd strömma ut och in hos Stuta-Persson. Han såg det som i sömnen, och den tanken att få något med deraf utöfver den riksdaler i veckan, som han, jemte fri kost, fått löfte om, var lika fjerran från hans unga själ som att hänga mössan på ett af månens horn eller skära en skifva af solens gull.

Har det funnits en period i Vanderbildts, Goulds och L. O. Smiths lif då finansgeniet slumrat? Jag vet blott att en sådan tid har funnits i Stuta-Perssons Josses.

Kom man så en dag medan man ännu var stadd på uppköp, det vill säga söder om Nässjö, till en by der nästan allihop bönderna hade hvar sitt par stutar att sälja. Som en fjäril från den ena blomman efter den andra, for Persson från fähus till fähus, berusad af svällande hull och formers fågring värre än en habitué i Berns salong.

Under tiden stod Josse med drömmande sinne och smutsiga händer i tomma, trasiga fickor samt betraktade verlden, det vill säga en vedbod och en gödselstack, med en vemodsfullt beslöjad blick. Då hviskade det plötsligt i hans öra:

— Va tror du, here, att Persson kan gi för desse härne?

Det var en liten, inmarigt blinkande bonde, som pekade på ett par stutar inne i fähuset.

— Dä inte godt å sia, svarade Josse diplomatiskt.

— Men du kan te minstingens sia va' han har gett

för di röhjelmete der? sporde bonden och pekade på ett par, som Stuta-Persson haft med sig i flocken dit. Han ville tydligen ha någon ledning för sitt »begär». Man har icke haft ett par kära varelser i årtal, plägat dem, som man plägar en häradsprost på läsemöte, älskat dem som sina barn och skonat dem i arbetet så ömt man kunnat, för att sedan sälja dem för underpris.

Då — just *då* — for der med ens en snilleblixxt genom Josses lilla hjernsubstans, han tog en otäckt likgiltig min på sig, spottade på sned ut genom hålet der en utslagen tand setat och sa:

— Va hundan har ja' för dä?

Den lille bonden rök till i häpnad öfver så stort och tidigt förderf, skubbade in i stugan, smet ut igen, tittade skyggt åt grannens fähus, der Stuta-Persson just då dividerade om en slagteko, släppte en tolfskilling i Josses ur byxfickan aningsfullt uppdragna näfve och hväste:

— Va' kostade di röhjelmete *nu* då, din lelle rackare?

— Tvåhundratjue, hviskade Josse genast tillbaka.

När Josse en stund efteråt i sin store mästares och de behornades sällskap tågade landsvägen framåt, var han en annan människa än förut, tio år äldre, yrvaken efter trettonårig slummer, spänstig, förväntansfull, med orosfylldt, men dock gladt hjerta, i hvilket sakta men säkert tändes insigten om den gyllene kalfvens gyllene tänkespråk: »Affär ä affär!»

Josse var en liten mimiskt och dramatiskt begåfvad yngling och många voro inte de oxar, som ute i gårdarna dädanefter köptes af hans mästare, på hvilka han inte tog sin lilla blygsamma provision. På marknaderna gick handeln litet för raskt undan, men äfven der hann han att bekanta sig med egaren till ett och annat par.

Dessa lyckliga förhållanden, Josses käraste ungdomsminne i mognare år, hade fortvarat i öfver åtta månader,

då mästaren en fager qvällstund efter en aftonwardsrisp i en skogsdunge plötsligen yttrade till lärjungen:

— Din uslinge, tror du inte ja' obsalverar att du unnerstår dej te å ta agio på stutera?

Josse kröp ihop och blundade, med varm och innerlig förkänsla af en tagelhurras nitiska sträfvan efter intimare bekantskap med hans lekamen.

Men — förunderligt! Rappen dröjde, piskan låg alltjemt stilla i mästartens hand, då Josse åter öppnade ögonen, och på den väldiges läppar lekte ett sötsurt leende, snarlikt det som prydde den store Napoleons mun då han erfor att marskalk Bernadotte blifvit kronprins af Sverige, samt korsikanen, som bekant, föreslog gascognaren kompromiss.

— Ha . . . ha . . . harre Jesses, ja' ska' *allri* göra så mer! utbrast Josse, nästan vansinnig af en ångest, som stegrades med exekutionens naturvidriga fördröjande.

— *Jo*, sa Stuta-Persson, långsamt och eftertryckligt, dä ä just *dä* du ska. Du är en tavarli' here, sir ja, å ja ä inte den söm oppererar mej imot en sträfsam yngling. Du ska gi opp stutapris å ta dreckspengar utå så mönna du kan locka te å fråga, alldeles som förut.

Josse gapade och kände sig som råttan då katten leker med henne för att få lagom temperatur på sin buljong.

— Å *ja* ska gi dej *sex* skelling för hvar eveli gång du gir opp ett stutapris för en bonne, tillade mästaren.

Josse suckade, bleknade och sköt upp skuldrorna. *Nu* kunde det inte dröja länge till första rappet, det kände han. Stuta-Persson skämtade sällan, men *dä* det hände hade han hin i kroppen, det visste Josse.

— Men — sade mästaren kraftigt, reste sig upp från tufvan, der han satt, och kramade piskskaftet energiskt — dä ä te å märka att *ätter detta* gir du opp priset femtan reksdaler *unner* va dä ä, för annars, jäklar i min

talg, klår ja' inte så sönnar dej att du ska få gå omkring mä en skäppekorg i näfven och leta ätter din syndia lekamen i mer än *ett* målabet!

Hvarpå han tillade i en ton af obeskriflig mildhet:

— Å ätter söm vi nu, på sätt å vis, ä komplajoner, Josse, så ska du väl få nosa på flaskan ett slag för allra förste gång, men inte för dä får ble en vane.

Den högre finansens ljus hade på en gång fallit in öfver Josses späda själ, och hans hjerta fylldes af frid. Visserligen smakade bränvinet rysligt illa, men å andra sidan kliade det så behagligt i den lilla magra ryggen efter den stryk, som inte kom.

Josse hade nog ibland tänkt på att det inte var riktigt rätt att röja sin mästaress affärshemligheter, ty Stuta-Persson var i alla fall en reel husbonde.

Men nu — ack, herre Gud, *nu*, med mutor från båda hållen och ett godt samvete — förthy samvetet är ingalunda, såsom theologerna påstå, något *positivt*, utan något i högsta måtto *relativt* — hvilket herrligt lif i råmande lycksalighet och bölande själafrid väntade inte Stuta-Perssons Josse!

II.

Urinnevånarne å en trettiondetvåendel. — Vandringsår.

Josses föräldrahem var inte ett af de värst elända. Han hade sitt stamgods, som gått i släkten i öfver nittio år. Olyckan för honom var endast att han icke var

sina föräldrars förstfödde son, att stamgodset inte var fideikomiss och att det var en trettiondetvåendel i stället för trettiotvå mantal.

Med dessa småsaker sålunda ändrade, skulle Josses ställning i lifvet varit en väsentligen annan.

Der ser man skillnaden på »familjegods» och »familjegods».

Som det nu var, hade stamgodset, som i Josses äldste kände ättefaders tid varit två hela mantal, skiftats ut till den ene barnkullen efter den andre så att Josses fader till sist satt på en hårdt intecknad trettiondetvåendel. Den öfriga släkten, kusiner, sysslingar, bryllingar och fjermare fränder, hade spridts verlden rundt. De hade haft sin lilla lott i ett led eller två efter utbrytningen och sedan hade döden, fattighuset, armén eller Amerika tagit dem. Den, som gått längst, hade blifvit rånad och mördad såsom väfskedshandlande i Ryssland, den, som stigit högst, hade dött som fångkonstapel i Jönköping. Ingen frände hade mera sin lilla arfvejord kvar, blott Niklas, Josses fader, hade envist hängt vid den nedärfda, förminskade torfvan, och han skulle nog bli den siste, ty barnen voro åtta och vidare delning omöjlig.

Dock hade mor Kerstin sina ögonblick af storhetsdrömmar då hon fantiserade om att någon dotters fågring eller någon sons stora begåfning ännu en gång genom ett lysande giftermål eller en lyckad finansiell kupp skulle kunna åstadkomma ett underverk på 800 riksdaler, som, tack vare hypotekslånet, voro nog att i ännu ett led rädda familjegodset.

Men för vanliga människors ögon och i sina egna, var Niklas i Boleljung den siste hemmansegaren af sin ätt, och det var med vemodsblandad förkänsla deraf, han hvarje vår satte ärjekroken i fädernas magra jord och med ett intryck af vidgad magtutöfning, som han röt sitt kommando åt de två i det närmaste köttlösa korna

under oket, ty den öfriga delen af året hade man blott en.

Och var det i ett dåligt potatisår samt under faders-hjertats bäfvan att icke kunna förse tio munnar, som Niklas lånade ut sin näst äldste åt Stuta-Persson att hålla landsens fänad å kronans väg medan pilten sjelf beträdde affärslifvets.

Då Josse sedan på korta besök kom till Boleljung var han en märkelig gäst. Smekningar och ömma ord brukades inte i bondehem så långt före folkhögskolans klangdagar; men stolthet fyllde föräldrarnas hjertan och en djup respekt syskonens, ty han var i alla fall den, som sett mest af verlden, och hvad man visste om denna och hvarje fläkt ifrån Europa, som trängde fram till Boleljung, hade man i alla fall Josse att tacka för.

Det var en katig släkt. En lördagskväll emellan två marknader då Josse kom hem, hade Kalle, som bara var tre år äldre, fått plats som passopp hos landthandlarn framme vid kyrkan.

De två bröderna höllo varmt af hvarandra på sitt lugna sätt. På söndags eftermiddagen kröpo de i sällskap med en gammal kortlek ned i en triangulär brädstapel nere vid sågqvarnen. Der gick det hett till, och när de slutade hade Josse klått Kalle på sexton styfver. Men det log Kalle åt, ty hans i konditionen förvärfvade varukännedom hade lärt honom inse att den solring af messing han bortbytt mot broderns yllehalsduk, inte var värd fjerdelen så mycket.

Och den angenäma känslan af att ha kuggat hvarandra stärkte syskonbandet och längtan efter ett återseende hos dessa små snälla gossar, som stundade till verlden och rustade sig för dess kamp, medan fader Niklas gick derhemma på stamgodset och stolt blickade från dess ena gräns till den andra samt spottade Petter Dahls i Karlshamn bästa matsnus öfver en stor del af dess egor.

Det var en rik och underbar verld, som allt mera vidgade sig för Josses blick under dessa vandringsår. På genvägar kom han in på både konstens och litteraturens fält, hvilka för honom, som för många andra, gränsade till erotikens.

Der funnos å marknaderna stunder af stilla ro efter oxkommersens stormande timmar af affärsbegeistring, stunder då Stuta-Persson satt å gästgifvaregården, de behornade vännerna lågo och idisslade vid en gärdesgård och Josse smög sig från dem och pligten.

Så fanns der ock ett tält, der en man slukade eld och tälgnifvar, en papegoja sa': »Vackert väder, vackert väder i dag!» om det också ösregnade, den tälgnifvutfodrade mannens mognade älskade i smutsiga trikåer hängde med knäna i en repgunga såsom »Europas skickligaste trapezkonstnärinna», och en liten guldlockig, tolfårig tös dansade, fick stryk, lät eldslukarn kasta nifvar mellan fingrarna på sig och »gick på lina» med en dufva i hufvudet.

Hon strålade i silke och guld, hon for från marknad till marknad, hon var skön som en dag om våren, säkert var hon en af de största konstnärinnor i verlden, och Josses ögon hängde vid hennes engalika uppenbarelse så ofta det var marknad i Småland och han hade en tolfskilling och två minuter, som han kunde kalla för sina.

När han så, sent en qväll, fann henne, piskad och gråtande, bakom konsttemplets trasiga tältduk, fann under sminket ett litet fräknigt, uppnäsigt barn som han sjelf, såg att silket var smutsig bomullstrikå och guldets karamellpapper, och kände hennes små magra armar om sin hals och begrep att han för karameller och fyrastyfversbullar kunde köpa hennes lilla hjertas hela ömhet, då kände Josua sig lika gladt förbluffad, som hans store namne när Jerichos murar föllo eller som en ung skånsk baron, då

han första gången erfar nettopriset å Seinestadens sekundteatrars konstnärinnor.

Då var han bara fjorton år.

Lika hufvudstupa kom Josse in i literaturen. Han gick vägen fram, sjungande med full hals, då en något magerlagd, halfgammal dame rusade fram från trädgården till ett af dessa älskliga landtliga tjäll der man som tidsfördrif och binäring drifver sporten att se hur mycket väggskäcktor och härsket fläsk »sommarinackorderingar» tåla.

Vän var hon ej, och de närmaste stutarna ställde sig i »Gif akt» med framsträckta horn och lyftade svansar, men Josse lyfte i stället på mössan med stor verldsvana.

— God dag, min unge vän! Hvad är det för en visa du sjunger? sporde hon.

— Å dä skulle väl fålas mä å va en kärleksvisa di kallar't.

— Å, kom in och läs den sakta för mig så jag får skriva af den! Den var så söt!

— Tacka som bjur, men Persson vell inte rasta här, för vi har nyss ätet å en får lof följa kreaturen.

Full af ifver sprang hon in i landtgården efter en papperslapp och en blyertspenna, tog plats i stutaledet bredvid Josse och bad honom sjunga medan hon skref. Då det var färdigt utbrast hon:

— Hvilken präktig gammal sång! Hvilken äkta viston! Hvar bara har du fått fatt i den? Jag har aldrig hört den förr; den är väl mycket gammal?

— Åh, inte så värst. Länsmannens skrivare i Jynkebo diktade na te klockarns Helena i fjor somras.

— Åh, fy katten! Ja, jag tyckte väl den var lite för lång för att vara en af de präktige gamle visorna. Vådligt tafsigt är den också. Adjö, min gosse! Tack ska du ha! Fröken ref papperet i små bitar och vände långsamt om.

Josse, som bespetsat sig på en slant, såg tankfull ut. Men så började han igen:

Och hade jag dig, hulda,
Som du min kärlek har,
Ej någon större sällhet
Väl någon yngling bar
I sett hjarta.

Snart mötte man en fru, två studenter och tre unga flickor från samma »inackorderingsställe». Den ene studenten gjorde genast helt om.

— En präktig gammal låt, pojke. Sjung på du, får jag höra!

Nu hade äfven hans sällskap vändt. Ingen hade papper och penna, men när Josse hade dragit igenom visstumpen tre gånger kunde de den så pass att de kunde hjälpas åt med att sätta ihop den på egen hand. Varnad af gamla fröken hade Josse äfven kortat af fyra versar. Och så sporde äfven de, hvar Josse fått fatt i visan.

— Jo si, ja hade ena gamla mormor, som döe i tu'rsen. Ja' vinner inte hågsa om hon va' nittifira eller nittisex år. Å när hon va onger hade hon lärt visan utå en gammal kopperal från Vestgötabygden, tyckte Josse.

— Så'n intressant gammal visa! Så vacker och gripande i all sin enkelhet! tyckte de litet hvar.

Och Josse fick hvar sin slant af dem allihop, och den unge studentens var en hel tredaler, och långt sen de hvita mössorna och de ljusa sommarhattarna försvunnit i skogen, ekade länsmansskrifvarens kärleksdikt från unga läppar.

Josse tittade långt efter dem med ett gladt leende. Sicken underlig verld! Stutar skulle vara unga och stora, men visor gamla och små. Nå, det skulle han lägga på minnet.

Dag lades till dag och år till år. Josse räknade en dag sjutton, utan att han riktigt visste huru det gått till, så lika hade den ena veckan och månaden varit den andra.

Hans villkor hade förbättrats tre gånger. Sedan han »gått och läst» fick han en riksdaler och femtio öre i veckan. Året derpå, när en af fars byamän i Boleljung ville ha honom till sommardräng, fick Persson lof krypa fram med ytterligare sex skilling i veckan, så att nu blef det hela på året en riktig liten drängalön, efter som drängarna hade det på *den* tiden.

Strax derefter hade Josse ett samtal med länsmannen i Hafreboda, som för honom öppnade nya ekonomiska vyer och kom honom att vid nästa aftonvardsrast efter en förlägen hostning interpellera sin herre och mästare:

— Hm . . . Länsmannen velle tala mä mej i afse. Kan Persson gissa va han velle mej?

— Försök inte å slå i mej att han velle ha dej te stallhere, för å propsa mej på större veckelön, sa Stuta-Persson och knäppte igen om plånboken på ett i hög grad symbolistiskt sätt.

— Nä för all del, han velle bara veta hur dä va mä den der bränvinstunnan.

— *Va?* skrek Persson och blef röd i synen.

— Jo, han frågte mej om dä va sannt att ni köpt en tunna brännvin på bränneriet å kört å sålt i stugorna allt efter som driften gått fram.

— Secken jäkel! Å du sa?

— Att dä va en evig lögn, förstås.

— Du ä en rejäl here, Josse. Vell du ha en osta-bit te?

— Tack. Men så satt den rackarn å pratade om annat å trodde ja skulle låta lura mej, å så frågte han på en gång: »Va to Persson för halfstopet?»

— Secken rackare! Nåå?

— Jo, ja sa: »Äss Persson hatt nå't brännevin å sälja så hade det nock blett dyrt, för han ä så snål så dä ä inte vettigt.

— *Pajke!* Vet du ingen lefvannes hut? Har du rakt ingen aktelse för herrans fjära bu?

— Men dä har han allri *hatt*, sa ja. »Har du allri sett Persson handtera brännevin?» säger då länsman. »Jo, *lommaflaskan*», sa' då ja, »å den ä han så rädd om så den får en sällan lokta på en gång.»

— Hm. Dä ä likasom lite rått i väret Hm . . . vell du ha en liten perla? Men bara nätt, here, för dä kan ble en leer vane, för »Tänk på din skapare i din ongdome», söm dä står i skrefte.

— Ja ja, ni säger ett or, Persson! Dä allt grömt synn å ljua, söm ja gjore för länsman

— En måste mer lyda Gud än menniskor, heter det, å Gud han säger i sett uppenbarade or att en ska rätta sig efter föräldrar, öfverhet, lärare å husböner.

— Ä länsmannen ingen öfverhet, Persson?

— Nä för hundan! Öfverheten begynnar mä landshöfdingen.

— Ja, då får dä väl va då. Men så va dä ett te! Ja får väl en å sjuttifem i veckan ätter detta?

— *Allri* i lifvet! Vet hut, here, du har nyss fått påöke!

— Jaså. Ja, men då rår ja inte för om minnet dä klarnar lite telika. »Vi träffas på Tjursbacke marken», sa länsman. Ysch, Persson, ja sir den brännevinstunnan för mej när ja vell!

— Ta ett par droppar tell så går dä öfver. Här ä flaskan.

— Nej, Persson, dä går *allri* öfver.

— Gu tröste oss för den ongdome nu för tien! Men allti har ja hållet å dej söm mett egna barn, å så länge ja ingana hör å om den der tunnan, så har du

dina en å sjuttifem i veckan, Josse, pustade Stuta-Persson resigneradt.

Så vandrade de två tillsammans ännu ett helt år kring alla södra Sveriges bygder, fästade vid hvarann genom intressets och vanans band, och stödjande hvarandra efter bästa förmåga.

Men åren togo hårdt på Stuta-Persson och han vardt svåra trött om qvällarna efter en hård marschdag.

Kommo de så sent en Augustiqväll till en djup, lugn skog, der de sågo sig om efter en lämplig lägerplats ute i Guds fria natur, som så otaliga gånger tillförne under den blidare årstiden. En liten ljusning bland furorna och ett mindre, slätt fält syntes inbjuda dertill.

Hurrah! Slätten var ett åkerfält, uppbrutet i en fruktbar dalsänka midt i skogens famn, långt från närmaste gård och bevuxet med späd, kraftig klöfver, uppspirad efter höskörden.

— Ptro! Här bler bra för kriaturen, here! sade Persson och började skjuta tillbaka stängerna i öppningen till trädan.

— Men bara det går an, Persson? Dä ä' ju inte *våran* klöfver, invände Josse.

— Harren, som »hör kriaturens suckan», sir nock i förbarmande te stutarna, å hungria ä di, tyckte Persson.

— Ja ja, kan nock så va dä, sa Josse, men kömmer di på oss mens stutarna ä inne på deras klöfver så vankas dä smörj, dä ä ett söm ä säkert.

— Dä *kömmer* ingen. Å *skulle* der kömma nå'n så hoppas ja du ha så pass relijon i dej så du kan gå din salihets ed på att ja bara inte velle gå fram å väcka dom mett i natten, men lagt å betalningen ätter tölf skilling paret i ytterrockalomman. »Den rättfärdie förbarmar sig öfver sin ök» står der i skreften, here.

Stutarna glömde sin trötthet och höggo in friska tag på den läckra, daggvåta spädklöfvern. Persson och

Josse kröpo ned utmed gärdesgården samt öppnade matsäcken, och under det hans plånbok svälde af delvis genom lagbrott förvärfvade sedlar, och hans hjord tjufbetade, och hans moraliska lärdomar grodde i Josses unga hjerta, lyftade Stuta-Persson den slitna hatten från vackra silfverhår, knäppte fromt hop gamla, skrynkliga händer och bad andaktsfullt Gud välsigna maten.

Och när de ätit lade Persson sitt trötta hufvud till hvila och bredde sin gamla vadmalsöfverrock öfver skuldrorna.

Solen tittade upp öfver grantopparna och morgonen var isande kall, när Josse slog upp sina ögon följande morgon. Fåglarna sjöngo gladt i träden, men Josse huttrade och frös. När inte hans herre och mästare gaf något lifstecken ifrån sig, vände lärjungen sig dock på andra sidan och tog sig ytterligare en afsnarkare.

Men när han efter mer än en timma vaknade ånyo, och Persson låg lika orörlig, sprang Josse upp och slog larm medels husbondens eget vanliga marschrop:

— Nu måste vi åsta'! Solen ä' redan höjt på himmelen!

Men Persson lystrade ej. Hans själ hade under natten helt tyst och stilla lemnat den gamla, trötta kroppen, och den förfärade Josse, hvilken greps af den beklämmande ångest, som ungdomen alltid erfar då den för första gången föres inför dödens majestät, gaf upp höga rop i full förtviflan.

Men ingen hörde dem.

Bäfvande lade sig Josse på knä bredvid den skrumpna gubbgestalten, som under sömnen kastat öfverrocken från skuldrorna och nu låg der i den nötta vandringsdräkten, med två klockkedjor öfver magen, ledande till hvar sin ficka. I den ena låg en gammal fäderneärfd silfverrofva, i den andra en ny, fin guldklocka, nyligen för underpris köpt på en marknad af en för ögonblicket strandsatt

rusthållare. Josse tog allt sitt mod till sig, ruskade ett par dugtiga tag i vadmalströjan och sporde:

— Ä I *recktitt* dö, Persson?

Stuta-Persson tycktes inte ha något att invända mot denna tolkning af situationen; han teg samtyckande, och Josse reste sig, darrande från hufvud till fot.

I detsamma fäste han blicken på ett ur den afkastade öfverrockens bröstficka uppstickande hörn af Stuta-Perssons flottiga, svällande plånbok.

Talet om hypnotismen hade då ännu ej trängt fram till Stuta-Perssons samhällslager, men det hindrade inte det gamla skinnfodralet att hypnotisera Josse. Han stod orörlig en half minut, under hvilken hjernmolekylerna lekte cirkus under hans okammade linperuk.

»En kunne te minstingens *räkna't*», suckade han till slut och strök sig med handen öfver den fuktiga pannan.

Med häftigt skälfvande fingrar grep han plånbokshörnet och drog så näfven till sig, sakta, sakta, som om det gällt att inte väcka en sofvande.

Det är alldeles visst att Josse aldrig skulle vågat taga plånboken ur fickan på den kavaj, som omslöt det kallnade stoftet. Men — öfverrocksfickan låg nära två fot derifrån . . .

Mest papper, reverser och handlingar, som Josse ej bevärdigade med en blick. Inte på långt när så mycket pengar som han trodde, dock i allt fall öfver tvåtusen kronor.

Förutom alla silverslantarna i pungen. Men se denna låg i Perssons byxficka, och förrän Josse gått dit hade han velat ligga en hel julnatt på golvet i sockenkyrkan derhemma.

Med en tung suck vek Josse hop sedlarna igen och skulle så stoppa ned plånboken. Men se det var han inte karl till. De prasslande, skrynkliga lapparna med sina siffror voro honom för starka.

Hm. Persson hade hvarken hustru eller barn, inga nära släktingar alls. Det vore . . . egentligen stod ingen i verlden honom närmare än Josse. Men så mycken reda hade Josse på lagen att han säkert visste att inte finge *han* ärfva något.

Han fick lof titta på dem ett tag till . . . Hvem katten hade i alla fall reda på hur mycket pengar der skulle finnas? Persson förde inga anteckningar.

När plånboken stoppades tillbaka, var der blott något öfver femhundra kronor i den, och med snabba steg skyndade Josse vägen framåt.

Men snart saktade han stegen. Hm, Persson hade både reverser och sparbanksböcker. Och så hela den sköna »stutadriften» på öfver trettio djur. Släktingarna fingo minsann mer än tillräckligt de . . .

Josse vände.

Ännu en gång böjde han knä bredvid sin mästares stoft, och när han reste sig voro der ej mer än ett-hundrafemtiofem riksdaler kvar i plånboken.

Nu ilade han vägen fram utan att se sig tillbaka, skuttade in i skogen, dröjde der en god stund, slank åter ut på vägen och skyndade så fram till närmaste gård, men fann en hel, stor by, der han med sin historia blef den mest uppmärksammade resenär, som uppträdt på platsen under många år.

Omkring fyra timmar efter det Josse gjort sin entré å kyrkovärden Gustaf Jönssons i Hackedal gårdsplan, rymde denna en stor, intresserad och brokig samling menniskor.

Der stod afidne Jon Persson från Killenabb, gemenligen »Stuta-Persson» kallad, på lit de parade å ett soffelock, som placerats å två utanför vagnboden ställda sågbockar. Der voro länsman och fjerdingsman med papper och pennor, och der var hela byns befolkning samt flera till, hvilka nåtts af den stora nyheten.

Och länsman han skref och frågade och frågade och skref, under det fjerdingssmannen med vigtig och allvarsam min gick fram och tillbaka och schasade ungdomen på behörigt afstånd från liket och såg ut som om han velat säga: »Det här är *min* affär, godt folk!»

Klöfverträdans egare interPELLERADE sterbhuset och lagens representant angående det herrliga stutabetet, hvaraf han väntat sig mycken hugnad för egna djur.

Josse bedyrade heligt att hjorden bivuakerat i skogen öfver natten, och att han först i sin förtviflan på morgonen släppt in den på klöfvern för att den ej skulle skingras medan han lopp efter deltagande nästa och utredande ordningsmagt.

Hvarpå länsman å sterbhusets vägnar bjöd femton riksdaler för hela grobetet å trädan, om djuren finge gå kvar tills han hann ordna med dem.

Sedan detta uppgjorts och sjelfva liket undersökts, hvarom kommissarien skref, att »såvidt utrönas kan, har den afidne hvarken sjelf eller genom annans handåverkan ljutit döden», skred man till inventering.

Plånboken! Stuta-Perssons stora, svällande, flottiga, vidtberesta plånbok. Ett leende af snikenhet, välvilligt intresse och spänd förväntan spred sig öfver alla anleten.

— Hva . . . sjutton tunnor tusan . . .? En stutahandlare med hundrafemtifem riksdaler på fickan! *Hur* hänger detta ihop? *Hvilka* ha fört hit liket och rotat i paltorna? röt länsmannen.

Men då fattade kyrkovärden, välaktade Gustaf Jönsson eld och röt igen:

— Va' så go' å håll åt sej, komsar, å *vet* va' han säger! Ja' va' den förste, som kom te platsen å har sen haft grejerna under öjnenen hvarevelie minut.

Då spände länsmannen ögonen i Josse och skrek:

— *Pojke!*

Darrande och blek, med osäker blick trädde Josse fram för sin öfverhet.

— *Hvar ä' alla pengarna, lymmel?* sporde länsman med känsla och eftertryck.

— I plånboka ä di väl vet ja, å så brukte han ha' selfver i en pung i böxelomman.

Fjerdingsmannen beordrades att uppsöka bemälde skinnpung, som befanns innehålla trettiosex riksdaler och tjugofyra skillingar i slantar, samt för öfrigt noga genomleta den afidnes kläder och matsäckspåse. Men man fann inte ett öre vidare. Länsmannen blef högtidlig som en hofrättspresident och sporde Josse andra resan:

— Hur vill du förklara att en man, som låg i sådana affärer, som din afidne husbonde, inte innehade större kassa?

Den unge mannen försökte med en smula trots och genmälte med en anstrykning af sturskhet:

— *Dä angår väl inte mej?* Persson bar pengarna sjelfver. Han hade köpt opp så möcke stutar han skulle, å nu skulle han te å börja sälja igen. Hva hundan skulle han då mä fler pengar å göra? För rexten va' han sköldi mej aflöning för fyra vecker å ja' skulle...

— *Visitera honom, fjerdingsman!* röt länsmannen.

Hvilket skedde, och befanns Josses rörliga förmögenhet uppgå till: en läggknif, ett messingsur, som anslutit sig till status quo, en bit af en gammal hästsko samt en riksdaler och åtta skillingar i kontanter.

Lagens väktare sågo något snopna, Josse kränkt oskuldsfull och kyrkovärden skadeglad ut. Den sistnämnde mumlade:

— *Pojken där ä' son te en sjelfägandes bonne, ätter hva' ja' hör, å han kan väl va ärli, fast han ä' fattier.*

— *Nåja, inte illa ment, min gosse, sade länsmannen*

helt mildt och tillade: Låt oss nu se hvad plånboken för öfrigt innehåller för godt!

Det var inte litet det! Tre sparbanksböcker, fyra depositionsbevis, många reverser, mest på smärre belopp, men dock så att det hela utgjorde tillsammans med stutarna borta å klöfverträdan öfver 25,000 riksdaler efter hvad kommissarien vid ett flygtigt öfverslag räknade ut.

Men den innehöll ännu mer. Till sist drog läns-
mannen fram ett i laga form upprättadt samt af både komminister och nämndeman i hemsocknen ordentligen bevittnadt testamente.

Josse spärrade upp gapet af idel häpnad. Att Stuta-Persson tänkt på döden hade han aldrig trott.

Dispositionerna voro inte stora: några tiotal kronor hit och dit, lite till de fattiga i hemsocknen, lite till värdfolken på ställen, der testator under sina färder oftast gästade, och så resten till fördelning mellan de lagliga arfvingarna.

»Dock skall allt hvad jag vid min död innehar af kontanta penningar, det må vara mera eller mindre, tillfalla den hos mig anställde Josua Niklasson från Boleljung, så framt han vid dödstillfället fortfarande är kvar i min tjenst, emedan han följt mig i flere år och är en yngling, som väl beflitar sig om det jordiska.»

Så löd slutligen en punkt i testamentet.

Josse gapade ännu värre och skiftade färg gång på gång. Länsmannen hostade och kyrkovärden sa försmädligt:

— Har heren stulet, så har han då stulet frå sig sjelfver, så komsarien ä väl go' å inte häktar honom, stackars pojke?

Länsmannen låtsade att han inte hörde den försmädliga anmärkningen, utan började att helt vänligt underhålla sig med Josse, som dock fortfor att spela kränkt oskuld.

Med möda fick länsmannen honom att nämna några af den afidnes slägtingar så att han kunde skriva till dem.

— Nu stannar du naturligtvis kvar och ser efter kreaturen tills slägtingarna komma, tyckte länsman.

— Hvar står dä skrevet? Ja' går för veckelön å' ä' ingen lagstadder dräng. Ja' går min väg, när ja vell å ja' ä' justament hågader att ge mej å i qvällningen, mente Josse.

— Inga dumheter, pojke! Gör som jag säger!

— Dä går allri an. Dä bätter komsarien skaffar sej en liten ärlier here te å passa stuta. Ja', min uslinge, kunne ju ta å äta opp en stut så ingen varnade dä, äller stöppa ett par i lomman.

— Dra åt helsike!

— Ja, men först ska ja ha min veckelön. Fyra vecker ätter en å sjuttifem i veckan.

— Kan du visa att du har lön att *fordra*?

Josse pekade på liket med tummen öfver axeln och svarade:

— Kan *han* visa qvetto på att ja' *fått* en?

Länsmannen morrade ilsket och kastade åt honom sju riksdalersslantar ur Stuta-Perssons skinnpung.

— *Inte* utå *di!* Di ä' ju mina *förut*. Di ska ja också ha mä mej, å di som ä i plånboka mä.

— Nej pass, min gosse, *så* lätt går det inte. Testamentet ska bevakas och ha sin klagotid, och så hörde jag nyss att du inte ännu ens fyllt aderton år, så här ska sättas till fömyndare, begriper du. Jag ska skriva till far din när tid blir.

Josse ref sig bakom örat. Han kände inte ett enda af lagens bud, men han kände på sig att länsmannen hade rätt. Och så ref han till sig en tröja ur bagaget, det enda han egde utom hvad han gick och stod i, samt en fläskbit och en brödkaka ur matpåsen, och begaf sig så landsvägen utåt med hufvudet fullt af tankar.

Jaså, Persson hade tänkt på döden i förväg. Jaja, det är nog inte så galet i alla fall. Och äfven på Josse hade han tänkt, och det var mer än man kunde tro honom om. Här greps Josse af stark rörelse och en mächtig känsla af ånger. Hvad hade han behöft stjäla det som ändå skulle bli hans? Han blef allt mera uppörd, det unga, varma hjertat svälde af grämelse, den som sett honom och känt till situationen skulle ovillkorligen gladt sig öfver ynglingens stora ruelse och räddningen af hans själ. Slutligen stego tårarna honom i ögonen, han kunde ej längre hindra sina qual att taga ordens form, utan utbrast högt:

— Min dumme fan, söm inte i stället knöckte gullklockan, som ingen vesste om!

Fasan för den döda kroppen hade han glömt.

Josse hade gått vägen tillbaka, som han och Persson kommit tågande. Plötsligt slank han in i skogen på samma ställe som då han skulle fram till byn för att anmäla Perssons död, sprang som en hjort öfver tufvor och vindfällda furor samt föll till sist på knä vid ett litet stenröse å en så kallad »fälla», der marken fordom varit svedjad och råg utsådd utan annan odling än markens uppluckrande med hacka och de smärre stenarnas hopplockande. Josse plockade nu i sär ett af dessa små kummel och framdrog snart derur en blårutig, smutsig bomullsnäsduk, den han stillsamt vek upp och i hvars innersta veck gömde sig — Stuta-Perssons skatt.

Ett soligt leende gled öfver den unge mannens ingalunda obehagliga anletsdrag. Han var denna dag ett rof för de mest skiftande känslor, och hans första tanke då han åter höll sedlarna i handen var belåtenhet med sig sjelf öfver att han, varnad af sina vänner marknadspolisernas snarhet att vid minsta anledning »visitera» — med hvilken åtgärd deras geni också oftast tog slut — satt kontanterna i säkerhet före mötet med länsmannen.

Hans nästa tanke var, att fastän han bestulit sig

sjelf, var det nog inte så dumt ändå att på det viset få förfoga öfver större delen af »arfvat» utan någon förmyndares hjälp. *Det* hade han åtminstone vunnit.

Men när han så kom ut till vägen och skogsbrynet igen och skulle söka att med hjälp af den sjunkande solens läge bestämma tiden på qvällen, suckade han djupt och mumlade:

— Harre Jesses, ja kunne ju så fasliga väl knöckt gullklockan *mä!*

Men Josse visste ändå nu temligen väl »hvad klockan var slagen», verlden låg ju öppen för honom, kapitalisten, och med säkra, sjelfmedvetna steg styrde han ut i densamma i spruckna becksömsstöflar på kronans dammiga landsväg.

III.

»En låda diverse.»

Der var stor rörelse vid Sumpebo lilla jernvägsstation den vackra Julidag 1880, då sista resterna af handlanden Josua Niklassons manufaktur- och kortvarulager skulle gå på konkursauktion.

Der voro andra landthandlande, som ville se om de ej här kunde komma öfver både ett och annat väl så billigt som inne hos Landelins i sta'n. Der voro bönder, hemmasöner och tjenstedrängar, som svällde af lefnadsmod, bier och önskan att få sig tyg till ett par korderojsbyxor

för halft pris, och så var der Niklassons bror Kalle, som nu sjelf innehade den landthandel, deri han som liten gosse fått anställning, och gick omkring bland folket och beklagade broderns olycksöde att se det gå så illa bakut för sig, oaktadt allt arbete och sträfvande. Och så voro der trogna, kristliga vänner, vänner, som i årtal sett Josua Niklasson »leda i bön» på missionsmötena och undervisat vid hans sida i söndagsskolan, och som nu inte sveko i nöden, utan kommit för att bjuda tröst och hugsvalelse.

Det gjorde de äfven, men mera med sin blotta närvaro, sina handtryckningar och sorgset deltagande blickar än just med ord, ty af ord hade brodern Niklasson sjelf ett ej oäfvvet förråd.

Vemodig, men samlad och resignerad, fin och ny-rakad, gick han ut och in, styrde och ställde, tryckte en hand här, klappade en skuldra der, och mente att »Herren slår, men han helar ock», och sade, att han var glad öfver att kunna hoppas det han äfven hade »egodelar, de der icke rost och mal förtära och tjufvar grafva efter» samt således ej heller kunde säljas på konkursauktion.

För öfrigt var stämningen inte så värst tryckt. I Sumpebo voro inte många, som förlorat på Niklasson, specielt ingen enda af vännerna, och Landelin, grosshandlarn inne i sta'n, och tre eller fyra grosshandlare i Malmö och en i Göteborg hade då god råd och fäste sig nog inte vid att konkursen såg ut att stanna vid en dividend på femton procent.

Visst tyckte alla att det var synd om Josua Niklasson, men han var unga, dugtiga karlen utan familj, lyckan kan vända sig och efter oväder låter Gud solen skina. För öfrigt gick brodern Kalle omkring och talade med väl spelad blygsamhet om för litet hvar att Josua fick på hans namn ropa in saker för ända till trehundra kronor för att så smått börja en liten affär igen.

Auktionsutropen skrällde, klubban small, Josua Niklas-

son bar troget och redligt fram intill sista trasan af hvad som en gång varit hans, och auktionistens qvickheter haglade: »Dä va rätt, Jöns Persson i Hagen! Köp du dä mörkbruna böxtyet, för starkt ä dä som jernbindsle å så håller dä mä färgen om du stypar ikull i åkrarna när du springer ätter flecker om lördasqvälla.» — »Åtta skålpund rosiner! Hvem feck 'et? Jaså, Petter Kalsons mora i Öljuhult. Dä va fassen, mor Britta! Nu kan eran svärfar i unnantaksstuan lägga säj ner å dö när han vell, för nu har ni då lite å häfva i söppan te joragillet.» — »Sicka rara qvennfölksunnerböxer! Dom köper nämndemannen i Bolsta hele bundten, för di bler bra för hans mönne granne gräbber å klifva i bru'stol mä!»

Der finnes mycket att sälja och vi ha god tid att titta litet på »Stuta-Perssons Josua». Han har förändrats betydligt på de många år vi lemnat honom ur sigte, och ser nu ut som en riktig herrekarl i sin grå kavajkostym, sina mustascher, sin för dagen nypåsatta, snobbiga löskrage och sitt ljusa, pomadborstade hår, som inramar ett friskt, rödligt ansigte med ett för tillfället passande, sorgset uttryck.

Från Stuta-Perssons kallnade stoft hade han begifvit sig direkte hem till Boleljung, aflagt sin berättelse och lifligt deltagit i veropen öfver det magra kontanta innehållet i den bortgångnes plånbok.

Stilla hade han upptagit en drängs och dagsverkares jordbrukssysslor, haft ordentlig tjenst i två år och så tåligt afvaktat myndighetsåldern, då den tillsatte förmyndaren hade att redovisa de 155 riksdalerna från Stuta-Perssons plånbok, plus räntorna och innehållet i skinnpungen, tillsammans öfver 200 kronor.

Den del af mästarens kontanter, han sjelf tagit om hand, låg väl gömd i ett litet fyrkantigt, blåmåladt skrin, som inneslöt allt hvad han egde i verlden, och han styrkte lefnadsmod och tålamod med att emellanåt, då

han visste sig säker för öfverraskning, låta ögon och fingrar frossa af skattens närhet.

Föräldrarna dogo, efter att på dödsbädden ha grämt sig öfver att intet af barnen kunde behålla gården. Josse stod och hörde huru den slogs bort å auktion för en ringa penning under det syskonen gräto. Hans näfve klämde fastare i byxlomman om den rostige nyckeln till det blåmålade skrinet, men inte ett ord kom öfver hans hårdt sammanbitna läppar. Han bara nickade gillande då bror Kalle, som vid det laget avancerat till riktig handelsbokhållare med både manschetter, nattkappa och hästskyltspjexor, föraktligt utbrast: »Låt dom få skräpet!»

De öfriga syskonen togo tjenster, och Josua köpte en stor, stark knallaresäck och fyllde den hos Landelin i sta'n med varor, som *den* gången betalades kontant efter mycket prutande.

Det var först *då*, som Stuta-Perssons sedlar, efter flerårig arrest ånyo fingo lufta på sig i allmänna rörelsen och dels förvandlades i varor dels sattes in på bank tills alltsammans lades ned i butiken vid Sumpebo station.

Alla trodde att den affären gick bra; omsättningen var inte dålig, och Josua Niklasson var nog den som förstod att kalkylera sina varor. Men der ser man huru folk misstar sig! Nu var der ruin och konkursauktion.

Och Julisolen sken varmt och publiken drack öl från Sumpebo hotell och vardt lifvad och roparen skrek och sade qvickheter i sitt anletes svett, under det en och annan slump af mestadels förlegade, urblekta varor slogs bort till »gäldenären» och betalades kontant af bror Kalle.

Auktionen led mot sitt slut och de af Kalle utlofvade 300 kronorna voro ännu ej alldeles uppköpta då en skräplåda med en hop karduspapper och några tvålkartonger nederst samt en del urblekta och illa tillygade kulörta löskragar och nattkappor ofvanpå ropades upp:

»En låda diverse — en krona! Där bara kravatterna värda! En krona! En krona! Femti öre då?»

Skjutspojken å Sumpebo hotell fingrade på lös-kragarna och beklagade att der inte funnos några af hans nummer. Nämndemannens flickor undrade om »bror Gustaf skulle kunna ha't i hvardass.» Eljes ingen vidare köplust.

— Femtifem öre! sade Josua Niklasson, sakta och försynt.

Pang!

När auktionen var slut slogo bröderna Niklasson sig till ro en stund inne på f. d. kontoret, derifrån inroparne först följande dag skulle afhemta bordet och pinnstolarna.

Det var sent på qvällen. Man stängde dörrarna och rullade ned de likaledes oahemtade rullgardinerna, hvarpå Josse letade upp en stearinljusbit och en tändsticksask ur bordlådan, tände ljuset och klenade fast det vid bords-skitvan. Lampa och ljusstakar voro bortförda.

— Ja, nu ä dä öfver, sa Kalle.

— Ja, Herren vare pris! Det var en svår dag, tyckte Josua.

Brodern gick bort till kakelugnen, der hans rock hängde, drog upp en liten flat, blå flaska och sa:

— Vell du ha en konjak i bedröfvelsen?

Josua steg upp, sköt rigeln för ytterdörren och satte sig sedan åter ned med en obeskrifligt sorgsen min i det han suckade:

— När dä ta's rent å som medicin i pröfningens stund för å hålla kropp å själ tesamman, tror jag att herren förlåter dä.

— Där gör han säkert för den händelse att han vankar dänne vägen. Annars tror ja nock han har annat å hålla ögonen på än min lommaflaska, menade Kalle.

— Hå hå ja ja, dä lessamt att du ska va en så stor syndare och föra sådana ord på tongan!

— Ja vesst, men du, som ä' en helig och rättfärdig man, hoppas jag, det första du får så du kan, ä' snäll betalar mig igen de trehundra jag lagt ut för skräpet här, som jag för resten inte begriper hvad du skall med?

Ett blidt, vemodigt leende lägrade sig öfver Josuas anlete och han svarade med sin mildaste stämma:

— Vet du då rakt ingen lefvandes hut, Kalle! Har satan så fått magt med dig att du vill ha pengar för det der, då jag af broderlig kärlek och Gud skall veta icke utan svåra styng i mitt samvete kört till dig mina bäste varor och lemnat dig dem för halfva värdet före konkursen? Och det nattetid, med mitt dåliga bröst!

— Jag hör ju att der ingen rättfärdighet är i dig och derfor får det vara. Den, som har något här i verlden, får alltid vara beredd att offra sig för trashankar i släkten. Go qväll! svarade Kalle.

Och så skilldes bröderna för många långa år.

När Josua Niklasson blef allena, riglade han ånyo ytterdörren till det lilla huset, der han ensam bodde, och ställde sig att lyssna efter att det var alldeles lugnt och tyst å vägen, som ledde till stationen.

Sedan föll han på knä bredvid den för 55 öre inköpta låren, kastade undan de kulörte löskragarna, ret ifrigt i papperslagret derunder och drog slutligen upp — den ena tunna sedelbundten efter den andra. Men om än bundtarna voro tunna så voro de dock innehållsrika, ty de mesta bestodo af hundrakronor och en och annan tusenriksdalerssedel skymtade äfven fram då Josua slog sig ned vid bordet och räknade sin skatt. Å papperslappen, der han skref upp de olika bundtarnas innehåll, blef summan öfver 30,000 kronor.

Medan Josua plockade ned dem i en mindre låda, som han derefter fyllde med allehanda skräp och till sist spikade igen, mumlade han: »Herren är min herde; mig skall intet fattas! Han är det, som af sin nåd gifvit mig

det alltsammans i händer! Det är ärligen köpt å offentlig auktion!»

Att han fört falska böcker, som visat förlust i stället för en betydande vinst, att han nattetid smugit den bästa delen af lagret till brodern, som köpt det för underpris, att han undandolt stora tillgångar och begått mened då han besvor sin konkursstat, allt detta ansåg Josua Niklasson verkligen godtgjordt genom det ömkliga taskspeleriet att å auktionen inropa och med en slant af broderns tjufpengar betala den skräplår, deri han gömt sin skatt.

För den, som ej på riktigt *nära* håll sett, till hvilka häpnadsväckande vidunderligheter en vilsekommen religiös fanatism får tjena som täckmantel, är möjligheten af en sådan tankegång fullkomligt ofattlig, och för dem, som i grund och botten veta huru långt ett falskt religionssvärmeri i förening med sjuklig hysteri kan föra en del kroppsligen svaga och andligen förvirrade människor, blir slikt vanvett hos en för öfrigt normal och kroppsligen frisk man ändock ej förklarligt.

Men Josua Niklasson hade genom långvarig träning och sjelfsuggestion lyckats så att säga klyfva sin syndiga själ i tvenne delar, af hvilka den ena såg och bedömde hans gerningar fullt »affärsmessigt», medan den andra visserligen icke var så helt och hållet lamslagen af den falska religiositetens vanvett att den fullständigt kunde tysta hans förstånd och samvete; men likvisst förmådde så pass förvilla dem, att han genom ofvan beskrifna fåniga och löjliga tillvägagångssätt verkligen inbillade sig kunna erfara någon lindring och i viss mån tysta ned sjelfförebråelserna.

Här finnas både från jesuitismens klangdagar i Europa och uti sådana rättsförhandlingar från våra dagar, der den religiösa hysterien spelat in uti brotten, företeelser liknande den på verklighetens grund kalkerade, som här skildras, utan att de blifva det ringaste mera förklarliga för det.

Följande morgon besörjde förre handlanden Josua Niklasson ett par oansenliga lådor fraktgods till Stockholms central, och på aftonen stod han sjelf vid Sumpebo stations biljettlucka och begärde biljett dit.

— Ska du inte ha tur och retur? sporde hans f. d. vän stationsskrifvaren, som dragit sig en smula för Josua det senaste året.

— Nej, efter detta behöfver jag *bara* lite »tur» för att komma fram i verlden, witzade Josua och log.

IV.

Hjerpar, skinkor, harar, snöripor, familjelif och hennes nåd Faxenhjelm.

Välborna enkefru majorskan Evelina Faxenhjelm, liten, fin, distinguerad, väl bibehållen för sina 57 år, brunett, med mörka, pigga, vackra ögon och ett förbindligt leende, som aldrig vek i främmandes närvaro, satt en frisk, vacker Januarimorgon på 1880-talet i sin rätt enkla, men mycket hemtrefliga salong vid Sibyllegatan i Stockholm och hade en bekymrad min öfver sina annars så trefliga anletsdrag.

Hon kunde kosta på sig detta ovanliga offer åt sina individuella känslor, alldenstund ingen såg henne mer än hennes egen Agnes, hvilken sjelf såg minst dubbelt så nedslagen ut.

Agnes var annars en mycket parant och treflig flicka,

en förstorad, ett par nyanser ljusare kopia af modern, med briljant figur och hållning, lagom fyllig, en hy så skär, ett rent, välbildadt ansigte så slätt och friskt, att ingen ens i middagssol på nära håll skulle kunnat gissa till hennes 34 år.

— Att nu också vildthandlarn nekar kredit och det just när borgmästarn kommer upp till riksdagen! suckade majorskan.

— Det är en lycka i olyckan att han åtminstone inte nu skall äta här, som då han gick häruppe i Svea hofrätt, tyckte fröken Agnes.

— Första frukosten skall han ju hvarje dag ha här, och vi ta smöret på samma ställe.

— Vi flytta vår handel, mamma.

— Ack, barn, det ha vi gjort så många gånger! Men det var dumt att inte vi sjelfva flyttade till början af söder i höstas. I närheten af hissen kunde man nog fått riksdagsmän der också.

— Inte borgmästarn, mamma!

— Ack, barn, hvem bryr sig om borgmästaren nu, sen' han . . . sen han gick och bar sig så der åt!

Båda damerna suckade djupt.

På den tiden borgmästare Paraflander blott var en ringa auskultant i kunglig majestäts och rikets Svea hofrätt hade han varit föremål för deras ljufvaste drömmar, alldenstund han var en rätt snygg karl och hade ärfda medel. Det hade också varit alldeles otänkbart och naturvidrigt att han i två år skulle kunna sitta vid samma bord som en sådan flicka som fröken Agnes, utan att bli hennes för tid och evighet, om han ej ända sedan studenttiden haft en liten bleksigtig och oansenlig tös nere i Halland, som han en gång för alla gifvit sitt ord, hvilket han infriade tre veckor efter sin borgmästareutnämning.

Och en sådan obegriplig själsstyrka hade borgmästare Paraflander visat under hela den tid han gick till majorskan

Faxenhjelm bord, att intet minne af ens den allra stillaste flirt hindrade honom att hos henne slå ned sina bopålar, då han vardt sina samhällsmedlemmars ombud i riksdagens andra kammare.

Men det fågnar mig på borgmästarinnan Paraflanders, född Andersson, vägnar, att hon inte kunde ha en aning om de reflektioner, som framför borgmästarns skritbord af damerna Faxenhjelm gjordes öfver hennes der uppställda bild nästan hvar gång de trodde sig säkra för öfverraskning af sin hyresgäst.

De båda damerna lefde på pension från arméns pensionskassa, pensioner och gratifikationer från riddarhuset, ett årligt understöd af en rik frände nere i Skåne och några hundra kronor, som fröken Agnes hade i en bank inne i gamle sta'n, hvars mörka, dystra lokal hon sex timmar om dagen lyste upp med sin strålande apparition.

Och så uppoffrade de under så stor del af året de der-till fingo tillfälle sin hemtrefnad genom att hyra ut större delen af sina rum, för att fortfarande ha »egen jungfru» att kommendera och en »något så när tidsenlig våning». Riksdagstiden var nu alltid en hyresgäst gifven, ett år alltemellanåt hade man ju, gudskelof, kyrkomöte, och när många andra menniskor harmades öfver sin nästas komité-arvoden och ryckte på axlarna åt hvarje ny regeringskomité, sågo damerna Faxenhjelm deri alltid det förnämsta utslaget af regeringens vishet, ty då fick svenska staten genom en af sina stöttepinnar från landsorten betala äfven det senaste halfårets hyra för dem.

Dock hade det likväl svårt för att gå i hop, och nu kunde hvarken den kalla, granna vintersolen, eller det stänk af ekipager och promenerande, som det myllrande hufvudstadslifvet kastade upp på den jemförelsevis lugna Sibyllegatan skingra deras sorgsna tankar.

Majorskan ringde och jungfrun trädde in med denna

lediga, en smula »vänliga» hållning, som snälla tjänstflickor så lätt antaga i hus der de få små inblickar i detta lefvernets omsorger och bekymmer på det finansiella området.

— Hur var det vildthandlanden sa om riporna, Emelie?

— Jo, han sa att der är mycket på räkningen nu och står en gås ända från förra Mars, så att vi få lof göra upp nu, sa han.

— Hvilken gammal tvärvigg och gnidare! utbrast hennes nåd vänd till fröken Agnes. Men med den förtrolighet, som delade omsorger ger, inföll Emelie:

— Nej, bevars! Sjelfva herrn i butiken är en ung, rätt snitsig karl.

Majorskan såg tankfull ut. Slutligen reste hon sig och sade:

— Kom Agnes, så ta vi oss en liten promenad före middagen.

Nog kunde man ju ännu få både smör och stek på annat vis; men den der affären hade lemnat rätt bra saker, och det var inte skäl att låta slå sig tillbaka vid första anloppet.

Då de båda eleganta damerna stego öfver tröskeln till »J. Niklassons vildt- och victualieaffär», bugade sig det lilla minderåriga butiksbiträdet så att det nästan slog näsan i disken och sköt derpå som en blix in på det anspråkslösa »kontoret».

Den man, som nu kallades till undsättning gentemot de osedvanligt förnäma kunderna, var ingen annan än Stuta-Perssons Josua.

Emelie hade rätt. Han var en ännu ganska ung, verkligt »snitsig» karl, hvars prydlighet kanske väl mycket påminde om de snygga bilder man företrädesvis väljer till omslag för bättre tvål, ljuslätt, gullhårig, rundkindad och hullig, som han var; men i allt fall ingalunda otreflig att skåda.

Han gjorde sin finaste reverens med en blick och en gest åt hyllorna, som skulle uttrycka hans glädje öfver att få lägga det yppersta af deras innehåll för damernas fötter, och de för honom personligen alldeles obekanta kunderna voro mycket snälla och nedlåtande. De tittade och granskade, de valde och de berömde, och hvar gång fröken Agnes kastade en stråknippa mot honom ur sina djupa, goda ögon, blef hans ansigte nästan lika rödt som det »chateaubriandstycke», hvilket låg honom närmast på disken.

— Var god skicka det genast till majorskan Faxenhjelm, Sibyllegatan n:o . . . , ljöd fröken Agnes' behagliga röst då de gjort sitt val.

Aj — för tusan! Jaså på *det* viset . . . hm . . . , tänkte Josua.

— Hvad står du och finar efter, din drummel? röt han, sedan damerna lemnat butiken, åt sin lille passopp, som fått så stränga order att stoppa krediten för jungfru Emelie och nu förgäfves sökte dölja sitt leende ansigte bakom två stora schweizerostar.

Men — sakerna kommo ordentligt hem utan mellankommande liquid, och sedan de båda damerna om ett par dar ännu en gång personligen gjort sitt uppköp, öfverraskade sig Josua sjelf med att tänka vida mera på fröken Faxenhjelms skönhet än på det stigande beloppet af hennes mammas räkning.

Erotiken, som redan i Josses barnår medels akrobat-tältets lilla trasbylte gett honom ett lätt slag af sin mångskiftande vinge, var honom långt ifrån främmande; men han hade hittills varit och förblifvit absolut herre öfver de situationer, i hvilka den bragt honom.

Men denna öfverklassdam med hela skönhetens, bildningens och behagens arsenal var den första af sin art och betydelse, som vexlat ett ord med vildt- och victu-aliemannen på så nära håll, som tvärs öfver hans egen disk.

Verkningarna blefvo så mycket mera fruktansvärda, som Josua saknade allt begrepp om hvad som höll på att försiggå med honom, till och med då han en dag stod med fingret på den elektriska knappen till den dörr, som bar hennes nåd Faxenhjelms visitkort med krona öfver.

Majorskan skiftade färg en smula då hon stod ansigte mot ansigte med sin furnissör.

— Åh, det är herr . . . vildt- och vic . . .

— Niklasson, hennes nåd.

— Grosshandlare Niklasson har, vill jag minnas, en liten for . . .

— Åh, jag ber, nämn inte en sådan bagatell! Men efter jag ändå gick förbi och hennes nåd inte har telefon så . . .

— Vill inte grosshandlanden vara så god och sitta ner!

— . . . så ville jag bara nämna för en så god och välvillig kund att jag nu fått in en sändning hummer, som är något verkligt makalöst, och så ett mindre parti hjerpar från Norrland . . . delikata, hennes nåd.

Medan han talade kastade han naivt obeslöjade blickar öfver salongen, i hvars dörr han stod.

Majorskan log ett fint och diskret, förstående, men nästan omärkligt leende och sade:

— Ja, här sitter jag så ensam hela förmiddagarne då min dotter är på sin bank inne i gamlesta'n. Hon är en sådan nutidsqvinna, min Agnes, och vill bara göra sig nyttig, fast nog ville jag helst ha henne hemma.

När Josua så der plötsligt fick svar på en outtalad fråga, tappade han alldeles hufvudet, blef gränlöst förvirrad, bugade sig djupt och stammade:

— Ta . . . tackar *allra* ödmjukast! hvarpå han försvann med ilande fart i riktning mot sin butik.

Hans uppsyn var sådan att posterande konstapeln i hörnet lade hans signalement på minnet.

Efter ett par minuter styrde han kosan mot staden mellan broarna, med en postremissvexel på fickan.

Han tittade in i dörrarna till den ena efter den andra af gamlesta'ns penningeinrättningar. Vilja vi travestera »Fänrik Stål» kunna vi säga:

»Men ingen af dess damer bar de kära anletsdragen.»

Slutligen hittade han henne strax före stängningsdags i den allra sista han gick till, och det just vid kassan.

Ett leende förklarade än mer hennes vackra ansigte, då hon igenkände vildt- och victualiemannen, ett leende, som kom dennes hjerta att smälta, ehuru det helt enkelt framkallats af hans svettiga person, flåsande andedrägt och hårdt echaufferade uppsyn.

Josua Niklassons butikspojke minnes ännu i sina fullvuxna dagar den herrliga tid, som nu följde. Ända dittills hade han likt salig Hamlet varit »infamt påpassad», ja, till den grad att till och med afyttrandet af en half kalflefver för egen räkning eller det minsta lilla grepp i den hvar tredje timme af principalen vittjade kassalådan, lågo långt utom möjligheternas område.

Der voro både glasruta och springa i dörren, och så fort Josua anade att affärerna sprungo upp öfver en och femti stod han sjelf vid disken. Alla ärenden hade naturligtvis pojken fått springa med.

Nu fick den unge mannen sköta sig sjelf en god stund hvarenda förmiddag. Så snart Josua fick ett par harar från Hästveda eller några skinkor från Westerås skulle han strax sjelf åstad att köpa postremissvexel till liqviden i fröken Agnes' bank, och han ansåg den dag för förlorad, en olyckans dag, då han ej fått se henne.

En mera naiv, tafatt och oförställd beundrare har ingen flicka inom eller utom finansens verld någonsin haft. Inom en månad gick det så långt att bankpersonalen lade märke till Josua redan då han skymtade förbi fönstren

på gatan, och den något skämtsamt anlagde kamrern, hviskade:

— Pass opp, fröken! Der kommer er postremiss!

I slutet af Mars hade Josua Niklassons hjerteåkomma urartat derhän att den vardt föremål för en allvarlig, afgörande öfverläggning emellan mor och dotter i det Faxenhjelmska hemmet. Den sednare ansåg lämpligt att fälla ett par stora tårar och suckade:

— Det är förfärligt mamma! Att tänka sig om mitt lif skulle sluta *så* . . .

— *Slut* vore det väl inte ändå, barnet mitt! Det är ingen som vet hur långt den der Niklasson går, tröstade mamma.

— Men en komplett bonde är han . . . och jag . . . jag . . .

— Ja, barn, du hade förtjenat helt annat. Lifvet är bra hårdt för somliga, men — blif inte ledsen, Agnes! — vid trettiofyra år . . . och i *vår* ställning . . .

Fröken Agnes drog sakta till sig och öppnade ett album å divanbordet samt betraktade allvarligt och länge bilden af en man, som synbarligen varit ung ett decennium eller halftannat innan fotografien togs.

Hade det anletet tillhört en Ulmerdogg, skulle dess egare ej utan hopp kunnat motse en utställningspristäflan. Men för att vara en människas hörde det inte till de mera anslående. Fröken Agnes suckade djupt, lade sin välbildade hand på den morske ynglingen och quidde stilla:

— Hellre då Wille! Han är ändock af vår kast.

Besagde Wille var kusin till fröken Agnes, son af hennes moster och landtbrukare i Sörmland uti små men trygga vilkor. Allt sedan sitt trettiondeandra år hade han i tio år haft för vana att hembjuda kusin Agnes, som var så godt som ett barn då det första gången hände, sitt hjerta och sin hand hvarje sommar emellan

midsommar och den 15 Augusti. Sedan hade han nöjt sig med att göra sin hemställen i ämnet hvartannat år och nu hade han icke hörts af på tre somrar.

Men den vackra Agnes och hennes föräldrar hade naturligtvis helt andra planer och förhoppningar, och kusin Willes fririer afslogos regelbundet och utan tvekan med medlidsam öfverlägsenhet, deri visserligen medlidandet växte och öfverlägsenheten förminskades ju äldre Agnes blef, utan att dock svarets innebörd förändrades i annan mån än att han i botten på sin sista korg tyckte sig liksom skymta hörnet af en fullmagt som reservofficer i den stora armékår, vid hvilken Agnes fäste sina förhoppningar.

Men krigshistorien visar att tillfällen gifvas då reserverna svika i afgörandets stund, och Wille hade, som sagdt, inte hörts af på tre hela år.

Följande dag skref emellertid hennes nåd Evelina till syster Julie, som vårdade Willes hem, och talade i förtroende om, hvilket ekonomiskt fördelaktigt parti Agnes kunde göra. Det stackars barnets hjerta vore visserligen inte med, och nog skulle hon komma att lida af de naturliga motsättningar och olikheter i vanor, tycken och uppfattning, som måste råda emellan henne och en i helt andra förhållanden fostrad man . . . Men barnet måste tänka på sin framtid — och Agnes hade mognat så ofantligt *bara på de tre sista åren* och såge mycket helt annorlunda nu än den sommaren *de senast hade glädjen träffa sina käre, käre på Oskarsvik*. Nu skulle den älskade syster Julie — och äfven Wille — riktigt säga hur de tyckte Agnes borde göra?

Ännu då detta bref afsändes var Josua inte kropp till att ens i sitt innersta hjerta formulera de önskningar och förhoppningar der bodde. Ack, den älskade stod ju så ofantligt högt öfver honom och långt ifrån honom, med en grym klyfta af okunnighet, simpelhet och bondskt

väsen emellan! Hvad hade nu Josua Niklasson att fylla denna klyfta med? Ack, en räkning på några harpaltar, orrar och tjädrar, skinkor och humrar försloge dervidlag inte långt, äfven om dess slutsumma nu vuxit till siffror, som väckte både jungfru Emelies och butikspojkens billiga förvåning.

Josua erfor emellertid ett dunkelt behof att för alla eventualiteters skull göra sig så värdig som möjligt hvad — som kunde hända. Han ransakade sitt inre och sitt förflutna lif, och si han fann allt ganska godt. Josua saknade, som vi redan sett, visst inte samvete; men det var ett samvete, som var i så fall olikt Josua sjelf att det gick ofantligt lätt att lura.

Deremot hade han ett obehagligt medvetande om konkursande gäldenärs lagstadgade skyldighet att gälda bristen i cessionsdividenden med hvad han »framdeles kunde ärfva eller förvärfva». Den lilla goda affär, Josua börjat med sina »besparade medel», drunknade ju alldeles i hufvudstadens många andra liknande, men *om* nu dess egare på ett eller annat sätt, till exempel genom en förbindelse med en dam med ett fint namn, droge uppmärksamheten på sig — hvad då?

Följden af denna sjelfpröfning visade sig några dagar efteråt för de få grossister i landsorten, hvilka fått bära förlusten i Josuas Sumpebokkonkurs, uti bref från en mindre känd advokatfirma i Stockholm, som skref, att förre landt-handlanden Josua Niklasson i Sumpebo tillbragt några hårda och ej odeladt lyckosamma år i hufvudstaden under de mest energiska bemödanden att skaffa medel till ersättande af H. H:s förlust på honom, som han djupt och bittert beklagade. Långt hade han — som syntes vara en redlig och allvarlig man — trots oerhörda försakelser, inte kommit på den vägen förrän grämelse och umbäranden nu lagt honom på sjukbädden af lungrot. Dock hade han sparat hop 5,000 kronor.

Då läkaren grusat hans hopp om att någonsin kunna,

såsom han velat, öka denna summa, frågade han nu genom undertecknade om hans fordringsegare mot öfverlemnande af detta belopp godhetsfullt ville efterge alla vidare kraf och låta honom bäddas i grafven såsom en hederlig man?

Detta hade nu blifvit en fix idé hos den sjuke, som alls icke ville lyssna till läkarens föreställningar att ej oroa sina sista stunder härmed, utan låta sterbhuset öfversända medlen. Den hedersmannen kunde ej dö lugn utan qvitto, sade han, och som hans tillstånd vore oroande skulle man vara mycket tacksam för telegrafsvär.

Emellertid hade der kommit bref till majorskan från Oskarsvik. Syster Julie tillstyrkte varmt och upprigtigt lilla Agnes att »ej afvisa den solide och hjertevarme unge mannen», och i ett post scriptum hade Ulmerdoggen gläfst sina »bästa välönskningar för lilla kusin Agnes' framtid».

Agnes tog det mycket hårdt. Hon låg hela natten i krampaktig gråt i sin paneldivan och nedkallade himlens straff öfver den trolöse Wille, som så skamligt försköt henne.

— Stackars mitt barn, suckade mamma Eveline från sin imperialsäng i alkoven.

— Och att tänka sig att *den* mannen har jag offrat så mycket af mitt hjertas bästa känslor! snyftade Agnes.

Och det bästa var att hon verkligen delvis *trodde* det. Den välborna damen hade, när så behöfdes, en utomordentlig logik, som ej gaf Stuta-Perssons Josuas mycket efter.

Den mindre kända advokatfirmans cirkulär väckte under tiden glad förvåning på de affärskontor der det hamnade. För all säkerhets skull telegraferade man likvisst till ombud i Stockholm för att förvissa sig om att ej mera stod att få hos Josua. »Obetydlig affär, bakgata. Ingen kredit», blef det sanningsenliga svaret, ty lokalen *var* nu verkligen inte imponerande och hvad

skulle en menniska, som köpte skinkor och gäss i landsorten mot kontant betalning och sålde till Stockholms konsumtionsbehof, egentligen göra med någon kredit i hufvudstaden?

Men då grossisterna detta förnummo vordo de glade i sina hjertan. Och eftersom de voro landsortsgrossister, och detta drag af affärsredlighet var oerhördt och enastående, så blefvo de i sin naivitet alldeles utom sig, gjorde godt mot fattiga, erinrade sig torftiga, länge glömda släktingar och gäfvo juvelringar till sina feminina barn.

Men till den mindre kända advokatfirman telegraferade de ungefär lika allihop: »Accepteras. Sänd remissa omgående».

V.

Medelpads gille.

Så hade man å ena sidan brännt alla sina skepp i fullt medveten afsigt att stiga ombord i Josuas korftråg, och å den andra, under intrycket af dunkelt hoppfulla förnimmelser, så godt man kunnat, spolat sitt gamla lefvernes däck och pyntat sitt hjertas kajuta för det främmande man knappast vågade hoppas på.

Då Josua nu satt på sitt kontor med de för så godt pris, köpta qvittona på allt hvad han skyldig varit, i sina händer, kände han sig verkligen sjelf såsom en fullt korrekt och

hederlig man samt skulle ofelbart ansett hvarje tvifvel derpå såsom ett utslag af elakhet och afundsjuka.

Det var också alldeles icke på gamla synder han funderade då han på lediga stunder satt med hufvudet i händerna och tänkte djupsinniga tankar vid sitt skrifbord öfver den glömda kassakladden.

Han tänkte precis detsamma som de två damerna i det trefna hemmet vid Sibyllegatan: »Huru träffas på annan basis än ripornas, humrarnas och ostens?»

Damerna Faxenhjelm hade en temligen trist vinter. Borgmästare Paraflander var visserligen artigheten själf hvar gång de träffades, men detta hände sällan. Då han bjudit på en middag å Rydbergs den tiden existerande öfre vänings restaurant, en slädfärd med frukost å Lidingöbro, en afton å gamla operan och en å dramaten med thy åtföljande supéer, hade han gjort ungefär dubbelt mot hvad andra riksdagsmän offrade på de mest fashionabla värdfolk, och ansåg det Gudi nog.

Och dessa få festligheter voro dock säsongens glanspunkter för både mor och dotter.

Huru nu få fatt i Josua? Afståndet dem emellan förminskades ej, så framt man ej ville anse att det skedde derigenom att räkningen växte. Huru det stod till i hjertat på den arme vildt- och victualiemannen det syntes nog hvar gång han kom och köpte och sålde sina postremissvexlar, men inte gick det an att skicka Emelie att säga: »Jag skulle be så mycket om tre vackra humrar, och så att grosshandlarn ville vara god och komma hem i afton och hjälpa till att äta upp dem själf!»

Och inte kunde Josua rätt gerna ringa på dörren vid Sibyllegatan ännu en gång och säga: »Får jag lof erbjuda hennes nåd ett par alldeles idealiska ankor och fröken Agnes mitt hjerta och mitt lif?»

Men hvad han kunde det gjorde han. Han passade på att komma med sina postremissvexlar precis som banken

skulle stängas och drog sig efter uträttadt ärende tillbaka med en utomordentlig långsamhet, som ännu ej bragt honom längre än till porten, då fröken Agnes sväfvade ut genom densamma.

Vördnadsfullaste reverens och ett solskensblidt leende till svar, som gaf Josua mod att mumla en del, hvilket med mycket god vilja kunde tolkas som en anhållan att få göra sällskap, eftersom man ändå hade samma väg.

Egentligen skulle det varit en öfverloppsgerning att skämmas för Josua. Hans pels var dyrbar och väl skuren, hans cylinder hade samma morgon kommit ny från Bodeckers och sedan fyra veckor förstärktes hans ljusa mustaschers tjuskraft af ett mindre pipskägga.

Hvad fröken Agnes beträffade så hade den friska vinterluften och det spända intresset försatt hennes apparition minst tio år tillbaka i tiden. Hon klädde sig alltid väl och var öfver hufvud en företeelse, som man kände sig frestad att vända sig om efter på gatan, om man ej hade allt för brådt.

Josua tyckte att Norrbro gungade, att han hade ett elektricitetsverk i pelsfickan och att Gustaf II Adolf framför dem på torget badade i rosor midt i vintern.

Och fröken Agnes sneglade åt sidan och tänkte: »Herre Gud, han kunde ju varit värre! O, om han blott hölle mun så man sluppe skämmas för hans gräsliga dialekt.»

Josua skulle inte bättre begärt, men ansåg det inte passande, hvarför han yttrade några gillande ord om försynen med anledning af den herrliga vinterdagen.

Fröken Agnes höll med och undrade om grosshandlande Niklasson intresserade sig mycket för sport.

Det kunde nu inte Josua säga att han precis gjorde, dock hade han, då han exercerade beväring å Kronobergshed, tagit ett fjerde pris vid kapplöpning i säckar.

Fröken Agnes ansåg att kapplöpning i säckar borde

vara något ytterst intressant och beklagade att hon sjelf aldrig kommit att skåda någon dylik.

Josua förmodade att fröken Faxenhjelm sett en hel del annat, som i någon mån kunde ersätta denna brist och ansåg sannolikt att damernas lif vore en oafbruten cirkel af nöjen, »under säsongen» borde han ju ha sagt, men han sa': »Så här på sidvintern.»

— Visst inte! Mamma och jag lefva ett ganska stilla lif; men på lördag skola vi verkligen bort på något, som brukar vara rätt roligt: årsfest med bal i Medelpads gille å Grand hotell. Der borde ni verkligen vara med!

— Ack, herre Gud, snälla fröken, det är ju så förfärligt ledsamt: jag är smålänning.

— Asch, det gör ingenting. Det ta's visst inte så noga. Unga, trefliga herrar äro välkomna i hvilket provinsgille som helst.

Då Josua följt sitt hjertas dam till hennes port och vändt om nästa gathörn, stannade han, full af häpnadsmättad tjusning, och frågade sig sjelf om det var möjligt att välborna fröken Agnes Faxenhjelm indirekt kallat honom en »ung, treflig herre».

Han rusade in i sin butik, gaf bodpojken en dufning för ett par försummade expeditioner, snodde omkring några hvarf å sitt kontor som en broms mot en glasruta och begaf sig derpå i rask fart samma väg tillbaka igen, men nu ned till Skeppsbron, der han snart stod å ett agenturkontor två trappor upp, flåsande:

— Hör du, Wingelin, ä' inte du Medelpaddare?

— Den kära, fjerran landsändan kan verkligen smickra sig med det, tyckte herr Wingelin och strök sjelfmedvetet sina små svarta mustascher.

— Brukar du vara med på Medelpads gille?

— Va fassen skulle de andre människorna annars ha för trefligt? Kan du säj mej dä?

— Tror du . . . hm . . . tror du att *jag* möjligen skulle kunna få vara med der?

— Tja . . . det vete fassen . . . sir du Småland och Medelpad ä' ju inte precis grannprovinser så att *smuggla* in dig går inte. Du är nu en gång en småländsk man och ditt tungomål röjer dig. Har du några talanger?

Josua slog ned ögonen och såg blygsam ut.

— Jag kan några små kortkonster och så trummar jag en bit ur »Villars dragoner» med knogarna på en dörr. Äfven öfvar jag mig med att alldeles ensam härma vaktparaden genom att brumma med slutna läppar, men det är, thyvärr, inte färdigt ännu.

— Det var synd, för det der med korten passar inte för tillfället! Men numret med knogarna på dörren det var inte så illa. Och så måtte du väl kunna någon bondvisa eller bygdemålshistoria?

Som kontorstiden var slut låstes dörren i lås och Josua föredrog först den från hans vandringsår bekanta kärleksvisan, som länsmansskrifvaren diktat, och sedan en paschasa om »Nämndemannens grisaso», som för länge sedan stått att läsa i en tidning.

— Bravo Josua! sa Wingelin. Med *de* numren gör det ingenting om du så vore född af en norsk akterstäderska på en engelsk båt i Öresund, för med dom har du hemortsrätt i alla landskapsgillen, som finns i hela Stockholm, och kan gå i rad med dem allihop och få applåder och tacksamhetstal af ordförandena på alla ställena.

På lördagsaftonen klefvo Wingelin och Josua tillsammans in å Grand hotells festvåning. En huld och outransaklig försyn, något underhjelpt af moderlig instinkt, hade ordnat det så att han fick föra fröken Agnes Faxenhjelm till dinéren, och senare på aftonen lade han för första gången armen om hennes smärta midja, visserligen i stark belysning och hundra personers åsyn och med skyldighet att snurra rundt i valstakt, men i alla fall ljuft utan måtta.

Fröken Agnes och hennes mamma voro på det hela taget inte missnöjda med Josuas debut. Hans sätt att »bjuda upp» var kanske en smula lättvindigt, men hans dans taktfast och utan svårare anmärkning, alldenstund han varit någon sorts nöjesdirigent nere vid Tulseboda brunn, då han hade semester från missionshusstyrelsen, och med gaffel åt han, om ock utan större färdighet.

Dessa landskapsgillen i Stockholm äro en källa till glädje för mången. Glada fruar-värdinnor-styrelseledamöter utveckla en älskvärdhet, som vanliga, privata och begränsade Stockholmsalonger inte ha plats för, och unga, hyggliga, snälla flickor, som arbeta för sitt uppehälle samt inte lyckats komma in i ens det anspråkslösaste societetslif, förvåna efteråt sina flickbekanta med att helsa på eleganta matronor med förnäm apparition, hvarefter de med väl spelad likgiltighet upplysa: »Generalskan P.; mycket älskvärd dam; var tillsammans med henne på ett par baler i vintras». Och den blygsammaste talang, den mest anspråkslösa insats i sträfvandet att roa sällskapet, tages om hand med en vacker och värmande välvilja, som omöjliggör hvarje fiasko och skänker uppmuntran med fulla händer och goda hjertan.

Då Wingelin efter några praktbitar i profryttargenren af honom sjelf, beskyddande sköt fram den klädsamt blyge Josua midt på golfvet, klappade dock två Faxenhjelmska hjertan häftigare än några andra i ätten denna sidan trettioåriga krigets tid, och Agnes hviskade till sin mamma: »O, det går aldrig väl!»

Först vardt Josua röd, sökte skoja upp sig till förtviflans mod samt tänkte: »Djäcklar i min talg» och så vidare. Men sen vardt han blek, och det fattades föga i att ett andäktigt »Gud hjelpe mig!» pressats fram ur hans läppar.

Men Wingelin knuffade honom broderligt i sidan och hviskade: »Va inget nöt, Josua!»

I nästa sekund ekade länsmansskrifvarens kärleksvisa ut i salen. Josuas röst var mycket stark, öfvad i Guds fria natur, som den var i mer än ett decenium, och att dialekt och föredrag voro mera äkta än som sannolikt någonsin förekommit å den lokalen veta vi ju. En styf kvarts kanna rusdrycker hade han ju ock fått i sig. Också låg det något af obändig kraft och lysten hängifvenhet öfver hela hans person, då han med ögonen fast borrade in i Agnes Faxenhjelm's vackra ansigte klämde till:

Och hade jag dig hulda,
Som du min kärlek har,
Ej någon större sällhet
Väl någon yngling bar
I sett hjarta.

Ett rätt lifligt bifall följde. Men när sen Josua slutat paschasan om »Nämndamannens grisaso» föll hans blick på en af skratt dubbelviken publik, med undantag af assessorskan Pillerding, hvilken långsamt lemnade salen med alla tecken af tarmvred. Den arma menniskan hade skrattat en hake ur sin kjol.

När så ordföranden knackade i bålen och gaf uttryck åt gillet's glädje öfver att med sig få införlifva en så eminent talang, stod Wingelin i ett hörn och öfverlade om hur stor accept han kunde be Josua trassera för allt det här, under det hennes nåd Faxenhjelm strålade af en sådan lycksalighet, att Agnes fann sig föranlåten att hviska: »Kära mamma, det är ju inte begåfning det der. Han spelar inte, han är sig sjelf helt enkelt.»

Tänk om länsmansskrifvaren-skalden, hvilken satt såsom försupen renskrifvare i ett dragigt hybble nere i det gamla småländska tingshuset, kunde anat en sådan succès för sitt verk!

En medelpadsk notarie i kunglig majestäts och rikets Svea hofrätt drack brorskål med Josua »på landsmanskapets grund», och fru Faxenhjelm lyckades åstad-

komma ett lindrigt illamående och en plats i assessorskan Pillerdings hyrvagn.

Sålunda gynnad af ödet vågade Josua be att få eskortera fröken Agnes under hemfärden.

Den klara, friska nattluften ofvanpå all denna rolighet försatte Josua i ett formligt glädjerus, under hvars inflytande han talade om för fröken Agnes att han var ett folkets ringa barn, utan boklig bildning och i saknad af så mycket, hvilket utmärkte mannen ur finare kretsar . . .

Fröken Agnes tyckte inte att allt detta betydde det allra minsta.

Och han var fullt medveten om förmätenheten af . . . och han ville visst inte såra någon människa, allraminst den han höll så innerligt af, men . . .

Fröken Agnes kunde egentligen inte förstå *hvad* som skulle vara förmätet på denna jord af en god och ädel, fri och sjelfständig man, nej det kunde hon *inte*.

Vildt- och victualiemannen såg sig spejande omkring. Sibyllegatan var absolut folktom på sexhundra alnars håll.

Och då klef han henne närmare och hviskade:

— Vore jag inte rädd att de orden för alltid skulle skilja oss åt, skulle jag vilja säga: Fröken Agnes, jag är nog förmäten att älska er!

Agnes var nu helt nära sin port och der *kunde* ju i alla fall komma någon. Hon nöjde sig derföre med att sakta trycka hans arm, hvarpå hon påskyndade sina steg, öppnade husporten, gled in i förstugan, lutade sig mot honom i mörkret derinne och hviskade:

— Herr Niklasson, ni öfvetraskar mig, men ni skrämmer mig icke . . .

— O Agnes . . .

— Min Josua . . .

Deras läppar möttes för att icke allt för hastigt åter skiljas ifrån hvarann, och då porten sextio sekunder senare slöt sig efter den utgående Josua, stapplade fröken Agnes

uppför trapporna med en känsla af förvirring, hvilken förundrade henne sjelf.

Hon var allt utom prydd, och flirtens och kurtisens områden hade, teoretiskt, icke för henne några hemligheter. Men hon hade varit stolt så länge hon haft råd dertill och skulle förblifva klok, så länge hjernan i hennes vackra hufvud arbetade. Och derföre hade hon ytterst sällan, egentligen blott ett par gånger, då hon trott sig redan hafva fisken på kroken samt för att få honom att taga ordentligt fäste, kommit en man så pass nära som nu.

I salongen möttes hon af mamma, som nätt och jemnt hunnit få ytterkläderna af sig. Med ett forskande, litet nervöst uttryck öfver de ännu konventionelt riggade, fina dragen, ilade modern emot henne och hviskade uppörd:

— Redan klart?

Agnes nickade och sjönk ned i en fåtölj, med hopknäppta händer och ett uttryck af hjälplöshet.

Men af det vidlyftiga samtal med frågor och beskrifningar, framtidsplaner och beklaganden, som mamma väntat sig, vardt inte mycket. Agnes var stolt ännu i sin »förnedring» och beredd att af omständigheterna skapa det bästa möjliga; icke ens modern fick mera betrakta henne med ett sådant der öfvergifvet medlidande. Hennes nåd nöjde sig slutligen med att yttra:

— O, min Agnes, att det skulle sluta på detta sätt!

— Lifvet *är* inte slut än, mamma. Det sa du ju sjelt en gång och — det *kunde* ju varit värre.

Mamma gick ut för att styra med ett och annat i matsal och serveringsrum, och Agnes började att plocka af sig plagg efter plagg. Så sträckte hon, mjukt och graciöst, de hvita, runda armarna upp öfver hufvudet framför spegeln och betraktade småleende sin präktiga byst, under det hon tänkte: »Kanske hade det ändå

varit synd att vissna bort utan att söka gripa fatt i *någon* flik af det lefvande lifvet . . .»

När modren åter kom in, låtsade hon att hon sof.

VI.

Huru man makar ihop sig.

— Jaså, hennes nåd vet om'et? Ja, i så fall får jag be så rysligt mycket om ursäkt för i natt!

Dessa voro de minnesvärda ord, med hvilka Josua dagen derpå vid tvåtiden emottog den stilla omfamning, hvarmed hans blifvande svärmor utan vidare tog emot honom.

Fröken Agnes öfverfölls vid denna tras af ett lindrigare illamående och hennes kind var en smula blek, då hennes läppar mötte Josuas, alldenstund en dams känslor äro något olika i balstämning strax efter midnatt och tolt timmar efteråt i solens klara sken ofvanpå ett fullbordadt, allvarsamt faktum.

Så skulle Josua slå sig ned, göra salong i den familj, som numera var hans, och öfva sig med att säga »tante» till en fin fru.

Han såg blyg och obeskrifligt tafatt ut, men dock mindre tölpig än hvad Agnes fruktat. Kärleken förädlar, och inför denna qvinna, som han älskade, kände Josua instinktligt huru der blef remma efter remma i den skorpa

af skoj och simpelhet, hvilken i decennier fått samla sig på hans person.

Han darrade af sällhet, undrade om han var vaken, och gaf katten hvad bodpojken kunde hitta på medan han var undan.

Färgen återkom så småningom till Agnes' kinder. Sådan han nu en gång var, var han *hennes* egendom, och hennes stolta själ reste sig spänstigt gent emot hvarje ringaktning mot hvad som var hennes, det måtte nu gälla världens dom öfver hennes blifvande make eller en lyckligare lottad väninnas öfverlägset granskande blick på en billig vinterhatt.

Naturligtvis fördes talet genast öfver på framtiden, bosättningen, brölloppet och allt som ännu stod emellan Stuta-Perssons Josua och fullkommandet af hans lycka. Josuas inlägg i debatten voro ännu mycket blygsamma. »Som damerna behaga», var hans stående svar på hvarje spörsmål. Det kom så lätt öfver läpparna och följdes af en så brådskande bugning, som om de stått vid hans disk och sagt: »Skicka oss den der tjädern, herr Niklasson!»

Blott i *ett* afseende hade Josua sin egen bestämda mening, den gällde tiden för brölloppet och lydde: »Så snart som möjligt.» *Om* han nu bara drömde, såsom han ibland i sin sällhet fruktade, nog vore det då bra hårdt att vakna dessförinnan!

Det blef som Josua ville. Brölloppet firades på våren i en trängre krets, med vigsel i mammas salong, med tal af borgmästare Paraflander, som skulle resa hem från riksdan dagen därpå, med systerliga välönskningstårar af den kära Julie på Oskarsvik och under lifligt deltagande af kusin Wille.

Agnes såg de båda männen bredvid hvarandra utan vemod. Der var nu å ena sidan namnet, det säkra sällskapsvana uppträdandet och en täckande om ock grund fernissa af allmänbildning. Men så var der ock en inteckning i

Oskarsvik större än hon någonsin förmodat, och när Josua bara var i stillhet och höll hop sin något stora, röda mun, var han riktigt vacker, jämförd med kusin Wille.

Under den lilla bröllopsfrukosten i mammas matsal kommo många telegram, mest från Faxenhjelm och fränders fränder, men äfven från bror Kalle nere i Stenekulla och från stationsskrifvaren i Sumpebo, och så kom der omedelbart på en öfverstinna: »Lycka och välsignelse åt de unga, hvilkas hjertan funnit hvarann!» ett från öfre Norrland: »Sjuttio hjerpar disponibla; bra magra, kosta 1,25. Hur göra?»

En tid före brölloppet hade en bekant i Josuas närvaro tagit för gifvet att mamma Faxenhjelm skulle bo hos de unga.

Hennes nåd såg naivt ovetande ut och Josua var ögonblickligen färdig med sitt: »Som damerna behaga!» Agnes gjorde sig ett ärende in i nästa rum.

Men när mor och dotter blefvo ensamma gaf hon besked. Pensioner, gratifikationer och slägtens hjälp borde godt räcka till för mamma ensam i två små rum. Det hemmet borde man söka få nära det nya, helst så nära att den Niklassonska jungfrun kunde öfverflödiggöra en Faxenhjelmsk dito, hvarjemte i det Niklassonska hemmet alltid skulle finnas två hjertan och ett bordskuvert för mammas räkning, då hon så ville. Men sin sjelfständighet i det egna hemmet skulle inte lilla mamma uppgifva, tyckte Agnes, och mamma hade liksom Josua förvärfvat en prisvärd vana och helsosam färdighet i att tycka som hon.

Det var tydligtvis inte den blyga, skygga kärlekens motvilja mot ett par skådande, om än så kära, extra ögon i det nya boet, som dikterade Agnes' beslut att taga Josua alldeles för sig sjelf, det var ungefär samma instinktiva känsla, som kommer cirkusdressören att väl sluta dörrarna om sig och den nye manègeremonten samt förbjuda tillräde till arenan vid dressyren.

Först hade Agnes inte tänkt längre än att ekonomiskt trygga sin framtid, och när hon beslutat sättet därför, hade hon slutit ögonen för allt annat, känt sin sociala positions mark glida undan fötterna och rusat nedåt, passivt som i Katrinahissen, då hon en gång en mörk stund sett sig omkring uppe å »diakonissen» på Ersta, men vändt hem med känslan af att *det* lifvet var dock omöjligt för henne.

Nu hade hissen tagit mark, dörren öppnats och hon stod ute i solljuset bland människorna med sin medpassagerare, han, som skulle betala både biljett och vivres för henne under den måhända långa resan genom lifvet, liksom han gjort under den korta bröllopstrippen ned till Wien.

Hon betraktade honom tusentals gånger då Josua naivt trodde sig alls ej observerad, betraktade honom noga och forskande som cirkusmannen granskar det nya, råa, fyrbenta, skälvande materialet framför sig i arenans midt.

»Blod» fanns der ju inte en droppe i Stuta-Perssons Josua, men kraft och intelligens saknades ej. Exteriören? Åhja, med dressyr borde den kunna bli dräglig nog. Och så vaknade Agnes opp ur sin dådlösa, hopplösa lethargi, smekte lätt sin remont på nosen, höjde graciöst sin fina, hvita hand och lät Josua pröfva en volt i manègen för att se om man ej ändå en dag skulle kunna visa sig för publik. Ty det låg inte i hennes natur att resigneradt finna sig i något, som möjligen *kunde* bli bättre.

Hon hade sett den ödsliga, fattiga, hopplösa, vissnande framtiden i ögonen utan att blinka. Hennes ballast af religion och moral var så försigtigt afpassad att den alls inte hindrade henne att fördomsfritt väga både pro och contra vid ett eventuellt brott emot båda. Men lifvet hade gestaltat sig så, att contra alltid hade vägt betydligt mycket mer än pro, och hennes stolthet och kraftiga vilja hade aldrig tillåtit ens ett uns af den sen-

sualism, som annars lefde stark inom henne, att tynga på vågskålen.

Om en man, som någorlunda fyllt hennes anspråk, och kunnat trygga henne en i allt yttre god reträtt tillbaka i det borgerliga lifvet igen efter lyktad lek, ställt sig på hennes tröskel, och sagt: »Följ mig ut i leende, lockande verld! Tumla om i lust och lek och låtom oss tillsammans le ett stort löje åt de konventionella banden!» då skulle hon lugnt och beslutsamt plockat ihop det bästa af sin begränsade garderob, tagit farväl af nuet och glidit ur spåret, vare sig pastoratsadjunkten i Östermalm hunnit göra henne till fru Josua eller icke.

Men de sålunda situerade Don Juanerna äro lyckligtvis få och de ha så rysligt mycket att beställa i kretsar utanför dem der Agnes haft tillfälle att visa sig, att de läto henne i lugn och ro fortsätta såsom en den oförvitligaste bland qvinnor.

Det fångslar och smeker — ända tills det börjar äckla — att undergifvet och afgudiskt älskas af en människa. Och Josuas arbete, som större delen af dagen höll honom borta från hans hustru, hindrade henne att tröttna, medan den energi och framgång, med hvilka han bedref detta arbete, nätt och jemnt vidmagthöllo det lilla mått af aktning vi behöfva för att inte vämjas vid en person, som tillber oss utan att lyckas väcka genkänslor af liknande art.

Agnes kände sig ungefär som en missionär långt ute i en främmande del af verlden. Hon var en kulturens missionär i naturbarnets hydda, trots denna rymde fem eleganta rum, dit hon ej medfört så mycket som mattan vid tamburdörren. Ömsom nedtryckt, ömsom förvånad och förvirrad, stötte hon på vanor, uttryck och föreställningar, hvilka aldrig trängt till de kretsar hon tillhörde.

Och då hon märkte att hvarken den grannligheten,

med hvilken hon ingrep, eller dressyrföremålets dyrkan för henne alltid kunde hindra en viss misstämning att lägga sig öfver Josuas eljes så friska gemyt, kurerade hon honom raskt och behändigt genom att kasta sig in på ett område der *han* var den öfverlägsne.

Hon förklarade att hennes lif hade för lite innehåll, att hon intensivt intresserade sig för den verksamhet, som gaf dem deras bergning, och att — med ett ord: hon ville hjälpa till på kontoret.

Josua protesterade, men mycket lamt och hans ögon lyste af glädje. Han kände henne tillräckligt för att veta att det låg mera än en nyck, en snabbt svalnande känsla bakom hennes ord, och en omätlig stolthet fyllde hans bröst under den splittrerna situationen att *han* hade något att lära *henne*, som annars i allt stod så oändligt högt öfver honom.

Hon plitade och hon skref, hon frågade och hon bad om hjälp, och när det var något särskildt hon ville ha fram, gjorde hon sig dum så att hennes lilla, smeksamt framförda korrigerings af något, hvori Josua skilde sig från dem, som voro gentlemän af födsel eller ohejdad vana, blef inbäddad bland ett helt dussin rättelser och anvisningar, som chefen för huset Niklasson måste gifva sin kontorsvolontär.

Agnes hade godt hufvud och var ju ej ovan vid regelbundet kontorsarbete. Snart var det, som från början blott varit en förevändning, en bokstaflig sanning: hon intresserade sig lifligt för affärerna, hvartill naturligtvis mycket bidrog den glädje hon kände vid att erfara huru lyckligt dessa gingo.

Numera fördes tillförlitliga böcker i firman. Det skulle ingenting tjenat till annat, ty inköpen voro kontanta och jemförelsevis små på hvar hand, och vederbörande i hufvudstaden ha ett obehagligt sätt att handlägga konkurssaker, som de förvärfvat genom träget umgänge

med professionella kanaljer och som gör det kinkigt att dra sig ur klämman med någon större behållning.

Och Josuas samvete — som jag förut ett par gånger haft nöjet sammanföra med den ärade läsaren — skulle aldrig tillåtit honom att göra det onda för dess egen skull eller slarfva med bokföringen utan att ha extra konstant fördel deraf.

Bokslutets vinstsiffra för det första äktenskapsåret var rolig för Agnes att se. Tolftusen kronor! En konsultativ statsrådslön åt den fattiga fröken Faxenhjelm, och det lofvade att bli bättre! Och detta på en affär, som de flesta trodde vara ganska blygsam; Josua skattade för tre tusen fem hundra.

Fru Agnes erfor vid dessa glädjande upptäckter ingen lust att söka flera nöjen eller öka sitt umgänge. Hon bidde sin tid och nöjde sig med teatrarna, musiknöjena, sin mamma och ett par gifta väninnor, hvilka, i likhet med sina af detta lefvernets omsorger högeligen betungade män, vid afundsjukan öfver herrskapet Niklassons goda bord och välbergade villkor, funno en mycket ringa tröst i att den dag för dag mera kavaljersmessige Josua ändå ej var riktigt comme il faut.

Der funnos mer eller mindre mognade ungarlar, bekanta och bekantas bekanta, hvilka varit mycket försigtiga i sin förbindlighet mot gamla flickan Faxenhjelm, men nu tedde sig helt entusiastiska gent emot den unga, vackra fru Niklasson, ty äktenskapet föryngrar de något passerade flickorna, som ni vet.

De hade inte något vidare för sitt besvär. Ledigt och ogeneradt, med en viss air i sitt väsen konverserade fru Agnes med dem då ett undvikande skulle sett besynnerligt ut. Så kastade hon en förtjust blick på Josua, tog hans arm och nickade till afsked.

— Skulle hon kunna vara kär i hökar'n? frågade de afsnoppade hvarann.

— Åh tusan, men hon är ond för att ingen af oss gjorde slag i saken, tröstade man sig.

Åren gingo. Flere stycken. Och bokslutets vinstsumma växte alltjemt. Nu hade herrskapet Niklasson i inkomster hunnit upp utrikesministern. Agnes var okugglig i böckerna, och i Medelpads gille trodde de nytillkomne att Josua Niklasson var herrekarl född. Hennes nåds mamma var i hufvudsak lycklig, men började höra illa och längta efter ett litet barnbarn, det måtte nu ha runda, plebejska, röda kinder och heta Niklasson så mycket det ville.

Butiken var blifven en hall, bodpojken en herrekarl, som pikades i stället för skälldes upp, och fru Agnes var vackrare än någonsin.

Så fann Josua henne en afton å det fina, inre kontor, som kommit till vid flyttningen, med lätt rynkad panna och det smala, hvita pekfingret envist dröjande vid en post i en gammal, gammal kassabok.

Der stodo blott tre små ord och en något större siffra.

»Ackord i Sumpebo 5,000»

Josua tog lekfullt det lilla fina, hvita fingret och låtsade bita deri med ett tandgarnityr, på hvilket ingen dentist ännu förtjenat ett öre.

Men Agnes skakade bort hans hand, pekade ånyo på posten i kassaboken och sade:

— Tror du vi ha nog nu för att tvätta bort den der fläcken?

För några år sedan skulle dessa ord varit hebreiska för Stuta-Perssons Josua. Men nu hade han lärt sig att både höra och tänka som en bättre karl och log öfverlägset, när han erinrade sig sina löjliga, barnsliga manipulationer med skräplåren i Sumpebo. Antingen eller? Ta eller låta bli! Derfor rodnade han en smula och svarade:

— Det gjordes lagligt och betryggande, min vän. Och då vi nu ha hopp om . . . hm . . . något att sträfva för så tycker jag att kasta bort tjugofemtusen, som skillnaden gör . . . eller menar du kanske också att *räntan* . . . ?

— Ja . . . kanske; men i så fall naturligtvis bara en mycket *låg* ränta . . . ja, det vill jag nu i alla fall inte påstå, sa' fru Agnes, som sjelf fann offret bra nog tungt.

— Och inte kan det väl heller vara nödvändigt, tog han ifrigare fatt, hoppfull vid hennes tvekan. Tusen ha gjort som jag . . . det vill nu säga . . . *ungefär* som jag. Inte tycker du det är *nödvändigt* precis?

— Nej, det är det visst inte. Ingen kan göra dig något för det. Ingen kan rubba en stol i vårt hem för den sakens skull. Den stör hvarken vår sömn eller vår matsmältning. Jag vill visst inte öfverdrifva någonting, och vi ska inte bli svärmiska, Josua. Men, ser du, det är med honnören, som med rent linne. Man kan lefva både med och utan det; men det är behagligt när man en gång vant sig vid det. Och har man bara *råd* till det, så tycker jag allt att det der att vara fullt hederlig är den angenämaste lyx man kan bestå sig med — näst rent linne, förstås.

Josua gick tyst fram och åter på golfvat. Bilden slog an på honom. Under pojk- och vandringsåren nyttjade han alltid sin lilla blaggarnsskjorta i fjorton dar och så — vände han den och hade den en vecka på andra sidan, och mådde bra och fann sig väl. Nu kände han sig formligen illa till mods så snart vecket blef aldrig så litet sjaskigt. Hm . . . Ville nu Agnes göra honom lika snobbig till själ som kropp? Anfäkta det! Det kunde hon då gerna låta bli. Dyr historia . . .

Ett år derefter satt Josua med en son på sitt knä. Ynglingen var redan flere månader gammal, men Josua höll mer och mer på honom för hvarje dag som gick. Egentligen var Josua, om vi ska säga sanningen, så lycklig,

som endast riktigt goda och absolut korrekta människor ha rättighet att vara. Han var stormförtjust öfver sig sjelf och Agnes och pojken och hela världen, och samvetet hade inte begärt något samtal mellan fyra ögon på lång tid.

Agnes satt och såg vackert på de två med oförminskadt fagra ögon. Den *lille* gossen älskade hon ju med den lidelse, som den kvinna, hvilken gett bort sitt hjertas bästa skatter åt en *man*, aldrig anar. Och den *store* gossen hade vuxit så betydligt i hennes ögon sedan han blef hennes barns far.

Josua lutade sig ned mot pilten och jollrade:

— Å ingenting tan pappa ge sin lille dosse, för ingenting förstår den lille dumme dossen sig på!

— *Något* kunde du ge honom, sade fru Agnes stilla.

— Tror du? En skallra vore väl det enda...

— Ge honom *en hederlig far!* Det ska' han sätta värde på framdeles, om Gud låter honom lefva, hviskade Agnes.

»Om Gud låter honom lefva!» Hvad menade hon? Skulle vår herre rent af kunna ta bort pojken till straff, om icke...?

Patron Josua var litet vresig hela den dagen och tog ett ovanligt kyligt godnatt på qvällen.

Men efter ett par dagar gingo bref och remissor söderut.

Dock *utan* räntor.

Man är väl inte mer än en människa heller.

VII.

Band jobbare.

Skillsmessan från de tjugofemtusen kronorna grep Niklasson djupt. Han tyckte det var så rysligt *onödigt* så. Ville man nu nödvändigt rigga upp heder och ära och samvete så kunde det ju skett genom måttlig välgörenhet, ja, han skulle gerna gått så långt som till en hel frisäng å någon sjukvårdsinrättning.

Men att ge menskor, som redan hade fullt upp hvad de behöfde, så mycket pengar, det var dock för galet!

Agnes plockade visserligen ut taggarna i hjerta och portmonnä en efter annan, så att till sist tyckte han att han i huslig lycka och ökad sjelfaktning hade något så när valuta, men en liflig åstundan att bota refvan, som dygdeprovet gjort i hans ekonomi, stod dock kvar.

När Josuas tankar gingo åt det finansiella hållet hittade de alltid den gamla, sedan barndomen invanda vägen till »våra stumma bröder.»

Det gick nu alldeles för sakta att efter en sådan åderlåtning taga skadan igen ensamt på deras kött och ben.

De hade ju äfven en hud, och Josua hade alltid funnit halfsulningen af sina stöflar oförskämdt dyr.

I djupa tankar vandrade han ofta utåt Kungsholmen och kastade förälskade blickar på några fallfärdiga rucklen i en af dess utkanter.

Sedan satte han sig att dricka toddy och tala förstånd med vännen Wingelin, hvarpå Wingelin, som aldrig, utöfver kläderna på kroppen, egt något annat än pantqvitton, köpte rucklena och fastigheten de lågo på för åttitusen kronor och samma dag sålde dem till Josua för hundratrettifemtusen.

Följande månad reste de båda vännerna ned till en stor och aktad landsortsstad, der Josua bjöd på frukost och Wingelin köpte utmärkta garfveriinventarier och maskiner på en auktion af en konkursmassa för sextusen kronor, för att samma afton sälja dem till Josua för trettiotretusenfemhundra.

Efter dessa briljanta affärer tycker man att vännen Wingelin borde varit bergad karl, men det var inte så förskräckligt vidlyftigt med det, ty Josua, som godhetsfullt försträckt mynt till båda köpen, hade qvitton på hela de nya, stora köpesummorna i sin plånbok redan *innan* han skref köpekontrakten med Wingelin, som fick nöja sig med fri resa och tvåhundrafemti kontant för sitt välförhållande.

Samtidigt började Josua förtroligt umgås med en ingenjör, som hade en talande tunga, två granna, blixtrande ögon och ett par uppseendeväckande fagra och stora, kolsvarta polisonger.

Sistnämnde ståtliche unge man började i sin ordning att med påfallande, artig vänlighet söka sitt umgänge bland hufvudstadens yngre tidningsmän.

Efter någon tid började i Stockholmspressen uppdyka små, af sakkännedom präglade och med facktermer späckade notiser om ett snart startande, monstruöst stort och förträffligt garfverietablissement i hufvudstaden, der sulläder efter den bekanta nya, tyska metoden skulle bli färdigt på några få veckor och säljas kolossalt billigt till följd af den raska omsättning, som blef möjlig genom den fabulöst korta beredningstiden.

Ingenjör Meister, hvilken var en af de menniskor, som gerna förena det nöjsamma med det nyttiga, kom en gång på vintern och sökte Josua då denne rest till Westerås. Ingenjörens förtroliga bekantskap med familjen tillät Agnes att erbjuda honom dela den lilla, just ögonblicket förut serverade, tidiga thésupén.

Trettiofem minuter senare låg Meister på knä på salongsmattan med Agnes' ena hand emellan båda sina, under det tillgifvenhetens lifligaste ord strömmade öfver hans läppar. Och det var med stor möda fru Agnes fick honom på benen igen på passande afstånd från sin person, så att hon blef i stånd att något så när ostörd hålla följande lilla tal:

— Fast vi träffats rätt ofta, får ni ursäkta att jag inte känner er eller fästat mig vid er så pass, att jag vredgas öfver ert beteende så mycket, som ni kanske hade rätt att fordra. Min man behöfver er — kanske behöfva ni hvarandra? — och jag vill derföre inte förbjuda er mitt hus; men jag skulle vara tacksam mot ingeniören, om edra och Josuas samqväm hädanefter så mycket som möjligt förlades *utom* detsamma, så vidt på er ankommer. Ty min man kommer att hållas utanför detta. God afton, herr Meister!

En tid derefter bildades garfveriaktiebolaget »Kalksullädria» med trehundrafemtiotusen kronors aktiekapital, deraf de hundrafemtiotusen såsom stamaktier, af hvilka Josua tog för hundratrettiotusen, Meister fick för tiotusen samt Wingelin och professorn och kommendören Löfflander för femtusen kronor hvardera utan vidare valuta än det snille de kunde insätta uti och den glans professorn kunde kasta öfver företaget.

Men på ordentlig bokföring höll Josuas själ styft i sitt nyrestaurerade skick, och derför stod der också mycket riktigt i kassaboken för en och samma dag, å ena sidan: »Inbetalda stamaktier 150,000» och å den andra: »Organisationskostnader, förskjutna af grosshandlanden J. Niklasson 150,000.»

På den konstituerande bolagsstämman å hotell Rydberg vid sjelfva starten sattes den käre, vördade hedersmannen professor Löfflander i den gyllenlädersklädda ordförandestolen med Josua bakom sig, Meister något

åt sidan och den unge, men ganska erfarne och begåfvade notarien Spetsenbacke som sekreterare.

Herr ordföranden började:

— Mina herrar! Vår tid är framåtskridandets och allt, som äfven i rent figurlig mening kan främja detta framåtskridande, i alla afseenden väl värdt vår största uppmärksamhet. Men vår tid är äfven *sjelfständighetens*, mina herrar, och dubbelt mera är det framåtskridande värdt, som sker direkt genom egen kraft. (Josua torkar sig i pannan och mumlar: »Hvart tusan vill gubben hän?») Vi beundra ångans och elektricitetens kommunikationsmedel, men stålhesten mellan . . . (Notarien Spetsenbacke: »För tusan, herr professor, vi ä' inte i velocipedbolaget nu. Vi ä' i garfveriaffären!») A . . . A . . . hm . . . ja . . . hm . . . en vilja, som sagdt, en vilja af stål fordras för att öfvervinna alla hinder, och det sjelfständigaste fortskaffningssättet är i alla fall våra egna fötter, men det kan inte vara likgiltigt huru dessa äro beklädda och i afsigt . . . (Josuas och öfriga gränders anleten klarnade, professorn var på rätt spår och gaf sig direkt in på läderfrågan med en värme, som verkade öfvertygande.)

Grosshandlare Niklasson förklarade sig villig att öfverlemna fastighet och maskiner till det billiga pris, för hvilket han sjelf af en slump kommit öfver dem genom agenten Wingelin, och visade svart på hvitt på dessa summor samt emottog dels bolagets genom ordföranden varmt framförda tack härför, dels posten som verkställande direktör med tiotusen kronors lön.

Wingelin köpte sig en ny kostym och började uppträda med ett visst anspråk.

Josua gick strålande hem och kysste hustru och barn samt skickade tjugo riksdaler till en syster nere vid Boleljung, som brutit sitt ben.

Samtidigt åto Spetsenbacke och Meister tillsammans

en finare middag, vid hvares slut Meister blef elegisk och förtrodde sin bordskamrat:

— Ja, hvad vill du man skall göra! Här sitter nu jag och gör den der brackan till millionär — bara för hustruns skull! Charmant menniska . . . Ah . . .

— Å tusan! Är det *der* skon klämmer? Och hon?

— Jag är en *gentleman*, min bror; inga frågor, om jag får be, sa ingenjörn och såg mystiskt öfverlägsen ut.

Men i sin nötta pels stylvade professorn och kommandören Löfflander med trötta, fjeskande gubbsteg hem till sitt uppe vid Tegnérlunden. Den hedersmannen var riktigt förargad på sig sjelf för den der förvexlingen med velocipedbolaget samt grubblade på om många observerat den. Men, herre Gud, när man är fattig karl, har hustru och barn och ett berömdt och aktadt namn och hyrt ut sig som dekoration till många bolag och inte får mer än femhundra kronors styrelsearvode på hvarje ställe och köttet stiger och värden höjer på hyran . . .

När han sträfvat upp för de tre trapporna och står flåsande i tamburen och pelsar af sig, kommer hans präktiga, snälla, ännu sent på lifvets eftermiddag vackra och ståtliga hustru, slår armarna om gubbens hals och säger:

— Mycket trött, stackars min vän? Nå, hur gick det med det nya bolaget?

— Jo, vars. Starten är öfver nu. Jag gick in i styrelsen, förstås. Ändå femhundra till hjälp åt Gustaf deruppe i Upsala.

— Ja, visst är det bra. Mätte det inte vara något sån't der skoj, som det der elektriska sjukgymnastikapparatfabriksaktiebolaget, du hade så ledsamt för!

— Ja, Gud gifve det, Malin lilla! Men det kan jag väl aldrig tro? Sulor under fötterna, det är ju i alla fall, ser du, min vän, om man tänker rätt på saken, något som alla menniskor behöfva.

VIII.

Bror Kalles Anna Greta.

Under den hetaste kampen för att komma fram, hade Josua sällan gett sig tid att kasta blicken tillbaka, att erinra sig dem och det, som förr stått honom nära. Nu, när han skjutit kärran så pass högt upp på backens krön, att han säkert hoppades att hon ej mera skulle glida tillbaka, blåste han ut ett ögonblick vid den milstolpe, som betecknade hans inträde i Stockholms jobbareverld, och erinrade sig allt emellanåt sina vandrings- och ungdomsår, samt dervid först och främst den som i alla fall stått honom närmast i världen, bror Kalle.

Sanningen att säga hade det äfven här varit egenyttnan, som till en början kommit hans minne till hjälp. Det var en vecka eller två under aktieteckningen för »Kalksullädria», som det gick lite trögt med geschäftet och grundens skrefvo till höger och venster, äfven utom hufvudstaden, och bjödo ut sina papper.

Då tänkte Josua på bror sin, som haft lyckan med sig, mycket tidigt gift sig med en förmögen skånsk bondflicka och nu var en efter hemortens små förhållanden rik man. Och Karl Niklasson mottog en dag af broder Josua en glödande blomstermålning öfver det nya företaget, utmynnande i förslag om aktieteckning.

Kalle hade så pass aktning för brodern, att han inte ett ögonblick betviflade att Josua skulle svindla aktieegarna, och lade brefvet — dock med gillande och beundran — småleende till handlingarna. Men så oroades

han dels af att bror Josua inte skref omigen och var enträgen, dels utaf de af Meister inspirerade tidningsnotiserna, och började tänka på möjligheten af att det der kunde duga i alla fall. Och så skref han —. inte till brodern, men till en upplysningsbyrå och hörde sig för. Dess meddelanden voro uppiggande och Kalle bad om tio aktier á tusen kronor stycket.

Men under tiden hade marknaden lättat, så att Josua kunde sanningsenligt skrifva tillbaka, att nu voro preferensaktierna placerade, men af tillgifvenhet för bror Kalle ville han sälja honom utaf sina stamaktier för beloppet al pari.

Affären gjordes upp, och sen blef der åter en viss förbindelse mellan bröderna. Inte så att de skrefvo innerliga bref ens till jul och födelsedagar, men så att Kalle skickade Josua en vagnslast grisar då och då och tog sin ordentliga avance som mellanhand.

En dag skref Kalle längre än vanligt. Hans Anna Greta hade fyllt 18 år och trufdes inte hemma fullt så väl som de yngre syskonen, eftersom hon till större delen blifvit uppfostrad hos morföräldrarna, hvilkas jordbruk låg i ett stort och lifligt bysamhälle i norra Skåne. Hennes håg låg mest åt läsning och fina handarbeten; men i virkning och sådant der fanns der ingen på hela trakten, som hade något mera att lära Anna Greta, och de böcker komministern derhemma och stationsskrifvaren i Sumpebo egde, dem hade hon längesen läst, hvarjemte hennes fader åt henne köpt litteratur för öfver 14 riksdaler på mindre än ett år.

Nu ville flickan till Stockholm och gå igenom en kurs hos »Handarbetets vänner» och läsa igenom ett par större lånbibliotek. Farbror Josuas fina hus och förnäma fru passade nog inte för henne; men ville släktingarna vara så goda och ställa om en bra inackordering åt tösen på ett godt och billigt ställe samt egna henne en smula tillsyn så vore det rysligt snällt.

Både Josua och hennes nåd Faxenhjelm tyckte att det var ett bra och förståndigt bref, men fru Agnes skref per omgående och utan vidare till Anna Greta sjelf: »Kära barn, naturligtvis skall du bo hos din farbror och naturligtvis vill jag hjälpa dig tillrätta med allt hvad jag kan. Hjertligt välkommen!»

När bror Kalle fick se det brefvet, blef han funder-sam och ref sig i peruken en hel timme. Slutligen fattade han pennan och skref följande telegram:

»Niklasson, Kalksullädria,

Stockholm!

Tack! Hvad kostar det? Helsningar!

Kalle.»

Bodpojken, som skulle afvakta svar å Sumpebo station, kom inom tre timmar tillbaka med följande depesch:

»Niklasson,

Sumpebo!

Kostar ingenting! Anna Greta välkommen snarast!

Agnes.»

— Jäkeln i dä,' sa bror Kalle. D'ä inte likt Josua. Hva' kan dä bara ligga för sattyg under det der?

— Men äur du dau rent viller, min påg! Kan inde svägerskan vara en rar menniska? tyckte fru Niklasson.

Några dar efteråt gick fru Agnes tidigt upp, kastade ännu en blick öfver det lilla trefliga rum, hon ordnat åt sin unga gäst, påminde ännu en gång om att kaffebordet skulle vara i ordning klockan $\frac{1}{2}$ 9 samt for ned till centralen för att möta södra nattsnälltåget och Anna Greta.

Men förgäfves granskade fru Agnes andra klassens sofvagns fönster och waggonbryggor för att upptäcka den unga slägtingen. Slutligen knuffades hon i ryggen af något hårdt och hvasst och samtidigt jublade en ung, frisk stämma:

— Detta ä' bestämdt faster Agnes! Då va tjufvingen hva faster ä lik sej på kort!

Häpen vände Agnes sig om och stod öga mot öga med en sex fots ungmö med en idealisk figur, den inte ens den illa sydda, landtliga kappan kunde dölja, ett brunhyllt, mörkhårigt, friskt och vackert ansigte med ett par stora, glada, tindrande ögon, och en massa kollyn i famnen, deribland en näpen bytta af flera kannors rymd. Det var nog *den*, som knuffat faster Agnes.

— Välkommen barn! Men för Guds skull . . . Hör hit stadsbudet!

Misstrogen och forskande lät Anna Greta sig befrias från sin packning och hviskade oroligt:

— Tänk, faster, om han smiter med alltsammans!

— Var lugn, barn, tröstade Agnes och förde sin skyddsling ut på centralplanen, derifrån alla vagnar under damernas sökande efter hvarann hunnit försvinna, utom den droska fru Agnes begagnat.

Motvilligt lemnade Anna Greta stadsbudet sitt bagage-qvitto; men snart fängslades hennes uppmärksamhet af något annat medan de i den vackra vårmorgonen stodo och väntade på det poletterade resgodset. Hon tittade förvånad på droskan och utbrast:

— Nej, men faster, tänk hvad ni måtte vara rika!

— Hur så, kära barn?

— Der står ju en *nia* på hjulaxeln, vet ja. Har farbror verkligen nie så fina skjuss?

— Kära, du, har du aldrig hört talas om åkar-droskor, som hålla ute å torgen och hyras af hvem som helst? Du skall snart få se dem som ha nummer öfver fyrahundra.

— Nej hör nu faster, *det* var väl lygens i alla fall?

— Schy! Var du aldrig i Köpenhamn hela tiden du var i Skåne?

— Nä, men både i Eslöf och Tomelilla.

— Nå har du kunnat sofva något i natt på tåget? sporde Agnes, då de ändtligen kommit i väg från centralen.

— Ja vars, men smörbyttan — der ä smör i den från mor till faster — har klämt mej i vaderna, för hon gick inte riktigt under bänken, och så en gång ja somnade kom ja å hålla mej lite på axeln på en harre, å han to armen om lifvet på mej, så sen tordes ja knappast somna, för jag var rädd han skulle lägga dit 'en igen.

— Store Gud, hvad är det du säger? Har du inte åkt i sofkupé?

Denna fråga föreföll Anna Greta så besatt att hon brast i ett skratt, hvilket kom de mötande att vända sig om efter droskan.

— Andre klass å sofkupé! Herre Gu' hva faster ä lusti!

Josua tog mot sin brordotter med ganska blandade känslor och sneglade oroligt på Agnes för att läsa ogillande i hennes ansigte. Men Agnes tittade nyfiket och med vänligt intresse på sin gäst och såg road ut. De hade inte skaffat sig något umgänge, som de behöfde blygas för Anna Greta inför, i en teatersalong, der hon satt tyst och beskedlig, skulle kikarna ofelbart snart riktas på hennes vackra och ståtliga företeelse, och i hemmet — det funno de snart — skulle den rara, hjertegoda flickan omöjligen kunna vålla någon otrefnad.

Fram på förmiddagen ringde hennes nåd Faxenhjelm på, och strax var Anna Greta ute i tamburen, neg det vackraste hon kunde, bejakade att herrskapet var hemma samt hjälpte behändigt af både kappa och galoscher. Majorskan blef riktigt nyter vid den vackra flickans vänliga omsorger och sa:

— Jaså, grosshandlandens ha bytt om jungfru; det visste jag inte.

Då sprang Anna Greta in i salongen, skrattade, slog sig på knäna och skrek:

— Så lustigt! Gamla-moster här tror att ja' ä' *pian!*

— Josuas brordotter — min mor, presenterade fru Agnes.

— Ah, förlåt gamla, skumma ögon, mitt vackra barn! En fullkomlig ingenue, ser jag, sa hennes nåd.

Anna Greta rodnade vackert:

— Så moster säger! Nej, nå't *geni* ä' ja då vesst inte, men inte för ja brukar ha svårt för å fatta heller.

Hos »Handarbetets vänner» väckte Anna Greta formlig förbluffelse genom sina bedrifter. Allting föll sig så enkelt för henne, allt gjorde hon korrekt i andra eller tredje taget, och hon, som inte hindrades af några sociala eller husliga pligter och föga af nöjen, skilde sig från handarbetena på tredjedelen af den tid andra behöfde.

För att sysselsätta henne fick hon börja på en slöjdkurs för Hulda Lundin också. Som denna ju är afsedd för utbildande af lärarinnor, tagas sakerna der lite akademiskt och fröken Hulda tog emot den nya kursen med en lärorik föreläsning »Om öglan», som varade i styft tre kvarts timme. Efter de första sju minuterna spred sig en välgörande ro öfver Anna Gretas barnsliga anletsdrag och snart afbröts fröken Hulda af ljudliga snarkningar.

Lärarynnan reste sig majestätiskt och lade handen på elevens skuldra, dervid denna helt lugnt slog upp ögonen och sade:

— Ursäkta mej, snälla fröken; men si ja' ä inte kropp te å' höra nå'n predika länge telika. »Om yggulan» va dä ju? Ja, yggler kan ja slå utå flere slag, å fröken ska inte va lessen, för när bara trån å garnändarna komma fram så ä' ja mä på fläcken.

När kursen var slut fick Anna Greta de högsta betygen äfven der, men den celebra slöjdinspektrisen trodde inte precis hon passade till lärarinna.

— Va inte ledsen för det, tröstade Anna Greta, för der är nog med att lappa om pojkarna derhemma i flere år å sen gifter ja mej väl.

— Är fröken förlofvad?

— Nej vars, men *dä* ä' väl ingen konst att bli?

Sjutton kurskamrater drogo en djup, gemensam suck och sågo resigneradt på den hurtiga, käcka kamraten. Det *kan* vara konstigt nog för somliga.

På teatrarna hade Anna Greta mycket roligt. En gång på Vasan beredde hon äfven andra nöje. En af skådespelerskorna fick efter ett aktslut en mycket vacker blomsteruppsats sig öfverräckt. Då lutade Anna Greta sig fram och teaterhviskade så att det hördes öfver hela parkett:

— Kors, faster! Den der så ja' henne köpa sjelfver vid Stureplan i förmiddags.

Af herrar var det hufvudsakligast ingenjör Meister och tjenstemännen i »Kalksullädria», som Anna Greta kom i beröring med. Till och med på en ej allt för liten middag i huset, garderade Meister henne så att det var inte många andra, som fingo tala med henne.

Den smärte, mörke kafédandyn, som ansåg sig oemotståndlig inom de kretsar der han hittills kommit, hade från första stunden energiskt klängt sig fast vid den unga, i frihet dresserade smålandsdamen, hvars fars zekiner i ryktet vuxit med qvadraten på afståndet. Den efter småländsk måttstock rätt förmögne Karl Niklasson, lycklig fader till åtta barn, förvandlades helt hastigt och lustigt af en Stockholmsgrossör, som en gång sålt två fat olja till honom och händelsevis fick veta hvem flickan var, som supérade vid ett grannbord på Rydbergs med herrskapet Niklasson, till »en halfmillionär neråt Sumpebo till, som inte har mer än den tösen».

Med sådana föreställningar kan man tänka sig att Meister blef intensiv. Nu tyckte han det var en riktig

Guds välsignelse att »det der med fru Agnes inte urartat» och lagt sig i vägen för hvarje annan flirt i hennes hus. Flickans naivitet var ju oerhörd, så kolossal, att man ibland nästan kunde frestas tro att den var spelad, men med de pengarna, det utseendet, ett tydligen godt naturligt förstånd och en enda sommar hos mamma Meister nere i Nålköping borde hon bli superb — efter Wolmar Meisters anspråk.

Anna Greta var mycket vänlig. Redan vid soppan klappade hon Meister på knät och sa:

— Tycker harrn d'ä tråkigt? Se det var ja, som ba' faster att få setta hos herrn.

— Åh, min fröken hur skall jag någonsin . . . Ni gör mig stum af lycka

— Så, ni säger! Då ju inget märkvärdigt, harrn ä' den ende ja känner å då ja inte fick setta hos farbror och faster, som jag helst velle, så . . .

— Hm . . . oändligt smickrad, tyckte Meister, men att sidoställas med värdfolket föreföll ej att särskildt glädja honom.

Emellertid trufdes de rätt bra ihop och Anna Greta lyssnade mycket intresserad till Meisters konversation, hvilken snart kom in på vemodig klagan öfver tomhet och ensamhet.

— Jösses, har harrn inte så möcke att harrn kan gefta sej? tyckte Anna Greta.

— Hm . . . kanske . . . med blygsamma anspråk möjligen . . . men, ser fröken, att göra sig afhållen af den som . . . ja, det der förstår ni mycket väl.

— Ska' dä va nå'n konst dä? Harr Meister ä' ju en trefflig karl, vet ja. För två år sen hade vi en klockare nere i Boleljung, som var så lik harrn som två gula plommon, och den va flickorna alldeles tokiga efter, tröstade Anna Greta.

När de skilldes åt på qvällen och Meister räknade

öfver både det ena och det andra, beslöt han att i hufvudsak känna sig uppmuntrad.

Efter att ha träffats ännu ett par gånger, dels tillfälligtvis å Lidingöbro, dels på en middag hos den tekniske föreståndaren för Kalksullädria, möttes Meister och Anna Greta en Juniafton vid niotiden på Stureplan. Han visste att om ett par dar skulle herrskapet Niklassons till följd af åtskilliga omständigheter hela tre veckor uppskjutna utflyttning till landet ega rum, och samtidigt skulle Anna Greta fara tillbaka till sitt land igen.

Känslan häraf eldade upp ingenjör Meister högst betydligt.

— Får jag lof göra sällskap? frågade han med en skönt dallrande klang i stämman.

— Va så go! Gatan räcker, tyckte Anna Greta.

— Fröken Niklasson har varit ute och promenerat?

— Å strunt, det har inte varit mycket. Jag kommer från gamla moster, hon, Faxenhjelskan, harrn vet.

— En älsklig gammal dam.

— Ja vars, men hon var så envis att bjuda på middag, och ska' ja' säja sanningen — fast det är kanske inte rätt? — så var der inte mat mer än till gumman sjelf, så en fick lof »dinéra försigtigt», som prosten derhemma sa' då han hade haft maginflammation.

— Ha ha ha, stackars fröken!

— Ja nog ä ja' en smula sugen, som man säger, men det vet faster Agnes bot för.

Meister föll i djupa tankar. Staden började bli temligen tom på stockholmare. De under säsongen så hårdt upptagna smårummen å Anglais stodo nu ofta lediga och klockan var bara nio. *Hur* långt kunde man egentligen gå med denna egendomliga flicka? Det var inte bara beräkning, det var de fyra haltbuteljer punsch han varit med om på qvällqvisten och en varm blick upp i det vackra, friska ansigtet, som bestämde honom.

— Fröken Niklasson *skulle* inte möjligen tillåta mig att bjuda på en smörgås på Anglais?

— Tack så rysligt mycket, men ingeniörn ska visst inte göra sig så mycken kostnad å besvär; å så väntar faster derhemma.

— Här i sta'n, fröken, bli inga mammor, mostrar eller fastrar ängsliga för sina småttingar före elfva. Åh kom!

— Å så vet ja' heller inte riktigt om . . . om då passar sej?

— När *jag* föreslår det, kan fröken allt vara absolut lugn i det tallet, tyckte Meister och såg nobelt högtidlig ut. För resten ta' vi enskildt rum, tillade han raskt.

— Ja *dä* vore då, förstås, det *enda*, med gaf Anna Greta trohjertadt, betydligt lugnad af det betryggande i ett slikt förståndigt arrangement.

Fyratiofem minuter derefter var Anna Greta som i en ny verld. Champagnen perlade i hennes ådror och hennes glas och den ovana situationen piggade upp alla hennes lifsandar. Med en den allra lilla lättaste flors-hufva förenade sig hos henne glädjen hos ett barn, som af en snäll farbror på gatan blifvit upptaget och bjudet på karameller.

Och så artig och beskäftig kyparen var! *Mycket* mer än någon kypare der farbror Josua bjudit på förfriskningar. Och så *glad* sen! Han rent af flög upp och ner och såg lycklig ut, men glömde aldrig att knacka när han kom.

Detta förundrade Anna Greta.

— Hvarför knackar menniskan? Då gjorde aldrig pigan på Broby gästgifvaregård, när morfar bjöd mormor å mej på sexa.

— Ja, det kan jag verkligen rakt inte begripa, sa' ingeniörn och såg tänkande ut.

Blommorna på bordet doftade, gratismusiken der

borta från stadens centrum trängde i dämpade toner ända hit genom ett öppet fönster i nästa rum, deserten var läcker, champagnen hade efterföljts af en constantia, som glimmade dunkelröd i små förtjusande glas, och ingeniör Meisters stol kom liksom af någon outhärdad naturkraft allt närmare den lilla soffan der Anna Greta satt, mätt, god och glad, trygg som i lifvets morgon och mormors knä nere vid Broby samt i det allra närmaste lika oskyldig som då.

— Vågar jag hoppas att inte ha förtörnat er genom min dristighet att föreslå er detta? sporde Meister och lutade sig fram mot Anna Greta med en blick ur sina mörka ögon, den ingen kaféflicka eller barberaretös ännu kunnat motstå.

— Så han pratar! Bara dä inte ä nå't opassligt, så ä den här qvällsexan bland de stiligaste jag varit mä om i all min ti', tyckte Anna Greta.

Meister gled under förevändning af en tacksam bugning ännu ett par tum ut på stolen mot Anna Greta till och fattade hennes hand, hvilket hon villigt lät ske.

— Så'n liten hand, lycklig den, som . . . menade herr Meister.

— Hannen ä inte oäfvnen i sej sjelfver, om ja sjelf ska skryta, för den kan vänna sej te hvarjehanda. Men sådärna snöhviter, som dä brukas här, vell han inte bli på villkor, för solen brände väl för skarpt på vårarna der nere i Skåne der ja mest hölls ute på slätten mä gåsapojken. Sir han der? Der har va'tt en vårta, men den knöt mormor bort mä en selketrå. Dä va' en . . . Nej hör nu harrn, va inte tosi, nu ska vi gå hem. Släpp mej, säger ja!

De sista orden voro en följd af att ingeniör Meister under sina forskningar efter den intressanta vårtans plats råkat draga Anna Greta till sig, slå armen om hennes lif och hviska:

— Älskade, älskade! Känner du hur jag älskar dig?

Här skulle ingenjören ha stoppat, ringt på kyparen, betalt och artigt följt Anna Greta hem. Hennes rena barnasjäl fäste sig inte vid småsaker, och vid slädpartierna nere i Småland med dans å Sumpebo hotell hade det nog händt att både stationsskrifvare och sågverksbokhållare blifvit en smula yra i mössan och varma i fasonerna.

Men för Meister, som flitigt späddt upp sin eftermiddagspunsch med Roederer, hade den vackra Anna Greta framför honom mer och mer undanträngt tanken på den rika fröken Niklasson, han i henne hoppades vinna, han tog hennes naivitet för tillböjlighet, och, hänförd af stundens svallande känslor, tryckte han henne i sin famn och begynte ett vårdslöst kyssande i det vackra, blossande ansigtet.

Men det var opraktiskt gjordt af ingenjör Meister, ty den venstra af de å gåsavallen brynta händerna gaf honom blixtnabbt en väldig puff för bröstet medan den högra (den med vårtan) serverade honom en sinkadus, som hastigt och lustigt hos honom med ens upplifvade pojkårens varmaste minnen.

Kyparn kom in — denna gång utan att knacka — bugade och sa:

— Ursäkta . . . Kanske en vagn . . . ?

— *Ut* mä sej! sa Anna Greta strängt.

Han försvann och herr Meister gjorde sig i ordning med ett undfallande:

— Fröken Niklasson, jag besvär er . . . jag skulle känna mig djupt olycklig om jag på ringaste

— *Tösst*, harre! tyckte Anna Greta och ryckte upp först en portmonnä ur klädningsfickan och så två tior ur portmonnän.

Men så gjorde hon ett flygtigt öfverslag och fann att sitt *eget* kalasande borde Meister sjelf få basta för, stoppade ned den ena tian, tog upp en femma i stället

och lade med en energisk knyck de femton kronorna på bordet i det hon sa:

— En så'n uslinge låter ja inte bju' mej på qvällsmat. Adjö, harrn!

IX.

I hembygden som nabob.

När Anna Greta strax efteråt kom hem till faster Agnes, var hon ännu ganska vred, men inte så synnerligen upprörd, och att hon varit i någon sorts »fara» föll henne inte ett ögonblick in. Men inte sparade hon på skarpa epitet om ingeniörn, när hon rätt fram berättade alltsammans.

Agnes blef först ängslig, men när hon så fick hela saken klar för sig och i flickans stora, klara barnaögon läste att inte det minsta hade dolts för henne, brast hon i ett klingande skratt, hvarpå hon allvarsamt tillade:

— Jojo, min kära Anna Greta, sådana kunna herrarna i Stockholm vara, så nu vet du det; men mitt snälla barn, äfven om han inte förgått sig emot dig, så hade ju den der tillställningen varit alldeles på tok. Du är nog lycklig att vara oberoende af allt prat häruppe, men om en känd Stockholmsflicka blifvit sedd så der supérande ensam med en herre under sådana omständigheter, så hade hennes rykte varit förstördt.

Anna Greta hvarken vojade sig eller rasade. Hon bara såg klokt eftertänksam ut, nickade och sa:

— Tack! Det der ska jag komma ihåg, faster. Der var precis något i mett hjarta, som sa mej att det inte var så bra just; men så var der nå'nting . . . nånting . . . nedanför hjartat, som . . .

— Ha ha ha! Mammans middag var inte lämpad efter lilla tösens aptit?

— Förlåt mej, och för Guds skull säj ingenting till gamlan!

Plötsligt blef Agnes allvarsam och sa:

— Ja, nu reser du hem, kära barn, och får det roligt och bra, och det blir kärt för dig att återse alla de dina. Men för oss må du tro det blifvit ledsamt. Der har brutit ut difteri på Wermdön, der vi skulle bott i sommar, så jag törs rakt inte ta ut lille Albert dit. Ingen annanstans få vi hyra nu så sent och veta rakt inte hvart vi ska taga vägen med barnet.

Detta tyckte ju också Anna Greta var rysligt tråkigt, men så kom farbror Josua hem och så kojade man sig litet hvar.

Vid tvåtiden på natten smög sig en ståtlig qvinnoskepnad, iförd ett enda sidt, hvitt plagg, fram mot grosshandlare Niklassons säng och slog ömt armarna om hans hals för att ögonblicket derpå släppa honom och utbrista i ett indigneradt:

— Tvi, va dä *färbror!*

Hvarpå den hvita skepnaden, hvars fylliga former förjagade hvarje tanke på något spökelse, traskade öfver till fru Agnes' bädd, gaf henne en smällkyss och en omfamning samt sade:

— Dä lygens ja kan sofva när ja' grunnar på den der Wermdödifterin och lille Alberts bleka kinder. Vår nya byggning ä' så rysligt rar å stor, å i ofvanpårummen ä vi nästans aldrig. Följen mä mej hem ett tag i

sommar allihop! Ja, kunne inte berga mej till i mårron å säja detta sen ja grunnat opp'et.

Anna Greta tackades, kysstes och uppmanades att gå och lägga sig, och så togs ämnet upp följande dag. Det var svårt att aflägsna sig så långt från Stockholm på flera veckor, mest för Kalksullädrias skull. Äfven hade Josua Niklasson nu blifvit en sådan potentat, att det kanske inte vore så odeladt angenämt att sammanträffa med alla dem, som sett honom i olika stadier af ringhet, af hvilka ett bra mycket närmade sig förnedring. Å andra sidan kunde det ju vara roligt att just för *dess*a visa sig i all sin herrlighet. Fru Agnes hade, märkvärdigt nog, just inte så synnerligen mycket emot saken, lille Albert behöfde så innerligen väl komma ut från den qvafva staden och sedan ett par bref vexplats med bror Kalle var saken klar.

Det var en skön, mild sommardag då patron Karl Niklassons bastanta kampar i den kolossala fjedervagnen, som dels kunde bära mer än tusen kilo köpmansvaror, dels medels tre stora sätens påsättande apteras till åkvagn, drogo patrons bror och svägerska, deras lille son, hans egen dotter och två jungfrur den backiga vägen framåt till Stenekulla.

Gud skall veta, att Josua inte var någon svärmisk natur, men underliga känslor uppstego likväl i hans bröst när han sakta for fram genom denna bygd, der hvarje sten, ja, till och med de större enbuskarna hade sina erinringar från vandringsåren att göra, sina minnen att förtälja. Han tyckte det var som i går han sprang den moiga vägens alla krokur framåt med bara fötter och tagelhurra i hand och förde ett strängt regemente med stutarna.

Slutligen var man då framme. Den lilla röda stugan der Kalle gjort sina lärospån bakom disken och hans principal lagt slant till slant, låg qvar såsom en oansenlig

flygel till det väldiga, ljusblått målade träskrälle i två stora våningar, som var bror Kalles stoltaste lufsverk och från hvars gafvel en ren svensk flagga fladdrade.

— Är Kalle norskhatare? frågade Josua Anna Greta.

— Nä för katten, far ä inte arg på nå'n på jorden, utom på handlarn framme i kyrkebyn, förstås; men mor tyckte det var så småkrafsigt mä di norske lapparna i hörnan å då sa far: »Vi struntar i hela Norget!»

Man var i Stenekulla tydligen fullt medveten om stundens högtidlighet och hade börjat pryda verandan med löfguirlander samt resa majstång å gårdsplanen redan innan drängen reste till stationen för att hemta. Nu var det färdigt.

Patron Karl Niklasson, liten och tjock, med mycket grått i det stubbiga, bruna håret och en rodnad öfver de pussiga anletsdragen, som för hvarje sorgfällig iakttagare gjorde det otroligt att han innehade någon ledande ställning bland ortens goodtemplare, klef emot sina kära släktingar med stor värdighet, iförd lång, brun och solbränd rock samt ljusgrå byxor med spår af flitigt begagnande ändå de tillhörde högtidsblåsan. Han hviftade något ansträngdt teatraliskt med en f. d. ljusgul sommarhatt och skrek så det hördes långt utåt vägen:

— God dag, Josua! God dag, svägerskan eller om ja så får säja Agnes! God dag lilla mannagrynet!

Men så fingo de små feta ögonen lif och de korta trumpinnbenen fart. Han ilade fram till det mellersta sätet, lyfte ned Anna Greta på knubbiga fadersarmar och jublade med en helt annan klang i stämman:

— Nej si på *den!* Välkommen hem min tös!

— God dag, far! God dag, allihop! Rappa dej Wille! Kalfven har brutet sej in på klöfverträan nere ve grinnen, sa Anna Greta.

Nu klef fru Niklasson, född Karna Mårtens Truls' Pers' fram i ny, rikligt tilltagen, svart klädning med en

stor, hvit krage utfälld omkring halsen. Hon neg det vackraste hon kunde, kastade en ogillande blick på Kalle och sa:

— Hjärtelien välkomna! Du äru dau räljer Kalle, som inte lassar au svägerskan faurst!

Agnes hade redan börjat klappa om sin värdinna och språkade muntert:

— Kära Karna, så roligt att få göra din bekantskap! Och se här ha vi alla edra barn! Det ska bli så skönt att få riktigt hvila ut. Hvad här är vackert!

Fru Karna kände sig tydligen angenämt berörd. Hennes breda, frodiga, af ljusgult hår omramade anlete sken som en nyskurad kittelbotten och hon sökte mödosamt efter några hjertliga ord. Slutligen fann hon dem:

— Dä rälgt sau dä dammar! Lina skubba dej ud i köged efter en viska å bösta å faster en vänning! Svägerskan ä min liv som en mjölpåse.

Bröderna skakade hand länge och allvarligt, inte utan en viss hjertlighet. De voro hårdt fångne i materien begge två och om den ene åkt utför här i lifvet, skulle den andre tvifvelsutän gått så långt som möjligt ur vägen för honom, liksom de båda gjorde för de öfriga syskonen, kastande till dem en liten skärf då och då.

Men nu hade de stäteligen slagit sig igenom båda två. Ingen behöfde be den andre om något. Josuas skulle ha eget hushåll i ofvanpåvåningen och köpa sina specerier i boden. Någon hyra kom ju visserligen inte i fråga, men rummen stodo ju der i alla fall till ingen nytta, så att hyran och kokveden kunde just som vara ett lagom vederlag för Anna Gretas Stockholmsvistelse.

Fram på eftermiddagen blef det lifligt i den Niklassonska butiken. Länsmannen måste in och ha sig en saltsten till hästen, efter han ändå for förbi, och så stod han i en halftimme och utfrågade bodpojken om Stock-

holmsherrskapet, hvares ankomst var dagens stora händelse i hela socknen.

Sen kom kyrkoherdens flicka för att helsa Anna Greta välkommen hem och halft ihjälfråga henne. Hade hon haft rysligt roligt i Stockholm? Var hennes farbror så förfärligt rik, som de sade i Sumpebo? Hade hans fru verkligen varit hoffröken och fått löfte af prins Karl att Josua Niklasson skulle få bli hofleverantör af Norrlandsfågel? Var det sannt att de hade en våning på 18 rum?

Och sen stod der som en ström af folk hela qvällen, folk, som köpte föga, men sporde om mycket. Nämndemansmorän i Sissehult släppte inte med mindre än att hon två gånger fick gå förbi den stora kastanjen, under hvilken Stockholmsfrun slagit sig ned, och kaptenskan från Sumpebo gaf sig ej förrän hon blef presenterad, bedt fru Agnes besöka henne och ställt sitt bibliotek och sin droska till hennes förfogande.

Det var en atmosfer af vänlighet och intresse sådan Agnes aldrig drömt sig och som under de veckor, vistelsen i trakten räckte, slutligen tröttade en smula, men i början roade henne obeskrifligt.

Men när sol gått ned, butiken stängts och alla andra gått till hvila, gick patron Karl Niklasson in i bodkammaren, den der ock förde titel af kontor då profryttarna kommo, och satte sig på kanten af den utdragssoffa der hans kontorschef och på samma gång förste man i boden, sjuttonårige Janne Pettersson hvilade. Med faderlig vänlighet väckte han den unge mannen medels en lekfull omrufsning i håret, talade och sade:

— Fan ska ta dig Janne om du inte lemnar bror mins pigor det bästa af allting.

— Ja, patron.

— Men svägerskan ser ut för å va ett rart och rejält fruntimmer, som inte fäster sig ve småsaker, och derfor ska du ta och öka upp priset med några procent

på allt hvad de köpa. Du vet väl hvad »procent» är för något, Janne?

— Ja . . . a . . . a, nock för att ja' töcker ja har hört'et.

— Procent är tolf öre på hvarje krona, begriper du. Godnatt min gosse.

Der blef knappast så präktig ro i Stenekulla, der hon för öfrigt trufdes utmärkt, som fru Agnes tänkt sig. Urinnevånarnas intresse urartade till ett formligt sällskapslif med båtfärder, picknicker i det gröna och hos den konstnärligt anlagda kaptenskan till och med tablåer ur Andersens sagor. Och alltid sköts fru Agnes, som intagit alla och som alla beundrade, i förgrunden. Pastorsadjunkten skref ett det styfvaste qvåde på hennes födelsedag den 27 Juli, och kaptenskan föll henne den qvällen om halsen och grät och sa' att hon inte begrep hur hon lefvat, innan hon lärde känna Agnes eller hur hon skulle kunna uthärda, sedan denna lemnat orten.

Och en gammal baron, som en gång i tiden hetsat sina hundar på Josua och Stuta Perssons boskapsdrift, af hvilken tilldragelse patron Niklasson ännu i dag vid väderskiften hade någon känning, blef så stormförtjust öfver att i en Stockholmsk affärsman finna en varm protektionist (Josua skulle gerna blifvit *Buddha*-ist om något kunnat tjenas på't) att han bad honom kalla sig »farbror».

All denna rökelse steg Josua så hårdt åt det klara, nyktra hufvudet, att han i ett hänförelsens ögonblick skref till Gusum efter en ljuskrona för 800 kronor till födelsesocknens kyrka.

Man kunde ju inte tända ljusen midt i sommaren, men den »invigdes» likväl i det med grönt prydda templet, och den gamle kyrkoherden, som en gång konfirmerat Josua, höll dervid till den ädle gifvaren ett högtidligt tal, som sent skall gå ur sockenbornas minne.

Efteråt sade fru Agnes till sin man:

— Men Josua, hvad kom åt dig? Midt under kyrkoherdens tal bleknade du af så förfärligt och såg ut så, att jag fruktade du var sjuk.

Icke för sitt lif skulle Josua velat ge sin hustru ett sannt svar på den frågan. *En* flik af det förgångna hade han behållit för sig sjelf, och då presten talte så vackert och allas beundrande blickar hvilade på den gode mecenaten, den rike naboben, hade denna flik som en vision dragit förbi hans syn: en yngling, som med girigt gnistrande blickar lutat sig öfver en död man och dragit en stor, flottig plånbok ur likets ficka för att låta sedel efter sedel försvinna i sin egen

Tvi, det var styggt, och Josua tog *två* supar vid middagen i prestgården.

På hemvägen körde man förbi en korsväg, der man anordnat en dansbana och en lekplan för folkets barn. Der voro många samlade på helgdagsqvällen och när dagens hjelte for förbi svingade ynglingar och män sina hattar och hurrade.

Josua kände sig som en liten kung, gaf en barbentös vid nästa grind femti öre och började omedvetet gnola på en glad melodi.

När herrskapet Niklasson den qvällen gick till hvila högaktade både herre och fru sig sjelfve och hvarandra mer än någonsin.

Det skulle nu behöfts en mycket betydlig summa, som stått att knipa med knappast nämnvärd risk, för att Josua skulle gett sig i kolifej vare sig med herrans sjunde bud eller strafflagen i allmänhet, och han skulle känt sig nästan kroppsligen illamående vid samma punschbord som en sådan figur, som han sjelf var under Sumpebotiden.

Och Agnes, som sålt sig till hökaren under det hvarje nerv i hennes kropp, hvarje tanke i hennes själ rest sig deremot med undantag af den materiella uppe-

hållelsedriften, Agnes, som med pyramidalisk illogik anklagat för trolöshet den man, med hvars hjerta hon lekt i mer än sexton år, hon hade om allt och alla de mest korrekta begrepp, den klaraste logiska uppfattning.

Allt hvad som behöfts härtill var att stutafösarens svindlaren kommit under inflytande af kärleken och någorlunda borgerligt rättfärdiga människors hedersbegrepp just vid en tid, då han endast behöfde sätta ett enda stort skoj till i verket för att dygdens väg dädanefter skulle för honom te sig ungefär lika gifvande som kanaljeriets, samt att den flicka, som blifvit bitter af missräkningar och bragt till den punkt der man gör nästan hvad som helst för det trygga framtidsbrödet, fått detta bröd riktigt och med öfverflöd af sofvel till.

Egentligen finnes det väl knappast mer än en enda stor inkonseqvens här i verlden, och det är att vänta konseqvens af människors barn.

En vecka senare skulle der bli länslandtbruksmöte i Krukebo köping, två mil från Stenekulla. Karl Niklasson skulle der låta visa upp en unghäst, fru Karna en flock öfverdådiga höns och Josua Niklasson sig sjelf.

Och begaf det sig att herr och fru Josua blefvo utställningens mest uppmärksammade föremål. Landshöfdingen hade inte varit på platsen en halftimma innan han lät presentera sig för fru Agnes, erinrat sig att hennes far och han varit kadettkamrater och uttryckt förhoppning om att få se herrskapet Niklasson i länsstaden och å residenset innan de lemnade orten.

Landshöfdingen hade som ledamot af första kammaren bevistat flera riksdagar och ofta mött majorskan Faxenhjelm på gatan i Stockholm, men aldrig hvarken då eller när hon en gång skriftligen erbjöd honom sina rum, kunnat komma ihåg, att hon var hans gamle kadettkamrats maka.

Nå, när nu penningen, uppfiskad ur hvilken smuts-

eller lumphög som helst, har sådant välde öfver människors barn, är det väl då underligt om vi fika efter den af hela vår själ, om en och annan af oss inte är så noga om han smutsar fingrarna en smula, då han griper den!

Efter prisutdelningen å torget nere vid jernvägsstationen, dervid bror Kalles unghäst och Karna svägerskas höns icke blefvo glömda, blef der stor diskussion i skolhuset om en hel del för landet och orten viktiga frågor.

Först talade man om dessa stackars flickor, hvilka, lockade af en något högre daglön, draga ut på de danska betfälten, der de ofta illa behandlas och gå sedligen under.

Somliga rådde så och somliga rådde så, och gamle baron på Humlinge ville ha lagligt exportförbud på töserna.

Men grosshandlanden Josua Niklasson från Stockholm han talade varmt och vackert — det hade han lärt sig i söndagsskolan i Sumpebo — om vigten af att i en god fostran, genom ingjutandet af en sann kristlig anda i de ungas sinnen ge dem den bästa vägkost af alla med sig ut i världen, ett värn mot allt ondt och farligt. Äfven borde våra konsulers antal i Danmark ökas och medel till räddande af de unga kvinnorna i rättan tid ej sparas. Hvad vore väl några kronor mot ett menniskolif, om också blott ett lif ur denna ringa klass, som bär våra tyngsta bördor!

Stort bifall. På landshöfdingens förslag togs Josuas anförande till resolution och folkskolläraren, som refererade mötet åt »Nålköpingsbladet» kom och bockade sig och bad Josua på aftonen titta igenom hans referat i denna del.

Nästa fråga rörde mossodlingarna. Man talte hit och dit. Somliga talte om diken och somliga talte om frost, och en talte om dårskapen att lägga ladugårdsspilling på mossarna, enär qväfvet, ladugårdsspillingens dyrbaraste beståndsdel, finnes i tillräcklig mängd i mossarna förut, tack vare under sekler der förruttnade organiska

ämnen. Äfven taltes der visa ord om Ligowo- och Probstejerhafre, deras vigt och olika mognadstid.

Men Josua han talade mest om ett nytt gödningsämne, som nyss förts i marknaden af en firma uppåt landet. Det var oerhördt billigt och jorden höll på att remna af de skördar det framkallade, och det verkade i hela tre år och var något helt annat än de vanliga superfosfaterna och kalisalterna.

Först fick han applåder och så fick han hela mötets beundran och några välvilliga ord af landshöfdingen. Och sen gick han ut i skolmästarns enskilda rum och tog upp order på det underbara gödningsämnet, »bara af ren välvilja för sina gamla landsmän», och så fick han 15 procents provision af den utpuffade firman och tjente sig fyrahundra kronor på kuppen.

Som den gemensamma mötesmiddagen ej fick kosta mer än tre kronor, inclusive öl och — vin (!) räckte inte skålarna till för Josua också, när kung och län och landshöfding och bestyrelse fått all den hyllning *de* skulle ha. Men vid kaffet och punschen nere i trädgården efteråt tackade landshöfdingen Josua för hans beaktansvärda insatser i dagens tankeutbyte.

»Och att tänka sig att den mannen har jag en gång låtit visitera, mitt förbaskade nöt!» mumlade för sig sjelf ett gammalt gråskägg, som stod med glas i hand och båda sina stora fötter midt i en mindre krusbärsbuske.

Det var den länsmannen, som polisförhörde efter Stuta-Perssons död och som nu, pensionerad, flyttat ned till en dotter i orten.

Profplöjningarna vid mötet hade gått så bra, att sakkunnige beklagade det blott tre pris kunnat utdelas. Med klädsam anspråkslöshet sporde Josua om det tilläts honom att lemna 40 kronor till två extra pris.

Och när herrskaperna Niklasson foro hem på qvällen,

tryckte den gamle domhafvanden i Krukebo Josuas hand och sa högt så att många hörde det:

— Herr grosshandlanden är en heder och stolthet för sin fattiga, men tacksamma hembygd.

Ja, det blef en glad sommar, och Josua kom flere gånger i beröring med hemortens bäste män, både herrekarlar och nämndemän, och gjorde sjelf ett stort kalas på Sumpebo hotell och betalte å Krukebo lasarett sju veckors vistelse för en komministersenka, som brutit sitt ben, för att nu inte tala om att han köpte en utmerglad sillhäst och lät skjuta för att spara djuret från längre lidanden.

Om detta sista stod en vacker notis i Nålköpingsbladet.

När Josua återvände till Stockholm var han den populäraste man i Sverige bland hembygdens befolkning. Många vänner hurrade, damerna bringade Agnes en rik blomsterskörd och kaptenskan i Sumpebo grät som om hennes hjerta velat brista.

X.

»Sic itur ad astra.»

Med hastiga, oroliga steg gick fru Agnes Niklasson en kylig Septembermorgon följande år fram och tillbaka å centralstationens perrong i Stockholm.

Ibland vek det oroliga ansigtsuttrycket för ett stilla

smålöje, då hon erinrade sig de senaste dagarnas händelser.

Först hade Josua en förmiddag kommit hem från kontoret och sagt:

— Bror Kalle, som är landstingsman dernere, skrifver märkliga saker.

Så hade han talat om, hvori de »märkliga sakerna» bestodo, och så hade der kommit ett telegram från Nålköping en afton, då de sutto vid det stora salsbordet och byggde korthus åt lille Albert:

»Grosshandlare Niklasson,

Stockholm!

Landstinget, som i dag valt Eder till representant i riksdagens första kammare, begär Edert svar, huruvida Ni mottager mandatet.

Gyllenpeng.»

Agnes tummade ännu betänksamt på papperet då ett nytt telegrambud kom med följande depesch:

»Ordföranden skrifver nog inga siffror: Niklasson 27, fabrikör Hoffman 5, gamlebaron 4. Kom sjelf ner.

Kalle.»

Man hade inte tillfälle att byta många ord om den stora nyheten; meddelandet kräfde ett svar, Agnes tände lampan på sin mans skrifbord och Josua satte sig ned att författa.

Det var mödosamt nog och ännu efter en half timme hade han inte fått det klart på långt när.

Leendet på Agnes' anlete blef bredare när hon erinrade sig huru hon då ånyo sakta kommit in, klappat det ljusgula hufvudet och lagt två blyerts-koncept midt för Josuas näsa:

»Öfverste Gyllenpeng,

Landstinget,

Nålköping.

Med glädje, om än med tvekan om min förmåga att motsvara det, emottager jag tacksamt landstingets mig visade, stora och smickrande förtroende.

Niklasson.»

»Handlande Niklasson,

Qvists hotell,
Nålköping.

Tack! Kommer torsdag morgon. Anordna fin supé aftonen 45 personer »Gyllene hästen».

Josua.»

Josua såg upp på henne med en beundrande blick, telegrammen afsändes utan ett ords ändring och . . .

Men hvad i all världen var *detta*? Tiden var nu hela femton minuter öfver tågdags . . .

— Vet ni huru mycket tåget är försenadt? frågade hon en stationskarl.

— Nej, men der ska visst ha skett någe spektakel borta vid Telge.

»Spektakel vid Telge!» Och det var just med detta bantåg hennes man skulle återvända efter sin färd för att ge landstingsmännen påtagligt bevis för sin tacksamhet uti en fest å »Gyllene hästen» . . . Store Gud, om något hade hänt honom . . .

Hon rusade in å kontoret och begärde upplysningar. Tre personvagnar hade ursparat vid Saltskog. Man visste inte riktigt om någon människa blifvit skadad. Man hade brådtom. Mindre ståtligt folk än fru Agnes fick nöja sig med ännu kortare eller alls intet besked.

Dödsblek vacklade hon ut, stapplade perrongen framåt med släpande steg och kände med förvåning hur hjertat sved, sved på ett helt annat sätt än förr vid de svikna flickförhoppningarna.

Nej, hon kunde inte uthärda det! Hon måste ha klarhet, visshet, hurudan den nu än blefve! Och så rusade

hon in på kontoret igen, lät ej afvisa sig med dunkla svar, fordrade bestämdt att få tala med stationschefen.

Hon imponerade genom sin apparition, och när hon sade sitt namn var det ju detsamma som dagen förut flugit genom landet som en ny senators. Stationschefen svarade artigt:

— Förlåt, min fru, de *kunde* verkligen inte säga mera. Först *nu* har jag fått bestämdt veta att ingen blifvit skadad. Tåget är här om 45 minuter.

O, hvad hjertat blef lätt och stegen fasta, då hon ånyo skyndade ut!

Hon tog sig en lång promenad Wasa- och Uplandsgatorna framåt i väntan.

Om han nu varit död? Hvad mer? Hon hade ju aldrig älskat honom. Affärerna voro bra och solida. Fri och ännu i lifvets högsommar. *Hvarför* hade hon känt en sådan beklämmande ångest? Rik, fri och ännu med full lifskraft att njuta.

Det var första gången på länge fru Agnes riktigt forskande tittade in i sitt eget hjerta. Skulle det verkligen vara möjligt att han, vildt- och victualiemannen . . .

Hon log förvirradt. Nej, inte älskade hon honom så der . . . så som man drömmer och tänker en gång. Med skarp, kritisk blick såg hon ännu hvarje liten och stor löjlighet hos honom och kände ett rent fysiskt obehag vid hvarje yttring af hans okunnighet, af en uppfattning, om hvars tillvaro hon aldrig haft en aning förrän hon blef gift.

Nu hade tjugo minuter gått. Undrar om han blef mycket rädd, Josua, om han tänkt på henne . . .

Nej, den der sorts kärleken var hon långt ifrån. Men han var nu en gång *hennes*, och sin del i lille Albert, som hon afgudade, hade han, det kunde inte hjälpas. Och det runda, ljusa hufvudet hade lyssnat så uppmärksamt då hon förklarade, hvarför man borde göra så och så och hvarför det och det inte gick an.

Andligen hade hon tagit upp honom såsom en gammal välgörenhetsnucka tar upp ett smutsigt, eländigt barn från gatan och gör det snyggt. Hon hade bit för bit plockat af honom kanaljen litet om sender och — i den mån de haft råd. Flere tusen riksdaler hade följt med tvättvattnet ut; men när det gällde ett riktigt stort, hopp-gifvande slag såsom det der med aktiesvindeln, som hon mycket väl begrep, då — teg hon och blundade; *den* vinsten var för stor att beröfva lille Albert och hans mamma, och så var det ju äfven ett vida prydligare kanaljeri, ett sådant, som äfven verkligt finare karlar, ja, stundom bärarna af våra förnämsta namn, kunna inlåta sig på.

Ännu femton minuter qvar! Hade då alla klockor stannat?

Ja, *då* hade hon tegat. Och hurudana voro för öfrigt hennes hedersbegrepp såsom fattig, i pröfningens tid? Hade hon verkligen någonsin haft ett så stort öfvertag öfver Josua?

Josua! Stora, ljusa, runda hufvud, som kunde se så löjligt ut inför något, som det inte begrep! Men som också så snabbt lärde sig att begripa det mesta. Inuti var det Gudskelof inte rundt.

Stora, ljusa, runda hufvud, som hon med förödmjukelse och motvilja sett hvila sofvande med öppen mun bredvid sig på den der hemska färden ned till södra Tyskland, då köpet var afslutadt och egaren med den kärnfriskes och längtandes hunger satte sig i besittning af hvad han betalt.

Men sedan hade det hufvudet rådslagit med henne om en framtid, som blef allt stoltare, det hade ödmjukt och ofta böjt sig i beundran och lydnad för öfverklass-damen, och då det första gången lutade sig öfver lille Albert var det riktigt vackert.

Stora, ljusa, runda hufvud! Tänk om du nu legat

krossadt på en soffa i Saltskogs väntsal, och Agnes Faxenhjelm, fri och rik, rest ut för att ge dig en sista blick!

Den tanken skar djupt i hennes hjerta och hon kände jublande fröjd öfver att det icke var så.

Men nu kom tåget snart. Ja, det kom till och med ett par minuter förr än inspektoren lofvat.

— *Josua*, sade hon varmt och räckte honom för första gången frivilligt i allt folks åsyn sina läppar.

— Goddagen Agnes! Hur mår pojken? Du må tro det blef en dyr historia det der på »Gyllene Hästen», och nu är väl frukosten förstörd, sa *Josua*.

Agnes log lite satiriskt då de gingo till droskan. Herre Gud, han var nu en gång sådan han var.

Om en half timme sutto de vid frukostbordet med lille Albert emellan sig. Frukosten var *icke* förstörd. Der voro både sparrisomelett och tryfferad anka och det brann i kakelugnen och kokerskan hade 250 om året, vare det nog sagdt om ankan och omeletten.

Och *Josua* satt så att ryggen värmdes och hade nattrock och tofflor på sig och såg så enkelt hederlig ut, att han skulle utgjort en upplyftande tablå för samtliga »Kalksullädrias» aktieegare.

»Kalksullädria» gick för öfrigt bra och skulle i sinom tid göra *Josua* till kommendör af Wasaorden.

Hade det *inte* gått bra, hade det troligen gjort honom till inackordent å holmen med det långa otrefliga namnet.

Och Agnes satt der, varm och god och glad, i röd morgonrock med crémevärgade spetsar. Det fanns inte ett organ i hennes kropp, som inte fungerade ordentligt, från och med hjernan ända till dem, som skulle ta vård om ankan och omeletten, och hennes själ hörde inte till dem, hvilka som ett sönderbrutet strängaspel hänga och knirka och svida inom en vacker kvinnokropp för att den sålts till en hökare.

Lille Albert håller på att sätta ihjel sig af en stor bit sockerkaka och räddas i sista stund af jungfrun, som serverar kaffet.

Alberts ögon äro något för ljusblå, väl mycket vattniga och af en storartad rundhet, som kommer mig att befara, det han aldrig får någondera af föräldrarnes ingenium.

Det vore ju skada, men han har varit qvick *en* gång så att det torde räcka för hela hans lif; det var den gången han med så stor urskillning valde besagde föräldrar.

Man talar om en skofabrik såsom appendix till »Kalksullädria», om en eventuel ny matta i salongen, om möjligheten af eget ekipage i framtiden och man är lyck . . . mår förträffligt menar jag.

Nu löper vägen jernad framåt och jag tror inte att Josua stannar förrän han blir vice ordförande i bevillningsutskottet och kommer med på de der halfintima fyrtiopersonersmiddagarna å slottet, ni vet. Ty han är en pigg karl och trofast protektionist i allt utom råa hudar. Och kommer der någon, som för fabulöst högt pris köper hans »Kalksullädria»-aktier, så blir han nog protektionist i fråga om råa hudar också.

Och då torde tiden vara inne för hennes nåd Agnes, född Faxenhjelm, att taga upp höga, borna traditioner, låta sig presenteras på hofvet samt vid ett sommarbesök glädja kaptenskan i Sumpebo och Karna Mårtens Truls' Pers' med interiörer ur den allra högsta societeten.

Borgmästare Paraflander föll igenom redan vid valen i somras.

Blir inte influensan ännu värre uppe i Stockholm än de senaste åren och ramla inte façadgesimserna der ned tätare än hittills, torde herrskapet Niklasson i mycket välbehållet skick komma att glida in i silfverbröllopsviken af livvets så kallade ocean.

Vid det laget tror jag att Stuta-Perssons Josua skulle bli utom sig af förvåning vid hvarje tanke på att han inte alltid varit en hedersman. Han skall se på sitt wasakommendörskors (första klassen) och grubbla öfver själstillståndet hos den som vågade hysa slikt ett tvifvel.

Och fru Agnes skall sannolikt då vara lifligt öfvertygad om att det är hon, som valt Josua och att hon gjort det på grund af hjertats varmaste böjelse.

Håna dem inte! Hvem har den absolut justa mätstickan för afståndet mellan hvad vi tro och hvad som är?

Ingen af oss är absolut god och ingen helt ond. Vi ligga som mjuka lerklumpar på den store krukmakarens arbetsbord med frön af pappa och mamma, af himmel och afgrund, af apor och englar uti oss, och Han formar oss såsom Han vill. Visserligen ock i någon mån såsom *vi* vilja; men ack vår vilja är så svag och »omständigheterna» så starka. Kanske få vi mera kraft att ingripa uti vårt öde på nästa planet vi komma till?

Derefter längtar dock inte Stuta-Perssons Josua. Han tycker det är bra som det är.

SKIZZER OCH BERÄTTELSE

SKIZZER OCH BERÄTTelser

När det regnar.

»Hu, hvad det regnar! Nu har hösten kommit på allvar . . .» mumlade gamle herr Frank och svepte huttrande den slitna, blackiga nattrocken omkring sin böjda, knotiga gestalt och tittade ut genom sitt lilla rums enda fönster på kringdansande gula löf och de täta, tungt fallande regndropparne, dem vinden jagade rätt på rutan.

Det vore nog trefligast att fälla ned ridån för hela sommarens begrafningsdrama derute, släppa ned rullgardinen, knacka i golvet efter någon, som kunde tända en brasa, sjelf tända lampan och så rädda sig med en bok.

Men gamle herr Frank betalade blott fyrtio kronor i månaden i inackordering i ett för allt, och fru Blom hade redan en och annan gång låtit falla vinkar om att allting var så dyrt nu, kött och specerier och ved och tvätt, så att Gud vet om hon längre kunde . . .

Denna vink var nog att förmå herr Frank att begagna sitt linne till den yttersta gränsen för en anständig människas snygghetskraf, att nöja sig med *en* kotlett då han nog skulle orkat med halfannan och att hejda den redan till eldsignal höjda klacken (ringklocka bestods inte) då han frös.

Elda i September! Gud bevare oss väl! Då finge

han väl bereda sig på att flytta den förste i nästa månad, och det kunde han helt enkelt inte. Ett tarfligare ställe än detta skulle pina honom allt för hårdt, och betala mera än fyrtio kronor i månaden kunde han ännu mindre.

Och så kröp han hårdt upp i soffhörnet och knöt den magra handens blåhvita fingrar stelt om den nötta silfversnusdosan och stirrade ut på det kalla, tröstlösa, sköljande höstregnet.

De smattrande regndropparna återförde i hans minne andra tillfällen i hans lif då han lyssnat till samma entoniga musik, men då strängaspelet i hans eget bröst ej ännu var nog förstämmt att låta den verka så vemodigt nedslående.

Det gamla, fårade ansigtet ljusnade, de bleka, tunna läpparna nästan logo. I gnisslande, munter takt gick har-drefvet backe upp och backe ned; eggande, hetsande hade jagtkamraternas triumferande »dödsrop» fyra gånger redan nått hans öra, och sjelf hade han en bra Jösse i väskan; det var en herrlig dag derute i skogen, denna säsongens första jagtdag!

Då klöf plötsligt blixtpå blixtpå den i ett ögonblick med tunga, svafvelfärgade moln täckta himmelen, och regnet strömmade, som om damluckorna på en gång dragits ifrån alla himmelens slussar. Då gällde det att hals öfver hufvud rädsla sig den som kunde, och då han sjelf i språngmarsch hann fram till den öppna svedjan i skogen, såg han jagtkamraternas ben just försvinna inom dörren till soldattorpet.

Men sjelf hade han sett något skymta i logdörren, som kom honom att sträcka af åt ladugården i stället, och der hade han i två hela timmar setat på höslindret med gamle Kaskens granna Lotta på knäet och tryckt kyss på kyss, såsom man kysses vid tre och tjugo år, på hennes högröda, ej öfverdrifvet lilla mun, hennes panna, hals och kinder!

Det är fasligt när en gammal man inte ångrar sådant, då han går på grafvens brädd! Hå hå, ja ja!

Det var en sommar vid Ramlösa, den förste han fått tid och råd att vistas på en dylik plats, och han lofvade sig mycket nöje deraf. Men det regnade dag och natt, regnade i fem veckors tid så man knappast kunde sticka näsan utom dörren. Han kunde ännu, när han ville, se för sig de tre tråkiga figurer, med hvilka han, i brist på annat, var nödgad tillbringa hela dagen med det ena preferencepartiet efter det andra. Hvar hade det väl blifvit af Kronman? Gustafson dog året derpå i lunginflammation och Sellqvist häktades samma höst för försnillning. Hur tusan bar han sig då åt, han, som var så kinkig på mat och grälade med doktorn och ville afsätta restauratören? Åh, hvad det regnade den sommaren! Precis som nu, så der obehagligt gråkallt.

Uppe på en skogsstig i Vermland. Små lifliga, qvicka, solkiga knäppkängor larfvade i otakt bredvid hans stora, tvärhuggna pjexor, och en liten pladdrande flicktunga gick i kapp med små flinka fötter, och ett par bruna, stora, nyfikna ögon sågo upp i hans ansigte. Ett tu tre var regnet der. Med ett: »O, min hatt, min hatt! Så förskräckligt!» bar det af med den lilla till en gammal, förfallen, öde smedja, der ännu några bräder af taket höllo ihop vid ena sidan. Här stod hon, barhufvad, med hatten i hand och glittrande våta droppar i det gnistrande, svarta håret och en hel ljusflod, midt i regn och rusk, öfver det ljufva, barnsliga ansigtet.

Men plötsligt smög der sig öfver dem något, som förstummade orden och kom leendet att dö, och tunga, stora smattrade dropparna på bräderna öfver deras hufvuden, och de stodo stumma, som hade de velat räkna dem.

Regnet silade in mellan de halfruttna bräderna; till sist var det blott en liten, liten bit, der ej det bristfälliga

skyddet läkte. »Kom hit, fröken! Nej, alldeles hit, här i hörnet! Se så, nu är det bra, nu...» Deras händer hade mötts, den elektriska gnistan urladdat sig, den tunga, mörka himlen tycktes stråla i eldglans och det gamla rucklet förvandlas till en festsal. Tyst hör! Sjunga icke fåglarna! Nej, de ha alla flytt för ovädret, men derinne i skjulet är sol och vår och all lifvets glädje, ty två hjertan ha funnit hvarann, och när molnen lättna och stora, klumpiga, tvärhuggna pjexor och solkiga, små eleganta knäppkängor våga sig ut på skogsstigen igen, då äro deras egare ett trolofvadt par.

Hvar morgon ängsliga, oroliga blickar uppåt den ständigt mulna, mörka himmelen, som dag efter dag gjuter flod på flod öfver den fältens gröda, på hvilken hans sista ekonomiska hopp hänger. Missväxt har följt på missväxt, arrendet har fått betalas med lån, alla hjälpkällor, alla säkerheter äro tillitade; förstöres äfven denna årsskörd så är det förbi, ohjelpigt förbi.

De små qvicka, lifliga fötterna gå tunga steg, den lilla pladdrande tungan har förstummats, de vackra, bruna ögonen se oroligt upp mot molnen. »Det regnar i dag också! Gud hjelpe oss!»

Slutligen *var* det förbi. Med genomkylda hjertan och dufna sinnen sutto de derinne i det hem, som snart skulle sköflas, och kröpo tätt, tätt ihop, som svalorna för slagskuren.

Men när allt var slut och de från hemmets tröskel skulle vandra ut i verlden med några få skärfvor kvar af hvad deras arbete och omtanka hopspart, då sken solen, fast droppe efter droppe ändå föll på hans darrande hand: ett stilla regn från de en gång så glada och barnsliga bruna ögonen.

Och nu, i detta nu, föll regnet tungt och kallt på hennes graf långt borta i en annan del af landet. Han mindes hur han ryste invärtes en lång tid, när stormen

hven och frosten kom och regnet föll, vid tanken på att hon låg derute i den kalla jorden. Han behöfde år för att vänja sig vid den tanken att det ej gjorde henne något men.

Om det skulle bli mycket regn i höst? Så att han inte kunde ge sig ut på sin lilla vanliga förmiddagstur? Hans paraply var alldeles ohjelpigt, och han hade så säkert hoppats att inte behöfva köpa något nytt.

Gamle herr Franks hufvud sjönk ned mot bröstet och ögonen slöto sig; tankarna trasslade hop sig och hoppade ogeneradt öfver årtionden i ett ögonblick... Nu var nog sista brädan borta i skjulet der hon och han... hurudan hade jagten väl varit i denna rysliga väta?... Åh... det var dock hemskt att tänka att hon låg dernere i jorden, dit allt vatten strömmade... ringarne sutto nog ännu kvar på... hu!... *hon* ett benrangel, ett skelett... »Stora slam! Bravo, Sellqvist!» Om de fått in sin säd på hans gamla Åkerbys gården nu? ... Ja, det anginge honom ju inte... Pang! »Hallå-å-å!» Här gäller att rädda sig den som kan... Hvad blef der af Kaskens vackra Lotta?... Hvad är detta?... Regnet smattrar och mammas röst: »Kom in barn! Känner ni inte hur det regnar?»

Och hon drar af små våta, blårutiga blusar, och stryker dropparna ur små rosiga anleten med mjuka, varma, varliga händer. Och små hufvuden bli så tunga, tunga... och man kryper upp och lägger dem i en stor hög på ett blårandigt förkläde... det är så godt och lugnt... »Tala om en saga mamma!» Hör hur det hviner och smattrar! Här ha vi det bra nu...

— Herr Frank! *Herr Frank!*

Han tumlar yrvaken upp och tappar dosan i golvet.

— Ja, ja, snälla fru Blom. Hvad är det? Hvad är det?

— Välsignade menniska, så han skrämde mej! Ja' trodde rent han liggat å durat af med samma. Kom nu ner, gröten är färdig!

— Hm... jåså gröten... Tack, jag tror inte jag vill ha någon mat i qväll. Kanske lade jag hop ögonen en liten minut. Ser hon, fru Blom, en blir så besynnerlig då en sitter och stirrar ut när det regnar.

Den lilla ciceronen.

Han hade nu, oafsedt en titt in i Egypten och en på verldsutställningen i Chicago, sett så godt som hela Europa. Egentligen var det endast Sverige, som fattades, och efter som Sverige just var Arthur Brands fädernesland så var detta på sätt och vis litet oegentligt.

Men det är ju inte så ovanligt. Otaliga äro de svenskar, hvilka gjort så eller nästan så som Arthur Brand. Det har aldrig lyckats bli riktigt modernt att först, eller åtminstone emellan det man skådar undren i främmande land, se efter hvad vi hafva att bjuda härhemma.

Äfven i fråga om personliga förbindelser var Arthur Brand nästan en främling i sitt fosterland. Fadern hade ursprungligen varit fabriksarbetare och modern likaså. När så gamle Brand omsider blef millionär och innehafvare af ett industrielt etablissement, som var centralpunkten och det hufvudsakligaste lefvebrödet för det lilla stadsamhälle der det låg, var det inga släktingar, inga bekanta

från fordom, som erinrade det rika herrskapet om dess ringa ursprung och högst få uti den nya hemorten, som räknades till »ståndspersonerna» och umgingos i den mäktige fabrikörens hus.

Och de behöfde heller inga vänner och bekanta. Arthur, deras enda barn, var dem mer än nog. *Han* var lönen för allt deras sträfvande, endast genom *honom* kunde de njuta af de lyckans håfvor, hvilka vanor, smak och bristande bildning hindrade dem sjelfve att tillgoda-göra sig annorledes än medels de rent fysiska njutningarna af ett godt bord och en komfortabel bostad.

Så när Arthur — temligen sent, vid 22 års ålder — tog studentexamen och skulle ut för att på allvar göra bekantskap med lifvet, till att börja med vid universitetet, dogo både far och mor på mindre än tre månader.

Upsala hade ingenting att lära den blifvande fabriks-idkaren, derhemma gick allt tillsvidare förträffligt under duglig och erfaren, köpt ledning, och utanför *stad var han lika främmande för Sverige som för jordklotets öfriga delar. Två gånger hade han varit i Stockholm och två i Paris på ett par veckor, för resten ingenstans utom i *stad.

Så reste han ut och skaffade sig smak för turistlif, kom blott sällan hem till *stad och såg, så långt han då förstod, att allt gick bra, samt hade tillbringat hela sex år på resor, innan det föll honom in att titta litet äfven på Sverige.

Han började i Stockholm, och det är ingen dålig början så der i medlet af Maj medan ännu teatrarna spela och sommaren redan har börjat leka tittut i solskimrande vatten och grönklädda lundar.

Han gick der och vallade ensam, såsom oftast i Kairo, Rom och Konstantinopel, ensam ännu på tredje dagen i vår lifliga hufvudstad, der det är så grufligt lätt att »komma i cirkulation» med folk!

Så fick han en middag inne på Rydbergs se en liten nacke, som han inte sett maken till hvarken i gamla världen eller den nya. Nacken var vit och undransvärdt vacker, kantad af små, små gula, kortklippta, men dock vådligt ostyriga lockar på ett fint litet hufvud, som rörde sig behagligt, nickade, skrattade, pratade och — intresserade.

En gång vände denna underbara nackes unga egarinna sig om vid bordet der hon satt med en jemnåring, d. v. s. omkring tjugoårig, och två äldre damer samt en herre. Riktigt! Ansigtet var just precis som det skulle vara till den der nacken! Friskt, fylligt, men dock fint, hög, vit panna, en skålmsk liten mun med snarare tunna än fylliga läppar och kinder med gropar i. »Näsa vanlig». Men ett par ögon, som naturligtvis voro blå och naturligtvis så förtjusande, som man har rätt att vänta med en sådan nacke till vis à vis.

Det lilla sällskapet var tydligtvis inte ute och festade hvar dag. Man umgicks ytterligt försigtigt med vinlistan, synbarligen tagande mera hänsyn till dennas siffror än dess bokstäfver och njöt obeskrifligt, sliten mellan en hos alla deltagarne frisk aptit och en hos dem alla lika liflig önskan att förlänga högtiden så mycket som möjligt. Det var nog en liten länge förberedd och efterlängtd, försigtigt planlagd och njutningsfullt utförd festlighet, denna lilla table-dhôte-middag med sherry och S:t Estêphe i den vackra lokalen.

Arthur Brand hade sett åtskilligt feminint under dessa sex år, deribland säkert minst ett par hundra tusen vackrare qvinnor än någon i denna sal. Men den lilla gula och hvita nacken irriterade honom i alla fall, och när dess egarinna under sina lifliga gester visat det tillhörande ansigtet ett par gånger äfven i profil glömde han att äta och försjönk i en intensiv undran öfver hvem och hvad hon var och huru det skulle bli honom möjligt att få närma sig henne.

Lyckligtvis behöfde han, som satt vid bordet näst intill hennes, blott hålla sig lugn och öronen öppna några få minuter för att få märkvärdigt väl reda på alltsammans.

Den ena äldre damen utbrister plötsligt:

— Tänk Ellen, om det kunde hända att du i sommar finge vara med om sådana här festmiddagar hvarenda dag en hel månad!

— Huru i all världen skulle *det* gå till? sade den andra gamla damen, som tillika med det lilla sällskapets ende kavaljer, tydligen hennes son, syntes vara värdfolk för festen och föreföllo att vara bekanta från landsorten, under det den andra frun och de båda flickorna i all sin enkelhet hade en viss storstadsmessig »piff» i sitt yttre.

— Jo, ser du, kära Emma, flickan, som väl behöfde en plats, har omöjligen ännu kunnat få någon. Min pension och Lauras lön på kontoret och våra små förtjenster på arbeten vilja knappast räcka till, och då föllo våra tankar på Ellens utmärkt goda språkkunskaper och den djerfva idén att anmäla henne både i Turistföreningen och på Svenska Främlingsbyrån såsom tolk och ciceron och res-sällskap åt någon utländsk rik familj, som kunde behöfva henne antingen här i Stockholm eller på en resa i sommar.

— Åh, du min skapare! Hvad allt folk kan hitta på nu för tiden! utbrast den goda tanten med en så stor häpnad i sitt godmodiga anlete, att hela bordsällskapet brast i skratt.

I tre dar arbetade Arthur Brand på att få den blonda Ellen ur sina tankar, men som han var ovan vid regelbundet arbete så lyckades det inte.

Den tjerde dagen stod han inne på Främlingsbyråns lokal, presenterande sig såsom den tyske fabriksidkaren Arthur Brand från Pommern och frågade om man kunde ge honom anvisning på någon ung, bildad dame, hvilken ville hjälpa honom och . . . och . . . hans gamla tante till rätta en smula under en tids vistelse i Stockholm, utflygter

dess omgifningar och, möjligen, en resa till Dalarne. Ingendera af dem kunde ett ord svenska.

Den unge herrn inne på byrån visade först fotografien af en filosofie kandidat, som var hans studentkamrat och gode vän och gerna ville ut och lufta på sig.

Brand anmärkte fogligt att den bilden inte tycktes föreställa någon ung dam, och det var just en *sådan*, som — hufvudsakligast för hans gamla tantes skull — behöfdes.

Så fick han då se porträtt af två unga, mycket stiligliga och trefliga damer.

Hade de inga fler?

Jo, då kom äntligen den blonda Ellen fram. *Den unga damen syntes passa.* Om två timmar skulle man mötas här och göra upp.

Arthur Brand gick bort och frukosterade och skref ett telegram. Telegrammet lydde:

»Fru Emma Fitger.

Leipzigerstrasse 34,

RP.

Berlin.

Behöfver er *genast*. Res *ögonblickligen*: hotell Rydberg, Stockholm. Riklig ersättning. Angenäm tur i Sverige.

Brand.»

På utsatt tid träffade han henne, som så illa stört hans ro. Han sjelf var mycket förlägen och Ellen Lundqvist ej mindre. Nu, då hon stod nära förverkligandet af ett ganska svagt hopp, blef hon mycket ängslig. Skulle hon inte kunna få tala vid herr Brands tante också?

Ack, den goda tanten fanns thyvärr inte här ännu, men om ett par dar skulle han ha nöjet föreställa henne för fröken Lundqvist. Önskade fröken kanske dröja med afgörandet till dess?

Ja, om det ginge för sig och herr Brand ej blefve missnöjd, så

Fru Emma Fitger, den ena af de två systrar och kompanjoner, som ofta varit hans pensionatsvärdinnor i den nordtyska kejsarstaden, lyckades tre dagar senare ingifva fröken Ellen och dennas mamma så stort förtroende, att Ellen med henne som förkläde skulle fått resa med huru många tyska fabrikörer som helst.

Värre hade det varit att öfvertyga denna högst respektabla fru att hon ej lånade sig åt något otillbörligt genom detta vidunderliga arrangement, att vänja henne vid det förtroliga nevöförhållandet med sin forne inackordering och derefter lämpade tilltalsord, och nästan allra värst för Brand att aldrig falla ur rollen och säga ett svenskt ord härhemma der han hörde modersmålet ständigt ljuda i sina öron. Annars hade det nog förr gått mången månad, som han ej användt det.

Först sågo de allting i Stockholm och dess omgifningar, allt — utom hotell Rydberg, hvilket fröken Ellen allt som oftast föreslog såsom middagsställe, hvarpå Brand dock af lätt förklarliga orsaker aldrig ville gå in. Under den tiden fick Ellen ofta tillbringa natten i sitt hem.

— Vet ni, herr Brand är bestämdt en riktigt bildad tysk. Under våra vandringar i muséer och samlingar har jag funnit att han känner till vår historia nästan lika bra som en infödd, anförtrodde Ellen modern och systemen.

Så reste de alla tre uppåt Dalarne och Jemtland.

Från Falun skref Ellen till sin mamma att hon trodde herr Brand hade ett ovanligt godt språksinne. Vid middagen på stadshotellet hade en herre vid bordet näst intill talat om en rolig historia för sitt sällskap och Brand hade dragit på mun så att man tydligen kunde se att han förstått pointen.

Det blef en förtjusande tid! Arthur Brand såg visserligen ej så mycket under densamma som han bort, ty han blickade allt för ofta och länge på ett enda litet ljust och soligt och gladt ansigte, men han hade nog

roligt på *sitt* sätt, och tante Fitger knusslade aldrig på sina: »Wunderschön!» och »Prachtvoll!»

Och Ellen! Ja, först njöt hon bara af färden, af allt hvad hon fick se, af att roa sig utan en tanke på att det, såsom alltid vid hennes små nöjen förr, skulle komma efter i brist eller ökad försakelse derhemma. Men så småningom började — äfven hon att mindre och mindre ge akt på de yttre omgifningarne Men då vek solljuset från det lilla glada ansigtet, hon räknade dagarna till alltsammans skulle vara slut och hon ryste för huru tomt och dystert det då skulle blifva.

Fotturer uppe vid Mörsil, båtfärder på Siljan, förtjusande utflygter i vagn hela långa sommardagarna, och herr Brand förstod så småningom mer och mer af »ärans och hjeltarnas språk». Men försöka *tala* det, ville han aldrig. Nå så der blyga äro vi ju alla i början för ett främmande tungomål.

Nu skulle det snart vara slut. Man var i Bollnäs på hemfärden. Några få dagar blott med ett par afstickare hit och dit, och så — hemma.

Man äter godt på Bollnäs hotell, men Ellen hade knappast smakat en bit till supén.

— Nu är denna angenäma tid snart slut, fröken, sade herr Brand allvarsamt.

— Ja, nu är den slut, repeterade fröken Ellen.

(Här bjöd fru Emma Fitger godnatt, men Ellen, som delade hennes rum och alltid brukade följa henne, sade nu blott att hon genast skulle komma.)

— Det är synd att ni aldrig velat öfva er litet med svenskan, herr Brand. Dröjer ni qvar här i landet något litet eller kommer hit en annan gång, så hade det ju varit godt att att slippa tolk.

— Jag tror nog jag kan ett litet grand redan.

— Åh *försök!* Låt höra en *enda* gång! bad hon. Han steg upp, gick fram till henne, der hon stod

lutad mot verandans balustrad och sade, lågt, men tydligt och allvarligt på bådas deras modersmål:

— Jag älskar dig, älskar dig innerligt, utesägligt, du lilla ljusa, ljufva dotter af mitt eget Sverige, och jag är så oändligen lycklig, ty jag har förstått och vet att äfven du älskar mig, älskar mig nog kanske för att förlåta mig både den främmande masken och den falska tanten och

Förskräckt afbröt han sig sjelf. Ellen hade bleknat af och höll på att falla. När hon vaknade till besinning, stötte hon häftigt bort hans arm, som stödt henne, och utbrast med lågande kinder:

— O huru afskyvärdt! Hvem är ni då, *hvad* är ni och *hvad heter* ni? Hur kunde ni våga? Fy!

— Jo, därför att jag, halft omedvetet, älskade dig redan då, och att det var det enda, åtminstone det snabbaste sättet att få vara tillsammans med dig. *Hvad jag är och heter?* Jag är och heter det jag sagt. Det är bara den tyska nationaliteten och stackars tante Fitger, som inte äro äkta

Påföljande morgon kallades fru Lundqvist, Brahegatan 7, två trappor upp in på gården, till sin specerihandlares telefon. Laura följde, men höll på att dö af häpnad och förskräckelse, när hon hör sin mamma stå och tala i telefonen:

— O min Gud, var det falskt? *Var* han ingen *rigtig* tysk?

— Herre Gud, barn, jag är så rysligt, rysligt orolig!

-- Var tanten *också* falsk? Men detta är ju rent förskräckligt!

— Se så, Ellen. Ja, jag *skall* lugna mig, men nu kommer du hem och det *genast*, så mycket du vet det!

— Ja ja, det är bra. Helsa honom då! Gud välsig

— Hvad säger du? »*Mycket rik*!»! *Den* stora fabriken. Ack helsa honom så innerligt *hjärtligt*, käraste barn!

— Nå ja, det brådskar ju inte *så* fasligt. Några dar kan ni ju alltid dröja. Ni har ju tanten med er. Gud i himlen, det var så sannt, hon är ju falsk! Ja, Gud skydde barnen! Sjelf kan en ju ingenting göra, men Ellen du

— Tre minuter! sa telefonfröken.

När fru Lundqvist vände sig från telefonen var hon varm, röd, upprörd och hade tårar i ögonen.

— Mamma, hvad i all världen är det med Ellen? sade Laura oroligt.

— Ingenting farligt just. Vänta tills vi kommit ut Jag trodde du skulle rycka sönder min kappa. Hör du, Laura, du får ta ledighet från kontoret en månad. *Engelska* vet jag åtminstone att du kan lika bra som Ellen. Kom, så anmäler vi dig på Främlingsbyrån ännu i denna dag!

Hvad ingen kunde forstå.

Direktör Edvard Malm var en god man och en ansedd man, dertill gynnad med många företräden och lyckans håfvor: fem barn, hvilka alla gjorde honom glädje, ett präktigt, angenämt hem, kunskaper, aktning, vänskap, ett ståtligt yttre, en begåfning, som satte honom i stånd att njuta af ideell glädje på flera områden, och en helsa, som ännu ej allvarligt vacklat.

Hvar fanns väl den skugga i *hans* lif, den törntagga i *hans* hjerta, hvilken ingen, *ingen* dödlig slipper undan, alldenstund jorden ännu ej skådat någon oblandad fröjd?

Jo, uti den tidiga, bittra förlusten af *henne*, till hvars minne hela hemmet helgats som tempel, af *henne*, som i den strålande vackra, blida bilden i olja blickade mot en från staffliet i direktörens bibliotek, *henne*, hvars käcka, hvita hufvud, formadt af konstnärlig hand, reste sig från piedestalen i kabinettets soligaste hörn, *henne*, som i fotografi, i pastell, i svartkrita blickade fram från hvarje plats i detta hus, som hon alltjemnt fyllde med sin ande, sitt minne, sina anletsdrag, sina händers verk i fina, utmärkt arbetade, som relikier vårdade småsaker och prydnader, så att både man och barn och husets närmare bekanta knappast talade om den för sjutton år sedan bortgångna fru Malm som om en kär afiden, utan som om en, hvilken ännu alltjemnt ingrep i lifvet, hvars bifall eller ogillande tänktes vid hvarje handling eller viktigare tilldragelse, hvars födelse- och namnsdagar, trolofnings- och bröllopsdag högtidlighöllos mera noggrannt än någon lefvandes.

Det finnes, Gudskelof, många, många hustrur och mödrar, hvilka äro föremål för svärmisk kärlek och be-

undran af de sina. Men denna skröplighetens värld är nu en gång sådan, att ingen, som vi se på nära håll i hvardagslifvet, alldeles kan låta bli att blotta *någon* svaghet, *någon* kinkig punkt, *något*, som väcker undran öfver att den så högt älskade dock kunnat och velat göra så eller så.

Fru Malm strålade deremot i förklaradt ljus, i qvällsolsglans genom tårarnas prisma. Den kärlek, som egnades henne, var ej blott det ömma minnets, det var den varmt omfattade kultens, hvars öfversteprest var pappa och hvars hängifne bekännare voro de fem barn, hon gifvit honom under hans korta, lyckliga äktenskap.

Efteråt, då man såg huru innerligt, huru oupplösligt, han hängde fast vid sin maka, undrade man huru Malm kunnat öfverlefva slaget och bära det så, att man ofta t. o. m. sett långt mera förtviflade enklingar, hvilka dock sedan — sökt lycka i ett nytt äktenskap om ett år eller två.

Möjligen berodde det på att det fanns så mycket ideelt i hans kärlek, på att han kanske aldrig fullt satt sig in i förlusten, på att han alltjemnt kände hennes närvaro i hemmet ungefär som den troende kristne förnimmer tillstädesvarelsen af sin Gud i templet.

Denna kärlekens kult med fru Hulda Malm till idol var ej alls vemodsmättad och tårepjunkig. Man lefde sitt goda, lugna lif, man njöt af hvad det bjöd och barnen växte upp. När äldste sonen fått sin hvita mössa, visade han henne för mamma i biblioteket och för mamma i kabinettet. När äldsta flickan vunnit sin hjertans kär slogo de sig ned i den lilla soffan vid moderns byst, och Ellen såg på det fina, ädelt skurna ansigtet, som om i hennes ögon legat en fråga: »Hvad tycker du om honom, lilla mor?» Och när pappa fått sin vasastjerna, satte han den på sig, tog hennes fotografi i handen, kysste den och mumlade: »Skulle det gladt dig en smula, min egen vän?»

Och så lefde de alla, lyckliga ändå, fast mamma ej kunde svara dem mer, i frid och lugn glädje, älskande hvarandra.

Så en morgon satt direktör Edvard Malm död i sin ländstol i biblioteket med genomskjutet hufvud!

Den gräsliga händelsen väckte en häpnad utan like, och aldrig har det spörjande, ångestfulla »Hvarför?» som man ställer till ödet och hvarann vid sådana hemska tillfällen, mött en sådan rådvillhet och förvirring.

Bankens kassa? Det var första tanken. Visserligen ansågs Malm rik och oomtvistligt hederlig. Men i våra dagar? Hvem vet? Och så blef der revision, men allt var i sin ordning, punktligt, mönstergildt, som vanligt. *Der* låg orsaken således icke. Och hur man forskade åt alla andra håll, stod gåtan lika olöst, så att man slutligen måste på fullt allvar tillgripa den förklaringsgrund, med hvilken man så ofta annars vid liknande tillfällen söker ljuga bort ett nesligt motiv: direktör Malm hade fallit »offer för en hastigt påkommen sinnesförvirring».

* * *

Dagen före den hemska katastrofen hade det varit mammas och pappas förlofningsdag. Högtid, blommor i alla vaser, gröna kransar om alla de större porträtten och rik blomstergärd åt kullen derute på de dödas åker. Så hade pappa, som så ofta förut, stängt sig inne i mammas lilla toilettrum och slagit sig ned framför hennes öppna chiffonier. En efter en drog han ut relikerna på

klaffen. Rosetterna från bröllopet der de sågo hvarandra första gång såsom tärna och marskalk. Hans bref under den korta förlofningstiden, och ett och annat när han sedan någon gång tvungits att lemna hemmet. Hennes bref till honom hade han också flyttat hit; de skulle vara på ett ställe. Brudnäsduken! Lille Willes första fällda tand! Slutligen kom han ända till botten på lådan med brefven, ned till psalmboken, den lilla bönboken, som hon fått af mormor, och ännu ett par små böcker. *Här* brukade han alltid sluta; böckerna var ju ingenting att se. Sanningen att säga hade hon föga begagnat dem; det fanns så mycket annat, som närmare erinrade om hennes person. Men i dag tog han äfven upp böckerna, en efter annan, och bläddrade i bladen. Hvad var det för något, som föll ut? Flere små bref? Det kändes som ett styng i hjertat att han kunnat låta dessa ligga oupptäckta så länge, men på samma gång erfor han en glädje utan gräns, likt en som upptäcker en ny verldsdel.

En mans handstil! »Arthur». Det måste vara Arthur Holst . . . och så läste han dem. Vid läsningen stönade han som ett dödssåradt djur och kallsvetten perlade på hans panna och kinder . . . Så låste han med darrande hand omsorgsfullt in dem igen och vacklade med askgrått ansigte ut till mamma i biblioteket . . . Hon såg på honom blidt, mildt, englarent som i sjutton år. Han drog ett lättande andetag. Så gick han ut till mamma i kabinettet . . . Åh, hvad hon var hög, ädel och snören i den hvita materien! Hans anlete förvreds till ett förkrympt leende. Hå! Det var en gräslig hallucination med de der brefven! Hur var det nu igen han tyckte der stod? Och så gick han och låste upp mammas chiffonier och läste dem om igen. Nej, det kunde inte hjälpas; der stodo ord af kärlek, inte en vild, vanvettig, hopplös kärlek, utan en kärlek, som tackade för hvad

den fått och jublade vid hvad den hoppades — från en annan man till hans hustru!

»Hans hustru!» Nåja, hvarför inte! Hvarför skulle just *han* vara skyddad från hvad som händt så otaliga andra män, ädlare, större och bättre, mera i stånd att fångsla ett kvinnohjerta än han? Låt gå för hans hustru då! Men »mamma», *lilla mamma*, afguden, hon, till hvilken fem rena, unga hjertan blickat upp som till ett högre väsen! Den ljusa, klara ande, som okroppslig varit när dem i hemmet i sjutton år! Och *hon* skulle...? Han grep sig med handen hårdt öfver ansigtet för att öfvertyga sig om huruvida han var vaken, och han famlade ett ögonblick efter ringledningsknappen för att kalla dit Wilhelm och säga: »Läs, min käre gosse, hvad här står; det skimrar så underligt för mina ögon och jag begriper det ej!» Men han drog handen tillbaka, och en stund derefter gick han ut och sade till en af tjänstflickorna att man ej skulle vänta på honom med supén. Så gick han ned till banken och låste in sig i direktionsrummet; det var på eftermiddagen.

Kunde hon inte ha gjort det under inflytelsen af ett tillfälligt vanvett? Kunde det inte ha varit en feberdröm, som sedan gått t. o. m. ur hennes eget minne? Men af biljetternas innehåll framgick att de förskrefvo sig från tre olika år!

När det blef natt smög han sig hem, läste biljetterna ännu en gång, lade dem öppna på sitt skrifbord och derofvanpå ett pappersark med orden: »Mina barn! I sen hvarför jag ej kunnat lefva längre. Farväl! Gud välsigne er!»

Så ryckte han plötsligt till! Åh, hur kunde han vara så grym! Hur hade ej den hemska upptäckten krossat honom sjelf! Hur kunde han ha hjerta att äfven krossa dem genom att släpa den gemensamme afguden i smutsen!

Men det var ju det enda, som kunde försona det steg han ämnade taga! Var det inte grymmare att låta dem gå och bära på en lögn lifvet igenom? Nej. Den religion är ljufvast, som förmår väcka den starkaste tron, och lifvets största sällhet hvilar måhända oftast på idel villfarelser.

Och så förintade han de grymma, obevekliga vittnena till den dyrkades brott och letade omsorgsfullt efter flere, på det att hans barn måtte slippa att en dag genomgå detsamma som han nu.

Sen tog han en lampa och gick ut och såg på henne i alla hennes skiftande afbildningar. Hur var det möjligt att det älskade, öppna, rena ansigtet kunde ljuga så förfärligt? Ah, nu erinrade han sig, att hon några ögonblick före döden rest sig i bädden och ångestfullt mumlat: »Chiftoniern! Bränna . . . lådan . . .» Alla trodde att orden voro meninglösa och fällda i yrsel, men nu . . .

Ännu en gång greps han af tvifvel och kärlek. Skulle det vara möjligt att hon, trots allt, dock skulle kunna stå ren en gång då allt lönligt blir uppenbart? Åh, det var ju en vanvettig tanke . . . Men var det inte lika vanvettigt att tro, det lilla mamma . . .? Hvad var det der *stod* i brefven egentligen? Ack, de voro ju brända nu och hans förvirrade hjerna mindes ej riktigt . . .

Så föll han på knä för den hvita, lugnt blickande bysten, höjde sina sammanknäppta händer emot henne och suckade:

— Men jag måste i alla fall veta det, lilla mamma! Jag måste lemna barnen och gå öfver till den sidan der du är, och söka upp dig . . . och fråga dig . . . om det är sannt . . .

Fem minuter derefter hörde flere i huset en smäll, som af en dörr eller något dylikt, och så somnade de igen.

På direktörens skrifbord låg endast en lapp med dessa ord:

»Barn! Förlåten er stackars far och söken tänka så litet som möjligt på det hemska sätt, på hvilket han gick ifrån er! Bedjen för mig och glömmen mig! Vänden i stället ensamt, odeladt, alltid lika hängifvet edra tankar och blickar till Henne, den väna, ljufva, förklarade, som var utan fläck!»

När unga ögons varma tårar föllo på dessa rader, irrade redan en hemlös, fredlös ande omkring i ethern, rastlöst sökande henne, som bemäktigat sig honom i lust och fröjd, i svek och tro, i qual och ve, för tid och evighet!

Fars egen lilla flicka.

Steg för steg, genom seg ihärdighet hade Anders Olsson, född i en svältande statkarlsfamilj i Östergötland, arbetat sig upp till en ställning, som var något bättre än drängens, statkarlens och jordtorparens. Flit, helsa och en god, sträfsam hustru hade hulptit honom derhän, att han omsider satt på en liten, liten arrendegård, föga större än ett vanligt torp, men med egna, betalda kreatur och redskap och utan dagsverksskyldighet, utan pligt att på första vink af husbonden lemna eget arbete, låta egen skörd förstöras, för att fullgöra hofveriskyldigheter framme på gården.

En son och två döttrar, vuxna upp under det hårdaste, tyngsta sträfvandets tid, medan ännu brödet var mycket knappt och Anders Olssons ställning mycket osäker, hade fått föga af yttre bevis på kärlek och ömhet, men så mycket tidigare deltaga i släpet för födan.

Annorlunda var det med lilla Elin! Hon kom till sedan man lemnat torparstugan, slafvens koja, hon var född under arrendegårdens tak, sedan far var blifven en fri man, tryggad för morgondagens bröd.

Då blef också far rent som en annan människa, fick ögonen öppna för en smula trefnad i hemmet, köpte snygga gardiner, slöjdade soffor och bord, rätade ryggen ibland, pustade ut och lät sin grofva näfve smekande varligt glida genom lilla Elins gula hår. Och *hon* slapp att gå trasig, med bara fötter. Hon fick små grofva, svarta kängor och ett randigt bomullsförkläde och tultade omkring nästan som ett riktigt litet herrskapsbarn.

Det yngsta af syskonen var åtta år äldre än Elin. Det föll ingen af dem in att afundas, att jemnföra sin egen första barndom. Hon var lilla-syster, hon var blifven till sedan solen börjat skina och brödet var blifvet tillräckligt. Det var nog. Och så lade de äfven *sin* klumpiga, otympliga, men ärliga ömhet till fars och mors, och så växte Elin upp i en atmosfär af kärlek och omtanka och så var hon, först och sist, »fars egen lilla flicka».

Mor Lisa var äldre än mannen, hade åldrats snabbare, var hårdt knäckt af uppkomstårens slit och släp och gick omkring i arrendehemmanets stora, snygga stuga ungefär densamma som uti kojans inne i skogen.

Men den kraftige, sege Anders Olsson liksom rätade till sedan han fått det bättre, och den i hvarje mans hjerta lefvande längtan att omhulda, skydda, älska ett kvinligt väsen, sökte sig ett utlopp hos hans lilla höstbarn. Ej en smekning, ej ett ömt ord hade han att minnas af egen, halft ihjälsläpad moder, och hans ställning till hustrun hade varit den trofaste arbetskamratens, den starkare hannens värnande af gemensamt bo.

Men »Gullebarnet hans» kom nya, aldrig anade känslor att spira upp i det gamla bröstet. Han blef vek och fint omtänksam, denne af mödorna böjde grofarbetare,

och ett litet ljust hufvud, ett litet klingande skratt spred sol och glädje öfver allt hvad Anders Olsson tog sig för, och mor och syskon logo, blidt, gillande, utan afundsjuka åt »fars egen lilla flicka».

De äldsta barnen, de, som voro uppfödda i brist, i trasiga slarfvor och med bara ben och ej mindes en smekning från späda år, de blefvo troget hemma, hängifna den gemensamma kampen för bergning och framtid.

Men höstbarnet, lillasyster, hon, som vuxit i sol och randigt bomullsförkläde och små svarta kängor, hon längtade ut och bort från det ögonblick hon först började kunna reda sina tankar. De hade gjort henne för olik sig sjelfve och därför trufdes hon ej hos dem; så är utvecklingens lag.

Visst älskade hon dem mycket, visst grät hon ymnigt och hängde vid allas deras bröst länge, länge, då hon omsider, sjuttonårig, efter årslånga, heta strider fick taga farväl, för att ge sig ut i världen. Men hennes tårar torkade snabbt för nya vindar, medan mor och syskon erforo en tomhet, som aldrig gick öfver, och fars blick blef slö och håret grått i sorgen efter hans egen lilla flicka.

Hon skref hem. I början långt, kärleksfullt och ofta. Sedan kortare, slarfvigare, sällan och slutligen inte alls. Far och systrarna skrefvo bref på bref efter den sista adressen, man gjorde efterforskningar och slutligen reste far sjelf upp till Stockholm, ty det var *dit* hennes håg dragit henne med underbar magt. Förgäfves! Hon var och förblef borta.

Förlorad i kampen, död och gömd?

Hvem vet!

Dragen ned i hvirfveln, befläckad, förstörd, en af de olyckligaste bland alla?

Hvem vet!

De sörjde henne helst som död, och det gamla hemmet, det vanda sträfvandet blef fadren outhärdligt. Han lyckades få en liten afträdessumma för arrendet, realiserade sitt bo, lät barnen taga tjenst och gaf sig ut i verlden med hustrun.

* * *

Men Elin *var* icke död och kampens vågor hade ej slagit samman öfver hennes hufvud. Hon hade godt förstånd och lugnt blod, och var ej lätt fångad. Men hon hade en okuflig åtrå, en brinnande trängtan att komma framåt och uppåt, bli något bättre och »finare», klifva långt, långt från den barnjungfruns ställning, som hon först intog.

Och med energi så gick det. Först sömmerska, så fleurist och statist vid en af sekundteatrarne — Gullebarnet hade blifvit en tjusande täck flicka — och så butiksfroken med präktig hållning och fina fasoner och välsittande klädning och många, många par brännande ögon i nacken hvar qväll hon gick hem.

Men för hvarje pinnhål uppför på denna sociala stege hade det blifvit mer och mer svårt att helt enkelt få kläder och föda, och allra värst med svältlönen i manufakturaffären, ty der fordrades »en snygg och fullt oklanderlig toilett».

Hon visste fullkomligt huru medlen dertill skulle kunna skaffas. Det hade hon fått veta af kamraterna på syateliern och i affären med de konstgjorda blommorna. Det förstod hon på de ofta och fint supérande statistkamraterna, som fingo små biljetter mellan kulisserna under entreakterna, och det förstod hon på de blickar, som följde henne, och de på vinst och förlust utkastade helsningar, som egnades henne under promenaden hem efter slutadt dagsarbete.

Men hon tog nästan allt hvad hon egde till betalning för inackordering på ett ställe der man svalt så ögonbanden mände brista, men som var »hyggligt och respektabelt». Hon satt uppe ännu om nätterna och gjorde blommor, då principalen sagt ifrån att staterandet måste upphöra i och med detsamma hon fick anställning i hans affär. Och hon stoppade och lagade sin fina svarta klädning tills ögonen svedo.

Var det religion, moral eller oskuld? Något litet af hvarje, men mest stolthet och fasa för att sjunka. Huru hård hade icke den sjuåriga vandringen varit från barnjungfru till butiksfröken! Skulle nu allt äfventyras, allt riskeras, för att för ögonblicket slippa brödbekymren? Åhnej, man fick hålla ut. Måhända yppade sig något.

Denna ängslande kamp hade tum för tum trängt undan hem och anhöriga ur hennes minne och hennes intresse. Hon upphörde att skrifva, utan att fullt inse huru obarmhertig hon var. *Dem* hittade hon ju alltid. Så blef hon helt förskräckt, när hon en dag räknade efter att allt samband varit slut i femton månader! Store Gud, de kunde ju dö! Åhnej... ja, nu kunde, nu *ville* hon i alla fall inte... Sedan, sedan.....

Något skulle väl yppa sig?

Men det gjorde det inte, Hon försakade än värre för att kunna spela på en kvartslott i danska klasslotteriet, men de 150,000 kronorna hade en envis benägenhet att falla på nummer, som icke voro hennes. Nobla, eleganta och magnifika, solida herrar köpte mycket och pratade mer och gåfvo brännande ögonkast och helsade sedan bekant äfven ute på gatan, men ingen af dem tog fröken Elin med sig hem på thé hos sin gamla mamma och bad att få sätta en ring på hennes venstra hand.

— Kära barn, nu börjar den der drägten se nästan sjaskig ut, sa en glad qvinlig kamrat, som hade lika stor

lön, men allt fullt upp och väl reda på hvad godt som fanns å utvårdshusen.

Nåväl då, efter ödet ändtligen så ville! Hvad tjenade det till att lefva hela lifvet i brist och strid och vissna bort utan att ha njutit ens ett enda flygtigt ögonblick!

Hon nästan harmades öfver att hon var så kall och klok och föga naiv. Annars hade hon åtminstone kunnat få njuta ett kort kärlekens sällhetsrus, som Laura, Ingeborg och Sigrid

Först fladdrade hon omkring ljuset utan att allvarigare sveda vingarna. Följde med som femte hjulet under vagnen på små glada fester, der tre eller fyra af hennes väninnor också voro gäster. Det var ju en triumf, redan det, att ha fått »den stela skönheten till Malmbergs» med ut ett par timmar på en lifvad zwyck!

Ah! Huru annorlunda tedde sig ej lifvet vid väl-försedt bord med strålande belysning och gnistrande, flytande eld i slipade glas! Åh, de lyckliga, hvilka få njuta detta som sitt *eget*! Utan att något sälja eller offra!

Raskt ilade åkardroskan i den skumma höstqvällen ut till utvårdshuset och lifligt ljud samtalet inifrån dess uppslagna kur.

Nu var man framme.

— Vänta ett ögonblick, Elin! Jag vet inte riktigt hvilket rum de gifvit oss. Jag telefonerade i morse . . .

Hon svarade ingenting. Hon svepte blott kappan tätare omkring sig, som om hon frusit.

Han dröjde några minuter derinne. Hon fick en känsla, som om hon hållit på att qväfvas, och hoppade ut ur droskan. Kusken hade också stigit af bocken och stod och tittade otåligt åt verandans dörr. Det tycktes vara en gammal man. Just då blänkte månen fram i

kanten af ett moln så att hans ansigte syntes riktigt bra

Elin grep fatt i vagnsdörren för att inte falla. Hon skakade i hela kroppen. Hastigt steg hon upp i vagnen och sade sakta :

— Kör! Kör mig hem, Vasagatan 76. Jag mår illa

— Det går väl inte an Herrn . . . ?

— Kör *genast!* Jag *ber* er!

— Herrn har lofvat mig drickspengar, och
mumlade kusken dröjande.

— Så mycket har jag Kör!

Och med gränslös förvåning såg den förbindlige kavaljer, som ordnat om en liten förtjusande supé på två man hand derinne, sin vagn försvinna mot staden till, när han i samma ögonblick trädde ut på verandan.

Den stannade först vid Vasagatan.

Då kusken fått betaldt, gjorde damen med stammande röst en underlig fråga:

— Hvar bor ni? Vill ni vill ni säga mig, hvar ni bor?

Kusken drog munnen till ett trumpet löje.

— Vill fröken ha droskan en annan gång, så har den station å Brunkebergstorg.

— Var god säg mig, hvar ni bor?

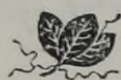
— Det var besynnerligt! Herre Gud, jag bor bort på Uplandsgatan 17 in på gården tre trappor upp, om hon nödvändigt vill veta't.

Den natten slötos Elins ögon ej ett ögonblick, och tidigt följande morgon, innan den gamle åkarkusken ännu hunnit begifva sig till sin station, knackade det på hans dörr. När han kände igen sin underlige kund från föregående qväll, fick hans ansigte ett vresigt uttryck och han brummade barskt:

— Har hon glömt något i droskan? Det kan en inte svara för. Finns det, så finns det, och...

Hon trängde sig in genom den blott på glänt öppnade dörren, slog armarna om hans hals, brast i konvulsivisk gråt och snyftade:

— Du hittade mig i rätt tid! Jag svär dig, far, att du kom innan det var för sent! Förlåt mig allt! Får jag ännu en gång bli fars egen lilla flicka?

Kommer strax!

Det var en gång det här börjar som en saga, men är riktigt, riktigt sannt alltså, det var en gång en major vid ett infanteriregemente. Inte en riktig major, som på mötena fick sitta på sin gamla, bruna, boglama vagnshäst och föra bataljon, utan en kapten, som vid afskedet blifvit major i reserven.

Han hade sin pension och en liten gård och en präktig majorska och snälla, väluppfostrade barn, af hvilka fröken Alma var nitton år och led af blodbrist, för hvilken provinsialläkaren sade att hon borde dricka brunn.

Men herrskapet Banfält var en enig och trofast familj, som inte gerna delade på sig. Flickorna hade haft lärarinnor derhemma, och för gossarne hushållade moster Thilda i staden under skolåren, och der var liflig trafik mellan sta'n och Fälteberga under terminerna, så man behöll ständigt hemkänslan, och att på egen hand skicka ut ett af barnen i flere veckor, hela tre mil, som det var till den lilla anspråkslösa kurort, hvilken doktorn rekommenderat, det föll sig svårt, ofantligt svårt.

När provinsialmedicusen förnam detta, begynte han mellan toddyklunkarne med vännen Banfält examinera hela familjen om dess helsotillstånd och fann snart en sjuka eller två hos dem allihop. Sådana finnas hos alla människor, fast man vanligen inte bryr sig derom förrän man blir lagd till sängs. Så att deri låg ingenting märkvärdigt.

Och allt efter som doktorn satt och delade upp qval och lidanden åt dem allihop och ordinerade Spånga källa — der han var brunnsläkare och aktieegare — sken majorens ansigte upp. Gudskelof, då finge de följas åt, vara tillsammans och ha det som hemma! Visst kostade det litet, men man skulle ha eget hushåll och ta victualierna med sig. Visst var det tusan så märkvärdigt att de voro så krassliga allesammans, som sågo så krya ut, men doktorn sa' ju att det inte var något farligt alls, bara de drucko Spångavatten.

Och det gjorde de med lif och lust. Inte, som nu för tiden och vid de stora, fina kurorterna, ett par tre små halfva glas, utan åtta stora dricksglas hvardera hvarenda morgon, och sedan gingo de som om de trafvat på beting, tjugo minuter mellan hvart glas. Ur säng klockan sex och ingen mat före tio. En del dogo strax efter Spångakurerna, men de, som lefde öfver, utgjorde ett kraftigt och härdadt slägte.

Under sådana förhållanden är en hygglig, vacker och städad ung man, med artigt väsen, med kläder af finare snitt än som egentligen brukas på orten, med synbarligen goda tillgångar och med lefvande lust att i ens sällskap »gå på vattnet», passa upp en vid källan och helsa på i familjen om eftermiddagarna, inte precis illa sedd af en landtlig majorsdotter på nitton vårar.

En sådan ung, förträfflig man var herr Arvid Holm, »anställd i en stor affär i Stockholm» och synbarligen mycket betagen i fröken Alma, som skulle varit mera van vid manlig uppmärksamhet än man var i Fälteberga-

trakten, om hon skulle kunnat bli likgiltig gentemot all denna hyllning.

Inom fjorton dagar var deras kärlek så man kunde ta på den med fingrarna i hela brunnssocieteten, och Holm fick säga farbror åt majoren. Till Alma sa' han något annat, till henne sa' han med värma och allvar i sitt vackra ansigte:

— Fröken Alma, jag har en mycket blygsam lefnadsställning och kan aldrig hoppas att bli något framstående här i världen, men jag saknar dock inte utsigter att kunna slå mig fram till en tryggad ställning. Numera kan jag aldrig tänka på framtiden utan att tänka på er på samma gång. Får jag komma åter när jag har det så att jag kan våga tala ut? Får jag någon gång skicka er en helsing och hoppas på en tillbaka när väntan kännes lång?

— Omöjligt, det vågar jag inte! sa fröken Alma först, och sen kommo de då som ordentliga menniskor öfverens hur de skulle ställa brefven och uppgäfvo adresser och allt sådant.

— Herr Holm! Banfält väntar vid schackbrädet! ropade majorskan från verandan.

— Kommer strax! svarade herr Holm och lopp hasteliga dädan.

Pappa och mamma tyckte om den unge mannen, men deras småländskt knapadliga stolthet reste sig en smula mot den tanken att deras Alma möjligen kunde gå och förälska sig i en »bodknodd». Dock — barnen voro många och medlen ringa; ske Guds vilja, om det nu verkligen var något dem emellan, som det kanske alls inte var.

Arvid Holm var själen i nöjesdirektionen — ty äfven Spånga hade en sådan — och när de rådvilla fruar och fröknar samt den unge infanterilöjtnant, som der utgjorde hans kamrater, vid viktiga tillfällen ropade honom hit och dit och inte kunde göra det minsta utan honom, var han

alltid tillreds med ett fryntligt, artigt, hugsvalande »Kommer strax!»

Men äfven den herrligaste brunnsejour har ett slut, ja, det förefaller oss nästan som om slutet kommer snabbare ju herrligare den varit, och rätt som det var kom skillsmessans stund. Vid sådana smärtsamma tillfällen skaffa sig, som bekant, alltid älskande tillfälle till ett första, innerligt farväl före det sista officiella. Alma sade inte mycket, men i hennes ögon låg samma uttryck, som hos en döende gazell. Sjelf har jag aldrig sett någon döende gazell eller öfver hufvud taget någon gazell alls, men jag vet att döende gazeller blicka på ett rörande sätt. Arvid Holm såg hennes smärta och hviskade:

— Bref kommer strax.

Bleksot har bland många andra egenheter äfven den att inte bli bättre af kärlek. Alma tynade märkbart af, fast en liten biljett, som föräldrarna inte visste af, vexplades då och då.

På vintern inträffade en stor och ovanlig händelse i vårt politiska lif. Kunglig majestäts nådiga regering tillsatte sin sjuhundraelfte komité, en komité för utarbetande af förslag till ny form på ryggslejfer till infanteriets linnerockar. Major Banfalt blef en af ledamöterna.

Sitter han så en qväll på Grand hotell, i den vackra, men ej alldeles ovanliga afsigten att bjuda sina komitékamrater på ett glas punsch. Vällustigt hänger han sig åt den af de plyschklädda fätöljerna erbjudna hvilan och knackar i bordet med minen af en man, som är van att blifva åtlydd.

— Kommer strax! ljuder det långt i fjerran.

Majoren hoppar till vid denna röst, och när ganymeden kommer reser han sig i sin hela längd: sex fot och tre verktum.

— Hvad i sju

— Herre Gud! Farb . . . herr major . . .

Det lär ska finnas ett mycket bra schackspel inne i läsrummet å Grand hotell, men det blef alls inte fråga om att leta rätt på det nu.

Förslaget till en utmärkt ryggslejf åt infanteriets linne-rockar blef färdigt strax derpå och majoren reste hem med ett blödande fadershjerta och talade om att herr Arvid Holm, hvilken varit nog förmäten att bringa Alma sin hyllning, var en — kypare och aldrig skulle få skåda hennes anlete mer.

Ni kan fråga läkare från alla verdens tyra hörn; de skola med en mun säga er, att sådant blir ingen bleksot bättre af. Almas blef t. o. m. värre; hon vandrade omkring som en hamn och hennes hufvudkudde var våt om morgnarna. Provinsialmedicusen kom och sade att Spånga vatten till nästa sommar

— Slidder sladder! Kan *hon* vänta till sommaren, tycker du? Då är hon död, sa majoren.

Och så togs der jernpiller och så fördes der diet, men det gjorde ingenting, och så skref Holm, att han visserligen var en ganymed, men ingen bedragare. Han egde 16,500 kronor, ämnade arrendera hotell i Falun och hoppades, såsom han en gång sagt, på att nå en tryggad, om än blygsam ställning. Detta gjorde *något* mera än jernpillerna och dieten, men majoren fick qväljningar och skrek:

— En kypare är en kypare och en dräng är en dräng, om han så hade en million i tio-öringar.

Denna högeligen tänkvärda sentens innebär ganska mycken sanning, men, dessvärre, ingen hjälp mot bleksot, och sex veckor derpå nödgades majoren sjelf telegrafera efter Arvid. Alma var döende.

Denna idé att vilja se en kypare innan man dör, är fröken Alma Banfält inte absolut ensam om; herrn, som häromåret sköt sig i Berns salong, ville se många.

Holms svar på majorens telegram var kort och kärnfullt:

»Kommer strax.

Arvid.»

Denna opassande förtrolighet att underteckna med förnamnet sårade både majoren och majorskan, men hvad få inte föräldrar lida i denna slappa och samhällsupplösande frihetstid!

Arvid Holm kom strax med en handkoffert, hvars elegans man aldrig sett maken till vid den Fälteberga närmast liggande jernvägsstationen. Han kom, elegant och fin, ömt orolig och fint uppmärksam, med kontraktet å Faluhotellet på fickan, och majorskan sa till Stina: »Visa källarmästarn gästrummet.»

Detta är nu några år sedan och majorskan hade inte varit ute i stora världen; annars hade hon sagt *direktörn*.

Med fadershjertats ömma oro och den getapulianske ädlingens sensibla ärekänsla gjorde sig majoren underrättad om Arvids förhållanden. Han var son af en fanjunkare vid skånska husarerna, hvilket nästan är så godt som löjtnant till fots, och hans mor var af adlig börd. Han hade gått i skola till femte klassen och sedan hvar ledig stund läst »Aftonbladet» och »Dagens Nyheter» vid disken, så att han hade god och grundlig allmänbildning, förstås, samt talade tre lefvande språk, förutom kärlekens, fast han valt sitt ringa yrke för att fort kunna tjena sitt eget bröd och hjälpa modern en smula, vid hvilken punkt i redogörelsen majorskan fann lämpligt att torka en obefintlig tår ur sitt eget torra modersöga.

När den enkla aftonmåltiden var framdukad sade majoren:

— Kom och ät, och öfverse gunstigt med möjliga brister i den tarfliga serveringen!

Vid denna grymma hänsyftning på Arvids yrke, kände

han det som om man dragit en stoppnål med dubbel ulltråd genom hans hjerta, och Alma blickade på sin fader som om hon varit en, om icke döende så dock ansenligt sårad gazell.

Provinsialmedicusen sa, att alldenstund Spånga källa inte var öppen nu på vintern, var Almas enda räddning att söka i en snar trolofning med källaremästare Holm. När majoren detta förnam ropade han inåt sjukrummet med bruten stämma:

— Arvid, min gosse!

— Kommer strax! svarade denne och gjorde inga svårigheter.

När Alma och Arvid varit gifta ett halft år, syntes ingen bleksot på någondera af dem, och ännu efter åtta år, då de med en vacker, samlad förmögenhet drogo sig tillbaka till privatlivet och köpte egendom i närheten af Fälteberga, strålade de af helsa och lycka.

Hvar nöd är på färde, hvar hjälp behöfves i trakten, har man vant sig att påkalla patron Holm, hvars svar nu som förr alltid är ett vänligt: »Kommer strax!»

Han klifver så småningom uppåt på ärans trappa, är ledamot af länets hushållningssällskaps förvaltningsutskott och vasariddare sedan två år tillbaka. När jag senast mötte honom på gatan i hans närmaste stad hejdades han af en ståtlig betjent, som räckte honom en biljett. Arvid läste den och sa med ett belåtet leende:

— Kommer strax!

Och derpå, vändande sig till mig:

— Det var bara fråga om en liten vira hos landshöfdingen.

Skurkarnas envig.

Kråkebo folkbank var den populäraste penningeinträttningen i hela staden, först och främst därför att det var stadens »egen» bank med namn och allting och sedan därför att »hela världen» der i trakten umgicks med de treflige banktjenstemännen.

Der var inga stränga former; d. v. s. de *voro* der nog, men de tillämpades ej. *Der* sammankallades inte direktörerna för en vaxel på en tusenlapp eller två, såsom i riksbankens afdelningskontor. *Der* behöfde vänner och virakamrater ej ens gå in i det allra heligaste och störa verkställande direktören; hade de brådtom till tåget eller annars ondt om tid, slängde de blott sitt papper till kassören, den aktade hedersmannen broder Krantzell, och der blef pengar strax. Fattades ett namn så skref kassören med ett mildt löje dit sitt eget och »föredrog» sedan ärendet för styrelsen när det bar sig. Det var i den gamla goda tiden och allt gick bra och Kråkebo folkbank utdelade åtta procent.

Hvilket många af de nuvarande aktieinnehafvarne dock icke hade *full* glädje af, enär de köpt sina papper 60 à 70 procent öfver pari.

Men allt var gemytligt och bottenärligt och genomsolidt, och vackert var det att se direktör Flissén, den ståtliga, vackre, högreste mannen med de första silfverstrimmorna å sitt högburna hufvud, och kassör Krantzell med sin dufvohvita hjessa, men ännu ungdomliga, glada anlete, som höjde sig öfver den runda, oftast hvitvästade magen, monumentet öfver alla de bättre middagar, som afätits i Kråkebo och närmaste omnejd på de senaste tjugofem åren; det var, skulle jag säga, vackert att se

dessa efter Kråkebobegrepp fulländade gentlemän tillsammans. Intet förmanskap i direktörens väsen, intet fjesk i kassörens! Goda, trogna vänner och kamrater voro de; ingen såg hvem som befallde och hvem som lydde, allt gick som ett urverk och allt hvilade på dem.

Der funnos ju två meddirektörer, kamrer och bokhållare. De bemöttes vänligen, meddirektörerna äfven broderligen, de voro de käraste gästerna i Flisséns och Krantzells elegant och smakfullt ordnade hem; men hela Kråkebo såg i meddirektörerna blott en dekoration, i kamrern och bokhållaren blott två underordnade, medvetslösa kugghjul, dock fullt användbara i sällskapslifvet äfven de.

Ty der *var* verkligen ett sällskapslif i Kråkebo och det inte så dåligt ändå, och det var mest direktörens och kassörens förtjenst; de reste ut i stora, vida världen och sågo hur det gick till både i Stockholm och Göteborg, och när de kommo hem gjorde de fester, som bildade epok i Kråkebo annaler. De, som hade råd, tåtade efter så godt de förstodo och en del, som inte hade råd, gjorde detsamma; de öfriga fingo vara med i svängen ändå, åtminstone herrarne, bara det var »fina karlar», och sådana finnas alltid en hel del i ett samhälle som Kråkebo, med länsstyrelse, biskopssäte och chefs-expedition, ja, för all del hvad det så finnes!

* * *

Det hade varit en förtjusande sommarfest på en hänförande Julidag ute å direktör Flisséns präktiga landtställe vid hafsviken en kvarts mil utanför Kråkebo. Festen hade räckt hela dagen, med segeltur och dejeuner ute på en holme i sjön, med sen middag i villans luxuösa gemak, med »venetiansk trädgårdsfest», rik eklärering, fyrverkeri och quartettsång ute i trädgården, när man ändtligen hann lemna bordet.

Så vid tolftiden bredda smörgåsar, ostron och Ayala badande i stora iskylare — och så farväl.

Det var ett gladt farväl med stoj och glam och flirt i vagnarna bland de unga och hurra för värd och värdinna, och gladast och soligast skeno ansigtena på den lycklige värden och hans käraste gäst kassör Krantzell, som skulle stanna derute öfver natten, sedan han skickat hem sin familj.

Sista vagnen var ur synhåll, trädgårdsdrängen började fira ned på flaggorna, de två vaktmästarna räddade hvar sin flaska likör till de tre champagnebuteljer, som förut slumrade i deras flärdlösa enspännareekipage, fru Flissén och flickorna togo god natt och direktören lade handen på kassörens axel och hviskade: »Kom!»

De gingo uppför den smäckra vindeltrappan och in i de två för dem i hast till natten ordnade rummen, der ännu korten lågo qvarglömda å ett bord i hörnet.

Var det samme män? All vänlig fryntlighet var borta, all glädje, all glans i ögat. Askgrå i ansigtena, trötta, med en ovilja, den de ej alls sökte dölja, betraktade de hvarann, der de sutto vid hvar sin sida om bordet. Kassören bröt först tystnaden:

— Hvad är det här för dumheter, Flissén? Jag är trött och uttråkad. Hvarför fick jag ej följa med de mina in till staden?

— Vi måste tala ett allvarsord med hvarann. Det är *slut* nu, förstår du, det går inte längre . . .

— Hvad fan nu då? Ska banken afveckla eller ha herrar revisorer kommit på den galna idén att deras uppdrag omfattar något annat än middagen, eller har du kanske blifvit läsare?

Flissén bleknade af vrede, fattade honom hårdt om handlofven och sade:

— Tyst! Ditt lättsinne i vår förfärliga ställning har mången gång förvånat mig, och det har äfven gjort

att du aldrig fått saken riktigt klar för dig. Nu är det emellertid stopp, d. v. s. nu eller i morgon eller nästa månad; ett halfår går emellertid inte till, upptäckten kan komma hvilken minut som helst sedan våra . . . våra . . . lån ur banken stigit derhän att jag ej längre beherrsakar situationen eller med våra vanliga manipulationer kan hålla trådarna i min hand.

Och så utvecklade han i korta drag, med hes, hväsande stämma, huru sakerna stodo och omöjligheten att hålla det uppe länge till.

— Jaså . . . vanäran och fängelset komma nu . . . min arma . . . arma hustru . . . Adolf och Gulli . . . hå! jag har ju vetat och känt det länge . . . var allt hvad Krantzell kunde framstamma, der han låg framstupa på bordet med händerna för ansigtet.

— Ja, fängelset eller — döden; Amerika är gammalmodigt och passar inte för oss, sade Flissén cyniskt.

— Jaså, det är *derför* du behöll mig kvar, utbrast kassören och reste sig. Kanske vi ska dö *nu*, här i *natt*, som ett olyckligt älskande par? Hvar har du mojengerna? En så öm familjefar, som du, vill väl inte störa hustru och barn med ett par revolverskott midt i natten efter en sådan förtjusande dag!

Direktören, hvars ögon voro blodsprängda och som såg ut som om han kunde fått ett slaganfall hvilken minut som helst, tryckte ned honom på stolen.

— Rasa inte, Krantzell! Var en man och bär konsekvenserna. Jag har ett förslag att göra dig, ett egendomligt förslag, hemskt, om du så vill, men i vår ställning finnes det väl knappast mera *något*, som man inte kan åtminstone diskutera.

Kassören bugade sig ironiskt.

— Du har *alltid* varit rik på förslag.

— Och du alltid oändligt tillmötesgående i att acceptera

dem. Ha *vi* två inte annat att tänka på än att förolämpa hvarann?

— Låt höra!

— Det *går* inte att komma ur saxen här. Det är alldeles omöjligt för . . . oss . . . *båda* . . . Men om den *ene* vore borta . . . på ett eller annat sätt . . . så kunde allt stanna på honom, och den andre, efter en hård och förödmjukande krympning, förstås, för att han inte sett bättre efter, möjligen rädda sig . . .

Kassören hade lyssnat med intresse till de första orden. Sedan tycktes han bli iskall och sade med skärande hån:

— Ädle vän, jag *förstår* dig! Du, »direktören», mannen med det största ansvaret och de största . . . »lånen», vill ej draga din gamle vän med dig i olyckan! *Du* går och lemnar sen mig att reda mig bäst jag gitter? Gud välsigne dig . . . ditt . . . *ditt as!* skrek han till sist så att man började röra på sig i rummet inunder.

Flissén grep om lampfoten, som om han varit färdig att krossa medbrottslingens hufvud, men så bekämpade han mödosamt sin vrede och hviskade:

— Var då inte ett sådant sakramenskadt *nöt!* Är du full, karl? Man kan ju inte tala ett förnuftigt ord med dig. Hvad tjenar det till att gå öfverbord *båda*, när det kan hjälpas med *en*, och denne sedan kanske till och med skulle kunna ge den andres familj en handräckning? Mellan oss två kan det ju likväl inte komma i fråga att den ene offerar sig frivilligt för den andre. Lika mot lika: fem chanser af tio för räddning är väl bättre än säker undergång. Låt slumpen bestämma . . .

Kassören föll tungt tillbaka på stolen och förde handen öfver pannan, som om han velat förjaga en hemsk drömsyn.

Der hviskades länge uppe på herrarnas rum, och när husjungfrun på morgonen kom upp var kassörens

säng tom. »Han hade mått illa, behöft luft och gående begifvit sig in till staden redan vid sextiden», sade direktören.

Der lågo kort strödda på golvet och spader sju hopkramad och skrynklig midt på bordet...

* * *

Det var en tryckt, besynnerlig stämning i Kråkebo folkbanks kontor dagarna närmast efter direktörens stora sommarfest. Äfven direktören och kassören, hjertevännerna, talade föga med hvarann och då blott om arbetet; inte ett ord i enrum. Men efter en vecka stannade de båda en dag qvar efter det kamrern och bokhållaren gått. Direktören spände ögonen skarpt i Krantzell och denne slog ned sina. Plötsligt blixtrade det till i Flisséns blick, som om han fått en ny idé; han lade handen sakta på kassörens axel och sade:

— Broder, tag det inte så allvarsamt! Jag har ånkrat det alltsammans. Vill du som jag, så bry vi oss ej om hela den der vilda historien. Så länge det går så går det, och... sen falla vi väl tillsammans. Det kanske slarfvar af längre än vi tro.

Kassören ryckte till och grep Flisséns utsträckta hand med båda sina:

— Jag kunde inte... Förlåt mig... Du måste förakta mig mycket djupt?

— Seså, Krantzell, inga melodramer! Högaktning få väl knappast *vi* begära af hvarann, men jag löser dig från ditt ord, det är allt.

Kassören gick och direktören drog sig tillbaka in i direktionsrummet. Den vänliga minen var försvunnen, han skar tänderna i raseri och mumlade:

— Hvilken satans usling! Jag fick lugna honom, för annars hade han ställt till en olycka med sitt häng-

färdiga utseende. Feg stackare! Tänk om jag sjelf lyft det svarta kortet! . . . då . . . ja . . . då vete fan i alla fall hur det gått . . . hm . . . men jag trodde ändå att *han* . . . Han brukar alltid betala spelskulder, Krantzell!

* * *

— Jag har redan gifvit honom medicinen, fru Krantzell; tiden var inne, — sade den vänlige direktören, som hela den vecka, hvilken förflutit efter det kassör Krantzell af oro, ängslan och samvetsqual nedlades på sjukbädden, vårdat sig om honom som den ömmaste bror, setat hos honom hvar stund han kunde göra sig ledig från banken och tillhviskat honom lugnande ord så snart de blefvo ensamma. Försvagad af sjukdomen veknade Krantzell inför denna nya sida af medbrottslingens karaktär, och deras ömsesidiga väsen mot hvarann kom ett svagt återsken af den gamla vänskapen dem emellan innan brottet på en gång skiljde deras hjertan och sammanband deras öden.

Den af vännens hand gifna medicinen hade en förunderligt lugnande verkan på kassör Krantzell. Han föll i en stilla slummer, som småningom öfvergick till djup, dvalliknande sömn och derefter till — evig hvila.

När dödsbudet nådde direktör Flissén, störtade han in i sitt rum och skakades som af frossbrytningar, under det att ordet »Mördare, mördare!» ringde i hans öron. Förgäfves mumlade han för sig sjelf: »Det gällde *hans* lif eller *mitt*; han förlorade och var för feg att betala. Med de der få dropparna i hans mixtur hemtade jag hem min ärliga vinst, det är alltsammans! Bah, det är intet mord . . . intet mord . . . mord . . . *mord* . . . **mord!**“

Han hade omedvetet höjt rösten till skrik, man rullade in i hans rum, och kring staden spred sig som en söpeld ryktet att hjertevännens död gripit bankdirektör

Flissén så djupt, att smärtan hotat omtöckna hans klara, skarpa förstånd.

Och så säger man ändå att vänskap inte finns nu för tiden!

Sorg och saknad grep hela samhället vid den högt aktade och allmänt afhållne kassör Krantzells död, och sällan har ett kallnadt stoft följts till jorden med så mycken ståt och så stora aktningsbetygelser, som hans. Grånade män, som aldrig sökt ett rim sedan de voro gymnasister i världen, skrefvo ömma och rörande versar på kransbanden, och begge extraläraryne vid stadens elementarläroverk, bankbokhållarna och redaktionsbiträdet i den ena tidningen skrefvo hela poem, som trycktes dels särskildt och dels i bladen. Domprostens griftetal var djupt gripande och gaf hjertligt erkännande åt den bortgångne hedersmannens pligttrogna lifsgerning.

Elfva dagar derefter upptäcktes det »genom en ren händelse», att denne ärans man och begråtne vän bestulit banken, och efter en vecka kunde stöldens belopp fixeras till omkring 180,000 kronor. Det var ju inte så mycket, men banken var heller inte så stor och så var detta för många år sen. Man har vant sig sedan dess.

Detta tyckte alla Kråkeboborna vara ganska illa gjordt. Det fanns inte en enda, som inte ogillade det, så vaken var i alla fall rättskänslan der i samhället. Men den fick genast lemna plats för innerligt medlidande med den bortgångnes oskyldiga, arma, olyckliga, af sorg och skam alldeles förkrossade familj, hvars alla vuxna medlemmar visserligen visste att man der i huset i enig samverkan lefvat upp fyra gånger så mycket om året, som familjefaderns ärliga årsinkomst utgjorde, men naturligtvis omöjligen kunde komma på den tanken att inte allt stod fullkomligt rätt till med pappas affärer.

Och i mängd strömmade vännerna till direktör Flissén, som var alldeles förintad af sorg och skam öfver att

han, den erfarne, skarpsynte, kunde ha låtit så oerhördt dra sig vid näsan. Hans vänskap för och obegränsade tillit till Krantzell hade ställt honom alldeles värnlös gent emot denne.

Vännerna försäkrade att detta var helt naturligt, förklarligt och förlåtligt. Det samma skulle, min själ, händt hvarenda en af dem, ja, min själ, skulle det så! Och nu borde vännen Flissén pigga upp sig och gå ut med dem och äta en liten sexa, revisorerna voro också der, äfven sifferrevisorn, och meddirektörerna. Och *alla* voro de fullt och fast beslutna att gå upp på bolagsstämman med fickorna fulla af fullmagter och aflägsna hvarje oförsynt angrepp, som elaka, hjertlösa menniskor måhända kunde ha för afsigt att göra mot vännen Flissén.

Men direktören ville inte låta trösta sig alls. Han begrof ansigtet i sina händer och grät så att han knappast kunde säga något, men det lilla han sa, så sa han:

— *Allt* skulle jag kunnat bära; men att se en trettioårig vänskap så skändligt förrådd, det hotar att beröfva mig förståndet, mina vänner!

När man älskar...

Hon var skön och vän att se uppå, men sträng mot män och kall för deras ömma ord, den unga Margarethe Linders.

Hon var fattig och af ringa familj, men i sin lilla stads societet höll hon dock hof som erkänd drottning,

och i cirkeln omkring henne var det trångt med suckande hjertan.

Sådant är icke så sällsynt just. Något märkligare var redan att nästan alla de män, hvilka hemburo henne sin hyllning, voro redo att göra leken till fullt allvar när helst hon så behagade, att följa henne fram till kullerstolarna, ut i lifvet, för alltid.

Och sådant börjar bli allt mera sällsynt i vår praktiska tid, då en fattig flicka brukar få vara glad om hon i en hyllande krets af trettio män kan göra valet mellan två eller tre »goda partier». Männen börja bli så ängsligt försigtiga, då det gäller att låta binda sig, om ej bojan är förgylld.

Tänk om de vetat . . . Tänk om de vetat, att hon, så stolt, så kall, var som ett vax i en endas hand, att detta mörka, fina hufvud undergifvet, hängifvet lutade sig mot ett enda bröst, att hon, som med en blick kunde komma deras varma ord att frysa fast på läpparna, sjelf kommit en enda till mötes med en värma och innerlighet, med en trånande längtan, som voro otåligare än hans egna känslor!

Och hvem var han då? En, som de öfriga ej räknade med i täflan, en den allra alldagligaste alldaglighetens representant, en man i för stora kläder och för trånga villkor, en man, som »sällan var ute» och hade svårt att »komma in» någonstans i *stads finaste familjer, som aldrig dansade och sällan log, en ej längre ung postskrifvare, som hade ett så egendomligt sätt att hviska: »*Min* Margarethe!»

Hvarför skulle han äflas att trängas i hennes beundrades krets? I stunder af hemlig lycka, af berusande smekningar tog han ju tusendubbelt igen hvad de andra njöto af den marmorhårdas åsyn i balsalar eller på supéerna. Der funnos unge män i staden, hvilka ej voro

fullt säkra på att postexpeditör Grundens var presenterad för Margarethe Linders, fast de bodde i samma hus.

Men då han på restauranten satt vid sitt lilla bord tillsammans med landskontoristerna och sin kamrat i posten och hörde platsens unga lejon, som tyckte sig stå ett helt stort, långt streck öfver honom på den sociala skalan, vid nästa bord tala om Margarethe, såsom den underliga, kalla, ouppnåeliga, då log han.

De skulle bygga bo så snart han fått den allra lilla minsta tryggande plats, de skulle spara allt och försaka allt, som *kunde* försakas, blott för den utsägliga lyckan att ega hvarann.

Det kunde gå veckor, under hvilka de ej fingo tillfälle att trycka hvarandras hand, emellan de få minuter då de med kärlekens outtömliga fintlighet kunde bereda sig några hotade, osäkra, ängsliga, berusande ögonblick af fröjd.

Så en dag öfverraskade Margarethe världen med att ömsa väsen och sätt mot sina beundrare, var vänlig och mild mot dem alla, mönstrade, granskade, pröfvade klokt och förståndigt samt trolofvade sig slutligen med det bästa partiet af hela samlingen, det så ovillkorligen bästa partiet, som om det valts af stadens tio klokaste män förstärkta af taxeringsnämnden.

Hans namn var ryttmästare Alexis Silfverhård, han var fyrtio år, ståtlig och distinguerad, nästan vacker, rik och i allo en utmärkt man.

Ingen på hela jorden visste att denna förbindelse omedelbart föranleddes af postexpeditör Grundens förlofning med en förmögen brukspatronsdotter från trakten, ett parti, som man, ehuru flickan var ful och obehaglig och familjen ej hade något vidare anseende, dock ansåg öfver höfvan förmånligt för honom.

Hvarför gjorde han det?

Jo, därför att den fula Hilda Granlund händelsevis

haft samma underliga smak som den vackra Margarethe Linders, därför att det går smått med befordringarna i posten, derföre att det är tungt att vara fattig, släpa och slita i hela sitt lif under betryck och försakelser.

Älskade han då icke Margarethe?

Jo, om hon haft 50,000 och Hilda 100,000, skulle han *ändå* tagit Margarethe, *det* kände han på sig; precis *så* mycket älskade han henne, och det var inte lite för en sådan natur som hans. Men nu var det Hilda, som hade de 50,000, och Margarethe intet, och då så . . .

Margarethe ursäktade honom inte och anklagade honom inte; han undvek henne, som en strykrädd hund efter denna brytning utan ett ord, och det föll henne inte in att straffa honom genom en blick, att delgifva honom något af sitt förakt genom ett bref. Fjällen föllo från hennes ögon, det var allt. Hon såg numera i post-expeditör Grund ungefär detsamma som alla andra sågo, plus den tarfliga karaktär, om hvilken de ej visste; men med förfäran kände hon att de klara ögonen ej alls beherrskade hennes hjerta, att hon älskade honom lika oändligt, lika besinningslöst.

Hennes giftermål hade ej den ringaste bialsigt att visa honom sitt förakt, att visa det *hon* kunde glömma så väl som *han*. Hade hon varit oberoende, hade det ej varit så fattigt i hemmet, skulle hon förblifvit ogift; men sedan hennes egen lyckodrom i alla fall var krossad, tyckte hon att hon dock borde med sin fågring köpa en smula lycka åt de sina.

På hennes andra lysningsdag spred sig ett rykte i staden att fröken Hilda Granlund fått en blodstörtning ute på Hamra och dött innan läkarehjelp hann anlända.

Der var en högtidsdag såsom aldrig tillförne i gamle kamrer Linders fattiga hem. Dyrbara, utsökta lysningspresenter hopades på de gamla rankiga, nötta borden, prunkande, luxuösa arbeten, riktiga konstverk lågo på de

urblekta sofforna, och i det låga, rökiga salstaket hängde en glaskrona, till hvilken ej maken fanns i staden. Fästmannen var ridderlig och öm, hans fina släkt vänlig och kärleksfull, och Margarethe oändligt afundsvärd i hela världens ögon.

Men hon gick som i en dröm, de vänliga rösterna voro för henne ett oredigt sorl, hvars ord hon ej kunde urskilja och det ringde i hennes öron: »Han är fri! Han är fri!»

Hade han i detta ögonblick trädt in med sin slankiga rock, sitt tunna, ljusa hår och sin något skulande rygg och sagt: »*Min* är bruden! Hon följer mig hvart jag vill!» skulle hon, utan tvekan och blygsel, jublat: »Ja, ja, älskade! *Hvart* du vill!»

Der stod hennes trolofvade, ståtlig, ödmjuk, bedjande, öm, tacksam för det minsta, hängifven, offerande allt, och bredvid honom kunde hon med själens öga se den andre, tarflig, ömklig, förrädisk! Store Gud, var hon då galen? Ja, ja, det måste väl vara så, det var den andre, den svekfulle, simple hon älskade!

De gifte sig och det äktenskapet tog först mannens lycka och sedan hans lif. Margarethe hade ej ljugit för honom; han visste att hjertat ej följde hennes trohetslöfte, men han visste ej *hela* sanningen, han trodde att detta kalla, trotsiga hjerta var *fritt*, och han hade svurit att vinna det som make, när han ej kunnat vinna det som tillbedjare. Med förfäran och aggande samvetsförebråelser kände Margarethe huru alla hans i början så glada och hoppfulla, sedan så ängsliga och förtviflade ansträngningar, hans fina grannlagenhet, ömma uppmärksamhet föreföllo henne mer och mer motbjudande. Hon gjorde allt för att dölja det, allt för att ge *något* igen för allt hvad hon fick emottaga, men det var omöjligt, och när han blef fullt viss om att det alltid skulle förblifva så, att allt hopp var slut för honom på jorden, då kunde han ej lefva längre.

Man kan få se människor i tjugo, trettio år genom-
lefva de gräsligaste qual och lidanden. De döda dem
inte. Men när lifvet blir alldeles *tomt*, när hvarje spänn-
kraft att lefva det är borta, när i hela universum ej
längre någon drifvande fjeder finnes, som för oss har den
ringaste betydelse, som påverkar oss att göra det eller
det, *då* dö vi. Det är likgiltigt hvad etikett doktorn
sätter på dödsfallet; vi dö helt enkelt derföre att vi ej
ha något att lefva för.

En af kvinnornas förbannelser är deras oförmåga att
helt frigöra sig från en man, som en gång stått dem
nära. Deras längtan efter honom kan bytas i skräck,
deras kärlek i hat; men hvarje man skall i hvarje lifvets
ögonblick då han blir ensam med den kvinna, som en
gång hvilat i hans famn, våga säga henne sitt: »Mins
du? Mins du?» Minnet må vara aldrig så förödmju-
kande för honom sjelf, hur lång tid som helst må ha
förflutit; kvinnan är ett så skärt, sprödt, känsligt väsen, att
ingen man, som en gång andats på hennes kind, hvars
läppar mött hennes med brusande eld i blodet, någonsin
kan helt strykas bort ur hennes lif.

Men den gröfre, sudlade, brutale mannen kan bli
så likgiltig för den kvinna, som en gång var honom allt,
att hon ej mer vågar lyfta sin blick mot honom när de
sedan tillfälligtvis mötas ute i världen.

Den man, som Margarethe älskat, hade nog mod
att korsa den rika enkans väg och sucka sitt: »Mins du?
Mins du?» I början något skämsen och stammande, men
sedan alltmera varmt och enträget. Han kunde ej be-
mantla sitt svek, han kunde ej hos henne förjaga den
tanken att yttre fördelar nu lockade honom; han försökte
det ej ens, han bara pekade på det förflutna.

Förgäfves uppbjöd hon sin harm och stolthet, för-
gäfves såg hon med förfärande klarhet framför sig det
lif hon skulle lefva med en sådan man när bönen bytts

mot egandets rätt. Förgäfves uppkallade hon till sin hjälp de smärtande, förödmjukande minnena af hans skamliga förräderi.

Hon älskade, älskade honom!

Då höll hon i förtviflan upp såsom sköld framför sig det barn hon egde med sin make. *Hans* son finge ej kränkas i och genom den mor, som fadern gifvit namn och kärlek och allt. Lif för lif! Mannen hade gifvit sitt lif för henne. Nåväl, då ville hon ock ge sitt för hans barn, offra honom det till sitt sista andetag.

Ja, *så* skulle det bli.

Och då han kom åter och åter och pekade på gamla minnen, tryckte hon sin son intill sig hårdt, hårdt och hviskade: »Blygs du inte!»

Det var det första ord af förebråelse, hon låtit honom höra. Han sänkte pannan och gick.

Hon sprang till dörren med ett halfqväfdt skri på sina läppar, ett skri, som skulle kalla honom åter.

— Mamma, ta dossen! lät det bortifrån soffan.

Och hon tog honom.

Så kom han ännu en gång sent en afton, så sent att kammarjungfrun såg förundrad på honom, när hon öppnade.

— Var inte rädd, sade han med en dof, underlig stämma, var inte rädd för nya böner, nådiga fru friherinna! Det är bara den stackars postexpeditören, som kommer för att ta farväl. Den stackars postexpeditören! Ja, det är inte mycket. Inte mycket mot den högvälborne herr baronen och ryttmästaren, åtminstone. Men *han* fick visst ändå aldrig en enda sådan kyss som de der i stadspromenaden, du vet? Ja, det är inte mycket med en stackars postexpeditör. Men i morgon är det *ännu* mindre. Då skall stadsfiskalen lägga några särdeles fina armband på de händer, som en gång fingo den lycksaligheten att smeka Margarethe Linders svarta hår

och hvita hals! Hvar skulle jag ta tretusen kronor tills i morgon klockan tio? Lönen är så liten, ser hennes nåd, och kassan så nära, och så Ja, nu skulle jag bara be att få ta farväl Farväl för alltid, Margarethe!

Hon stirrade på honom med skräckslagen blick. Men så kröktes hennes läpp föraktligt. Äfven *detta!* All hans låghet låg framför henne med etsande klarhet. Hon mätte dess djup och vämjdes. Så gick hon med fasta steg till sin sekretär, skref några ord på en giroanvisning, lade den framför honom och sade:

— Margarethe Linders behöfver hvarken förnedra sig att köpa den man hon en gång lät skymfa sig eller veta den mannen under lagens hand. Se der! Tag!

Han skalf till, som om han fått ett slag i ansigtet, hans kinder blefvo blodröda, och han lyfte handen, som för att skjuta anvisningen tillbaka. Men så slog han båda händerna för ansigtet och brast i konvulsivisk gråt.

Margarethe bleknade och kände liksom en frossbrytning ila genom sina lemmar. Store Gud, att se honom så!

Och hon såg på honom mycket och länge. Och hon tyckte att hennes själ sönderslets bit för bit af vämjelse, fruktan, harm och förakt och kärlek, kärlek, oändlig, vansinnig, aldrig slocknande kärlek

Slutligen steg hon upp, gick fram till honom, lade sakta sin fina, smala hand på hans hufvud och sade:

— Jag är trött, dödstrött. Låt det då bli ett slut på det här. Tag mig! Jag skall bli din hustru!

Hos "meningsfränder".

Tidningsmannayrket kräfver större mångsidighet, mera omfattande, om också ej mera grundliga insigter och kunskaper än kanske något annat. Men man kan der som annorstädes humbuga sig fram med en bra nog klen barlast, bara man är fyndig och oförskräckt, eller »fräck», som fienderna säga. Och så finnes det intet yrke, der man, derest ej platsen är allt för sträng eller allt för ensidig, såsom i tidningsmannens kan utbilda sig under sjelfva arbetet. Många af våra kunnigaste och mest dugande, nu också mest humbugsfrie publicister ha gått till verket synnerligen enkelt rustade.

Och Gud skall veta att Gustaf Berg, frånräknadt ett godt hufvud och en viss färdighet i modersmålets behandling, icke hade större kvalifikationer för tidningsmannabanan än som nått och jemt behöfdes för att »slå sig fram», när han inträdde på densamma. Det blef honom genast klart att han hade *två* vägar att välja på: sköta det »löpande», nöja sig med den »rutin», som väl under årens lopp, med eller mot hans vilja, omsider insmög sig i hans arbete, och så — humbuga sig fram för resten; eller sträfva, studera, knoga och gno hvarje ögonblick, som det betalda dagsarbetet annars skulle låtit honom blåsa ut en smula, tills han kunde säga att han i viss mån *beherrskade*, var *hemma inom* de områden, han var tvungen att »röra sig på».

Det gör mig ondt att säga, att det just inte fanns något inom hans unga, smidiga samvete, som skulle hindrat honom att välja den förra vägen; men han hade lyckan att vara »road» af sitt yrke, känna en brinnande lust för detsamma samt innerst i själen från sin treåriga Upsala-

tid ega några ideal, som han ännu trodde på, »*frisinnade*» ideal, förstås.

Och så arbetade han hejdlöst, energiskt, kärleksfullt i sju år, som syntes honom korta, ändock deras arbetsdagar sällan räknade mindre än sexton till aderton timmar.

Vid de sju årens slut kände han att hans bildning och vyer vuxit ansenligt, att han stod på en vida rymligare och fastare journalistisk bas än de fleste af hans jemnåriga inom hufvudstadspressen; men — daglönare var han ännu och lönen var just ej mycket större än den skulle varit om han, som så många andra, sorglöst glidit med floden och låtit årorna hvila.

Och idealen? Ja, *ett* af dem hade han förverkligat: han hade förenat sig med den flicka han älskade, de hade byggt sitt bo, sorglösa som fågeln under himmelens fäste samt nästan lika konstlöst och enkelt; de voro lyckliga, de hade kraft att spara och försaka, och sjukdomen och nöden hade ännu nöjt sig med att blott titta in genom rutan, utan att allvarligen knacka på. Blott storken hade en gång krasat på tamburdörren med sina långa, smala ben och lemnat kvar en liten gullhårig pilt.

Men de andra idealen? Ja, det var nu si och så. Det första, som ramlade, var den stolta tanken, att »aldrig arbeta i något annat organ än ett sådant, hvars åsigter han i allo kunde dela». Ett sådant organ fanns nemligen inte i Sveriges land och troligtvis inte i något annat land heller, alldenstund det ännu ej funnits två människor, som i allt tänkt fullkomligt lika, mycket mindre fyra, fem eller tio, som det finnes inom en tidningsredaktion. Så fick han väl pruta litet då! »Intet organ, hvars åsigter han ej *i hufvudsak* delade». Ja, *så* skulle det bli, och dermed försökte han med vexlande framgång till en afton 1887 under tullstridens allra värsta dagar, då *han*, den frisinnade frihandelsvännen, »småfolkets man» af innerlig känsla och öfvertygelse, hvilken ej afskydde något på

jorden högre än brödets fördyrande för den fattige och som ej trodde ett dugg på arbetsmarknadens uppsving derigenom, gick hem till sig såsom nyengagerad medarbetare i en energisk protektionisttidning.

Men — han längtade så outhärdligt efter att helt och fullt få ega sin Ellen, »det svenska arbetets vän» bjöd tvåhundra kronor mera om året och hans sårade själfkänsla kröp bakom sin allra sista förskansning: »hans arbetsområde i tidningen föll alldeles utom det politiska gebitet».

Och när han likväl höll på att qväfvas af den konservativa luften på den näringssskyddande byrån och upprördes i sitt innersta af innehållet i »hans eget blad», så tröstade han sig ej blott med de mjuka, runda armar, hvilka i den lilla tamburdörren fyra trappor upp vid Westmannagatan alltid lika varmt slötos om den trötte, hemkomnes hals efter hvarje nummers »pressläggning», utan ock med tanken på ett och annat, som inte varit så riktigt helt ens inom det »verkligt frisinnade», »ärligt folkliga» blad, han senast lemnat.

Den rike hufvudredaktören af det fattiga, förtryckta folkets organ par preference var en svår despot, hos hvilken ingen skymt af »frisinne» stod att spåra, han bemötte de yngre medarbetarne som om de varit hans kammartjenare, jägtade efter umgänge med förnämiteter och kunde aldrig få notiserna ur deras societetslif nog fullständiga. Redaktionssekreteraren strök en gång en hel skarp, men rättvis, satirisk, men rolig redogörelse för ett fiasko å Xteatern, därför att han var primadonnans gynnade tillbedjare, och en kamrat kom en gång med andan i halsen och ryckte i sista stund ut en notis från Roslagen om »Hård husbonde», under utropet: »Kors i herrans namn, är du rent från vettet? Det var *derute* verkställande direktören låg en hel vecka i somras!» Och i den mest upprörande militära befordringsfrågan under

de senaste tio åren *teg* man därför att den orättfärdigt gynnade var svåger till hufvudredaktörens måg!

Här i det konservativa bladet syntes allt så redbart och bra. De *trodde* visst åtminstone på de galna lärorna de predikade? Måhända skulle han här kunna åtminstone högakta sina öfverordnade, om han ej kunde sympatisera med dem, och *här* tordes man åtminstone sjunga ut om allt och alla.

Tycktes det.

Så fick han en förmiddag se sin nuvarande hufvudredaktör, den öfver hela landet fruktade och beundrade politiske skriftställaren, sitta inne på ett andra klassens ställe med ett blodrött ansigte, fånigt stirrande blick och en halftömd konjaksflaska framför sig, till hälften skyld af ett tidningsblad. Tidningen var upp- och nedvänd.

»Kors visste du inte *det!*» sade de nya kamraterna och ryckte på axlarna, när han häpen talade om hvad han sett.

Så kom han ned på byrån en dag i vredesmod och talade om huru en f. d. kamrat i det liberala bladet, han senast lemnat, haft nedrigheten påstå att tonen och omdömena i deras chefs allmänt beundrade »Ekonomisk öfversigt» voro dikterade af direktören i den penningeinträttning der författaren plögade diskontera sina ej alldeles otvifvelaktiga vaxlar, och att bladets hållning i öfrigt hufvudsakligast reglerades af dess store aktieegare, den tjocke fabrikören med den idiotiska fysionomien, som en gång bjudit dem alla på sexa ute på Lidingöbro.

»Kors, visste du inte *det!* Du är visst bra naiv, min gosse?» skrattade »utrikesministern».

En afton kort derefter hörde fru Ellen Berg sin Gustafs steg ila med fördubblad fart uppför de fyra trapporna, och uppkommen höll han på att qväfva henne med kyssar och omfamningar.

— Ändtligen, *ändtligen* du, min egen älskade flicka,

ljusnar det för oss! Äntligen kan jag våga lätta mitt hjerta för dig, du lilla stackare, och säga huru kränkt och förtviflad jag varit, huru jag äcklats och plågats af detta lif såsom en kugge i en maskin, hvars fabrikat jag sjelf anser odugligt! *Äntligen.*

— Men Gustaf, sansa dig då! På det der viset får jag ju ingenting veta!

Och så kom det då omsider fram. Långt, långt nere i en annan del af fosterlandet fanns en stor bygd med rika möjligheter till ekonomisk och politisk utveckling, men sofvande ännu och jemmerligt bunden i konservatism och protektionism, då den press, som fanns — om man ens kunde ge dylika kålblad ett sådant namn — aldrig lät en enda »frisinnad» ton ljuda för sina läsare, hvarken på det ena området eller det andra. Men *nu* hade man tröttnat dernere! Några af länsstadens bäste, »frisinnade» män, ett par af dem mycket förmögna, hade slagit sig tillsammans och skaffat kapital till en »frisinnad frihandelstidning»; man hade fäst uppmärksamhet vid hans talang, man hade fått veta att han i själ och hjerta var frihandlare, fast han för bröds skull måst nu senast arbeta i ett motsidans organ, och — med ett ord — han var erbjuden redaktörsplatsen dernere Begrep hon, hvilken lycka, som nu väntade? Begrep hon, att den nya tidningen för de ädle männen dernere i landsortsstaden inte vore någon *affär* utan en *idé*, och att om han skötte sig väl och lyckades drifva upp bladet — *det* måtte väl inte vara någon konst med *den* konkurrensen! — så kunde han sjelf, när han vunnit deras förtroende, få öfvertaga det, betala aktiekapitalet åter, kanske till och med med rabatt och då hade Ellen och han måhända redan om några år »sin egen tidning», sin framtid tryggad, sin lilla älsklings uppfostran klar och gifven. Förstod hon att tacka Gud? Hvar fanns pojken? *Något* borde väl äfven han begripa af deras lycka! Och så skulle han

sprida ljus och sanning och frisinne bland det arma folket dernere i den »mörka» landsändan. Häruppe var det allt bra nog många rackare både till höger och venster; af hans egna så kallade meningsfränder var det ju många, som inte brydde sig ett dugg om småfolkets väl, bara de sjelfve kunde klifva upp på deras axlar. Men *han*, han skulle bli ärlig och sann mot de sina; ändtligen skulle han då stolt få återuppresa sina gamla kära, kullslagna ideal och arbeta sjelfständigt, fritt och därför med mångdubbla krafter!

Om några veckor kom den nye stockholmsredaktören med hustru och son ned till den lilla staden i den arma, mörka landsända, der han skulle låta sitt ljus skina för människorna. Populacen gapade på honom nästan lika mycket som på hästarne när der på jernvägen kom cirkus till sta'n. Men sjelf var han stolt och lycklig och hade en min, som sade: »Stackare, veten att er förlossare lefver!»

Och artigt och hyggligt togs han emot af det nya tidningsbolagets styrelseordförande och verkställande direktör, som hoppades att herrskapet haft en angenäm resa och bjödo redaktören på middag å stadshuset tillsammans med dem och de öfriga bolagsherrarna dagen derpå, när han hunnit hvila upp sig litet.

Och till den middagen kom Gustaf Berg i sin bästa redingot med ros i knapphålet och en allra som lillaste stockholmskt öfvermodig föresats att »imponera på landsortsborna».

Och på den middagen presenterades han för bland andra sin af »styrelsen» redan utsedde medarbetare, herr kandidat Holm, styrelseordförandens älskade son, som egentligen skulle blifvit jurist och justitieråd, men råkat ligga tjugoen terminer i Lund utan att läsa, och nu efter en lyckligen genomgången nykterhetskur i Bie troddes skola bli en prydnad för pressen. Redaktör Berg ryste

invärtes vid tanken på att gå af stapeln med detta lefvande lik i lasten, men sökte vara så vänlig och artig han förmådde. Och unge Holm tillmöteskom honom på det kärvänligaste, det måste rättvist medgifvas:

— Då vi i alla fall ska kampera ihop, är det väl bäst att vi först som sist »spotta hvarann i synen», som man säger. Tack, bror lille! Vi ska nog göra vårt bästa. Du känner ju inte till »de lokale forhold» alls, men var lugn, min gosse! *Jag ska' vägleda dig.*

Jo, nog blefve *den* en treflig, lydig och läraktig redaktionselev alltid!

Och på denna middag höllos tal emot reaktion och protektionism och all annan konservatism och för frihet, frisinne, frihandel och det fria ordet och dess båda nye banérförare på platsen.

— Svara du! Jag vill inte stå och harangera min egen pappa, sa unge Holm nådigt.

Och på den middagen fick Berg veta att den nya tidningen egentligen satts upp af fabrikör Svensson för att »knorfa» hans gamle antagonist fabrikör Blom, som var stor aktieegare och styrelseordförande i det andra tidningsbolaget.

Och på den middagen erhöll Gustaf Berg order, att så litet som möjligt i bladet röra vid strejker och arbetarerörelser i utlandet, för att inte göra arbetarna vid bolagsmännens fabriker och egendomar kollriga i hufvudet och sätta griller i skallarna på dem, att det går an för mobben att resa borst, »för si arbetarna i sta'n här är ett förbannadt byke, förstår redaktörn».

Redaktör Berg bleknade och darrade och »trodde att det nya bladet skulle gå i frisinnad rigtning, och...»

— Naturligtvis, *naturligtvis*, min bästa redaktör! Frisinnade och frihandelsvänliga får vi lof vara. Och det skadar inte med lite »allmän rösträtt» heller, inte, för si då finge jag tjugo röster och Holm trettiotvå, i stället

för vi nu bara har hvar sin. Och litet skäll på kyrkomötet och första kammaren skadar inte heller. Och den förbannade militarismen sen! Kan ni tänka er, öfverste Kromback har nu gått här i tre år och inte druckit bror-skål hvarken med mig eller Holm! Men busarna ska vi hålla på mattan, fast, förstås, när här blir möte i tullfrågan ska redaktören ha dem samlade borterst i salen och ha dem att skrapa och morra när protektionistbyket klyfver näbb.

Och det var en mycket glad middag, efter hvars slut redaktionssekreteraren, kandidat Holm, bars hem i triumf på en aflyftad deuxbattang.

När redaktör Berg kom hem till sig, kastade han rocken öfver en stolskarm i yttre rummet, svepte sin gamla nattrock om sig, strök med den fuktiga handen ett par gånger öfver det likbleka ansigtet, tog fram ett manuskript ur skrifbordslådan och begynte läsa, stryka och ändra.

— Hva' gör lille Ladde der? Kom genast in och tala om hur det var på middagen! hördes en smekande röst inifrån sängkammaren.

— Genast, barnet mitt; det är bara litet jag skulle göra först

Hon tyckte inte om klangen i hans röst. Den saknade alldeles den underström af dämpadt jubel, som legat deri de senaste veckorna. Och innan han visste ordet af stod en liten hvit gestalt vid hans sida, en rund, hvit arm lades om hans hals och ett par förskräckta, stora, blå ögon stirrade på de små inflikningar och de stora strykningar han gjort i manuskriptet, som låg framför dem.

— Men Gugge, Gugge, hvad gör du! Är du tokig, gossen min! Din prenumerationsanmälan, som du arbetat så mycket med och som vi läst tillsammans och jublat och varit så stolta öfver Passar den inte, säg?

Och hon ryste tillbaka och hennes hjerta snördes samman och hon såg att det nya, unga lifshoppet grusats, då han lyfte mot henne sitt bleka, smärftfullt förvridna ansigte, för att ögonblicket derpå gömma det vid hennes mjuka, flämtande barm och hviska:

— Nej, gullebarnet mitt, den passar ej mer
Skall jag gifva folket stenar, så vill jag åtminstone aldrig
lofva det bröd!

En kärlekshistoria utan både början och slut.

Gud skall veta, att det i regeln visst inte var några sentimentala samtalsämnen, som sysselsatte medlemmarna af sällskapet *G. S.* i Hålköpings stad.

Sällskapet sammanträdde å stadshuset hvarannan torsdagsafton, under ena hälften af året i det vidriga, illaluktande, nätt och jemnt lofliga förehafvandet att äta surströmming, och många gissningar förelågo angående »brödernas» verkliga, hela, fulla sällskapsnamn. Den mest gängse tolkningen var »Gubb-Stutarna», efter de flesta herrarna sett sina sextio. En snarlik var »Gamla Stollar», och en mildare uttydning ville veta att *G. S.*:bröderna förr i verlden, i sin yngre, lifligare tid varit roliga nog och sammanslutit sig för åstadkommande af »Glada Skratt». Men de öfriga matgästerna, till hvilka den vidriga surströmmingslukten från sidorummet trängde ut i matsalen och förderfvade aptiten, höllo styft på, att *G. S.* betydde

»Galna Silldyrkare». Möjligen hade initialernas verkliga betydelse numera fallit i glömska hos medlemmarne sjelfve.

Det var, som sagdt, mest *gamla* herrar. Dessa infångade till sina torsdagsqvällar en och annan, till staden nykommen ung man, som var med några gånger tills han hunnit få trefligare bekanta, och sen helsade han bara flygtigt och på afstånd på »farbröderna». De flesta af dessa voro ungar, och, sanningen att säga, var tonen i laget oftast litet rå, som den gerna blir på gamledar, när man med små cynismer om familjelifvet och hemmets fröjder omedvetet söker trösta sig öfver att man försummat skaffa sig dem.

Men i qväll var det annorlunda. Der hvilade en allvarsam, litet tvungen stämning öfver G. S., framkallad af en begrafning, som de fleste af de närvarande hade varit med om på eftermiddagen, ty i småstäder känna ju alla hvarann. En ung fru hade hastigt, bara efter ett par dagars sjukdom blifvit borttryckt från en förtviflad make och två värlösa, omedvetna små. De hade varit gifta blott litet grand på tredje året, de makar, som här skiljts af döden.

— Hu, för fan, det der var ruskigt; karlen var blek som ett lik och såg ut, som om han hållit på att sjelf falla ned i grafven, sa gamle rådman Ström.

Häradshöfding Klingbom tog en klunk och genmälde:

— Ja, är det inte som jag säger, att man äfven i lyckligaste fall och om man får fatt i en bra flicka, hvaraf nu, förstås, inte finns en på femhundra, bara sätter sig i bekymmer och elände med att gifta sig?

— Ett sannt ord. Hvad har Westberg nu? Hade hon varit en ragata hade hon nog fått lefva. Nu var hon för ovanlighetens skull en bra tös, och så dog hon, tyckte en tredje i sällskapet.

— Ja så'nt är lifvet! Hade inte Westberg haft det bättre nu om han låtit bli na?

— Nej!

Gubbarna hoppade till och tittade på sin junior, en tjugonioårig telefoningeniör, som nyss kommit till sta'n och i brist på bättre ramlat in i G. S.

— Hur så då?

— Kan herrarna mäta djupet af den fröjd, de hjertan, som nu slitits, njutit af att ega hvarann? Kan herrarna det? Tror inte herrarna att en enda dag, en liten utflygt på tu man hand, en timme i stilla, ljufharmonien mellan två, som älska hvarann, kan vara mera värd än tjugo år i ensamhet, hvardaglighet, utan sorg, men också utan glädje?

— Det vete nu tusan. Är här någon förståsigpåare på herdestunder? Och i alla fall — hvad har den stackarn *nu*? tyckte Strömmen.

— Han har *minnena* af henne, som gått, minnen, som göra honom rikare än ni äro, minnen, som värma hjertat och som han får lefva på tills han går att återfinna henne.

— Jaha, *henne* eller *en annan* mamsell, med hvilken han gifter om sig! hånade häradshöfdingen.

Telefoningeniören teg och sög på sin cigarr. Det är nu verkligen oförnekligt att här *finnas* unga, förtviflade enklingar, som gifta om sig.

— Nå, det må vara med äktenskapet hur det vill; de flesta af oss ha då ingenting att ångra på, fattiga och sent komna till bergning, som vi voro. Men man kan vara en förständig människa ändå. Se på Feltin till exempel. Rik, ung, vacker pojk, som han var på femti-talet. Kunde ändå akta sig. Skål, Feltin!

Gamle majoren rätade på sitt gråa hufvud, strök sina jättemustascher, hostade och sa:

— Förbaskade begrafning! Borde aldrig få ta andra än presten och några kärringar med sig. Har skämt ut hela stämningen för i afton. Kan inte få den stackarns

bleka ansigte ur skallen på mig. Prydlig menniska doktorinnan Westberg. Skål!

— Men hur kommer det sig i alla fall, att en menniska, som *kan* gifta sig, går och blir en gammal untkarl? undrade ingenjören.

— För min del blef jag rangerad för sent, sade härads höfdingen. Var mina femtiotvå innan jag kom under tak, och hade en tydlig känsla af, att om jag skulle få någon, som vore så funtad, som jag ville ha henne, skulle hon sälja sig utan böjelse, och, ser ni, *det* var jag för högfärdig till.

— Nå, än Backlund då?

— En annan hade tagit fågeln, som jag ville ha, när jag blef färdig med buren. Men hur tusan ha vi kommit på desse här dumheterna, go' herrar? Ä' vi inte ändå litet för kloka att sitta här och prata goja!

Gamle majoren såg tankfull ut och rörde ifrigt omkring i sitt glas. Så höjde han det mot ingenjören och sa:

— Herrarna ser väl hur det är fatt med spolingen här? »En timme lika god som tjugo år.» »Rik i minnen» o. s. v. *Han* måtte allt vara ordentligt fast, han. Och nu sitter naturligtvis han i sin ungdomliga vishet och föraktar oss andre och anser oss för oförbätterliga egoister, som inte skaffat oss familj på halsen. Men det är en kinkig sak att gifta sig, unge man, en förbaskadt kinkig sak. Jag tror visst att vi nästan allihop någonstädes ha haft en halfva, som passat oss, men konsten är att träffa på henne. Här finnas möjligheter att bland fyra dussin sönderslagna porslin stallrickar leta ut två bitar, som passa ihop, och på samma sätt finnas här också möjligheter för lyckliga äktenskap, men nog tusan äro de *små*.

— Och farbror — förlåt om jag är ogrannlaga — farbror har aldrig råkat få syn på *sin* skärfva?

— Joho du, händelsevis, sen jag varit blind i många

herrans år, fick jag ögonen på henne just som en starkare hand stod redo att för alltid smula sönder henne.

— Det var en styfvare rival!

— *Döden*, min gosse.

Drömmande, som om han förgätit, att han icke var ensam, med en mild, mjuk stämma, så olik hans vanliga, skarpa och gäckande, talade gamle majoren:

— Hon kom till oss i föräldrahemmet när hon bara var åtta år. Frånfallen, fattig och utan någon i hela världen, som brydde sig om henne utom vi, aflägsna släktingar. Hon blef ett mellanting mellan leksak, syster och tjenarinna. Ingenting var roligt om inte hon var med, och hvarenda tanke jag hade fick hon veta. Så kom jag till Karlberg och det blef så mycket kärare att få se henne vid besöken i hemmet.

Jag fick min första flamma och Greta var min enda förtrogna. Hon var så snäll och intresserad och skickade henne helsningar och ett litet vackert bokmärke, som hon sytt. Och hon fick veta huru vackra och fina flickorna voro på gouterbalerna deruppe och huru väl de voro klädda och inte alls sågo så der tarfliga och urväxta ut som flickorna derhemma. »Nej, det kan jag väl tro, käre Gustaf», sade hon, »ack den, som en gång finge se en af de der små söta flickorna!» Och jag lofvade henne, att bara jag väl blefve officer, skulle det inte dröja mycket länge, innan jag skulle hemta ner den allra vackraste till Lundeby som min fästmö.

Hon sydde på systrarnas utstyrslar tills fingret blödde och axlarna höllo på att bli sneda. Hon var stora flickan nu. Men aldrig tänkte någon på möjligheten af att också Greta kunde gifta sig. Nej, jag tror ingen, ingen kastade en tanke ditåt hela tiden.

Jag tyckte alltid det var något afvigt, när inte hon var med. Jag saknade något då, och när jag var hemma talade jag mera med henne än med någon af systrarna.

En sommar friade organisten i församlingen till henne. Mamma både blef ond och fann det lustigt.

— *Du* skulle gifta dig med organisten! Ha ha ha!

— Hi hi hi! fnittrade alla tre systrarna.

— Jag trodde karlen var rent från sina sinnen. Ha ha ha! skrattade Greta sjelf.

Och lika lustigt skulle mamma och flickorna och jag och Greta sjelf funnit det om någon ur *vår* samhällsklass, någon af de unge män, bland hvilka systrarna sågo sig om efter passande partier, vändt sina blickar åt lilla Greta. Hon *var* ingen flicka, hon var vår könlösa hjälpreda, hon fick aldrig tänka på sig sjelf, bara på oss, och sjelf fann hon detta allra naturligast. Och ingen såg att hon vuxit upp till en stor, vacker ungmö, förr än främlingar sade oss det.

Jag vet att mamma underhöll henne och uppmuntrade henne vid arbetet morgon, middag och qväll, vår, sommar, höst och vinter med giftermålsplaner för min räkning, och Greta var alltid road, alltid intresserad.

Men det blef ingenting af så snart. Jag vistades på andra orter, jag for utomlands, jag var borta från hemmet i fyra år. »Systrarna och Greta helsa!» — »Helsa flickorna och Greta!» så stod der i brefven, som jag fick och skref; naturligtvis skref jag aldrig till henne. »Flickorna och Greta!» Ja, si att Greta *också* var en flicka, det kunde vi aldrig sätta oss in i; hon var bara det flitiga, sträfvande, släpande, könlösa arbetsbiet.

Slutligen kom jag då hem och jag ämnade då glädja de mina med att jag nu ändtligen skulle slå mig till ro och förlofva mig. Hade fått fatt i en utmärkt flicka. Gift med en kadettkamrat på skånska dragonerna sedan. Jag hade inte friat, men hade henne så der, ni vet, så man bara behöfver sträcka ut fingret.

Det blef ett omfamnande och ett pussande och det

drog om en liten stund innan jag märkte att någon fattades.

— Men hvar är Greta?

— Stackars liten, hon ligger sjuk på sitt rum. Lunginflammation.

— Ingenting farligt, hoppas jag?

— Inte alls, Gudskelof!

Jag sprang genast ned till flygeln och in i hennes rum, lika ogeneradt som då vi voro små. När hon hörde mina steg vände hon blicken mot mig och såg på mig

Ingen af er har någonsin sett en sådan blick!

De hade inte förstått sig på huru klen hon var, och läkaren hade inte varit der på de två senaste dagarna. Men *jag* såg genast alltsammans, klart, som om det stått i eldskrift. Greta skulle dö. Andeverldens förklaring låg redan utbredd öfver hennes drag, och genom skimret af glädjen öfver att återse barndomsvännen efter fyra långa år, glänste alltsammans fram: att hon älskade mig mycket högre än sitt eget lif och allt annat på jorden, att hon plågats af tanken på att nödgas dö innan hon återsett mig, och att hon nu kände en öfversvallande, oändlig glädje.

— Lilla, lilla, kära Greta, du blir väl snart frisk?

— Ja, det hoppas jag, Gustaf, det har varit bra svårt för tant och flickorna att ha mig så här eländig

Och så talade vi hvardagliga, triviala, betydelselösa ord, utan mening och känsla i, och inte *ett* om hvad som rörde sig i våra hjertan. Men jag tror att hon såg alltsammans lika klart som jag, och jag tror hon var glad öfver att få dö, så förfärligt blygdes hon öfver att en enda gång ha låtit mig blicka bakom förlåten till sitt inre. Men jag hoppas att det dock var något i ljudet af min röst och tryckningen af min hand, som sade henne

att jag i mitt eget inre upptäckt slumrande, omedvetna känslor så väl som i hennes.

Tre dagar derefter var hon död, annars skulle hon blifvit min hustru. Men sen vågade jag aldrig tänka på någon qvinna mer. Den, som *en gång* i lifvet mötts med en sådan kärlek, skall icke fresta Gud. Många få långa år af sällhet, andra få ögonen upp för att de be dragit sig sjelfve och aldrig egt ett hjerta, det de helt och fullt, i högsta mening kunnat kalla för sitt. Jag har fått kasta en enda blick in i den evigt lågande helgedomen, och dervid fick det bli.

Det ligger någon sanning i hvad spolingen här säger om *minnena*.

— Men baxnas ni inte rent af för Feltin! Det var, min själ, en ny sida. Han är ju en riktig svärmare, sa Strömmen.

— Ja, det var elegiskt. Ska vi ta ett par tre Bordeaux till sexan för att komma i stämning?

— Kör!

Gamle majoren frös ohyggligt invärtes vid tanken på att han så oförvarandes låtit vännerna titta in bakom hans slutna, trygga väsens kuliss, och förbannade sin lösmunthet.

Och så sexade man.

Men långt, långt fram på natten, sedan han hemkommit, satt den unge telefoningeniören och skref ark på ark till sin fästmö, som var lärarinna hos disponenten för ett stort sågverk uppe i Norrland, och talade om den unga makan, som ryckts bort i lifvets och kärlekens vår, och om »G. S.» och om gamle majoren, för hvilken sällhetens dörr slogs igen just som han gläntat på den första gången, och om teorien med de fyra dussinen krossade tallrikar och lyckträffen att få skärfvorna att passa två och två. Och han frågade henne om hon

trödde att *de* voro rätta bitar, som passade väl ihop? Det vore rysligt annars ?

Och om fem dagar fick han svar att det var hon fullt säker på.

Och så tro alla.

Färdigt!

Vet du hvad *längtan* vill säga!

Icke häftig, brännande, otålig, bedöfvande, *allt* förherrskande, en, som måste tillfredsställas eller dö!

Men en, som icke *kan* dö och icke *får* tillfredsställas, en, som bär oss genom lifvet på starka, starka vingar, som trotsar år efter år, växer starkare af egna qval och ljufvare af egen bitterhet, och som, om och när den en gång når sitt drömda mål, fyller en själ med en fröjd så ren och varm och stor, att hufvudet med gråa hår ännu kan svindla af en jublande glädje så obemängd, att världen anser den omöjlig efter lifvets första, bekymmerslösa morgonstund!

»Fyller *en* själ?» Nej, det vet du inte. Den måste delas af *två*.

En sådan längtan hade han burit inom sitt hjerta, en sådan fröjd kände han nu, der han gick igenom sina fyra små rum gång på gång.

Hans rygg var något böjd och håret starkt grånadt vid tinningarna, och vid ögon och panna låg der fullt med veck vid veck, lifvets runskrift, brödkrigets krigsarkiv, der

vi läsa som i öppen bok om kamp och arbete och nederlag, väl om segrar äfven, ty eljes såge vi ej nu den skriften framför oss.

Och det var just segertroféerna, han synade nu, der han gick fram och tillbaka, ifrig, glad och beställsam, ur rum i rum.

Denna lilla enkla, men vackra förmaksmöbel, som stod der så ny och glänsande, den hade kostat mycket arbete dagar och nätter, då slant skolat fogas till slant sedan skulderna blifvit betalda. Sakerna derute i matsalen voro nästan för präktiga för hans villkor, men de voro köpta på auktion för godt pris, fast ingen kunde se det, ty nu voro de blänkande och nybonade.

När han stannade på tröskeln till det tredje rummet drog våg efter våg af en ljusflod öfver hans tvärhuggna, oregelbundna drag. Åh, du gamla, kära, ompolerade skrifbord, nu skulle du slippa att stå ensamt och ödsligt längre med nötta skinnstolar, dam och otrefnad omkring såsom under krigsåren! Nya gardiner flägtade fram och tillbaka för Septembervinden i de öppna fönstren, bekväma stolar och en liten, nästan elegant soffa med smakfullt möbeltyg stodo rundt omkring, och der, nära, *helt* nära skrifbordet stod en liten förtjusande fåtölj med pall och ett litet sybord bredvid. Snart, ack *snart*

Aldrig, aldrig mera skulle han *ensam* sitta och sträfva härinne i dysterhet och otrefnad! Solen hade ändtligen gått upp i glans efter lång och mulen morgon och förmiddag, hemmet var färdigt; herrskarinnan skulle snart draga derin, hon, som han sträfvat för och längtat efter och hoppats på i femton långa, hårda år!

Hon var vacker då först och mycket ung, och hade många goda vänner och omtänksamma tanter, som bådo henne inte envisas med en karl med långa och små framtidsutsigter, en karl, om hvilken de alls inte begrepo, »hvad hon sett på honom».

Nu hade det ena bladet falnat efter det andra i hennes fågrings blomsterskrud; främmande människor kallade henne ofta för »frun», och en och annan af hans bekanta tyckte att »det var förbaskadt dugtigt och hederligt gjordt af honom att hålla i med sin gamla flamma».

Men sjelfve hade de inte tviflat på hvarann ett ögonblick. För *henne* hade *han* alltid varit det högsta och bästa, inbegreppet af all manlig tro, heder, kraft och duglighet. För *honom* var *hon* alltid, oföränderligt densamma; han skulle ej förstått om någon sagt att hon började bli »passerad», att hon ej längre var så ungdomligt fager som förr.

På aftontåget skulle han resa långt upp till Norrland och fira bröllop och hemta henne hem. Ensam för sista gången! I femton år hade han pinats deraf, nu njöt han vid tanken på huru olika det skulle bli. När han tänkte tillbaka, begrep han inte hur han kunnat härda ut, men när han tänkte framåt de korta stunder, som återstodo, gaf han sig god tid. Han, arbetsmyran, hade skaffat sig ledigt två hela dar, under hvilka han platt ingenting uträttat, utan bara vankat här af och an, rättande på stolar och bord, öppnande och stängande fönster, strykande med fingrarna fram och tillbaka på den fina, glänsande ytan på hennes tolettbyrå derinne i sängkammaren.

Han var ändå icke så litet ängslig för den byrån! Hon var så rysligt förståndig. Kanske skulle hon alls inte gilla att han köpt en så dyrbar sak? Men hon kunde då omöjligen låta bli att tycka att den var vacker . . . Han kunde se henne, när hon, ifrig och varm, men litet trött efter resan, skulle stå här och plocka ned sina saker, en hel mängd smått och godt och något mycket fint och mycket hvitt . . .

Han behöfde ännu mera luft och gick ut och slog upp båda köksfönstren och log med hela ansigtet när han tänkte på att der låg åtta hela famnar prima björkved, oändligt

torr och mycket »eldstark», hade bonden sagt, bakom den svarta uthusdörren.

Men plötsligt stelnade hans drag i djup förfäran Store Gud, var det möjligt? Diskvasken inte kommen ännu! Jo, *det* var snyggt! Ned i kryddboden och telefonera! Åh, hvilken fördömd otur . . . »Kan den inte bli färdig förrän på lördag?» »Ja, det är visst och sannt att vi komma inte hem förr än onsdagen derpå, men jag ville ordnat allt och » . . . »Herre Gud så ledsamt!»

Och han, som tåligt väntat i femton år på henne, som han älskade af hela sin själ, han kände sig digna under olyckan att inte redan nu ha diskvasken här, så att han finge se *allt* komplett innan han gick ned till tåget.

Hon bodde så långt borta och resor äro så dyra. Han hade derföre fått lof ordna allt sjelf. Men en hel hop gamla bekanta skulle hon dock finna här. Salsgardinerna hade hon sjelf virkat spetsar till. Kuddarna till förmakssoffan hade hon sytt och likaså broderiet till den fine stolen. Och möbeltygerna hade de valt tillsammans. Och så spjällsnörena. Och mattan under hans bord och mycket, mycket annat hade hon arbetat. Gud välsigne små snälla, hvita, mjuka fingrar. Hur var det? Hade inte hennes händer magrat litet grand? Stackars liten, nu hade hon väl haft ett förfärligt sträfvande med utstyrseln också. Nå, hon skulle få hvila sig; de skulle ta allting så enkelt som möjligt.

Fyra och tio. Ännu öfver en timme till tåget går! Här måtte väl inte finnas något, som hon inte tycker om? Åhnej, jo vänta, kanske i skrifbordet Men der har hon ju inte att göra? Det är detsamma; i hennes närhet får intet finnas, som Gamla räkningar. Tio och sjuttiofem för sexa å Bratteberg sommarn 1892. Det kunde man då gerna sparat. Det hade varit skönt att ha ett halft dussin nysilfvergafflar till för det. Det är bra

litet med aderton. Hvad är detta för något...? En gammal fotografi Fy, fy! Det är visserligen länge sedan, vet knappt om han ens sett *henne* då, men i alla fall, att ha velat se och ega något sådant! I små, små bitar och så ut genom fönstret åt gårdsidan till

Han var bättre än de flesta. Han var så rädd om sig, att det utgjort ett föremål för vännernas undran och löje. Men huru oren och skuldbelastad kände han sig dock ej nu, då han gick att i den innerligaste förening möta *henne*, af hvilken han fordrade allt spegelklart och himmelsrent!

Naturligtvis skulle icke allt alltjemnt bli så ljust och soligt och saligt som nu. Sol skulle gömmas i moln, skurar skulle falla och hjertan klappa i ängslan. Men, hvad mer? De skulle dock få ega hvarann och gjuta tröst i hvarandras hjertan och stödja och styrka den ene den andre.

Han försökte tänka sig *stora* sorger, verklig nöd och timlig förtviflan. Nej, *intet* skulle hålla stånd inför denna flod af ljus och glädje, som de hade uti egandet af hvarann. Han försökte tänka sig sjelf liggande i dödens kamp derinne i den lilla vackra sängkammaren. Åh, visst vore det hemskt och bittert, men han skulle fatta hennes hand och hviska: »Välkommen efter, lille vän!» Men om *hon* i stället . . . ? Då skakades han som af en frossbrytning och hviskade: »*Så* hård är icke Gud!»

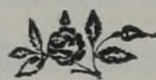
Derute i lifvet var han en hvardagsmenniska, en ringa, oansenlig man, som helt visst ingen tilltrodde någon »högre lyftning». Men allt hvad skalden fagrast tänkt och ungmön skönast drömt, det bäfvade nu i formlösa vågor genom hans upprörda själ, och allt hvad all verdens tondikter ljufvast bjuda af ömhet, trängtan och jubel, det klang nu fram ur hjertat på denne man, som saknade hvarje uppfattning af tonernas harmoni.

Jag undrar om de herrlige och vördige herrar och

män, som kallas kunglig majestät, någonsin tänka på, då de sitta deruppe i konseljen i sin glans och magt, hvilken oändlighet af lycka, poesi och jublande fröjd de med en enda rad i sitt utnämningsprotokoll kunna gjuta in uti två människobröst, som först i och med det nya, större brödet få rättighet att hvarje afton luta sig intill hvarann?

Se så, nu är allt färdigt! Om femton minuter går tåget. Brådskande, rusande, med en ängslig fart, som om han haft andlöst brådtom dessa två dar, under hvilka han gått omkring och gjort ingenting, far han nu i väg från fönster till fönster, stänger och drar ned rullgardinerna, drar upp dem igen för att se att det är riktigt, riktigt säkert att hakarna ligga ordentligt på, låser tamburdörren, ruskar i den sorgfälligt pröfvande, gnor i väg ned till stationen, håller på att springa ned en gammal fru vid biljettluckan och flämtar:

— En andra till Karoli Hernösand ville jag säga!

Kamrer Anderssons Gustafva.

Den, som såg gamla Gustafva stå och vänta i halftimmar vid porten för att leda kamrer Andersson uppför den något höga, obeqväma trappan, den, som såg hennes böjda rygg och kringflygande grå hårtestar och gubben Anderssons stapplande steg, den skulle haft svårt att tänka sig kamrern såsom nittonårig, nyblifven student och Gustafva såsom den lilla näpnaste barnflicka man kunde få se.

Det var dock i dessa ställningar de sett hvarann

för allra första gången i sitt lif. En Junidag då Konstantin Alexander Andersson — har ni gett akt på hvilken förkärlek Anderssonerna ha för att hålla sina barn skadeslösa genom klingande förnamn? — kom till fädernehemmet med den nyförvärfvade hvita mössan på mörka lockar, fann han lilla-syster anförtrodd i Stafvas vård. Och Stafva var fager och mild och täck som en knoppande ros, och när hon drog omkring med lillan på ängar och gården, mötte de ibland herr Alexander, som då stundom kunde värdigas att stanna och ge lilla-syster en kyss och Stafva två eller tre.

Han fäste sig inte det bittersta dervid. Han var en farlig karl, unga Konstantin Alexander Andersson, som började qvällpromenera med sina egna lärares döttrar på gatorna inne i staden när han inte var mer än i femte, och som under de tre sista skolåren, »gymnasisttiden», emellanåt i sällskap med ett par kamrater smugit sig bakvägen in på stadshuset och låsts in i rummet innanför biljarden af mamsell Lovis, och till gengäld vågat ta sjelfva Lovis om hakan och säga: »Hur kan det mås i afton?»

Men *hon*, hon var späd och omedveten som sparfungen i redet, hon visste inte om det var rätt eller orätt, tillåtet eller otillåtet att låta herr Alexander kyssa sig, hon visste blott, att hon då blef som en annan varelse, glad, utsägligt lycklig, jublande, färdig att sträfva och slita med barnen och all möjlig passning dag och natt, färdig att tacka för snäsor och bannor och om någon händelsevis ville trampa på henne.

Somrar gingo och vintrar kommo. Unga Andersson låg vid akademien, och hvarje Augusti då fru Andersson frågade Stafva om hon ville stanna kvar, neg hon och sa ja, utan att pruta om lön, som de andra flickorna, fast hon nu var stigen i graderna till hjälp-kammarpiga och väfverska. Hvad gjorde det hur hon slet eller hur

liten lönen var; vid jul och till sommaren kom ju alltid *han*, och huru skulle hon då kunnat lefva på något annat ställe på jorden!

Der blef intet alls »förhållande» dem emellan. Bar-
net hade vaknat och var på sin vakt, och unga Alex-
ander hade på det hela stadgat sig, blifvit flitig och
allvarlig och hade för mamma en stor respekt, som i
tillämpliga delar äfven öfverflyttades på hennes tjenarinnor.
Alltsammans stannade utvärtes vid det jemnförelsevis bra
oskyldiga »hänglet» den första sommaren.

Väl kunde det hända att han efter någon utfärd
med glam och punschning i granngårdarne, tog ett vän-
ligt tag efter den smala midja, som skymtade i den
öppna farstudörren vid hemkomsten, och sade ett litet
deltagande: »Stackars lilla Stafva, som skall sitta uppe
för att släppa in mig!» men hon vek undan så behändigt,
att han aldrig kom sig för.

För resten hade Stafva blifvit en riktigt fin flicka.
Aldrig bevistade hon en lekstuga, aldrig glammade hon
med det andra tjenstfolket på söndagseftermiddagarne.
Hon höll sig för sig sjelf, lånade böcker, lärde sig virka,
blef vackrare för hvarje dag och kallades för »högfärds-
nos» af kamraterna. Och det hände, när främlingar
kommo till Björka och Stafva kom in i rummet i något
ärende, att de reste på sig och ställde sig i positur för
presentation.

Då log fru Andersson och sa: »För all del, det är
bara min tjenstflicka!»

Alexander tog examen, fick tjenst och var inte
hemma på två år.

»Stafva blir väl hos oss till året också?» sa fru
Andersson hvar eftersommar. »Tack, snälla frun, om frun
vill ha mej», svarade Stafva och neg.

Någon gång skulle han väl komma ändå.

När han äntligen kom, hade han fästmö med sig,

en söt och bra flicka, inte hälften så vacker som Stafva, men riktigt herrskap, förstås, fanjunkaredotter och spelte piano, och blef alldeles förtjust i Stafva och började genast lägga an på henne för det nya hushållet

— Vill Stafva komma till min sonhustru?» sa gamlafrun när det led mot bröllopet.

Stafva neg och sa ja. Hon var en frisk, osammanfatt natur och kunde omöjligen stå till tjänst med några själsqual och slitningar i hjertat och strider om huruvida det var »rätt» att komma i huset till honom, som var den ende hon brydde sig om på den hela vida jord. Svalget dem emellan var ju oöfverskådligt, hon begärde ej mer af lifvet än att få se honom, och det fick hon ju nu.

Och på bröllopsdagen sprang hon och lånade krukväxter till att smycka hela trappan, och brudsängen redde hon omsorgsfullt, och gjorde en transparang med tre ljus, att sätta öfver salsdörren, och stod i tamburen och hjälpte bruden af med kappan då de unga, lyckliga, strålande, skyndade till sitt eget hem från bröllopet.

Men hon glömde att öppna konfektspåsen, som den unga, vänliga matmodern stack till henne och hon sof just inte något att tala om den natten.

Der kom i sinom tid smått i huset, och med glödande, svartsjuk, outtröttlig ömhet kastade Gustafva sig öfver barnen och vann hela deras hjerta så fort de anlände hit till jorden och började kunna reda sina tankar. *Hans* barn! Å, det var en lycka och glädje öfver all beskrifning att helt och fullt få ge dem all kärlek, hennes trofasta hjerta var mäktigt!

Familjen blef stor, men inkomsterna fortfarande små. Kamrern stannade alltjemnt på ett af de nedersta pinnhålen af lyckans och befordingarnas stege, antingen nu hans kraft inte räckte längre eller han hade otur. Gud vet hur det skulle gått för dem om de inte haft Stafva.

Men hon slet och knogade för två, uppmuntrade matmoderns sjunkande mod och invände kärleksfullt de unga flickorna till arbete och sparsamhet.

Och kind vardt skrynkelig och lock vardt grå, och skumma ögon blickade allt mera allvarligt framför sig. Barnen växte upp, och de tre gamla, mor, far och den trogna tjenarinnan, vissnade bort; de unga flögo ur boet en efter annan, och mamma for bort till det land, från hvilket ingen vänder åter. På hennes kistlock föllo Gustafvas tårar lika ymnigt som makens och barnens.

Der kom i hennes hjerta ingen känsla af tillfredsställelse öfver att nu hade hon honom dock *ensam*, nu var det hon, uteslutande hon, som omgaf och vårdade honom. Den tanken hölls inte tillbaka af någon naturlig ädelhet eller moralisk reflexion; hennes hängifvenhet hade blott under ett helt långt lif så lärt sig att uteslutande nära sig af sig sjelf, att *intet* fordra och *allt* offra, att hvarje spår af egoism var bortrensadt derifrån.

När kamrer Andersson nu kom mödosamt hemstultande, och porten, såsom en gång förr i tiden derhemma, öppnades af Gustafva, då vek hon ej mera undan för hans famlande tag; ömt och troget förde hon den svage och bräcklige uppför trappan, inom hemmets dörr.

En morgon vaknade han med en slöja öfver ögonen och munnen dragen på sned. »Första varningen!» mumlade den tillkallade läkaren, och i hela den lilla staden spred sig ett rykte att kamrer Andersson haft ett slag-anfall om natten.

De flesta barnen kommo hem och der blef stort familjeråd. Efter dess slut kom Stafvas hjertebarn, hennes minsta lilla tulta, nu en trettio års fru och gift med en musiksergeant vid ortens regemente, ut i hvardagsrummet till Stafva och grät och sa:

— Det är så sorgligt; det lider med far och ingen

vet när det tar slut. Det blir ett tungt slag för oss alla, men nu oroas han också så mycket för Stafvas skull. Stafva är gammal och har slitit upp sig hos oss, och när far dör blir der ingenting, alls ingenting efter honom. Vi barn äro också fattiga, men så länge någon af oss har en bit bröd, skall Stafva inte lida någon nöd, det vet hon. Men nu har gubben funderat ut något, som kanske inte vore så dumt, för vi ha ju ondt om det lite hvar. Nu ska Stafva inte bli allt för förvånad; men han vill . . . hm . . . vill gifta sig med Stafva, för att Stafva skall få pensionen efter honom och få det bra till sin död. Se så, Stafva! Gör det nu. Allting blir som förut, så det betyder ingenting, och vi barn ha ingenting emot det. Och det kan väl Stafva inte heller ha?

Det svartnade för den gamlas ögon, och hon fick gripa fast i salsbordet för att hålla sig uppe. *Aldrig*, det kunde hon då säga inför Gud och på sitt samvete, hade hon ens i yrande dröm tänkt på att få ega honom, som hon så länge haft kärare än sitt eget lif. Den tanken var allt för förmäten för att kunna födas i hennes hjerna. Men i all sin ödmjukhet reste sig dock hela hennes inre mot detta häpnadsväckande förslag. Att få sin fattigförsörjning på detta vis, det var hon dock för god till, och lyckligtvis behöfdes det inte heller. För första gången fick hon blicken en smula upp för det ädla och försakande i sitt lufsverk, kände en gnista stolthet deröfver. Och så slöt hon sitt hjertebarn i famnen och sa:

— Aldrig i lifvet, käraste Jenny lilla. Det vore det tosigaste och leaste jag nånsin hört talas om. Jag har spart hop hela tretusen riksdaler på mina löner och den da . . . den dagen . . . kamrern . . . inte behöfver gamla Stafva längre, så flyttar hon till Jenny, om hon får, och hjälper till med barnen hvad hon kan. Min tid blir inte så lång, och så får Jennys barn mina styfrar.

— Men Stafva

— *Si så*, käraste Jenny min, inte ord mer om den saken. Tack för ni ville, men gamla Stafva vill inte skämmas ögonen ur sig på grafsens brädd.

På aftonen, när kamrern med servetten under hakan satt och åt sin hafregrynsgröt, sträckte han ut sin gamla skrynkliga, darrande hand mot sin åldriga vårdarinna och mumlade:

— Du har gett mig korgen, Stafva

— Usch, dä ä så en kan gråta. Tack för tillbudet, snälle, snälle kamrern, men inte vell Stafva genera alla di käre barnen, och kamrern börjar ble för gammel nu te å riktigt förstå hva som passar sig.

Fyra månader derefter stod musiksergeanten vid kungliga X regemente och lyddes till några förtviflade snyftningar och afbrutna ord, som hördes inifrån hans svärfar, gamle kamrer Anderssons likrum. Hans ansigte uttryckte en växande förvåning. Hvad i herrans namn gamla Gustafva . . . var det möjligt?

Så snodde han upp sina mustascher och gick ut, tankfullt hvisslande valsen ur »Cornevilles klockor». Men midt i reprisen afbröt han sig och utbrast: ☞

— För tusan, var det *derför* hon inte ville gifta sig med svärfar?

Till sist!

Många qvinnor hade han mött på sin väg genom lifvet. Så länge han var ringa och fattig hade de beaktat honom för litet, då han omsider blef »ett godt parti», allt för mycket för att han med sitt goda förstånd skulle kunnat tillskrifva fängslande personliga egenskaper orsaken till den uppmärksamhet, som numera egnades honom från damernas sida. Och derföre drog han sig stelt tillbaka då någon ung dam började bli för varm i håg eller invitationerna till hennes hem allt för täta, och derföre var han ock sin egen herre ännu vid mer än fyrtio år, kammarrådet Johan Qvarnstad.

Men för fjorton dagar sedan hade han kommit hitut till prestgården, till sin gamle vän och studentkamrat Gustaf Alm, kyrkoherden, och redan i dag hade han, utan besinning, utan farhåga för något annat än ett afslag, frågat herrskapet Alms unga »hushållsfröken»:

— Älskar ni mig . . . ?

Hvarpå hon svarat:

— Ja.

Och derpå hade han tagit henne i sina armar och jublat:

— Du vill alltså bli min hustru, min egen, lilla, hela lifvet igenom öfver allt annat älskade hustru?

Men då hade hon liksom vaknat upp, häftigt stött honom ifrån sig, vidgat ut sina stora, blåa ögon med ett utsägligt uttryck af fasa och ångest och suckat:

— Nej, o nej, jag vill, jag *kan* ej bli din hustru!

Med ett sådant svar låter ingen älskande man sig nöja. Detta första »Ja», hvad är det väl annat än en

skriande bön om den älskades hjälp att undanrödja skälen till detta sista: »Nej»!

Hvarför ville hon ej bli hustru åt den man hon erkände sig älska?

Länge och förgäfves hade han tiggat om att få veta det.

— Slipper jag! O, slipper jag! Det är det *enda* du ännu kan göra för mig i lifvet! Det är den hårdaste grymhet en man kan begå mot en qvinna, denna din fordran! Var barmhertig! så tiggde hon.

Han ryste för den ocean af smärta, som speglade sig i det unga, finbildade ansigtets sköna, djupa ögon, men han blef fast:

— Nej! *Ingen* barmhertighet! Jag vill veta *hvad* det är, som krossar mitt lif, ty utan dig finnes ej mera någon sällhet för mig på jorden. Vill du ej ge mig det lösande ordet, då borde du ljugit och sagt att jag var dig likgiltig. Jag kräfver sanningen, kräfver den utan förbarmande, med kärlekens rätt.

Hon gömde hufvudet i händerna och skyndade från trädgården, der detta samtal egt rum, in i huset. Följande morgon var hon borta. Till kammarrådet Qvarnstad hade hon lemnat följande bref, som kyrkoherden räckte honom vid frukostbordet:

»Huru kan man säga sig älska då man är så grym? Ni säger mig vara skyldig er sanningen. Jag tror det ej, när jag ej fordrar, ej *kan* fordra något i utbyte. Men hjertat vill ej tvista. Så tag då »sanningen» hos den ädle man, som gifvit mig ett hem. Han skall på min begäran säga er den. Sjelf kan jag ej. Den smärta, ni dervid skall erfara, det deltagande ni då skall känna för mig och som skall sönderslita ert hjerta, må bli ert rättvisa straff för det ni ej skonade mig, då jag bad er derom på mina knän . . .

Efter detta kunna vi båda ej vistas under samma tak, och ni har ej rättighet att beröfva mig mitt bröd. Alltså är ni borta, då jag om två dagar återkommer.

Trots allt — all smärta, all förödmjukelse, är det dock som ville jag tacka er, tacka er för er kärlek, er sorgligt vilsegångna kärlek . . . Tack för allt! För tårar och ångest och skymf och qual! Det är dock en droppe sällhet deri, som jag ej för lifvet ville försaka.

Farväl för alltid!

Louise.»

Kyrkoherden såg allvarligt på sin väns upprörda ansigte då denne slutade läsningen af dessa rader, och så sade han:

— Jag ber dig, Johan, *afstå* från det samtal med mig, hon lofvat dig i detta bref!

Qvarnstad bleknade och bet sig i läppen samt sade derpå med dof, ihålig stämma, sedan vännens hustru aflägsnat sig från bordet och de båda blifvit ensamma:

— Ja, jag *afstår*, derföre, *endast derföre* att jag nu ändock förstår allt . . . Arma, arma stackars lilla älskling! Och *derföre* tror hon att jag skall öfvergifva henne! Du vet hvar hon är, Alm! För mig till henne genast, *genast* hör du! Som om min kärlek ej skulle bränna bort stoftet från min hvita engels vinge! Som om ej mina kyssar skulle förmå plåna ut fläcken på min älsklings panna. Jag vet ingenting, jag *vill* ingenting veta! Inga detaljer! Nu är det *jag*, som ber om tystnad! Säg mig blott, hvar är hon?

Kyrkoherdens ögon fylldes med tårar. Så tog han vännens arm, drog honom sakta in i sitt rum och slöt dörrarne till.

— Jag förstår allt så väl, min stackars vän, förstår huru Louises vakna intelligens och ljufva behag uti infattningen af ungdomlig fågring kunnat tjusa dig, förstår

huru hennes ringa ställning och blyga väsen afväpnade all din försigtighet tills det var — för sent och känslan blifvit dig för stark. Hon är ju ingen vanlig qvinna. Väckte det inte genast din undran att finna en *sådan* flicka på en sådan plats? Undrade du heller aldrig öfver att din fattige väns, Gud ske lof friska och krya hustru skulle ha »hushållsfröken»? Ack, du måtte blifvit fången genast, Johan! Hon var min hustrus bästa vän; näst mig är hon det ännu, och då hon behöfde gömmas, sona, arbeta för att lefva och delvis glömma, då fick hon en fristad hos oss, der ingen kände henne, och . . .

— Gud välsigne er! *Båda* skola vi vara er evigt tacksamma därför, men nu är det jag, som . . . Hvar är hon?

— Stilla, Qvarnstad! Jag förstår dig äfven *nu*, då du vill skynda att trycka henne, som världen skulle kalla . . .

— Håll!

— . . . till ditt hjerta, och tror att den dag kanske skall komma rätt snart då man och qvinna härvidlag skola dömas mindre olika än nu — *fullt* lika lär det väl aldrig bli —; men du aktar i din brusande och berusande kärlek dock allt för ringa sekel från sekel nedärfda föreställningar, ett helt långt lifs sätt att se och döma. *Jag* skall förstå dig och akta er båda högre än tusenden andra; många, många män, ja till och med qvinnor, som lärde att känna er, skulle göra detsamma; — men du sjelf? Just när den jordiska afvigsidan af din rena kärlek frossade af hennes fågring, skulle föreställningar . . . drömbilder . . . hemska . . . vansinniga . . . och skymfens tankar skulle ligga nära afguderiets . . .

Qvarnstad rusade upp, ristade sin vän vid kragen och skrek:

— Menniska, *hvar* är Louise?

— Det får du inte veta förrän du lofvat att lyda

mig till bådas ert bästa. *Nu* får du inte träffa henne. Det offer din stolthet och ditt föreställningssätt skola bringa din kärlek, skall inte vara känslorusets och det öfvervallande medlidandets — tro mig jag talar här lika mycket i egenskap af hennes vän som af din! — det måste vara den klara, lugna, manliga öfverläggningens. Pröfva dig sjelf i tre månader, skrif inte, res inte och glöm allt hvad du sagt till mig om Louise — hos mig är det för evigt bevaradt, om så behöfves — och sedan . . . ja, sedan bör du ha återvunnit den andliga fullmyndighet, som nu sviker dig; då är du din egen herre, du är gammal nog.

Dagslång var kampen, men så blef det till sist som vännen ville. Följande afton reste kammarrådet Qvarnstad åter till Stockholm, men redan dessförinnan hade han lemnat sin allt förlåtande, allt förgätande ståndpunkt så mycket, att han en timme före afresan drog Alm ut i trädgården, bort i den aflägsnaste bersån och med blodsprängda ögon och flämtande bröst sporde honom:

— *Hvem? Och huru?*

Alm drog sin arm ur vännens och betraktade honom med ett sorgset leende:

— *Redan? Stackars, stackars Louise!*

Då blygdes Qvarnstad och utbrast häftigt:

— Du har rätt! Inga detaljer! Men tro aldrig, aldrig att jag viker!

Under de första två veckorna vexlades dagliga bref mellan de båda vännerna, med ifriga frågor i Qvarnstads huru det var med Louise, om hon höll sig uppe eller var förtviflad, om Alm trodde att hon fäst sig vid honom riktigt djupt och om han hållit sitt löfte att ingenting säga om deras samtal vidare än att Qvarnstad afstått från hvarje förklaring.

Så blef det tyst en vecka och så kom ett telegram, som kallade Alm till vännens sjukbädd. När han trädde

in i Qvarnstads sängkammare reste sig denne i bädden, afmagrad och spöklikt blek; men hans första fråga var icke efter den älskade, den lydde ännu en gång:

— *Huru? Och hvem?*

Och nu fick han då omsider veta både hvem och huru och när och hvar . . . Men hvarje detalj blef som en aldrig hvilande, sargande sågklinga i hans kropp och hans själ. Dag och natt, sofvande och vaken såg han ansigtet af en man, den han ej kände, men som han visste ännu lefde, hvilken trampade samma jord och andades samma luft som han sjelf, smyga sig nära, nära den älskade, stryka sin kind mot hennes, trycka sina läppar mot hennes och berusa sig af hennes fågring och domna bort vid hennes barm . . .

När de tre månaderna voro slut, skref han till Alm:

»Du har rätt! Skammen bränner mig, blygseln qväfver mig, men jag *kan* inte. Det lefver en menniska för mycket på denna jord, jag tror att det är jag, och jag vill gå ju förr desto hellre. Dö för Louise vill jag med glädje. När och huru som helst. Men lefva för och med henne? Ja, äfven *det* skulle jag vilja för min egen skull. Sekunder af himmelen finge uppväga år af helvetets alla qual. Men jag skulle ej uthärda att se *henne* lida af min sjäsliga tortyr. Ve dem, som sekel efter sekel murat upp dessa jernhårda dogmer om qvinlig renhet! De hafva måhända misstagit sig, men det hjälper oss ej. Den klaraste insigt härom kan ej i ett ögonblick, ej på tio år, ej på femtio plåna ut hvad vi lärt och trott, hvad som ärfts från mor till son i tusende år, från skuldbelastad far till oskyldig dotter öfver all den civiliserade verlden.

Jag kan ej. Men med lif och lycka är det också slut!

Johan.»

Och från hennes ögon, som han älskade, göt sig månad efter månad, år efter år, en smärtans och längtans tåreström nog strid och varm att plåna ut om det så varit sjuttio år af synd och last inför allsmächtig Gud, men för ringa att aftvä fläcken efter ett ögonblicks svaghet inför en syndig, oren och skuldbelastad man.

* * *

Från sin goda, bekvämt inredda våning måste kammarrådet Qvarnstad föras till sjukhuset. Ej ens *hans* rikliga medel räckte till att köpa den oafåtliga, sakkunniga vård, som numera tarfvades för hans svåra sjukdom, hvilken till sist bland annat alldeles beröfvat honom ögonens ljus.

Efter det första anfallet, strax efter besöket i prestgården hade han repat sig, men ej fullständigt, och så hade hela tolf år förgått under vexling mellan skenbar helse och svåra lidanden tills det nu omsider hade blifvit riktigt illa.

Under de första dagarna var sansen nästan fullständigt borta, men så småningom vaknade iakttagelseförmågan åter, och då rigtade den sig först på erinringar om ljudet af en röst, för honom den käraste i verlden.

Rösten var sjuksköterskans på kliniken, och den jagade stormande känslor fram genom denna utmerglade kropp. Och så låg han i dunklet derborta i vrån, rodande af blygsel. Ha! att ligga här, värnlös, vissnad, eländig inför henne, säkert ännu i högsommarprakt!

Så sade läkaren att rummet skulle förmörkas högst betydligt, ty kammarrådets syn, hvars återställande ej kräft några direkta åtgärder, började återvända allt efter som sjukdomen för denna gång var bruten.

Och från den dagen hade kammarrådets milda, vänliga sköterska med den mjuka handen, de sparsamma och hviskande orden, bytt ut honom med en kamrat, tycktes

det, ty nu kom hon ej mer in i hans rum. Men så en eftermiddag, då han vaknade ur en lång, stärkande slummer, stod hon tyst vid hans bädd. Hvad han såg mycket bättre nu!

— Vill ni vara god och draga upp gardinen en liten smula!

— Förlåt! — Doktorn...

— Jag tigger er! Bara ett par tum... Se så.

Han spratt till! Det *var* Louise och det var dock *icke* hon. Kindernas rosor hade falnat och håret var isgrått. Skarpa linier hade bildat sig vid munnen och hela det ädelt formade ansigtet bar prägeln af ett vissnande i tärande, utsäglich längtan och sorg. Hösten hade kommit tidigt för henne som för honom.

— Louise...

Sakta föll hon på knä vid hans bädd, och en känsla af fröjd ilade genom hela hans varelse på samma gång tårarna varma, brännande strömmade ned för hans insjunkna kinder. Sakta strök han den ännu ej fyratioårigas gråa hår.

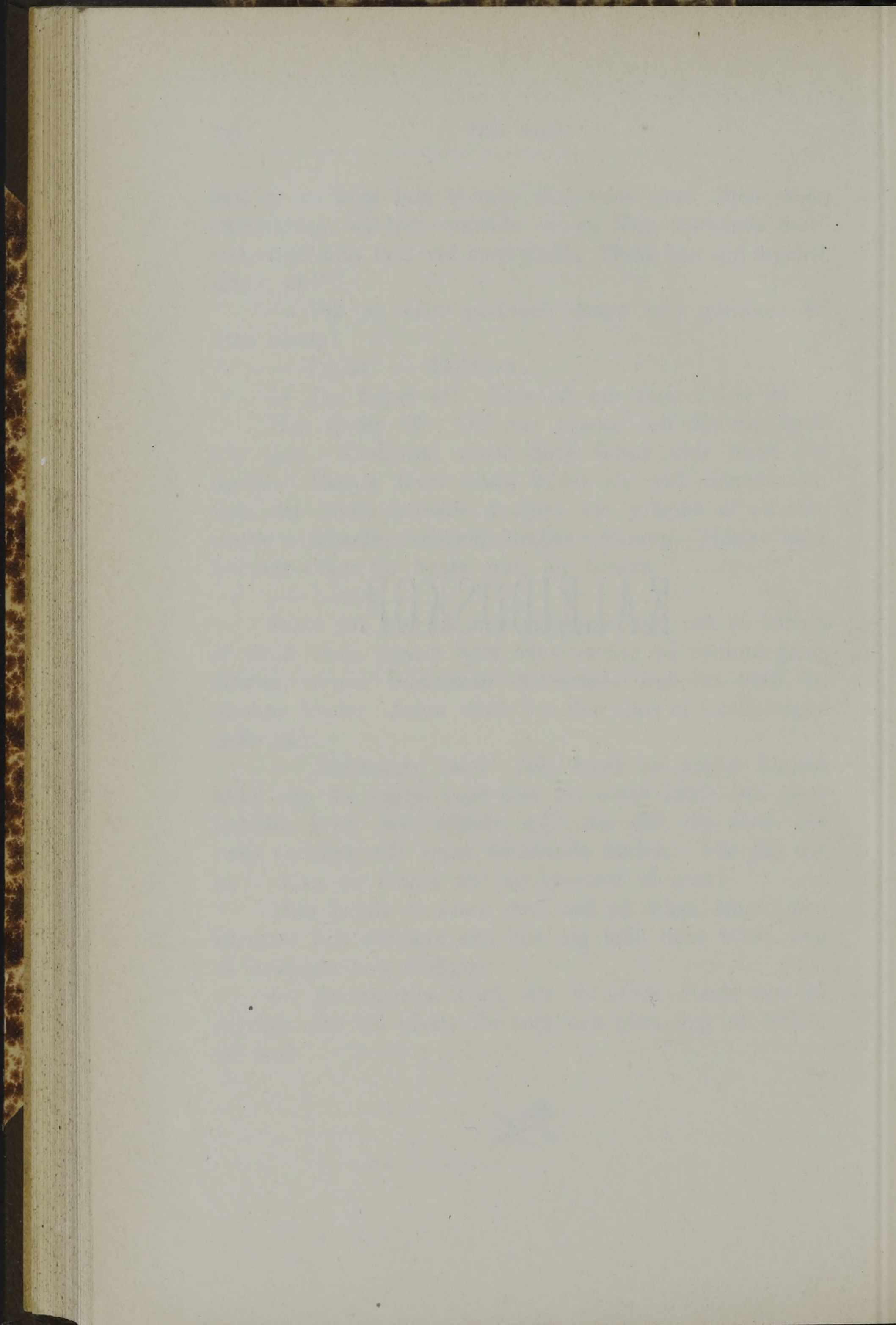
— Älsklingen min! Allt hvad en annan kunnat älska har du kastat bort som ett orent kläde och blott behållit hvad som tillhört *mig*: din själ, din ande, din enda verkliga, allt annat förintande kärlek. Får jag det nu? Kan du förlåta att jag kommer så sent?

Hon kunde ej svara med ord på länge, länge; men närmare och närmare slöt hon sig intill hans bröst, och så hviskade hon slutligen:

— Barmhertige Gud, att du dock kunde ega så mycken nåd till öfvers för mig och göra mig så lycklig till sist!

KALEIDOSKOP.

I.

Något om resor.

Att resa innefattar att förflytta sig från ett ställe till ett annat. Den som mår bra der han är, har intet rent personligt skäl till att resa.

Härmed vill jag inte anses ha yttrat något förklingligt om karlar, som resa för att besöka sina fästmör, ty den som har sin fästmö på annat ställe, mår aldrig bra der han är.

Mest grannlaga mot våra berömde reseskildrare är att bli hemma. Vore jag en berömd reseskildrare, så skulle jag känna mig irriterad och orolig öfver att erfara, det mycket folk besökte af mig beskrifna platser. Jag skulle fordra att de trodde mig på mina ord och inte reste och snokade och kontrollerade.

Af ren höflighet har jag underlåtit att bestiga de mer och mindre höga berg, hvilka mött mig på mina mycket få och små resor. Råkar jag en gång vid en table d'hôte eller i ett pensionat en skald eller berömd reseskildrare, som på ett hänförande sätt beskrifvit dessa berg, och han frågar mig om jag varit der, så vill jag kunna trycka hans hand och säga: »Nej, jag tror er på edra ord, min herre! Något tvifvel på er har aldrig kunnat insmyga sig i min enkla själ. Tack vare er, vet jag ju hur der ser ut.»

Förståndigt folk, som tänker på allt hvad som kan hända hemma medan de äro ute och åka, hafva i regeln mycket svårt för att besluta sig för att fara bort. De flesta upptäckter af äktenskaplig otrohet ske nu, som för tusen år sedan, vid den äkta mannens »plötsliga återkomst från en resa». En dag förr än han ämnat.

Jag har grubblat rätt mycket på, hvarför äkta män med horn i pannan alltid äro raskare i sina uträttningar än andra och komma förr hem än de förmoda.

Jag bodde en gång i två år ofvanpå en handelsresande, som jemnt var ute och for och hade en liten snäll och öfverlägset trogen hustru, som satt och grät och längtade och sydde barnskjortor allt medan han var borta och var rysligt rädd om sig för allt hvad karlar hette. Aldrig kom *hennes* man hem så mycket som tjugo minuter förr än han sagt.

Men är det en ung fru, som, för att förströ sig lite under mannens bortovaro, bjudit hem till sig en manlig kusin eller barndomsvän, och de fått in lite thé och eld i salongskaminen och spelat lite gamla romanser och börjat hviska: »Minns du!» — »Ack, hvarför skulle jag vara så fattig . . .» — »Ack, huru olika kunde ödet . . .» o. s. v., då kan man hålla hundrafemti tunnland bästa, nymerglade och täckdikade sockerbetsjord mot en utgången sparrissäng på, att den äkta mannen, halfgammal, trött, giktfull, arg och barskallig, kommer in genom dörren och säger: »Jag hann att göra ifrån mig förr än . . . Jaså . . . hm Emelie är kanske god och presenterar mig för *sitt* främmande . . .»

En för att vara i vår jägtande tid ovanligt hederlig karl bland mina bekanta hade efter ett lagom gladt ungarlslif stadgat sig och gift sig och älskade sin hustru öfver allting. Hvad hans trohet beträffar så skulle jag förr betvifla att solen går upp i morgon bittida än jag skulle tvifla på den.

En gång då hans älskade var hos sin mamma, gick han emellertid på varieté i sta'n, bara för att dölja sin längtansfulla förtviflan. På tribunen såg han två mycket hyggliga flickor, som han kände se'n förr i världen, och alldenstund han kom ihåg att han hade en påse apelsiner i salsbuffeten och ett par Pommery i källaren, så frågade han fröknarna om de inte på en enda halftimme ville se hur han bodde. Han gjorde det bara för gammal bekantskaps skull, för att inte såra dem och synas högmodig, och han var så grannlaga, att när flickorna kommo i tamburen satte han sin hustrus oljefärgsporträtt bakom en soffa, bara för de stackars barnen inte skulle vanhelga det med sina för öfrigt rätt vackra blickar.

När de konverserat i tjugo minuter längtade han innerligt att de skulle gå sin väg och ångrade på hela tillställningen och var så rädd så det kändes svalt i ryggen och ryckte i nackhåret. Men ni vet hur en del sådana flickor, äro? De tralla sina stumpar och de tömma sina glas och skrika lite högt och kasta apelsin-skal och hummerklor i ens ansigte och säga: »Skål, gamle lädergalosch!»

De mena aldrig något ondt dermed, men det är ett sätt de tagit sig, förmodligen emedan deras mammor ej valt flickornas bonner med tillräcklig urskillning eller också att de någon gång råkat vara i mera uppsluppet sällskap.

Emellertid tog frun i salsdörren just då.

Det gör mig ondt att säga, det hon totalt åsidosatte de enklaste värdinnepligter. Hon lät inte ens presentera sig, mycket mindre frågade om hon inte fick värma lite té. Hon frågade dem öfverhufvud ingenting alls, inte hvad de tyckte om sta'n eller om resan varit angenäm eller hur de funno maten på stadshotellet eller något det ringaste i den vägen; hon gick med ett enkelt

och flärdlöst: »God afton!» bums in i sängkammaren, och när min vän fick henne god igen, var den följande dagens frukost mer än färdig.

Ett sätt är att resa båda två och lemna tjänstflickorna ensamma hemma. Ja, det finnes, Gudskelof, ännu några få sådana tjänstflickor, att detta kan ske utan risk. Men i vanliga fall har du inte rest långt förrän sta'ns vackraste skomakaregesäll sitter i din kabinettsoffa och askar af din cigarr på näsan af din afgjutning af Hasselbergs »Snöklocka», medan köksan profvar fruns toilett-saker och hotelldrängen från nästa gata står framför sals-trymån i din egenhändig nattrock och röker långpipa.

Ett annat sätt är att bomma till hela våningen och skicka hem pigorna till sina mammor samt till yttermera visso krita fönstren, till en liten ledning för inbrottstjuvar, hvar de skola kunna operera fullt ostörda. Ofta går allt väl, men ibland har vattenledningen sprungit läck och dränkt och förderfvat allt ditt bohag och gipstaken i undre våningen, som du får betala. Eller ock ha inbrottstjufvarnas moral inte motstått dina kritade fönsters vänliga inbjudning, och du återfinner ditt lätthandterligare lösbo betänkligt reduceradt. Eller ock har der varit eldsvåda, dina värdepapper äro brunna och skritbordet spräckt vid »räddningen» och sta'ns argaste kaffemostrar ha fått hvar sin bit af din intimaste korrespondens, som till komplett evidens för hvar man bevisar att du är en synnerligen stor och omoralisk fähund. Såsom en persons enskilda, okopierade korrespondens *alltid* bevisar.

Ska man emellertid nödvändigt resa så äro inga resor angenämare än gästbesök hos slägtingar eller riktigt goda vänner. Härvid bör man dock ge noga akt på sig sjelf så att inte ens sätt och väsen verkar störande eller ens vanor ingripa i familjens. Då kan t. ex. en ungtkarl ha rätt roligt på ett landtgoods någon tid på sommaren, dervid han dock bör iakttaga:

Om värdinnan spelar krocket eller lawntennis måste hon alltid vinna.

Värdens hästar äro alltid de bästa i provinsen och hans åkrar de bäst skötta.

Hushållsfröken må aldrig smekas i värdfolkets eller dess vuxna döttrars åsyn.

Med socknens vice pastor må du aldrig skoja; han kan vara designerad till måg i huset.

Rid aldrig på gårdens hästar innan du förvissat dig om, att de äro absolut pålitliga och att ingen på stället finnes, som har en aning om, huru en karl bör sitta till häst.

Låt bli kammarpigorna. I annat fall vredgas värdinnan och du kan få smörj af rättaren.

Ät mycket, drick försigtigt och intressera dig en smula för trädgårdsodling.

Kör aldrig för de unga damerna! Deras pappa har vanligen någon aning om körkonsten, i undantagsfall äfven ställets s. k. kusk. På alla andra områden kan man humbuga sig fram utan skicklighet: styra länder utan att vara statsman, skriva berömda böcker, fast man är ett stort nöt, bota sjuka utan att rå för det, spela fransk salongskomedi utan att kunna gå eller stå, och med berömmelse sitta i konstitutionsutskottet utan att känna rikets grundlagar. Men så snart du tar fatt i en töm, ser man ögonblickligen hvad du går för.

Det är icke comme il faut att bedja de unga damerna afhjelpa smärre olycksfall å intimare klädesplagg.

Tag genast reda på hvaråt kohagen ligger och sök alltid att leda promenaderna åt annat håll. En ung man förefaller nemligen sällan enklare än då han, vrålande af dödsångest, springer för sitt lif med ett tjurhorn i trakten af sitt ryggslut.

Ett spörsmål af delikat natur är när rätta tiden kan anses vara inne för en hederlig ungtkarl att lemna ett

dylikt gästfritt, landtligt hem. För min del tror jag att man bör resa:

När magen blifvit alldeles förstörd af den goda maten.

När man på en hel natt inte fått sofva för intensiva tankar på någon af de unga flickorna.

Från ett bättre landtgods när bourgognen till middagen utbytes mot bourdeaux eller man rent af låtsar glömma båda delarne.

Från en prestgård när prostinnan och äldsta flickan börja vid bordet föra halfhöga samtal om önskvärdheten af en väfstols anbringande i gästrummet.

Från alla andra ställen då familjemedlemmarna börja göra dunkla hänsyftningar på en resa, som *de sjelfve* borde företaga »med det allra första».

När den vackraste flickan skickas bort, mamma och de öfriga plocka fram till storbyk i tre på hvarandra följande kalenderdagar, pappa gör täta affärsresor och man endast har inspektoren att sällskapa med.

Och när värdfolket börjar hysa öm oro för ens affär och ett par gånger om da'n önska att ingenting i densamma måtte försummas eller gå galet, medan man är så innerligt snäll och gläder dem med sin värderade, fast oskattbara närvaro.

När något af allt detta inträffade under mina ungarbesök på landet, beslöt jag mig alltid för att afresa, och ingenting kunde sedan ändra detta beslut.

Om man bad mig, var jag döf för alla böner och om man låtsade sig bli ond, bad jag om ursäkt och frågade hur dags middagståget gick precis.

Om man försäkrade att det skulle bli rysligt tomt och ledsamt efter mig och att man knappast visste hur man skulle reda sig utan mig, så hänvisade jag familjemedlemmarna lugnt och mildt till hvarandra, till tidens

läkekraft, till naturens herrliga under, som omgäfvö dem på alla sidor, och till Guds ord, som erbjuder sin tröst för allt andligt och lekamligt lidande.

Men sjelf reste jag.

II.

Vi ska nu fortsätta och avsluta vår lilla föreläsning om resor.

Det ofta hörda påståendet att »resor äro bildande», vill jag inte bestrida; de bilda alltid stora hål i kassan. Vidare kunna de bilda reumatism, klimatfeber och dyrbara bekantskaper.

För ett ungt, lättrördt sinne erbjuda resor ofta farliga frestelser. En af mina vänner och yrkeskamrater har berättat mig följande:

»I min ungdom hade jag föga att göra och ännu mindre att äta, och drack gjorde jag aldrig utan att någon bjöd. Men ett öppet öga för allt skönt och ädelt, särdeles om det var klädt i kjol, hade jag. Omsider lyckades det mig att få anställning i »Bysqvallrabladet» mot hundra kronor i månaden och nattligt innehafvande af redaktionens soffa, vattenkaraffin och öfriga bekvämligheter, deribland en inventiös stöfvelknekt, hvilken ditkommit såsom reklampresent.

På resan dit träffade jag i kupén en ung, vacker dam, hvars resfält jag pysslade om lite och för hvars skull jag med stor ostentation slängde ut en nytänd åttaörespinne genom kupéfönstret.

Med den hastighet, som, synnerligast å snälltåg, är nödvändig för att ett förhållande skall komma någonstans under en jernvägsfärd, gjorde jag henne min kärleksförklaring.

Blygt och menande invände hon att hon redan var gift. Men vid ett par och tjugo års ålder imponerar ett slikt trivialt faktum just inte mycket. Jag nämnde att jag skulle åstad som tredje man i ett litet kålblad nere i landsorten, hittade på hvad vanvördigt jag kunde om redaktören och tidningen, lofvade spara ihop några månadslöner, och så kunde vi rymma någonstans, om hon under tiden öfvade sig lite i lefvande språk.

Hon sa hvarken ja eller nej, men på hennes lifligt spelande ögon kunde jag se att förslaget gjort intryck på henne.

Vi skilldes och hon lofvade att jag »skulle få höra af henne».

Och det fick jag äfven, ty när jag klef in på »By-sqvallrabladets» byrå och presenterade mig, så satt hon der och virkade mellanspetsar med hufvudredaktörens hufvud i sitt knä.

Det blef en kort anställning; jag kan ännu känna den mannens halfsulor på baksidan af min personlighet när jag vill.»

Så berättade min vän och yrkesbroder. Ljuger han så ljuger jag, men egentligen äro vi kända för att tala sanning begge två.

Åker man i tredje klass på jernväg och vill slumra lite, bör man alltid lägga upp fötterna på bänken, enär de hårda, ostoppade bänkarne i tredje klass vid jernvägsolyckor ha en afgjord benägenhet för att klämmas ihop och atklippa resandes ben. Sjelf har jag vid flere tillfällen fått mina ben totalt atklippta på det viset.

Medför ni hustru och är i den ålder att nygift tillstånd förefaller osannolikt, gör ni klokast i att icke upp-

träda för mycket kärleksfullt, ty då tror folk inte att ni äro gifta. Jag vet ett par halfgamla makar, hvilka voro så lyckliga och buro en så tydlig prägel deraf i sina anleten, att förestånderskorna för riktigt moraliska pensionat brukade dra igen dörrarna för dem och mumla: »För sådant herrskap finns här inte plats.»

Medför du ridhäst, bör djuret den blidare årstiden få åka rättfram, för att skona dess hjerna och nerver, men vid blåst eller låg temperatur skall hästen åka baklänges för att ej skadas af draget, få lunginflammation och dö, hvilket i de flesta fall vore en större förlust för kulturen än om du sjelf ginge den vägen.

På bekanta stationsinspektorer må man helsa med en efter bekantskapens art afpassad grad af förtrolighet. Men i fråga om snälltåg är det ogrannlaga att söka indraga stinsarna i upplifvandet af tvetydiga minnen från gemensam studenttid liksom att i deras underordnades närvaro knuffa dem för magen och skria: »Du gamla, hederliga stoffil!» Inte för att det inte kan vara möjligt att en stationsinspektor kan vara både gammal och hederlig, men han är midt i sin embetsutöfning, han gör en tjänst, på hvilkens ordentliga utförande en del människors lif och en dyrbar materiel bero, och bör inte profaneras. Hvad skulle du sjelf tycka, om du t. ex. vore prest, och stinsen en dag komme in i din kyrka medan du hölle på som värst för altaret, och knuffade *dig* på *din* mage och sa: »Gaska upp dig, prisse lille!»

Jag har hört många säga, att de på resor ha svårt för att skilja mellan verkligt fina flickor och tarfligare fröknar. *Mig* har detta aldrig vållat nämnvärdt bekymmer. När en flicka endast med synbar tvekan mottar tillbud att få låna »Vårt land», rodnande och med många ursäkter tillåter mig att, om jag ändå ska in på en station, ta med ett telegram till hennes pappa, samt med strängt allvar och en lindrig hufvudböjning låter mig langa upp

hennes handkoffert i waggonnätet, så tänker jag vid mig sjelf: »Det der är allt en så kallande bättre flicka». Men låter hon mig utan invändning betala för sig vid table d'hôte och köpa prisskillnadsbiljett från hennes klass till min, dricker mer än sex halfvor öl till frukost och frågar mig om hon kan få låna min tandborste, då fattar jag genast en smärre misstanke.

Konstigare är det inte. Man ska bara ha lite ömdömesförmåga.

På längre, tråkigare resor timar stundom i rökkupén följande händelse:

En herre, som förut hörbart slumrat, reser sig upp, ruskar på sig, breder en filt öfver sina knän, tar upp en del illustrerade och glacerade kartongbitar ur fickan, blandar dem med vårdslös elegans och strör omkring sig en näfve frågande ögonkast i kupén.

Numera låtsar jag alltid sofva, åskåda naturen eller läsa ett tidningsblad vid sådana tillfällen, men i yngre åren då blodet lopp lifligare och fromheten ännu ej stätjat mitt vinstbegär, kunde det hända att jag drog upp en för slika fall medförd, obruten lek och sa:

— Hvarför inte? Förutsatt att vi kafla upp rockärmarna och jag får bestå korten, för jag spelar helst med omärkta kort. Det är en egenhet, som jag har efter min farfar.

Skrattade man åt denna förolämpning, så drog jag mig snart tillbaka, men ville man ta mig i nacken och kasta ut mig på banvallen, då såg jag ju att jag var bland goda, hederliga människor, och då spelade jag en stund, dock par princip aldrig längre än tills resa och vivres voro betäckta.

Det skulle föga en faderlig vän, som numera befinner sig i lifvets eftermiddag, om den nu uppväxande ungdomen ville göra på samma sätt.

Föres ett allmänt samtal mellan obekanta personer

i hela kupén, så skadar det inte att iakttaga en smula försigtighet och låta bli att strö dumheterna omkring sig fullt så vårdslöst och oförskräckt, som i hemmet eller den slutna vänkretsen.

Här om året reste jag genom Östergötland. Ett tu tre stiger en medpassagerare upp, blickar ut genom waggonfönstret och anmärker:

- Det är ju här som presten är tokig?
- Ja, men di säger att han ska vara bättre nu.
- Nej, tusan, han är obotlig.
- Stackars karl!

När vi gått på så en stund, reser sig en förut tyst herre, räcker fram ett helark, och yttrar ungefär följande:

— Mitt namn är kyrkoherde S., just densamme, som herrarna ha godheten tala om. Jag kommer just nu från Wadstena och här har jag *papper på* att jag är klok, men — det har kanske ingen af herrarna?

Gud, hvad vi skämdes!

På resor brukas mycket s. k. »drickspengar», hvilka benämnas så och icke »matpengar», »sängpengar», eller »rockpengar» därför att första gång de förekommo var då inspektor Eleazar gaf den lilla fröken Rebecka patron Isak Abrahamssons presenter till gengäld för det hon gifvit honom och hans kameler att dricka.

Ett af den fint fostrade mannens eller damens kännetecken är att de alltid ge lagom stora drickspengar, hvilket är en svår konst. Några allmänna regler kunna härvidlag ej uppställas, men vissa gränsmärken finnas dock. Om man t. ex. efter en enda natts vistelse i ett enkelt hem, ger tjenstflickan 10 öre så är det knussligt, men ger man henne 10 kronor så är det en maskerad kärleksförklaring. Det rigtiga är beläget någonstädes mellan dessa belopp. Dock kan den, som har för vana

att fria per telegraf med svar betaldt, utan att beskyllas för snobbig vräkighet, ge telegrambäraren en femma när han kommer med bifallet. Å andra sidan vet jag en person, som hade för princip att aldrig ge telegrambäraren mindre än 50 öre hvar gång han fick högsta vinsten på Hamburgerlotteriet.

Då det finnes porttiärer och vaktmästare, som bygga femvåningshus för *dricks*-pengar, synes det underligt, att någon kan hysa ringaste farhåga för rikshusens uppförande å Helgeandsholmen därför att grunden skulle vara för *blöt*.

Vid universiteten utgå drickspengarna i form af inköp utaf af professorerna utgifna onödiga böcker och kompendier.

Hela lifvet liknas ofta vid en resa, hvars ändstation är döden och der fattigdomen ofta tjenstgör som broms. Somliga komma inte så långt därför att de ha smak för att fördröja sig vid buffeterna, och andra urspåra redan strax efter det den himmelske konduktören ropat sitt: »Tåg ut!» Vår usla kropp är kappsäcken och hela subberten af känslor, tankar och lidelser, gepäcket deri. Men ofta händer det, förstås, att en första klassens passagerare har ett tredje klassens gepäck.

Spridda drag ur affärslifvet.

I tidernas begynnelse eller åtminstone strax derpå, förstod man sig inte på något annat sätt att komma åt något som en annan människa hade och man sjelf ville ha, än att slå ihjel eller åtminstone mörbulta egaren och taga det med våld. Detta var den allra första formen för varuvexling eller handel och kallades för *misshandel*.

Men menskligheten förökades, de ihjelslagna hade släktingar, umgängesvänner och virakamrater, som sökte hämnas deras död, och det började bli förenadt med obehag att slå ihjel folk, äfven om man var aldrig så stark. Då fann ett slughufvud upp att låta egaren till den åtrådda saken lefva och komma öfverens med honom om att ge honom något annat i stället: en björnhud för en kalf, ett mått säd för en kjortel o. s. v. Dermed var det fria varuutbytet inledt och detta kallades rätt och slätt för *handel*.

Men man kan ha egendomssinne och åtrå sin nästas tillhörigheter utan att ha något att byta med. Då begynte unge företagsamme män att välja sig qvinnor bland döttrarne till de äldre herrar, hvilka hade sådana tillhörigheter, som de funno behag uti, och ackordera sig till en del lösbo på köpet. Detta var *kärlekshandel*.

Äktenskapet blef nu härden för alla tre dessa affärsätt och inom dess ram bedrifvas ännu både handel, kärlekshandel och misshandel.

Omsider började man finna det obehämligt att stoppa ett får i fickan när man gick för att köpa en kråsnål eller taga en oxe under armen, när man tågade åstad för att skaffa sig en ny tröja. Det var då ett geni uppfann

det representativa medel i varors ställe, som kallas för »penningar».

Jag vet inte precis hvad man skall säga om den karlen. Hans uppfinning är inte opraktisk, men har gjort mycken förargelse och någon liten nytta.

Penningen skiljer sig från kolera, tandvärk och difteri derigenom att dessa sednare plåga oss mest när vi ha dem, men penningen mest när vi inte ha den. En skicklig läkare kan befria oss från alla fyra åkommorna.

För penningar fås *allt*, som finnes uppå denna jord med absolut osviklig säkerhet utom fyra små saker, nemligen helsa, lycka, kärlek och en felfri häst. Dock är penningen alltid ett godt *hjelpmedel* äfven till ernåendet af dessa, och deras *surrogater* kan man alltid få för pengar, d. v. s. njutningar i stället för helsa, rus i stället för lycka, älskarinna och hustru i stället för kärlek och femhundra jernvägar för en god häst.

På vår herre tänker man mest när man är i nöd, på pengar när man inga har och på mat, när det blir länge sedan man sist såg någon.

Den som kan konsten att akta pengar när han har dem och förakta dem när han inte har dem, går vanligen långt här i verlden.

»Fluktuationerna på penningemarknaden» äro ganska vanskliga att följa, dock kan man säga så mycket, att när en banks aktier ge elfva procent, direktörerna äro med i fosterländska förbundet och kassören tillhör federationen, då bör äfven andre bokhållaren vid hufvudkontoret inte vara något dåligt parti för en anspråkslös flicka.

En »bank» är en inrättning, som släpper ut sedlar och sätter in vexelförfalskare.

Rikets solidaste bank är riksbanken. Dock skall man inte vara ledsen om man endast har att fordra i alla de öfriga. Rikets populäraste bank är ostronbanken på Vestkusten.

»Enskild bank» har brukats ganska mycket och länge här i landet. Förr bestod den uti att på någon finare tillställning bli utkallad i förstugan och få stryk af någon bekant.

Med »agio» betecknar man skillnaden mellan en accept af en Dickson och en panoramaförevisares bestämda löfte att göra upp när han kommer tillbaka till platsen.

»Vexel» är ett aflångt papper på en kort tid, å hvilket det är bättre att skriva på längden än på tvären.

»Valuta» kallas den ersättning, som fås för en utlagd penningesumma. Med »rörliga valutor» förstås kapplopningshästar och förnäma mågar i rika köpmanshus.

Önskan och behovet af att åtkomma pengar utan aflemnande af valuta, stiger med civilisationen. Det är detta naturbehof, som föranledt det affärssymptom, hvilket kallas »lån» samt i banker och affärsmän emellan aldrig bedrifves utan »säkerhet». Dock är det ej nog med ett »säkert uppträdande». Men med »namn» på en eller två, som ingenting ha, går det säkert, om du sjelf eger lika mycket.

Den som försöker »uttaga» pengar ur bank å tid då banken ej är öppen, blir sjelf insatt.

Pengar kunna också fås mot »pant». Men att få kärlek mot erbjudande af förut innehafvande kärlekspanter hör nog till de mera hopplösa företagen.

Unge män, som inte ha något nyttigare för sig, söka gerna »öppna en affär». Tillvägagångendet dervidlag beror hufvudsakligast på till hvilken tid af dygnet man vill förlägga sin affärstid. Nattetid behöfves blott en blindlykta och en bra dyrk. Men skall affären öppnas på dagen bör man se till att man får kredit hos någon ej alltför hetsig grosshandlare.

Affärslifvets afvigsida företer en och annan mörk punkt.

När en simpel karl bedrager på ett ringa belopp på ett groft sätt, kallas det för »stöld».

Men när en fin karl svindlar sig till en större summa på ett fiffigt sätt kallas det »affärsblick».

Tidsskillnaden emellan den stund då man önskar få en vara och den stund då man behöfver börja att ljuga ifrån sig betalningen kallas »kredit».

Rått, hänsynslöst folk, som inte unna sin nästa att lefva, som i olyckans stund forska i ens hushållsböcker och äro laddade med ovilja och simpelhet, kallas med ett gemensamt namn för »kreditorer».

»Konkurrens» kallas det när en ung, företagsam bonddräng sätter upp en butik och köper tyger för fem kronor metern samt säljer dem för fyra. När denna konkurrens någon tid fortgått, avslutas den med »konkurs». Under konkursen blir hvarje konkurrens omöjlig för kollegerna på platsen.

Med »realisation» förstås förverkligandet af en affärsmans drömmar om förlegade varors försäljning till goda varors pris.

»Ackord» kallas det när gäldenär och kreditorer sammansmälta i ljuf harmoni om att kugga rättens ombudsman på vidare arvoden.

»Sparbanken» har till uppgift att spara socknens storgubbar besväret att resa till staden för att låna pengar och att bereda »kamrers»-platser åt sockenbarn, som ursparat på studiebanan.

»Förfallodagar» äro kritiska Falbdagar af första ordningen.

»Disconto» är den enda del af ett vaxelbelopp, som banken kan vara säker om att slippa förlora.

»Falska papper» bruka vara »goda papper» äfven om låntagaren är aldrig så arm, ty han vet, att om ej papperet löses ut, så åker han sjelf in.

Med »boskillnad» förstås en hustrus rätt att njuta utan att betala.

»Rättens ombudsman» är en post, som inrättats till följd af misstro mot sysslomännen att ensamma kunna tillräckligt utplundra ett konkursbo.

»Faktura» är ett papper, som visar en landthandlare huru pass full han var när han senast hade besök af den treflige profryttaren.

»Rabatt» är skillnaden mellan den gräns, intill hvilken man *velat* klå sin nästa och den, intill hvilken hon *låtit* klå sig.

Förr i världen nyttjades den också med stor fördel när man hade att göra med ovederhäftigt folk. Då sålde man t. ex. med 70 procents rabatt, tillsåg att man var väl betald med nettot, bevakade bruttot i konkursen, fick 30 procents utdelning uti densamma och var under tak.

»Procura» är något, som en hustru ger sin man då han efter senaste konkursen skall ånyo börja att göra affärer.

»Kompanjon» är en figur, som författare använda till förförare af firmans hufvudmans hustru.

»Bokföring» kallas det när man vid inträffande obestånd »för» sina »kladdar» till en smart man, hvilken på en månad gör ihop »de i lag föreskrifna handelsböcker» för tre eller fyra år. Minst *en* sådan kapacitet finnes i hvarje stad.

»Bokslut» är något, som man aldrig törs visa. Är det fult då bråka kreditorerna, är det vackert då galnas taxeringsnämnden.

Om öfvernaturliga saker och ting.

(Populär föreläsning.)

Det går med spöken, gastar och andar hos oss, som med indianerna i Norra Amerika, de försvinna så småningom, ty de tycka inte om lokomotiv, telegrafstolpar och symaskiner.

Det är antagligt, att våra barnbarn komma att få reda sig utan spöken, om det håller på så här. Hvad de skola sätta i stället, vet jag inte, men jag tror att det är vår, den äldre generationens, pligt att till efter rättelse för kommande släkten på papperet fästa lite hvad vi veta om spöken, andar, gastar och troll.

Sjelf har jag nu inte sett något spöke sedan julen 1887. Det passade på när jag kom från en liten frukost, som räckt från klockan 1 den ena dagen till klockan 3 den följande dagens morgon. En liten stund efter sedan jag lagt mig, körde två jernvägståg in genom väggen och möttes i min mage. Sen kom en stor, stark karl, som jag inte såg, och bultade på min panna med en tyngre slägga under några timmar. Medan han hvilade sig satte några andra gastar, troligen slägtingar eller nära bekanta till denne, ett trevåningshus på mitt bröst och så höllo de på i tre timmar. Jag var fullt vaken. I halfdagningen gingo de. Jag kände tydligt hur jag låg i sängen, sönderhackad i flere bitar, och sa till mig sjelf: »Det skall bli roligt att se hvilken af dessa stumpar, som egentligen är jag och som stiger upp när stöflarna äro borstade.» Men när det kom till kritan var jag bara lite svett och olustig. Då förstod jag att det var spöken.

Riktigt fina, bättre familjer, som bo i egna hus, helst på landet, och inte flaxa omkring i städernas förhyrda

lägenheter, nesliga offer för husvärdars prejeri i våningar, der kakerlackor och väggskäktor äro vanligare än respektabla spöken, sådana familjer ha ej sällan sitt *eget* spöke, en hvit eller svart fru eller en ung, mager flicka med djupa ögon och markerade anletsdrag samt en rätt lindrig nattdrägt.

De svarthvita spökfruarna ha för vana att spatsera i vestibuler, trappor och korridorer strax före mera behjertansvärda händelser i familjen. Fideikommissarien på stället och hans fru behöfva aldrig dö utan att förut veta om det. Nere i Skåne äro många sådana der gamla förnåma hus, hvilkas grefvar och baroner höllo på att ruinera fem lifförsäkringsbolag på en gång genom att aldrig försäkra sig förrän de träffat på ställets svarthvita fru och af henne fått besked om sin snart förestående hädanfärd.

Men försäkringsbolag lurar man sällan i längden. Nu ha de allesammans i sina frågoformulär näst efter frågan 78: »Har eder farfar varit besvärad af arm- och fotsvett?» insatt en fråga så lydande: »Har ni familjespöke i er släkt och, om så är, har denna dam annonserat er snart förestående död?»

Detta slags familjefruntimmer ha sina regelbundna vanor, som de styft hålla på. Deras drägt är, som sagdt, hvit eller svart. »Hvita frun» och »Svarta frun». Ett ljusblått eller gredilint fruspöke i ett respektabelt hus skulle bli utskrattadt. Ingen har sett »Hvita fruns» man. Hon är antingen enka eller frånskilld.

Är familjespöket en fröken, älskar hon att hänga i ett fönster i öfversta våningen. Aldrig möter man henne i en trappa eller korridor. Vill man umgås med henne, måste man gå ut i parken eller trädgården och så konversera genom fönstret.

Framställningar, som af unga nutidsädlingar gjorts i syfte att modernisera ställets »Hvita frus» uppfattning och förmå henne, att, i stället för att gå omkring och spä

bröllop och dödsfall, stå till tjänst med några bra nummer på danska klasslotteriet, ha alltid lemnats obeaktade.

Konsten att umgås med spöken är inte så svår, som man skulle kunna tro. Med dem som med människor och englar kommer man längst med att rätta sig efter dem.

Ungefär så här:

Man är ute och reser och blir insnöad eller inregnad eller får sin gamla farmor ihjelslagen af åskan eller blir ens unga, natursköna syster gripen af djupt och plötsligt illamående. Då resa sig vanligen det gamla slottets gråa, ärevördiga tinnar i fonden. Gästfrihet begäres och idkas, och ens fruntimmer få det i regeln skapligt nog, »men åt er min herre», säger den gamle magre, bleke borgherren med djupt liggande, oroligt forskande ögon, »åt er har jag intet annat sofrum än i östra tornet och der plägar det spöka».

Hvarpå man bugar sig djupt och höfviskt och försäkrar, att i ett så älskvärdt hus kan det inte vara annat än angenämt att umgås t. o. m. med spökena.

Rummet ser i all hufvudsak ut som en hel del andra rum, der det *inte* spökar.

Men knappast har man lagt ifrån sig cigarren och släckt ljuset så börjas det. En blek, men bildskön, reslig, men lidande människa klifver ut genom väggen och säger högtidligt: »Följ mig!» Om huset är spikadt ihop af gamla sockerlådor eller muradt af granit eller tegel eller det är af stolpvirke eller liggande timmer, är komplett likgiltigt för ett rättskaffens spöke. Det går i alla fall genom väggen som en löjtnant genom cigarrök.

Och aldrig har man exempel på att ett spöke ber om ursäkt eller frågar om man har tid eller säger: »Var så god och följ mig!» utan helt kort och godt: »Följ mig!»

Allraförst, innan jag fick någon vana vid saken, sprang jag alltid genast upp och följde med som jag var.

När då spöket traskat i väg en half engelsk mil ut i parken, stannade det och sa med djup, ihålig, en smula ledsen stämma: »Här har mördaren gräft ned mina ben efter att först ha genomstungit mitt hjerta! Jag är . . . (presenterar sig) och får ingen ro förr än mina ben få hvila i vigd och ordentligt exproprierad jord! Ställ detta till rätta i morgon bitti!»

Då hade jag intet annat sätt att till ledning följande dag markera platsen än att ta af mig nattskjortan och lägga den på spökets graf.

Men sedan jag samlat lite erfarenhet och sof i spökrum och såg en så'n der blek herre eller mamsell klifva in genom väggen och proponera promenad på nattqvisten, stoppade jag alltid en soffdyna, en eldgaffel eller åtminstone en stöfvelknekt under armen till märke på grafven.

Här finnes ju en och annan, som varit ett spöke i all sin tid, men i regeln äro spökena afidna personers andar, som gå omkring och vandra på sina gamla platser.

Många spöken är det synd om. T. ex. Gustaf II Adolf, när han nu vid sitt jubiléum gick omkring och såg på sitt degenererade folk. Eller Karl Johan, när han vid midnatt står på sin egen »gade» i Kristiania. Eller Karl XII när han hör sin fältherretalang kritiseras af studenterna i Lund. Eller en äkta man, hvars hustru svurit honom evig kärlek och trohet, men som nu ser en annan mans nacke hvila på sitt gamla örngått, medan fruns lilla hand ligger på karlens bröst och vid hvarje hans andetag gungar som en näckros på vågen.

När den saligen döde då tar och vänder om näsan ett tag på herrskapet, heter det morgonen derpå att de blifvit »gastkramade».

»Gast» är en särskild art af spöken, en manlig eller qvinlig, lyrisk eller dramatisk artist, som högtidligen och för lifvet tagit afsked af scenen, men efter någon tid visar sig der ånyo, då man säger att han »gasterar», d. v. s.

spökar. De ta då i regeln bra betaldt, så att man kan säga, det teaterns kassa blir gastkramad.

Spiritisterna kunna framtvinga aflidna personers andar. Jag har varit med på tre sådana séancer, och vid den ena af dem lyckades det att få fram sjelfve Napoleon den store. Jag undrar hvad språk de tala i andeverlden, för Napoleons franska bröt inte så lite på sörmländska?

Många talare, som icke äro spiritister, frammana dock »revolutionens röda spöke», för att sätta en helsosam skräck i det rangerade folket och lifva dess månhet om det beståendes bevarande.

»Aningar» äro ock en af själslifvets högre, men dunkla företeelser.

Aning kallas det en flicka erfar, då hon spörjer att en afhållen ung man frågar sig för om hennes pappas förmögenhetsförhållanden.

Aning kallas ock den förkänsla en gosse erfar i sitt ryggslut, då han slagit sönder sin pappas barometer.

Och en blyg aning kallas hos flickan det som hos gossen kallas ett ljuft hopp.

Dock kunna äfven flickor hoppas, och bättre flickor hoppas alltid, att gossens heder skall taga vid der flickans blyghet slutar.

I Göteborg finnes en man, hvilken är på en gång spiritist och smörhandlare. Om denne förtaldes för några år sedan att han frammanade andar, hvilka han sedan satte att vakta sina barn.

Till öfvernaturliga saker och ting höra ock våra aningar om återseende i en annan verld af dem vi älskat härnere på jorden, och det skadar alls inte att tro derpå, tvärtom kan det ju vara till en liten hugnad för älskande, som aldrig fått hvarann, för profryttare och sjökaptener, hvilka i den här tillvarelseformen knappast få vara hos sina hustrur en månad om året, och för nattväktare, som spatsera om natten och sofva om dagen.

Dock bör ingen af denna lösa förmodan om ett igenkännande i evigheten ta sig anledning att bära sig svinaktigt åt mot sina närmaste här i lifvet och mena: »Det der ska jag reparera när vi komma till himmelen».

Och ska man tro på fortsättandet af diverse ömmare förhållanden andra sidan de svarta brädernas ridå, så skulle jag gerna vilja ha besked på hur det ska gå med personer, som t. ex. varit gifta fyra gånger. Ska det bli den första älsklingen eller den sista (de mellersta torde ha klena utsigter) eller tror ni att der får idkas månggifte i himmelen?

Vet ni hvad jag tror? Jo, jag tror, att man nog känner igen hvarann i en bättre verld, men att man då får en kärlek, som så helt och fullständigt omsluter hela människosläktet, att man älskar alla högre än den käraste här på jorden och andras hustrur lika mycket som sina egna.

Ja, det finnes ju personer, som icke vänta med *det* ens tills de lemnat den här planeten.

Några märkvärdiga händelser.

I Newyork, som är en stor stad, der träffas åtskilligt folk från alla världens kanter, folk, som ha försökt litet mer af verlden än vi härhemma, och det är rätt roligt och lärorikt att höra dem tala om sina öden och erfarenheter.

På ett ställe, der spritdrycker idkas affärsvi och glasvis, sutto en afton i höstas några gentlemän och utbytte

sina erfarenheter. De voro alla män, som sett mer än *en* gryta koka, och en bekant till mig, som hörde på dem, sa att det hela var ganska underhållande.

En af dem hade en farm nere i Kansas och talade om att jorden der var ganska bördig. Först hade han kommit dit som dräng hos en annan farmare och råkade andra dagen han var der att köra en gammal, halfrutten gödselvagn alldeles i kras. Då han förlägen talade om olyckan för sin principal, klappade denne honom vänligt på axeln och sa:

— Det betyder ingenting; den hade tjent ut sin tid, men — du plockade väl upp bitarne ordentligt?

— Ja . . . a, men?

— *Riktigt* ordentligt?

— Ja bevars, men hvarför . . . ?

— Jo, ser du, vi ha här ett sådant satans klimat, så att om du glömt en enda stump så kunde den slagit rot, och det är ett otyg med träd på vägen.

Då blef gentlemannen ängslig och gick till platsen följande dag. Han fann att han verkligen i vägsörjan glömt en bit af en hjulek, fyra tum lång. Litet jord hade kommit ofvanpå och det hade äfven regnat en smula om natten. Och der stod pinnen och hade slagit rot och sköt små blekgröna, välmenande blad, och han fick ta i riktigt dugtigt då han skulle rycka upp den.

— Ja, sa en skäggig gentleman från Brasilien, jag vet att jordmån och klimat äro fasligt drifvande nere i Kansas, men hos oss i Rio Grande do Sul är det inte bättre. Jag gick en gång en vacker söndagsförmiddag ut att spatsera med min fästmö, och vi hade apelsiner och en liten novell på sjuttiofem sidor, lagom att läsa på mellan kyssarne, ni förstår, gossar.

— Nåå?

— Jo, vi läste vår bok och åto våra apelsiner och smektes och hade det bra på allt vis. Men äfven den

ljufvaste söndagsförmiddag har ett slut och till sist måste vi gå hem.

Men efter en tre veckor eller så säger Anunziata, för flickan hette så och nu är hon fru åt en garfvare i Karolina och har tjugotre barn, deraf de sjutton första äro tvillingar och . . .

— Håll Jim, hur kan det bära sig med *sjutton* tvillingar? Ett udda tal?

— Den andre i det femte paret var mulatt och tocka räkna vi inte för folk dernere. Afbryt mig inte, för då slutar jag tvärt. Jo, då, om en tre veckor eller så, säger Anunziata: »Jim», säger hon, »jag glömde min trefliga bok i marken den der söndagen, du vet, och det har inte regnat mycket sedan dess. Kila dit och se om du kan hitta den, så är du en snäll gosse!»

Nå, jag går dit, men kan till en början rakt inte hitta stället der flickan och jag hade setat. Der jag tyckte det hade varit, på en liten vacker slätt, der stod nu en ungskog på en kvarts hektar och växte så det knakade i stammarna. Slutligen fann jag, på en flod, som flöt der förbi och på en gammal förfallen koja strax intill, att det dock måste varit just *der* vi setat. Jag hade svårt för att låta bli att grina. Apelsinkärnorna, som Anunziata spottat ut, hade vuxit upp så der på föga mer än tjugo dagar.

— Nå, än boken då?

— Ja, det var ett förbaskadt spektakel. Först såg jag den inte alls, men sen när jag koxar uppåt det största apelsinträdet, ligger der i en grenklynga en stor volym i kvartformat. Hon hade lagt häftet på en apelsinkärna, det hade följt med till väders och i den herrliga väderleken och den fruktbara myllan hade den lilla älskliga söndagsskolenovellen vuxit ut till en naturalistisk roman i tre delar, och hjeltinnans vårblyga aningar till en så pass sensuell passion, att jag rakt inte tordes låta Anunziata,

som var en finkänslig flicka, läsa boken, utan köpte ett nytt exemplar af den gamla novellen i stället.

— Ja, sa en gammal öfverste från slafkriget, som nu var der för att måla disken i krogrummet, men tagit sig ledigt en stund för att tömma en bägare eller två, ja, sa han, det är ett präktigt land der nere i södern, och sådana fruntimmer, som de ha der sedan! Det allra märkvärdigaste är visst ändå deras hårväxt. Jag vill nu bara tala om en barnflicka, som vi hade en gång när hustru min och jag och hon och våra två barn skulle flytta tvåhundra mil längre norrut. När vi skulle tälta första qvällen midt på prairen långt från alla menniskoboningar, finner jag, mitt nöt, att jag glömt medtaga någon tjuderlina till min häst, en nyfångad, ännu halfvild mustang. Hur fan skulle jag göra, gentlemän? Hästen skulle taga sin föda ute på marken, och släppa honom lös vågade jag inte. Flickan ser min förlägenhet och säger med ett trohjertadt leende:

— Var inte ledsen, öfverste, utan hugg fast i den tross, jag skall räcka er här under tältduken.

— Hvad är det för en tross, Eliza? säger jag.

Men hon ber mig bara gå utanför tältet, på den sidan der gräset var bäst. Och så lägger hon sig ner och sticker ut — sin hårfläta under tältduken.

Nå, jag fäster grimskäftet vid ändan på flätan och hasplar till mig vid pass sju meter. Då säger jag:

— Stopp, Eliza, mitt barn! Mustangen bara snärjer in sig, om han får mera. Skulle han bli hungrig och gnägga på natten så . . .

— . . . ger jag honom några meter till, sa den rara tösen.

— Så pass hårväxt ha inte damerna i de norra staterna, det får man medge, för sanningen skall man alltid följa, sa mister Charles Swanson, född Karl Svensson i Tännö strax vid Wernamo. Men, tillade han, hvad

skönheten beträffar så ge inte våra svensk-amerikanska flickor i Minnesota det ringaste efter. Jag minns ännu Thilda Andersson, dotter till en farmare i en hel koloni skandinaver, som bodde vid en flod deruppe. Det var den skönaste flicka jag sett i all min tid, och fin höll gubben Andersson henne som en prinsessa. Der var mycken fisk i floden, men den var fasligt rädd, och vi andre vi voro knappast kroppar att meta upp ett mål på en hel förmiddag. Men Andersson och hans flicka, som alltid passade på att ge sig ut på fiske när ingen annan höll till nere på vattnet, de togo upp mer fisk, än de både kunde äta och sälja. I tre års tid var der ingen, som begrep sig på hur det gick till, men så lurade vi ut det till sist.

— Åh tusan!

— Jo jo men, sann! Gubbsatan tog och satte flickan i en båt, som han sen lät drifva med strömmen under det hon satt och hängde utanför relingen. Sjelf sprang han före och slog i vattnet med ett hiskligt långt metspö utan både ref och krok. När nu fiskarna blefvo rädda och tittade upp, fingo de se Thilda. Och så undransvärdt skön var hon, att fast fiskarna i alla fall äro kallblodiga djur, så blefvo de stående rätt upp och ner i vattnet och gapade vid hennes åsyn så att hon kunde ta dem med bara händerna.

— Bildade inte far hennes ett fiskeribolag? Det tycker jag hade varit skäl i, sa en gammal praktisk guldgräfvare.

— Han ämnade, men han hann inte, för der var en miljonär i Chikago, som tog och gifte sig med henne och lät bygga en stor hvalfångare och reste upp med Thilda till Ishafvet för att pröfva hennes magt på större kreatur. Men di kom hem utan så mycket späck eller sälhud, som jag kan lägga på min nagel, och Thildas man talte aldrig gerna om den resan.

— Hvalarna förstod sig inte på fruntimmer, hva?

— Jo, det var just *det* di gjorde. Jag har hört alltsammans af andre styrman. Knappast hade Thilda ställt sig vid relingen och stämt upp: »Du gamla, du friska . . .» förrän der kom hvalfiskar i miljonevis, så att di höll på att välta hela båten, och sälar och noshörningar och

— Prat! Noshörningar lefva inte i vatten!

— Nå, då var det giraffer då . . . och svärdfiskar och krokodiler så skeppet gungade och grosshandlarn skrek: »Koja dig, Thilda, annars ä vi dödens allihop!» Och sedan fick hon ligga i kajutan med ett floder för anletsdragena ända från Ishafvet och ända ner till Newyork.

— Ja, sa gamle sjökaptan Smith från Liverpool, qvinlig fågring har en underbar magt, men förgänglig och fåfänglig är den. Sjelf har jag en flicka derhemma, som vid sjutton år var så pass, så biskopen gaf na ett floder att ha för ansigtet i Guds hus, för presten brukade alltid tvärtystna och darra i hele kroppen på ett mycke jordiskt vis, när hon kom framåt stora gången. Men då sätter jag ändå nästan mer värde på min yngste, min James, som är naturforskare och upptäckare.

— Har han upptäckt någe bra ännu? frågade gamle öfversten.

— Bara en byxhållare i regnväder, två stycken perpetuum mobile, en potatissköljningsmaskin, en kanon utan krut och med rem vid kulan, så att man får den tillbaka och sparar bra med ammunition i krig, och så, förstås, den der örnluffballongen.

— »Örnluffballongen»! Hva ä dä för en?

— Kors, läste ni inte om den i tidningarna för cirka, ge mej si, tre år sen, om *min* James' örnluffballong med sju hästkrafter, kök och laboratorium samt sex tämda kondorer, som voro spända för ballongen och i kritiska

luftlager hjälpte till lite att hålla rätta kosan bara, för annars hade ballongen sjelf kraft nog?

Nej, det hade ingen läst.

— Besynnerliga tidningar ni måtte prenumerera på! Jo, James han hade en utomordentligt väl och sinnrikt konstruerad ballong, alldeles inte lik andra ballonger, ser ni. Och hans örnar voro honom så tillgifna och så resgalna, så att när de inte varit ute och dragit på ett par dar stucko de ut hufvena genom burspjelorna och sökte begå öfverlagda sjelfmord. Gumman min hon blef alldeles vild af förtjusning, när hon såg vår James stiga till väders sittande på sin lilla kuskbok med en töm mellan hvart finger och en skärm öfver hufve't, för meteorernas och kometernas skull, förstår ni. Gud, hvad han klatschade och smackade på örnarna, och hur de kråmade sig! En gång var han så nära, så han såg Nordpolen. Men när James hållit stilla en stund och med djup rörelse betraktat den åldriga axelledningen, som han sade gick med en trygg, fast något gnisslande gång och var en smula sliten i lagren, så vände han och sa till sig sjelf, full af blygsamhet: »Nej, jag är alldeles för grön för det rekordet!»

— Det var tusan till pojk! Nå han tjenar väl grofva pengar på det der ekipaget?

— *Kunde* gjort, *kunde* gjort, gentlemän! Men han har lagt ner hela rörelsen. Hå hå, ja ja!

— Var han alldeles spritt galen?

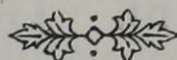
— *Kärleken*, gentlemän, intet annat än kärleken! Jernvägsbolagena blefvo ängsliga för sina aktier med anledning af det nya, öfverväldigande trafikmedlet. Min James var förälskad i dottern till verkställande direktören i det allra största bolaget. Nå, julafton, när menniskan alltid är vekare till sinnes än vanligt, kommer flickan — och en rar tös är hon — slår armarna om halsen på James och snyftar: »Pappa håller på att bli vansinnig och ruinerad! Skona honom, lille Ladde!»

— Nå . . . åh?

— Tja! Följande dagen åts dragörnarnas blod såsom svartsoppa å stadens förnämsta restaurant. Deras fjädrar spritades till brudsängens bolster och tre sömmerskor hade fått fatt i ballongens siden för att deraf göra annandagsklädning åt Lizzie. För hon heter Lizzie, menniskan.

— Och James?

— Ja, han är trafikchef vid svärfadrens jernväg och hatar allt hvad luft och gas och roffåglar heter. Ja, den kärleken! Den kärleken!

Hvarför farbror Qvistbom förblef ungtkarl.

— Ni undrar hvarför jag aldrig gift mig, pojkar, sa farbror Qvistbom en qväll på stadskällaren vid den femte »omgången». Jo, det ska jag säga er, det är för fruntimren äro så besatt beräknande och egennyttiga. De *älska* sällan i det här århundradet; de *sälja* sig; och *köpa* ville jag inte.

— Ja, det tror tusan, om farbror velat raka åstad på de sista femton åren, snusig och surögd och rödnäst och gammal och grå. Men farbror blef ju bergad karl redan i ungdomen, och var väl då inte värre än att en medelmåttig flicka med lite ansträngning skulle kunnat älska farbror en smula?

— Ja, det kan tyckas så, och nog finns här kärlek

äfvén i vår tid. En gesäll och en piga knöto ihop sig med ett resschärp och dränkte sig i vintras, bara af kärlek. Gerda Klingbom tog en hofrättsnotarie med skulder, när hon kunde fått en assessor med stenus. Och huspigán till stadsfiskalens gick på hufv'et utför Qvarnbergsfallet i förra veckan bara af kärlek, så att kärlek *finns*, det är obestridligt. Men — aldrig för jag rákat på någon för min privata del.

— Har farbror sökt noggrannt?

— Joo, *något*. Ja, jag kan gerna tala om hur det kom sig att jag aldrig gifte mig.

Jo, ser ni, jag var en så'n der teknolog med utsigter på civilingeniören. En sådan förstå hvarken mammorna eller flickorna sig på. Han *kan* bli en John Ericsson och ett godt parti; men han *kan* också svälta ihjäl, och det är inte godt att se utanpå honom, *hvilket* han tänker sig till.

De togo mig med kall höflighet, och de flickor, jag kuttrade för, de låtsade sig inte förstå. De hvarken snäste eller uppmuntrade mig. De ville se tiden an.

Så dog min gamle rike farbror, som inte tyckte om mig och därför tänkt ge Upsala universitet allt hvad han hade. Men der kom en välsignad fläskkottlett — har alltid tyckt om den maten — och satte sig på tvären i den vördade frändens hals och han dog och vardt begrafven och alla hans gömmor genomsnokade, utan att man fann så mycket som en rad om Upsala universitet.

Men då ska ni tro jag blef ett höns! Bjudningar haglade öfver mig så att jag, som alltid, skam till sägandes, varit en praktisk karl, sa till Kristin på stadshuset: »Kristin», sa jag, »det bär sig inte längre för mig, som är så mycket borta, att betala per månad; får jag i stället poletter», sa jag.

Man bjöd mig på kalas och man bjöd mig i hvardagslag, så att inga konkurrenter skulle villa mig. Man

bjöd mig på utsökt mat och dryck och man bjöd mig på en enkel kopp kaffe i det gröna och gick ifrån mig och flickan. Än i den ena familjen och än i den andra. Man skrattade åt hvad jag sa, om jag sa något, och betraktade min tystnad som visdom, då jag teg. Julafton frukosterade jag i en familj, doppade i grytan i en annan och tog lutfisken i en tredje. Och dit kommo så många vackra julklappar till mig, att juldagen såg mitt ungarum ut som en lofvande filial af »Handarbetets vänner» eller annan tapisserieaffär.

Slutligen började till och med de äldre professorerna vid universitetet, som i förstone ansett mig hardt nära som en tjuf och halft om halft trott att jag tagit och förstört ett testamente till högskolans förmån, att bjuda mig och lemna mig ensam med sina flickor.

Men jag stod på mig och var försiktig och sa aldrig ett ord, som kunnat ge en enda ung dam anledning att kasta sig om min hals eller ringa på ljus eller ropa sin moder.

Men så en dag i Maj, när jag spatserade utefter landsvägen en kvarts mil från staden, hinner jag upp en bekant flicka, som skulle ut på föräldrarnas landtställe och vädra lite och se hvad råttorna hunnit med under vintern.

Jag kom genast ihåg att jag måste vara i sta'n en half timme efteråt, bad om ursäkt och sa adjö.

— O, min Gud! skrek flickan och föll ihop som ett såradt rådjur.

— Hvad står på? sa jag.

— Åh, *ser* ni inte det gräsliga åskmolnet der? Låt oss raska på! Vi ha bara en liten bit till landtstället och en kvarts mil till staden! *Nu* är ovädret här. *Kom!*

Jag måste med genom regn och ljungeld, och om tio minuter sutto vi inne i villans bästa rum vid ett glas saft och med rullgardinerna nere för alla fönstren utom ett.

Jag kände att jag befann mig på en farlig väg, tittade mig omkring, som råttan i en fälla, och sa:

— Finns här ingen telefon, så jag kan skaffa hit en skjuts?

— *Ledning* finns, men *apparaten* är densamma, som pappa har i sta'n. Den flyttas hitut på sommaren.

— O, då kilar jag in till sta'n med samma och skickar ut en vagn och . . .

— Ni vill gå i detta regnet?

— Asch, det är inte farligt för en karl.

— O, min Gud, ni lemnar mig ensam i åskan! Jag är vansinnigt rädd . . . jag dör . . .

Det regnade och åskade i två timmar och när det ledsnade derpå, hade vi druckit ut ett helt kvarter hallonsaft.

När det klarnade och vi klevvo ut på verandan kommo der tre char à bancer och en mindre droska fullastade med stadbör, som varit ute och sett på naturen och blifvit inregnade som vi, dock — med mammor, fastrar och mostrar.

— Nej si, god dag! god dag!

— God middag! sa min fröken lite förläget.

Jag teg och lyfte på hatten.

— Hur många ä ni? Kanske vi kan jemka ihop oss, så att ni få plats. Här kan komma mera regn.

— Det är . . . är bara . . . ingenjörn och jag . . . sa min fröken. Vi blef ötverraskade af ovädret . . .

— Aha . . . *jasssssså* . . . *å* . . . *å*, sa mamman der jag doppat i grytan.

— Då har herrskapet bestämdt mycket trefligare af att *promenera*, förmodade mamman, som bestått julfisken.

— Ja, adjö då! sa det andra herrskapet.

Och så åkte de.

Min fröken var djupt tankfull på hemvägen och hvartannat ögonkast hon gaf mig tydde på lindrig förebräelse. De öfriga hade en skymt af hemligt förstånd.

Följande morgon kom hennes pappa upp och antydde att jag hade komprometterat flickan.

Jag uttryckte mina tvifvel och gaf honom en af mina bästa cigarrer.

Om ett par dar kom mamman och frågade, om det var min afsigt att döda hennes barn?

Jag, Johannes Qvistbom, styrelseledamot i »Småfåg-larnas vänner» och ifrare för humanare slagtmeter, mörda en ung, frisk, tjugotvå års flicka! *Nej!* Det skulle ingen kunna säga om mig att jag varit med på.

Före aftonens inbrott voro vi trolofvade.

Jag fann mig inte illa dervid. En ung, snygg qvinnas närmaste närhet innebär alltid en god del animal magnetism, och dessutom var det en snäll, älskvärd flicka, så att på två veckors tid hade jag kommit derhän, att jag med lugn fann mig i mitt öde och skulle varit rätt belåten, om ej en tanke gnagit min själ, *den*, att det var salig farbrors arfsmedel, som jag egentligen hade att tacka för hela flickan.

Jag var en smula hemma i den organiska kemin och beslöt göra ett litet »prof».

Till den ändan infann jag mig en förmiddag hos min älskade, orakad och i min allra sämsta halsduk, desslikes med förtviflansfull uppsyn och tungt suckande, i allt bärande prägeln af en nyupptäckt försnillare eller på bar gerning öfverraskad falskspelare.

— !?!?? ?!!! sa min fästlös hela lilla söta ansigte.

Jag tryckte händerna mot mina ögon, kraftrade rätt på en stol med ena bakbenet, stönade som en halfslagtad calf och sa, att en seminarielev, som på auktionen efter salig farbror köpt hans gamla skrifbord, i en lönnlåda uti detsamma funnit ett testamente till förmån för Upsala universitet på allt hvad han egde och hade. Jag var en fattig man, nej, inte så, jag *hade* ju min älskade Marie, men en i *kontant* hänseende fasligt pank man var jag.

— *Ingenting* räddadt? sa Marie och glömde i häpenheten att falla till mitt bröst.

— O den gamle uslingen! Har han testamenterat bort *alltihop*? sa hennes moder.

Jag böjde sorgset på hufvudet.

Min Marie höll på att glömma kyssa mig när jag gick. Det var min namnsdag dagen derpå; den glömdes af hela familjen. På tredje dagen, kom han, hvilken jag en dag hoppades få kalla för svärfar, och sa att doktorn öfverraskats af att finna hela Maries nervsystem så i oreda, att ett oförlofvadt tillstånd under den närmaste tiden var för henne absolut nödvändigt, för att hon skulle kunna lefva.

Jag försatte henne genast i ett sådant tillstånd.

Min värdinna var en fin och hygglig enkefru, men fattig. Det har alltid utgjort ett föremål för min stilla undran, hvarför aldrig millionärskor slå sig på inackorderingar. Helt visst skulle det gå bra för dem.

Denna enkefru hade en dotter, vän och full af behag, hygglig och anständig och absolut ovillig, att låta spisgästerna kyssa sig bakom dörrarna. Denna flicka sken upp och strålade som en solros öfver hela ansigtet, då hon förnam min ofärd. Huru blind hade jag icke varit! *Här* fanns kärlek för ett halft lånbibliotek, den strålade klarast i fattigdomen och den *skulle* bli belönad! *Hon* och ingen annan skulle dela det välstånd, hvars förlust jag diktat. Jag beslöt fria följande dag.

Men på natten, när jag låg vaken en stund, sa jag till mig sjelf: »Qvistbom, förifra dig nu inte igen! Tösen var lugn då du ansågs för en rik man, kanske bara därför att du då satt för högt för henne, liksom rönnbären för räfven. Nu är hon idel solsken, förstås. Men för en flicka i hennes trånga villkor är ju äfven en ung, hygglig, om än fattig ingenjör inte något dåligt parti. Det kunde

ju hända att du sloge dig igenom, och hon har väl inte mycket att välja på.»

Och så beslöt jag en själsanalys på värdinnans flicka också.

Efter kaffet satte jag mig i salssoffan, suckade som en blåsbälg och såg ut som om jag haft sju svårare åkommor, deraf minst fyra dödliga.

— Stackars ingeniörn! sa flickan.

— »Sätter icke edert hopp på de ovissa rikedomar utan på lefvande Gud!» tyckte mamman, som var komministersenka.

— Ack, herre Gud, ni vet inte hela djupet af min olycka! Inom sex månader skall jag vara — *obotligt blind*, sa' doktorn till mig i går.

Så snart nu damernas ögon började att sqvala af det innerliga medlidandets och kärlekens förenade, oförfalskade tårar, ämnade jag öppna mina också och be dem icke i mig se en blind fattiglapp, utan en person, som hade för afsigt att i ett helt, långt lif blicka ned på dem från en herregårdsaltan i bördig trakt med pigga, älskande ögon.

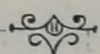
Men — de töfvade med tjutandet!

— Bevare oss väl så sorgligt! sa gumman och gick ut efter mera garn.

— Kors så förskräckligt! sa flickan och smet ut i nästa rum.

Fröken lät inte se sig på ett par dar, och mamman förklarade dagen derpå, att hon behöfde mitt rum för en gammal syster.

Och så kom det sig, sa Qvistbom, att jag förblef ungtkarl i all min tid. Som sagdt, här *finns* nog kärlek i verlden, men den som har otur att inte träffa på den, ska aldrig envisas, och det skadar aldrig att ställa de snälla töserna på ett litet prof.

THE UNIVERSITY OF CHICAGO
LIBRARY
540 EAST 57TH STREET
CHICAGO, ILL. 60637
TEL. 733-4100
FAX 733-4100
WWW.CHICAGO.EDU

THE UNIVERSITY OF CHICAGO
LIBRARY
540 EAST 57TH STREET
CHICAGO, ILL. 60637
TEL. 733-4100
FAX 733-4100
WWW.CHICAGO.EDU

Arbeten af Sigurd

Herrskapet Helleviks Brunnsresa

Berättelser, skizzer och humoresker

Pris 3: 25.

LILLA VILDKATTEN

Berättelser, skizzer och humoresker

Pris 3: 25.

Marie på "Gyllene Hästen"

Berättelser, skizzer och humoresker

Pris 3: 25.

Fideikommissarien till Halleborg

Berättelser, skizzer och humoresker

(Första-tionde tusendet)

Pris 3: 25.

Patron Jönssons Memoirer

Berättelser, sparlakanslexor och skizzer

(Första-tionde tusendet)

Pris 3: 25.

Fröken Jennys Konditioner

Berättelser, skizzer och humoresker

(Första-tionde tusendet)

Pris 3: 25.

Jonas Durmans Testamente

Berättelser, skizzer och humoresker

(Tionde tusendet)

Pris 3: 25.

KOMMINISTERN I QVISLINGE

Berättelser, skizzer och humoresker

Andra upplagan

(Tolfte tusendet)

Pris 3: 25.

Fru Westbergs Inackorderingar

Berättelser, skizzer och humoresker

Fjärde upplagan

(Tolfte tusendet)

Pris 3: 25.

VID HEMMETS HÄRD

Noveller, sparlakanslexor och satirer

Andra upplagan

(Åttonde och nionde tusendet)

Pris 3: 25.

Svenska bilder och Vrångbilder

Humoresker, skizzer och berättelser

(Första-sjunde tusendet)

Pris 3: 25.

KALEIDOSKOP

Qväden och oqväden

Fjärde upplagan

(Åttonde och nionde tusendet)

Pris 3: 25.

LJUD OCH OLJUD

öfver växlande ämnen

(Sjunde tusendet)

Pris 3: 25.

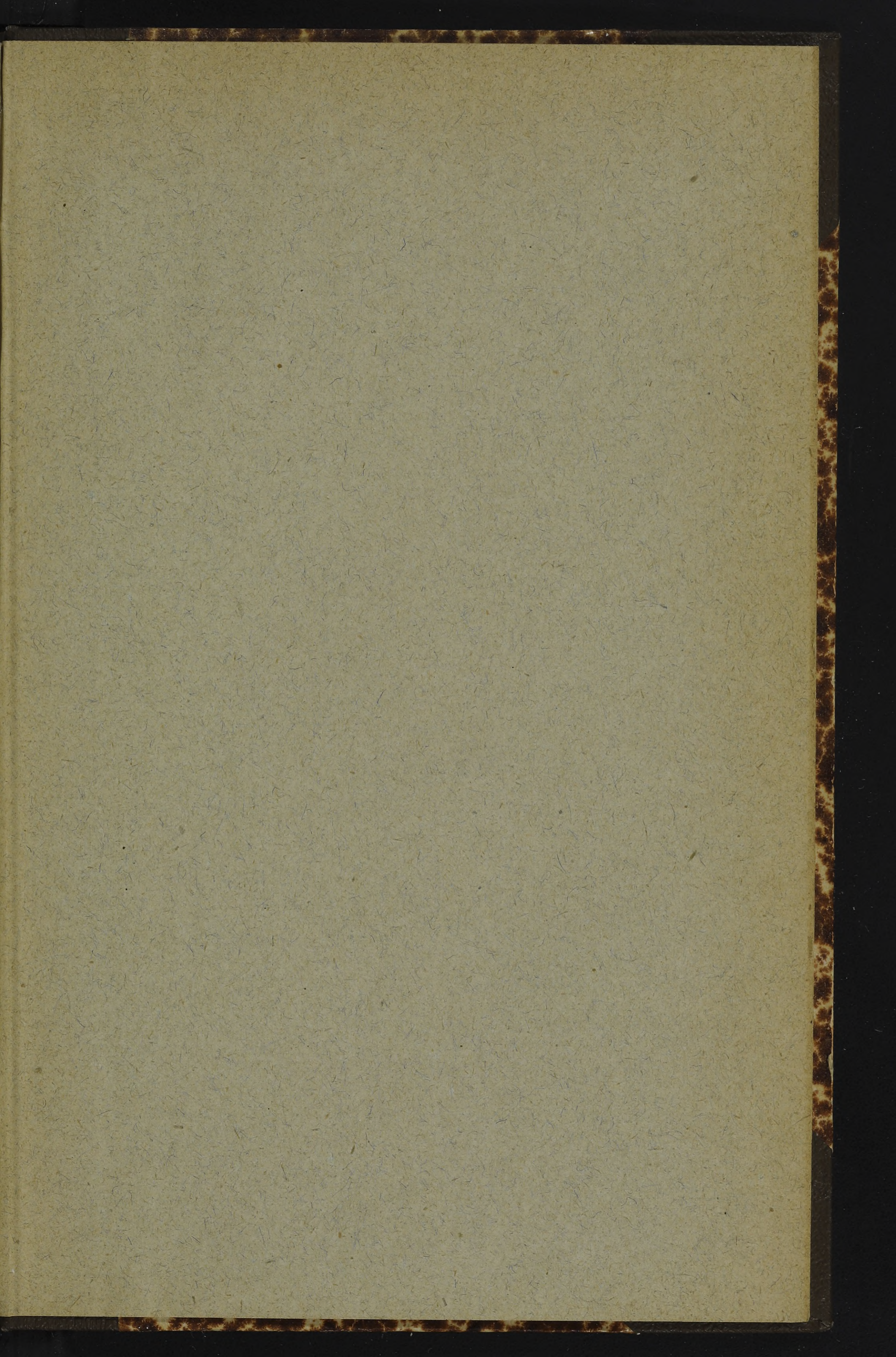
I SVENSKA BONDEHEM

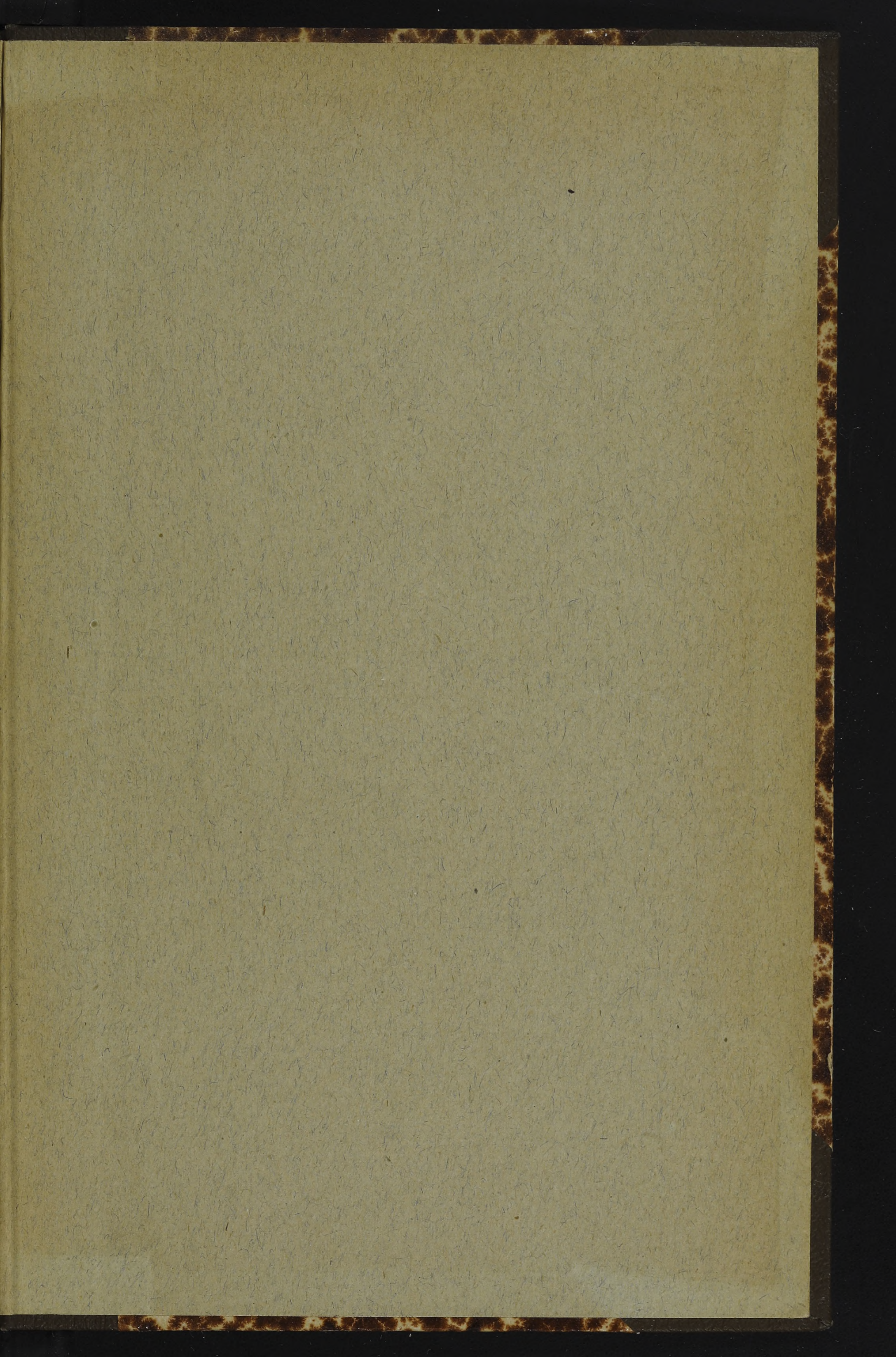
Skildringar

Fjärde upplagan

Pris 2: 50.

HUGO GEBERS FÖRLAG

UNIVERSITETSBIBLIOTEKET, LUND

15000

400472387